

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ЗАХІДНОЇ МАКЕДОНІЇ (ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА)

III Всеукраїнська науково-практична конференція

з міжнародною участю

**НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА:
ТРАЄКТОРІЯ ПОСТУПУ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ЗАХІДНОЇ МАКЕДОНІЇ (ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА)**

**III Всеукраїнська науково-практична конференція
з міжнародною участю**

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ТРАЄКТОРІЯ ПОСТУПУ

Маріуполь – 2021

УДК 37.014.3(477)(082)

Нова українська школа: траєкторія поступу: зб. тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 02 квітня 2021 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2021. 332 с.

Члени редколегії:

Задорожна-Княгницька Л.В., докторка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри педагогіки та освіти Маріупольський державний університет

Воєвутко Н.Ю., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет

Грива Е., професорка прикладної лінгвістики кафедри початкової освіти, директорка Інституту грецької мови Науково-дослідного центру ТНΜΕΝΟΣ, Університет Західної Македонії

Йорданідіс Г., професор адміністрування та менеджменту освіти, проректор Університету Західної Македонії

Мойсеєнко Р.М., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет

Нетреба М.М., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет

Тимофєєва І.Б., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет

Хаджинова І.В., асистентка кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету іноземних мов
Маріупольського державного університету
(протокол № 7 від 17 березня 2021 року)

**Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику**

© Колектив авторів, 2021

© Кафедра педагогіки та освіти МДУ, 2021

СЕКЦІЯ І. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Андрющенко О.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В РЕАЛІЯХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У реаліях сучасної освіти, кожна школа потребує інклюзивного навчання, проте зараз це тільки на початкових етапах впровадження. На сьогодні це пріоритетна державна проблема, яка є складовою Нової української школи.

У суспільстві є хибна думка про інклюзивне навчання, що це навчання для дітей з важкими захворюваннями чи діагнозами, навіть з інвалідністю у спеціальних закладах навчання.

Проте в Законі України «Про освіту» є визначення поняття особи з особливими освітніми потребам. Це «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту»[3].

Таким чином до цієї категорії належать не тільки учні з інвалідністю, а й ВПО (внутрішньо переміщені особи), діти-біженці або які потребують тимчасового захисту, особи, які здобувають спеціалізовану освіту або можуть прискорено опанувати зміст навчальних предметів, учні з особливими мовними освітніми потребами тощо.

Суть інклюзивного навчання – це рівноправність учасників педагогічного процесу, а саме у класі де навчаються звичайні діти є і такі, які потребують особливих освітніх потреб. У таких класах немає відокремлення звичайних дітей від дітей з особливими освітніми потребами. Вчитель та додаткові спеціалісти (асистент вчителя, психолог) намагаються вибудувати роботу таким чином, щоб кожному з учнів було комфортно навчатись та панувало спільне навчання та взаємодопомога.

В інклюзивному класі на допомогу вчителя є один асистент, незалежно від кількості дітей з особливими освітніми потребами. Такий спеціаліст є саме асистентом вчителя, а не окремої дитини, і якщо виникає потреба асистент вчителя може працювати з усім класом або ще з іншими дітьми, які потребують допомоги.

У переважній більшості дитина з особливими освітніми потребами потребує більше уваги не тільки з психологічної точки зору, а й для того роз'яснити завдання або пояснити щось декілька разів. Таким чином, асистент вчителя бере цю роль на себе та дає змогу вчителю працювати в звичайному темпі з усім класом не відволікаючись.

Важливим аспектом при відкритті класу з інклюзивним навчанням є саме навчання та підготовка вчителів, які працюють в такому класі. Вчитель повинен розуміти особливості роботи в таких класах та має вміти застосовувати свої знання на практиці, проте вчитель не стане психологом чи медиком [1].

Для того щоб відкрити клас з інклюзивною формою навчання, батькам треба звернутись до адміністрації школи з відповідною заявою, після чого директор школи буде погоджувати це рішення з місцевим управлінням освіти та підготує відповідний наказ.

Інклюзія в школі буде працювати та приносити користь за однієї важливої умови – це злагоджена командна робота, а саме вчителя, асистента вчителя, психолога, батьків та адміністрації школи [2]. Не лише шкільна адміністрація, педагоги, асистенти і психологи мають до цього докладати зусиль. Інклюзивна освіта передбачає високий рівень залучення у процес батьків, і вони мають бути цього свідомі. Лише тоді в дітей з ООП з'явиться більше можливостей для особистісного розвитку та соціалізації.

Сприйняття людей з особливими освітніми потребами, і дітей зокрема, індикатор розвитку суспільства та показник його гуманності. Не кожен доросла людина, а особливо діти готові правильно сприймати дітей з особливими освітніми потребами, тому для того, щоб інклюзивні класи працювали треба заздалегідь готувати учнів та батьків, проводити просвітницьку діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демченко І. І. Підготовка вчителя до роботи в інклюзивній початковій школі : монографія. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. 500 с.

2. Демченко І. І. Теоретико-практичні засади формування готовності педагога до творчого розвитку школярів в умовах інклюзивної освіти : колективна монографія. Умань : Візаві, 2015. 198 с.

3. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 21 лютого. 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 20.03.2019 р.)

4. Стадненко Н. М. Методика діагностики відхилень в інтелектуальному розвитку молодших школярів. вид. 2-е, перероб. і доп. Кам'янець-Подільський : Видвець ПП Зволенко Д. Г., 2006. 34 с.

Базаджи Н.В.,

асистентка вчителя інклюзивного класу, вихователька ГПД,

Маріупольська загальноосвітня школа №41

ГРУПА ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Життя впевнено доводить, що гарне самопочуття дитини в групі продовженого дня (ГПД), бажання відвідувати її безпосередньо залежить від змісту й форм життєдіяльності в позаурочний час, характеру спілкування й відносин, які складаються в їх процесі.

Особливої уваги набуває створення освітнього середовища групи продовженого дня, в якому опиняються молодші школярі після уроків та

організація способу життя дітей у даному середовищі: їхня діяльність, відносини, події, які з ними відбуваються.

Група продовженого дня є однією з провідних форм організації життєдіяльності молодших школярів. Допомогти дитині сформувати та реалізувати свій пізнавальний і творчий потенціал, соціально адаптуватися, навчитися плідно використовувати свій вільний час – є одним із головних завдань школи, що розв'язується за допомогою ГПД.

Виховний простір ГПД – це, по-перше, саме середовище, в якому опиняються молодші школярі після уроків, по-друге, це спеціально організований спосіб життя дітей у даному середовищі.

Головне завдання педагога ГПД – це створення атмосфери взаєморозуміння, взаємовиручки, поваги і любові, що є основою комфорту, затишку, спокою, самореалізації особистості кожної дитини.

Група продовженого дня є однією із форм виховання дітей і допомагає організувати найсприятливіші умови для їхнього відпочинку, навчання і виховання, поєднання навчально-виховної роботи на уроках і в позаурочний час. Вона забезпечує, враховуючи вікові особливості, їхній розумовий, моральний, естетичний, фізичний, духовний розвиток, створює умови для організації продуктивної праці, відкриває можливості всебічного виявлення і розвитку індивідуальних, здібностей, запитів та інтересів дітей.

Успішна робота групи продовженого дня залежить не тільки від того, наскільки цілеспрямовано спланована робота й наскільки правильно організований у ній режим. Від раціонального, з точки зору педагогічної і гігієнічної побудови, режиму залежить підвищення успішності, збереження достатньої працездатності і попередження втомлюваності учнів. Дотримання упродовж тривалого часу правильного режиму сприяє зміцненню здоров'я, створює життєрадісний настрій і підвищує працездатність школярів. Неухильне дотримання режиму виховує в учнів такі цінні якості як дисциплінованість, акуратність, організованість [1].

Основними завданнями групи продовженого дня є:

- допомога учням в засвоєнні освітніх програм;
- розвиток пізнавальних процесів і інтересів учнів;
- формування навичок систематичної самостійної роботи, вміння застосовувати раціональні прийоми роботи над завданнями з різних навчальних предметів;
- розвиток вміння планувати та ефективно використовувати свій вільний час;
- формування гармонійної особистості кожного учня завдяки морально-етичному, художньо-естетичному, національно-патріотичному родинно-сімейному, екологічному вихованню;
- зміцнення здоров'я учнів та забезпечення правильного фізичного розвитку за допомогою фізкультурно-оздоровчих заходів;
- формування комунікативної компетенції дітей;
- згуртування дитячого колективу, виховання почуття взаємодопомоги [2].

Серед важливих завдань вихователя ГПД є створення в учнівському колективі позитивного настрою. Повсякденні виховні вправління, що проводяться у групі продовженого дня, допомагають дітям навчитися співпрацювати з однолітками, поважати їх як особистостей. Позитивний настрій у групі продовженого дня створюється за допомогою: атмосфери довіри, відчуття приналежності до спільноти, участі у прийнятті рішень, вільного від критики ставлення вихователя, справедливості й неупередженого ставлення [3].

Однією із відмінностей традиційної і сучасної організації освітньої діяльності у групі продовженого є, зокрема, процес вироблення спільних правил. Важливо, щоб діти почали розуміти, що правила, як закони, створені для забезпечення людей, для захисту їх індивідуальних прав і свобод, слугуючи дороговказами щодо відповідної поведінки.

Основною рушійною силою в системі освіти є вчитель, без якого будь-які зміни будуть неможливими. Найвідповідальніші завдання Нової української школи зможе виконати лише той педагог, який не тільки добре професійно підготовлений, а й здатний упродовж усього життя підвищувати рівень професійної компетентності та педагогічної майстерності [4].

Відповідно до Концепції Нової української школи у організації групи продовженого дня є важливим використовувати «корисні зустрічі», як альтернативу «ранкових зустрічей».

Ефективна індивідуалізація освітнього процесу може бути досягнута через організацію центрів (осередків), які відображають освітні потреби й інтереси дітей. Важливо, коли вихователь групи продовженого дня разом із учнями та їхніми батьками активно долучається до створення сучасного освітнього середовища у класі, де вони перебувають, за погодженням та тісною співпрацею із вчителем (класоводом).

Однією із відмінностей традиційної і сучасної організації освітньої діяльності у групі продовженого є, зокрема, процес вироблення спільних правил. У ГПД традиційної школи ці правила розроблялися вихователем і пояснювалися дітям, а у ГПД Нової української школи правила розробляються самими дітьми спільно з вихователем [5].

Дуже важлива у НУШ співпраця вчителя і вихователя з батьківською громадою. Не слід починати розмову з батьками з претензій до вихованості дитини. Виховання – це спільне завдання батьків і педагога, і результат буде високим, тільки якщо вони єдині у своїх вимогах. Наприклад, можна розповісти батькам навіть про незначні досягнення їхньої дитини, похвалити його в присутності батьків. Це підвищить її самооцінку і рейтинг педагога як друга. «Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло», – писав Василь Сухомлинський [6, с.174].

Концепція Нової української школи передбачає всебічний розвиток, виховання та соціалізацію особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до самореалізації та трудової діяльності. Тому, «нова» організація групи продовженого дня є

важливою складовою для виховання учнів, яким притаманні усі ці якості, а також допомагає продовжувати та вдосконалювати традиції, які вже існували у ЗОШ.

СИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Філюк Т.Л., Весна Н.А., Жорнова О.В. Планування та організація роботи ГПД в НУШ. Допомога вчителю завжди. URL: <https://urokok.com.ua/methodical-cabinet/1085-planuvannya-ta-organizatsiya-roboti-gpd-v-nush.html> (дата звернення: 28.02.2021).

2. Методичні рекомендації щодо організації роботи груп продовженого дня. Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної освіти. URL: <http://ippo.edu.te.ua/metodichni-rekomendaci%D1%97-shhodo-organizaci%D1%97-roboti-grup-prodovzhenogo-dnya/> (дата звернення: 28.02.2021).

3. Лядобрук О.В. Групи подовженого дня в Новій українській школі. URL: http://zippo.net.ua/data/files/2018/2018_2019/grupy_prodovzhenogo_dnja.pdf (дата звернення: 28.02.2021).

4. Сучасні підходи до організації освітнього процесу у групах подовженого дня в умовах впровадження Нової української школи. URL: <https://um-osvita.gov.ua/index.php/1442-suchasni-pidkhodi-do-organizatsiji-osvitnogo-protsesu-u-grupakh-podovzhenogo-dnya-v-umovakh-vprovadzhennya-novoji-ukrajinskoji-shkoli> (дата звернення: 28.02.2021).

5. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. 670 с.

Безвершенко А.Е.,

учителька початкових класів

*КЗ «Початкова школа № 36-Школа повного дня
Маріупольської міської ради Донецької області»*

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Нова Українська школа висуває як нові підходи до навчання, так і до виховання дітей. Головна мета – формування у учнів початкових класів стійкої системи глибоких морально-духовних цінностей, виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, до збагачення культурного потенціалу Українського народу. Найважливішу роль у формуванні особистості займає виховання національної культури та патріотизм – ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Базові складники почуття патріотизму – це любов до Батьківщини, народу, родини, почуття власної гідності, яка втілюється у почуттях-цінностях – «Я-Українець» та «Ми-Українці».

У сучасних умовах розвитку освіти в Україні проблему морального виховання порушено в низці нормативно-правових документів: Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст. (2002), законах України «Про освіту» (2017)[2] , «Про вищу освіту» (2014), Концептуальних засадах розвитку

педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), Концепції Нової української школи (2016) [3; 4] та ін. Врахування національних ціннісно-складових домінант у розробці законодавчих документів в освітньому середовищі спрямоване на формування патріотизму та утвердження загальнолюдських культурних цінностей українського народу, в основу яких покладено ідеї зміцнення Української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства.

Поняття «національно-культурна ідентичність» є складною категорією, що опирається на історичну правду, історичну пам'ять, національні ідеали, національну гідність, національну самосвідомість, національні цінності та патріотизм. Зароджується через формування в учнів відчуття причетності до України, осмислення українського простору в його соборницькій єдності та регіонально-етнографічному різноманітті, формування наукової картини про українське державотворення та культуротворення і процесів, що пов'язані із самоствердженням та розвитком Української нації та Української держави. Молодший шкільний вік є важливим у становленні особистості дитини, бо саме тоді закладаються основи особистісного розвитку учнів початкової школи. Виховання дітей у закладах освіти не може здійснюватися спонтанно, важлива роль у цьому надається вчителю. Представником української освітньо-виховної системи був Г. Ващенко. Виховний ідеал українця, на його думку, ґрунтується на двох головних принципах: виховання людини на засадах християнської моралі та на здобутках духовності українського народу. Був переконаний, що метою виховання у вільній Україні має бути благо і щастя Батьківщини [1].

Нова українська школа буде виховувати не лише відповідальність за себе, а й за розвиток і добробут своєї країни (2016) [4]. І саме молодший шкільний вік виявляється сприятливим щодо виховання у дитини здібності цінувати особистість людини, на цьому віковому етапі у дитини формуються моральні почуття, цінності, переконання, відбувається набуття досвіду моральної поведінки. Виховання молодших учнів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця спільно-взаємодіючій діяльності як на уроках, так і в позаурочний час. Ефективність різних видів виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Цьому сприяє спілкування державною мовою, усвідомлення ролі рідної мови як механізму національної і етнічної самоідентифікації, збереження мовного різноманіття, культурних традицій і стратегій, візуалізація культурного різноманіття свого народу, спілкування українською мовою у школі та поза школою. Основні форми і методи виховної роботи з молодшими учнями: тематичні виховні години, дискусії та диспути з актуальних питань, тренінги з використанням інтерактивних методів роботи та ін. Загальні виховні цілі й завдання конкретизуються, розчленовуються на окремі частини і, усвідомлюючись дитиною, стають її цілями, її прагненнями. Розвиток самого життя і діяльності дитини в його конкретних виховних, суспільних умовах породжує нові форми її свідомості [5].

Таким чином, можемо констатувати, що формування національно-культурної ідентичності учнів є нагальною потребою та одним із основних завдань освітньої політики має стати формування в учнів різних вікових категорій, в тому числі початкової школи, національно-державних цінностей як ідейного підґрунтя української ідентичності, піднесення рівня національної свідомості, патріотичне виховання молодого покоління України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Елькін М. В., Головкова М. М., Коробченко А. А. Історія педагогіки : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. 204 с.

2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145VIII. Ст. 1-7. URL: <http://zakon.rada.gov/lavs/show/2145-19> (дата звернення: 05.01.2019).

3. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13. 05. 1999 р. № 651-XIV. Ст. 1-2. URL: <http://zakon.rada.gov/lavs/show/651-14> (дата звернення: 05.01.2019).

4. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 05.01.2019).

5. Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник / Т. Ф. Бельчева та ін. Харків : друкарня «Print House», 2019. 217 с.

Варенцева К.О.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Рушійними силами у роботі класного керівника відіграють поставлені задачі та функції діяльності. Формування особистості школяра, розвиток його можливостей та здібностей виступають головною задачею класного керівника, а належне виконання функцій забезпечить цілісність виховного процесу.

У «Положенні про класного керівника» зазначено, що класний керівник – це учитель, який здійснює навчально-виховну роботу в довіреному йому класі. Він найближчий і безпосередній вихователь і наставник учнів. Класний керівник організовує і спрямовує виховний процес у класі, об'єднує виховні зусилля вчителів, батьків і громадськості, відповідає за організацію виховної роботи у своєму класі [1, с. 159].

Звертаючись до ключової реформи Міністерства освіти і науки – Нової української школи, учитель – це людина, на якій тримається реформа. Без неї чи нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Це означає, що мета реформи – сприяти його професійному та особистому зростанню, а також підвищувати його соціальний статус. В першу чергу, це положення стосується кожного вчителя, який веде класне керівництво [2].

Сучасне завдання, яке ставить перед собою Нова українська школа, – всебічний розвиток особистості, тому, на класного керівника покладено виконання наступних завдань: виховання високої моралі у підростаючого покоління, формування в нього українського менталітету, традицій; створення необхідних умов для фізичного розвитку школярів, збереження та зміцнення їхнього здоров'я; духовно-моральне виховання; розвиток розумових і фізичних здібностей, формування високої пізнавальної культури, організація змістовного дозвілля учнів; підготовка школярів до господарсько-трудової діяльності; створення умов для вільного вибору учнями світоглядних позицій; гуманізація педагогічного процесу, демократизація стосунків у колективі; врахування інтересів дітей; організація роботи з батьками [3, с. 91].

Діяльність класного керівника визначається його функціями, які відіграють визначальну роль у виховному процесі. До основних функцій класного керівника віднесемо діагностичну, організаторську, виховну, координаційну та стимулюючу функції.

Діагностична функція класного керівника полягає у психолого-педагогічному вивченні окремих учнів класу і всього класу в цілому. Класний керівник за допомогою діагностичних методик систематично отримує дані про стан педагогічного процесу, а саме: якість навчання й виховання, рівень знань і вихованість школярів, рівень розвитку та вихованості колективу, міжособистісні стосунки в колективі. Надалі, класний керівник обробляє ці дані, аналізує й оцінює їх, коректує і прогнозує розвиток педагогічного процесу та учнів.

Організаторська функція полягає у тому, що організовує та залучає учнів класу до різних видів виховної діяльності: пізнавальної, яка сприяє збагаченню учнів про навколишню дійсність; суспільно-корисної, яка спрямована на загальну користь і благо; ціннісно-орієнтаційну яка розкриває учням духовні та матеріальні соціальне значущі цінності й орієнтує на них їх поведінку; художньо-творчої, що дає учням можливість реалізувати індивідуальні творчі задатки та здібності; організація вільного спілкування; організацію змістовного дозвілля учнів, що взаємо збагачує їх [4, с. 393].

Виховна функція виступає самою складною у діяльності класного керівника, тому що ця функція полягає в реалізації завдань розумового, морального, естетичного, трудового, фізичного, правового, екологічного, економічного виховання, що в свою чергу вимагає від класного керівника досконалого володіння теорією та методикою виховної роботи.

Класному керівнику для реалізації цієї функції необхідно уміти планувати, здійснювати, діагностувати виховний процес у класі з врахуванням індивідуальних особливостей учнів, згуртованості колективу класу, засобів виховання, які є в його розпорядженні та власній педагогічній майстерності.

План виховної роботи в класі визначає зміст, форми і методи виховної діяльності. Класний керівник складає його з урахуванням загального змісту й методики виховання учнів у національній школі. Передусім виховна діяльність класного керівника передбачає підготовку і проведення запланованих виховних заходів, які є дієвим засобом формування в учнів соціально цінних мотивів

поведінки, здорових інтересів, духовних потреб, почуттів, позитивних моральних, правових, трудових, естетичних та інших якостей [5, с.52].

Координаційна функція визначається у спрямуванні класним керівником виховних зусиль усіх педагогів, батьків і представників громадськості на позитивні результати у вихованні учнів. Класний керівник передусім домагається, щоб колектив учителів, який працює з учнями класу, керувався єдиними вимогами до них, здійснював індивідуальний підхід. Йому необхідно вивчити особливості навчально-виховної роботи вчителів, ознайомитися з їхніми вимогами та стосунками з учнями, обмінюватися думками щодо поведінки окремих учнів, методів впливу на них.

Стимулююча функція полягає у своєчасному виявленні зрушень на краще в розвитку кожного учня класу і відповідному заохоченні його до наступних корисних дій і вчинків [4, с. 394].

У висновку можна зазначити, що класний керівник виступає центральною особою у виховному процесі та займає ключову роль у становленні особистості в рамках реформи Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій 2-ге вид., доповнене. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
2. Міністерство освіти і науки України: Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 23.01.2021)
3. Твердохліб Т.С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи: навч.-метод. посіб. Харків, 2017. 156 с.
4. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: вид-во Ліра-К, 2016. 608 с.
5. Поясик О.І., Лаппо В. В.. Методика виховної роботи: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2011. 202 с.

Восвутко Н.Ю.,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПІДРУЧНИКІВ: ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КРИТЕРІЇВ

Останнім часом питання про підготовку якісних підручників загострилось. Причинами зниження якості підручників називають нефаховість як авторських колективів, так і проведеної експертизи, за результатами якої підручник отримує дозвіл на друк та розповсюдження.

Порядок конкурсного відбору підручників для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників регулюється відповідно до Наказу МОН України від 17.07.2019 № 1002. Рішення Конкурсної комісії про надання підручнику грифу МОН залежить від висновків експертизи, якій він підлягає. Головна мета експертизи – визначення «доцільності використання підручника в освітньому процесі та надання відповідного грифу з результатами I етапу конкурсу» [1].

Згідно із Наказом, експертиза має здійснюватися з дотриманням принципів конфіденційності – нерозголошення інформації про підручники, експертів, залучених до проведення експертизи, авторів (співавторів); незалежності, що розуміється як незалежність експерта від будь-якого впливу, тиску чи втручання в його експертну діяльність; професійності – залучення до проведення експертизи осіб, які володіють необхідними спеціальними знаннями, уміннями та навичками; об'єктивності – надання висновків експертом відсторонено, незважаючи на особисті інтереси та уподобання; неупередженості – відсутності в експерта негативної, хибної, заздалегідь сформованої думки щодо підручника [1].

Наразі в українському освітньому просторі здійснюються такі види експертизи проєкту підручника: науково-методична, психолого-педагогічна, дизайнерська, андидискримінаційна. Зазначимо, що дві останні мають рекомендаційний характер, а науково-методична експертиза передбачає найбільшу кількість висновків – п'ять. Проаналізуємо критерії науково-методичної експертизи.

Експертне коло аналізує проєкт підручника з зазначеної експертизи за 24 критеріями [2]. Однак зміст критеріїв дозволяє виявити певні зауваження.

Наприклад, деякі критерії не позбавлені можливості їх суб'єктивного тлумачення. Постає питання: чи дійсно можливе формулювання об'єктивного висновку за такими критеріями, навіть якщо вони й передбачають шкалювання: «4. Оптимальність обсягу змісту підручника для досягнення здобувачами освіти очікуваних результатів», «5. Наявність зрозумілого апарату орієнтування підручником», «10. Можливості підручника для здійснення учнями самостійної освітньої діяльності, формування вміння вчитися впродовж життя»?

Крім того, спостерігається дублювання критеріїв, наприклад: «7. Відповідність розкриття основних наукових положень віковим особливостям учнів» і «19. Відповідність змістового наповнення підручника віковим особливостям учнів» та частково «16. Доступність і зрозумілість текстів підручника, відповідність їх нормам літературної мови».

А, наприклад, «10. Можливості підручника для здійснення учнями самостійної освітньої діяльності, формування вміння вчитися впродовж життя» та «11. Наявність різноманітних вправ і завдань, розроблених з урахуванням засад педагогіки партнерства, що передбачає: співпрацю, співтворчість між учнями та вчителями; критичне осмислення ситуації та питання для навчального діалогу; ситуації вибору і відповідальності; творче застосування набутих умінь тощо» частково розкривають зміст «8. Забезпечення формування ключових компетентностей, визначених Законом України «Про освіту», засобами підручника».

Ще питання: чи не доречно буде об'єднати такі критерії: «9. Упровадження наскрізних змістових ліній «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» (за наявності їх у навчальній програмі)» та «12. Наявність завдань, пов'язаних з реальними життєвими потребами»?

Звернемо увагу також на наступний критерій: «12. Наявність завдань, пов'язаних з реальними життєвими потребами». Тобто, слід розуміти, що експертиза має серед загалу відшукати подібні завдання? Хіба не весь підручник має відповідати реальним життєвим потребам? Можливо, треба змінити акцент та переформулювати зміст критерію, наприклад, таким чином: «Відповідність підручника реальним життєвим потребам».

Зауважимо ще на одному аспекті проблеми: однаковість критеріїв експертизи проєктів підручників для всіх ланок шкільної освіти. Можливо, до підручників основної та старшої школи має застосовуватися детальніший і прискіпливіший аналіз наукової складової. Наприклад, розширення критеріїв науковості змісту та уведення до них шкалювання за такими компонентами: відповідність сучасним науковим концепціям; використання новітньої наукової термінології; практичність застосування наукового знання, що набувається, тощо.

Звертає на себе увагу також той факт, що критерії науково-методичної експертизи проєктів підручників мають різні шкали вимірювання: від «0 – 1», до «0 – 4», (не беремо до уваги «24. Наявність помилок», якій вимірюється від «-4» до «0», де «0» – відсутність помилок). Чи означає це, що, наприклад, «5. Наявність зрозумілого апарату орієнтування підручником», який вимірюється від 0 до 1, не є важливим, адже його «собівартість» лише 1 бал? Чи можна його вимірювати дробом від «0,1» до «0,9»? У якій пропорції? Наприклад, якщо є зміст, але немає умовних позначень? Тобто, знов стикаємось із недотриманням принципу об'єктивності.

Отже, є очевидним, що критерії науково-методичної експертизи потребують оновлення, яке має забезпечити її об'єктивність та достовірність. До зауважень відносимо можливість суб'єктивного тлумачення критеріїв, їх часткове дублювання, неоднозначність шкали вимірювання, а також, однаковість критеріїв експертизи проєктів підручників для всіх ланок шкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників : наказ МОН України від 17.07.2019 № 1002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-19#Text> (дата звернення: 28.02.2021).

2. Про затвердження Інструктивно-методичних матеріалів для проведення експертами експертиз електронних версій проєктів підручників : наказ МОН України від 31.10.2018 № 1183. URL: <https://imzo.gov.ua/2018/11/03/nakaz-mon-vid-31-10-2018-1183-zatverdzhennia-instruktyvno-metodychnykh-materialiv-dlia-provedennia-ekspertamy-ekspertyz-elektronnykh-versi-proektiv-pidruchnykyv/> (дата звернення: 28.02.2021).

Григорян Д.О.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**
асистентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від якості освіти здорових людей. Визнання прав такої дитини, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є дуже важливим на сучасному етапі розвитку освіти. Тому важливого значення набуває інклюзивне навчання, що передбачає спільне перебування дітей із порушеннями психічного та фізичного розвитку з їх здоровими однолітками.

Інклюзивна освіта передбачає освіту для всіх в плані пристосування до різних потреб і фізичних порушень та може здійснюватися тільки в контексті реальних взаємин, коли школярами з обмеженими можливостями освоюються різноманітні види діяльності, спілкування, регулюється самооцінка, здобувається підтримка і дружба ровесників, впевненість в своїх силах, формується світогляд і духовний зміст людини з інвалідністю, готовність жити і працювати в швидко мінливому світі. Інклюзивне навчання має на увазі як технічне оснащення архітектурного середовища освітніх установ, так і спеціальні технології і педагогічні програми, спрямовані на реалізацію інклюзії [1]. Якість освіти в першу чергу пов'язана із задоволенням потреби кожної людини в ефективній соціалізації, тобто набутті засобів вибудовування особистої, професійної та громадської діяльності в суспільному житті. При інклюзивному навчанні відбувається повноцінне та ефективне наповнення цих сфер соціалізації учня з особливими потребами. Дитина з особливими потребами – не пасивний член суспільства, а особистість, яка має право на задоволення власних соціальних потреб. Рівень підтримки, гуманізм та терпимість у ставленні до дітей з особливими потребам, можливість надати їм доступну та якісну освіту-показники ступеня розвитку суспільства, в якому вони живуть. В Україні практика впровадження інклюзивних форм освіти в систему закладів загальної освіти є досить складною, що пов'язано з наявністю бар'єрів загальної освіти, які заважають успішній реалізації інклюзивних процесів. До таких бар'єрів належать: непідготовленість педагогічного корпусу загальної освіти (дидактична, психологічна, особистісна) до участі в інклюзивних процесах; відсутність системного бачення проблеми інклюзії і шляхів її вирішення в різних освітніх структурах [5].

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних закладах освіти є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому [4]. Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах наголос

робиться в першу чергу на розвиток сильних якостей і талантів учнів, а не на їхніх фізичних або розумових проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і вмінь [2]. В інклюзивних класах взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та дітьми з типовим рівнем розвитку сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків, завдяки чому діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, стають більш чуйними, готовими допомогти [3].

Отже, інклюзивна освіта у закладах середньої освіти має відображати одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але найголовніше – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття. Такі концептуальні положення є основою інклюзивного навчання у новій українській школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. І. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. Рідна школа. 2011. № 3. С. 10-14.
2. Заєркова Н.В., Трейтяк А. О. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків. Київ, 2016. 68 с.
3. Інклюзивне навчання. / А. А. Колупаєва та ін. Київ : ВГ Шкільний світ, 2015. 200 с.
4. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : ЦУЛ, 2017. 248 с.
5. Данілавічюте Е.А. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Особлива дитина. 2018. № 3. С. 7–19.

Кауркіна М.Є.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

РОЛЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Виховання – багатогранний і складний процес, значення якого неможливо переоцінити. Він передбачає формування в учня, єдиної системи цінностей і соціальних компетенцій. А це і ставлення до себе і своїх батьків, відношення до природи, суспільства, своєї країни тощо. Кожна історична епоха пред'являла

свої вимоги до освіти й виховання підростаючого покоління та тих людей, які отримали тепер назву «класний керівник». Одним з важливих принципів розбудови освіти на сучасному етапі і в перспективі є «гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи» [1].

Основне призначення класного керівника зумовлене сучасним завданням, яке ставить перед собою суспільство, – максимальний розвиток кожної дитини, збереження її неповторності, розкриття потенціальних талантів та створення умов для духовного, розумового та фізичного вдосконалення, формування ціннісних орієнтацій. Критерій і показники педагогічної взаємодії між класним керівником і учнями початкових класів:

1. Високий рівень мотивації навчання учнів. Дітям цікаво вчитися; вони помічають, що вчителю також цікаво їх навчати. На уроці панує творча атмосфера пізнання, спільного пошуку. Урок – це час спільної праці, спільного життя вчителя і учнів.

2. Взаєморозуміння між учителем і учнями. Довіра до вчителя як до фахівця - він сприймається як авторитетне джерело знань; повага до нього як до особистості. Вимоги вчителя справедливі, учні сприймають їх спокійно. Наявні контакт, взаємне бажання працювати разом.

3. Високий рівень пізнавальної активності учнів. Їхня думка розкута, вони не бояться помилитися під час розв'язання нової задачі. Можливість творчо працювати стимулює активність дітей. Вони бачать реальну зацікавленість учителя в їхніх відповідях, роздумах, висновках.

4. Взаємна задоволеність учителя і учнів спільною працею на уроці: учні збагатилися новою цікавою інформацією, виявили свої здібності, здобули визнання в класі; вчитель отримав задоволення від співпраці з учнями, від того, що віддав їм частку свого інтелектуального, духовного надбання, переконався, що його робота дала позитивні результати.

Успішності професійної діяльності вчителя сприяє організація самого навчального процесу у початковій школі на рівні міжособистісної взаємодії, коли вчитель виступає у ролі партнера учня у сумісній творчості, співпраці, які передбачають спільний пошук та відкриття рішень, особистих підходів до педагогічних проблем, встановлення гуманістичних співвідносин між вчителем та учнями [2]. Таким чином, ми одержали логічний ланцюжок: «учень – успішна педагогічна діяльність учителя – ставлення учня до навчальної діяльності». Це дало підстави розглядати успіх учнів як важливий чинник розвитку успішної професійної діяльності вчителя і стверджувати актуальність врахування їх поглядів для педагога.

Педагогічна взаємодія в початковій школі вимагає високої майстерності вчителя, оскільки він є головним авторитетом для молодшого школяра. Для оптимізації педагогічного керівництва процесом формування гуманних стосунків учитель повинен дотримуватись певних педагогічних умов взаємодії, що призведе до позитивних змін у стосунках учнів та учителів, а саме:

встановлення гуманістичних та партнерських взаємин; усвідомлення учня як особистості й найвищої цінності.

Реформа шкільництва Міністерства освіти і науки «Нова українська школа» (НУШ) передбачає створення учбового закладу, де діти будуть навчатися за допомогою практичної діяльності, а основна увага буде спрямована на розвиток 10-ти головних компетентностей. Цікаво, що у 2017-2018 навчальному році вже 100 шкіл пройшли пробне тестування у фокус – групах, а з 2018-2019 навчального року усі перші класи навчаються за оновленою програмою, яка включає в себе [3, с. 89]: Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами й передбачає формування в учня певних вмінь: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки; розуміти, грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, доводити правильність тверджень; поповнювати свій словниковий запас. Частина часу уроку під керівництвом учителя необхідно виділяти на навчання дітей прийомам самостійної роботи та прийомам самоконтролю. Важливу роль на уроках відіграє рефлексія, що відображає процедуру оцінювання учнями основних етапів уроку. Така форма дає можливість учителю проаналізувати об'єктивність самооцінки та скорегувати її в певних випадках.

Серед принципів Нової української школи слід особливо виділити партнерство, співпрацю між усіма учасниками освітнього процесу, особливо між школою та родинами вихованців, між учителями та батьками. Це допоможе зреалізувати головну мету ключової реформи Міністерства освіти і науки. Робота з батьками інколи спричиняє великі труднощі для вчителів-початківців. Вони не завжди володіють достатньою інформацією стосовно різноманітності методів і форм роботи з батьками молодших школярів, не можуть віднайти необхідний тон і виробити оптимальний стиль у стосунках з ними. Педагогічна взаємодія – це цілеспрямований процес реалізації навчання, що відображає взаємну активність та взаємозумовленість дій як учителя, так і учнів у спільній діяльності з обов'язковим виникненням зворотного зв'язку. В результаті такої взаємодії учні засвоюють знання, набувають умінь та навичок, між учителями та учнями панує взаєморозуміння, тісний педагогічний контакт, високий рівень пізнавальної активності учнів, взаємне задоволення спільною працею.

Відомо, що трудове виховання можливе лише у тісній єдності з моральним вихованням. Праця дає необмежені можливості для реалізації комплексного підходу у формуванні особистості, для поєднання всіх засобів і форм впливу на становлення в учнів рис громадянської зрілості. При цьому найважливішою умовою успіху виховання є залучення учнів до участі в найрізноманітніших видах діяльності, а передусім до тих, які мають суспільно-корисну цінність. Допомога батькам, навчальна діяльність, заняття в гуртках художньої самодіяльності і творчості, спортивних гуртках і секціях, участь у суспільно корисних справах класного і загальношкільного колективів - кожен з названих видів діяльності є важливим і позитивно впливає на формування в учнів цілого комплексу соціальне цінних якостей їх особистості.

Позаурочна робота є цілеспрямованою виховною роботою з учнями під керівництвом класного керівника в позанавчальний час, ефективність якої зумовлена успішністю спільної діяльності шкільних та позашкільних закладів освіти [4, с. 66]. Позаурочна діяльність є більш ефективною щодо формування гуманістичних цінностей, оскільки характеризується значним спектром можливостей у виборі змісту, форм, методів, прийомів, засобів проведення, не регламентована програмою, часом і місцем. Використання українського народознавства у позаурочній діяльності дозволяє охопити різні аспекти української культури, в тому числі і народний ідеал, який в реальному житті втілюється у гуманістичні цінності. Значну роль у формуванні гуманістичних цінностей дітей молодшого шкільного віку відіграють такі народознавчі засоби: рідна мова, народні ігри, усна народна творчість, пісенне мистецтво, народні традиції, звичаї і обряди, народний календар, народна символіка, народне декоративно-вжиткове мистецтво, родинно-побутова культура. На основі українського народознавства є природним для дітей молодшого шкільного віку. Робота щодо формування в учнів початкових класів гуманістичних цінностей повинна будуватися з урахуванням принципу культуровідповідності виховання, тобто має базуватися на загальнолюдських принципах культури й будуватися відповідно до цінностей національної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башинська Т. Взаємодія вчителя й учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема. 2004. №12. С.55-58.
2. Василенко Н. В. Компетентнісний підхід в освіті: реалізація теорії та практики. К.: Шк., 2017. 170 с.
3. Казанжи І. В. Системний підхід до організації позаурочної виховної діяльності учнів початкових класів. Вересень : зб. наук. праць. Миколаїв : Редакційно-видавничий відділ Миколаївського інституту післядипломної педагогічної освіти, 1999. – С. 64-68.
4. Мицька М. Створення інноваційного середовища – шлях до нової української школи. Х.: НТУ «ХП», 2017.
5. Задорожна-Княгницька Л.В. Формування громадянської позиції школярів: регіональний аспект. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія.* 2020. Випуск 62. 240 с. С. 63-70.

Корольова В.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольський державний університет

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

РОЛЬ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Виховні процеси сьогодення відіграють важливу роль у розвитку особистості кожної людини, особливо у часи дитинства та підліткового віку. Згідно із статтею 17 «Закону про загальну середню освіту»[1], виховання учнів

(вихованців) у закладах загальної середньої освіти здійснюється в процесі урочної, позаурочної та позашкільної роботи з ними. Більш детально розглянемо саме позашкільну виховну роботу, її зміст та завдання.

Перш за все, потрібно розуміти що таке позашкільна виховна робота і чим вона відрізняється від позаурочної. Отже, позашкільна виховна робота – це освітньо-виховна діяльність позашкільних закладів для дітей та юнацтва, це здійснення в позаурочний час діяльності школярів у позашкільних дитячих виховних закладах під керівництвом педагогічних працівників цих закладів.

Позаурочна робота ж виконується в позакласний час під наглядом шкільних вчителів і спрямована вона на задоволення інтересів, потреб і запитів дітей завдяки добровільній участі у різноманітній діяльності (обговорення книг, кінофільмів, екскурсії, змагання, конкурси, свята тощо).

Обидва види роботи мають спільні завдання і передбачають застосування переважно однакових засобів, форм і методів виховання [2].

Головною метою позашкільної освіти та виховання є створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей та учнівської молоді у вільний від навчання час, підготовка підлітків до життя в умовах переходу до ринкової економіки при впровадженні якісно нових форм організація позашкільної життєдіяльності підлітків, задоволення їх освітніх потреб шляхом залучених до науково-експериментальними, дослідницької, технічно-конструктивної, художньої, декоративно-прикладної, еколого-прикладничої, туристсько-краєзнавчої та інших видів творчості [4].

Її зміст визначається загальним змістом виховання учнівської молоді, який передбачає розумове, моральне, трудове, естетичне і фізичне виховання.

Основними завданнями позашкільної освіти та виховання є:

- формування суспільно-громадського досвіду особистості;
- розвиток, стимулювання та реалізація її духовного і творчого потенціалу;
- створення системи пошуку, розвитку і підтримки юних талантів і обдаровань для формування творчої та наукової еліти у різних галузях суспільного життя;

- забезпечення соціально-педагогічного захисту неповнолітніх та організації їх дозвілля;

- розвиток психо-фізичних ресурсів зміцнення здоров'я, підтримка високої працездатності протягом всього періоду навчання;

- виховання валових якостей, формування активної життєвої позиції, здорового способу життя засобами фізичної культури [3].

Опираючись на завдання, які стоять перед позашкільною виховною роботою, було створено різносторонні заклади позашкільної освіти та виховання, що включають в себе:

- позашкільні заклади освіти;
- інші заклади освіти як центри позашкільної роботи у позаурочний та поза навчальний час, а саме: заклади загальної середньої освіти, ліцеї, гімназії, навчально-виховні комплекси, професійно-технічні училища, технікуми, коледжі тощо;

- клуби та об'єднання за місцем проживання незалежно від форми власності та підпорядкування; культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, спортивні та інші заклади, установи різних відомств;
- різні організації, фонди, асоціації [5].

Основний комплекс завдань позашкільної освіти та виховання виконують позашкільні заклади освіти різних типів: палаци, центри, будинки, станції дитячої, юнацької творчості, учнівські та студентські клуби, дитячо-юнацькі спортивні й музичні школи, школи мистецтв, студії, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади різної форми власності.

Позашкільні заклади освіти організують навчально-виховний процес у різновікових і різностатевих учнівських об'єднаннях, використовують при цьому різноманітні форми і методи групової, індивідуальної і масової роботи; реалізують зміст позашкільної освіти та виховання впровадженням гнучких програм і навчальних планів відповідно до 3-х рівнів навчання (початкового, базового і вищого), що відрізняє ці типи закладів від інших соціо-культурних і виховних структур [5].

Отже, ми з'ясували, що позашкільна робота є невід'ємною складовою виховного процесу і виконується в позаурочний час у різнотипних закладах. Її метою є створення умов для різностороннього розвитку дітей та молоді, та разом із завданнями, такими як розвиток потенціалу, професійне визначення та формування життєвої позиції, виконують непомітну, але дуже важливу складову у становленні людини в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про повну загальну середню освіту :Закон України від 13.07.2020 № 764-IX від 13.07.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 13.07.2020).
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л.. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ. Знання, 2006. 311 с.
3. Програма середньої загальноосвітньої школи 1-3 ступенів: Закон України від 04.06.1991. № 1144-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> (дата звернення: 23.05.1991).
4. Білецький П.О. Мова образотворчого мистецтва. Радянська школа, 1975.
5. Калечіц Т.Н. Позакласна і позашкільна робота з дітьми. Москва: Просвещение, 1980.

Костіва Я.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасний стан українського суспільства ставить перед початковою школою низку невідкладних завдань, спрямованих на виховання у підростаючого

покоління поваги до історії і традицій свого народу, формування патріотизму. Але цей процес має чимало труднощів та перешкод.

Концепція Нової української школи передбачає, що сфера освіти має виховувати особистість, патріота, інноватора. Патріота в сенсі людину, що має власну активну позицію, діє згідно з морально-етичними принципами і здатна приймати відповідальні рішення, поважати гідність і права інших людей.

Національне виховання - це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, створена впродовж віків українським народом і покликана формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді, яка реалізується через комплекс відповідних заходів [1].

У початкових класах закладається основа національної свідомості учнів, любов до рідної землі, батьківщини, виховується патріотична гордість за минуле і сучасне України, любов до рідної мови, формується духовно розвинена, творча, працелюбна особистість [1].

Зараз потребує особливої уваги національне виховання саме у початковій школі, коли у дитини тільки формуються уявлення про Батьківщину. Використання засобів краєзнавства у патріотичному вихованні допомагає враховувати вікові особливості молодшого школяра. Саме тому українська держава сьогодні приділяє краєзнавству велику увагу, пов'язуючи його розвиток з сучасною школою та вихованням патріотизму [2].

Патріотичне виховання молодших школярів на уроках української мови здійснюється через реалізацію соціокультурної змістової лінії. Зокрема, під час вивчення розділу «Мова і мовлення» необхідно звертати увагу учнів на багатство і милозвучність української мови, захоплювати дітей її красою, пробуджувати любов до рідного слова, прагнення вивчати українську мову. У 3-4 класах слід пояснювати значення української мови для становлення незалежної самостійної держави України, роль української мови як державної. Формуючи культуру спілкування, доцільно збагачувати мовлення молодших школярів українськими формами звертання та формулами мовленнєвого етикету, пробуджувати інтерес до походження цих формул, показувати їх зв'язок із національними традиціями і звичаями українців. У процесі опрацювання правила вживання великої літери у власних назвах варто зосередити увагу учнів на застосуванні цього правила під час запису назви нашої Батьківщини, її столиці, рідного міста чи села, річок, морів, гір та інших географічних назв України. При цьому цінним для патріотичного виховання буде опрацювання текстів про походження цих назв, про красу і неповторність визначних місць України, про історичне минуле нашої країни та її відомих людей (письменників, художників, історичних постатей, спортсменів, акторів, артистів тощо) [1].

У сучасний період часу приділяється велика увага національному вихованню школярів. Для цього потрібно не тільки дати певний рівень знань підростаючому поколінню, а й навчити його практичної діяльності, підготувати дитину до виконання громадянського обов'язку, виховати патріота своєї Батьківщини. Патріотичне виховання учнів через систему краєзнавчої роботи дозволить зрозуміти минуле і сьогодення, зберегти все цінне в історико-

культурному і природному спадщині свого краю, освоїти його і в повній мірі використовувати для творення майбутнього.

Основною метою національного виховання на сучасному етапі є передання дітям соціального досвіду, успадкування ними духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування незалежно від національної приналежності особистісних рис громадянина української держави, духовності, трудової, моральної, розумової, естетичної, правової, фізичної та екологічної культури [2].

Певна річ, що національне виховання в системі освіти здійснюється з урахуванням пізнавальних можливостей та вікових особливостей учнів. Особливе місце в цьому процесі належить учням початкових класів. Пояснюється це особливостями сприйняття дітей, пізнавати навколишній світ, норми поведінки, виробляти власне світосприймання та світобачення. Саме тому основи національно-патріотичного виховання значною мірою закладаються в цей період життя та навчання.

При цьому важлива взаємодія виховних впливів родини і школи. Тому потрібно постійно підтримувати тісний зв'язок з батьками і залучати їх до участі у шкільному житті. Творча співпраця батьків, дітей і вчителя позитивно впливає на формування класного колективу, виховання в учнів людяності, поваги до старших, доброзичливого ставлення до товаришів [1].

Природні родинні установки дитини посилюються відповідно підібраними засобами і методами педагогічного впливу. Під час виконання завдань національно-патріотичного виховання вчитель може використовувати різноманітні форми та методи роботи: організація надання учнями допомоги ветеранам війни та праці, відвідувати музеї та виставки [3].

Важливим є знайомство з народними та державними символами, яке постійно поглиблюється в ході проведення виховних годин «Національні символи України», «Український рушник», «Без верби і калини немає України». Тематика бесід та класних виховних заходів, виховних годин може бути різноманітною:

- «Любімо природу. Бережімо птахів»; «Кожна сім'я – гордість наша»;
- «Моя Україна – моя Батьківщина»;
- уроки мужності з нагоди відзначення Дня Збройних сил України, Дня Перемоги, Дня захисника Вітчизни [3].

У вихованні молодших школярів великої уваги потребує формування патріотичних рис їхнього характеру: навичок поведінки, витривалості, чуйності, доброти і милосердя, вміння долати труднощі, вироблення цілеспрямованості, організованості, стійкої уваги. Одночасно не менш важливе значення має вироблення духовно-моральних та вольових рис: патріотизму, відповідальності, національної свідомості, наполегливості, сумлінного ставлення до навчання, дисциплінованості, чесності, людської гідності, скромності, взаємної поваги й терпимості. Правильно організоване національно-патріотичне виховання формує повноцінну особистість [3].

Отже, національне виховання пронизує весь навчально-виховний процес, органічно поєднує національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне,

естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базується на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни. Для цього повинна створюватися цілеспрямована, організована взаємодія дітей з батьками, педагогами, дитячими колективами, громадськими об'єднаннями, закладами культури, територіальною громадою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національно-патріотичне виховання *Калуський ліцей №5 офіційний веб сайт* URL: <https://school5.if.ua/natsirnalno-patriotychnе-vyhovannya/> (дата звернення 27.02.2021)

2. Артеменко Л.М. Специфіка патріотичного виховання молодших школярів у процесі краєзнавчої роботи. *Педагогічна освіта на зламі століть: досвід минулого – погляд у майбутнє: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю кафедри педагогіки* (19-20 жовтня 2017р., м. Ніжин) / За заг.ред. Є.І.Коваленко. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. С.20-22.

3. Артеменко Леся Сучасне розуміння патріотичного виховання. *Педагогічний альманах : збірник праць молодих науковців* / відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. – с. 9-13.

Кузурман Н.Ю.,

заступниця директора з навчально-виховної роботи,

Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 26

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯКІСНИХ ЗМІН В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Одним з центральних факторів, який може сприяти активізації інноваційних процесів та модернізації освіти, є професіоналізм вчителя. Забезпечити активність педагога дозволяє системний підхід до змісту та форм науково-методичної роботи в закладі загальної середньої освіти.

Слід зазначити, що ефективний розвиток педагогічної творчості і самореалізація вчителя можливі тоді, коли діяльність школи будується з урахуванням особистості вчителя, його ініціативи та здібностей, на колегіальній роботі вчителів, на їх відповідальності за якість навчальних послуг.

Досвід показує, що лише за координації зусиль усього педагогічного колективу, зосередженні його уваги на розв'язанні конкретної педагогічної проблеми можна значно підвищити ефективність і результативність навчально-виховного процесу.

Щоб досягнути значних результатів під час роботи над методичною проблемою, в нашій школі враховувались наступні фактори: обрана проблема актуальна саме на даний момент; проблема актуальна для нашого педагогічного колективу; програму роботи над методичною проблемою складено колегіально, всі педагоги беруть участь у її реалізації; в плануванні структури роботи над проблемою враховується система традицій школи; під час роботи над

методичною проблемою постійно здійснюється аналіз проміжних результатів: педагогічні ради, виробничі наради, аналітичні довідки, накази.

Протягом 2018-2023 років наш педагогічний колектив працює над реалізацією методичної проблеми «Розвиток ключових компетентностей учнів з метою підвищення якості знань та формування життєздатної особистості в умовах сучасного суспільства».

Алгоритм роботи над структурою методичної проблеми складався з 3-х етапів:

1. Перший етап – це комплексна аналітична робота шкільної творчої групи «Вибір методичної проблеми школи на наступні п'ять років».

На підставі аналізу, творча група запропонувала 7 оптимальних методичних напрямків роботи, які були актуальні для нашої школи на той час: формування основних компетентностей учнів; реалізація творчого потенціалу учителів та учнів; впровадження інноваційних педтехнологій; надання якісних освітніх послуг; формування конкурентноспроможного випускника школи; підвищення якості знань учнів, впровадження Державного стандарту початкової освіти Нової української школи.

2. Другий етап - це обговорення та визначення проблеми педагогічним колективом на черговій педагогічній раді та обрання нової творчої група з розробки проекту структури роботи над новою методичною проблемою. У серпні 2018 року на педраді творчою групою було презентовано проект структури роботи над методичною проблемою на 5 років.

Реалізацію методичної проблеми поділили на 5 етапів: пошуково-теоретичний, експериментальний, практичний, етап опрацювання досвіду, підсумково-аналітичний етап.

При створенні проекту роботи над методичною проблемою творча група презентувала актуальні напрямки розвитку школи, які були схвалені педрадою.

При плануванні роботи над методичною проблемою особливу увагу слід звернути також на розвиток колективної творчої діяльності вчителів.

3. Третій етап – це реалізація обраної методичної проблеми школи та впровадження новітніх освітніх технологій спрямованих на формування конкурентноспроможної особистості випускника школи. Кожен рік плануються тематичні педагогічні ради, психолого-педагогічні семінари та тренінги, які спрямують підвищенню професійних компетентностей вчителів, суттєво впливають на якість освітнього процесу та результати навчання.

На останньому п'ятому року роботи над методичною проблемою плануємо, що всі шкільні методичні об'єднання вчителів будуть проводити творчі звіти у формі презентацій та майстер-класів вчителів-предметників. Також на підсумковій педраді буде представлено збірки шкільного журналу «Методична скарбниця» з розробками творчих уроків, методичних рекомендацій учителів. За результатами проведених тематичних педрад та семінарів планується оформити публікації творчих груп вчителів та окремі методичні матеріали затвердити на міській науково-методичній раді.

Методична робота у школі – цілісна, заснована на досягненнях науки, передового педагогічного досвіду та на конкретному аналізі та стратегічному

плануванні освітнього процесу система взаємопов'язаних заходів, дій, спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя, на розвиток творчого потенціалу учнів, досягнення оптимального рівня освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пахомова О.М. Вивчення та узагальнення педагогічного досвіду. *Методист*. 2005. №2.
2. Олексієнко С., Ковальова О. Реалізація науково-методичної проблеми. *Завуч*. 2010. № 4.
3. Киян О. Життєвий шлях особистості: теоретичні засади та особливості практичної спрямованості. *Рідна школа*. 2000. №2. С. 33-35.
4. Нова українська школа «Концептуальні засади реформування середньої школи» Міністерство освіти і науки України 27.10.2016. С. 4-40.

Круш О.М.,

учителька початкових класів

Маріупольської Спеціалізованої школи I-III ступенів №3

з поглибленим вивченням окремих предметів

ОСОБИСТІТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реалізація положень Концепції Нової української школи зумовила оновлення вимог до особистості й професійної діяльності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти і, особливо, до керівників цих закладів, яким в умовах реформування системи вітчизняної освіти надаються нові повноваження й водночас вимагається володіння відповідними їм компетентностями [1].

Науковці розглядають управлінську діяльність керівника закладу загальної середньої освіти як вищу творчу активність управлінця, що виявляється у раціональному використанні прийомів, форм, методів і засобів управлінського впливу та прийнятті управлінського рішення в кожній конкретній ситуації керівництва освітнім та управлінським процесами.

Сучасний керівник закладу освіти – це фахівець, який постійно працює над власним вдосконаленням, над своїми професійними і особистісними якостями. Керівникові освітнього закладу необхідний великий запас складних управлінських умінь, зокрема:

– уміння ставити цілі, виходячи з вимог законодавства та особливостей закладу освіти, конкретизувати їх у вигляді завдань, проектувати і планувати роботу освітнього закладу;

– організовувати освітній процес, діагностувати, аналізувати, здійснювати його моніторинг з дотриманням необхідних процедур та здійснення на основі його результатів прогнозування розвитку закладу освіти;

– ухвалювати ефективні управлінські рішення;

– взаємодіяти з громадськістю та партнерами закладу освіти тощо.

З огляду на зазначене сучасному керівникові необхідні: уміння управляти собою, готовність до саморозвитку, навички вирішення проблем, творчий підхід,

уміння впливати на людей, розуміння управлінської праці, навички керівника, здатність формувати колектив. Важливу роль у здійсненні управління педагогічним колективом для керівника відіграють його загальноуправлінські знання: організаційно-управлінські, економічно-правові, методико-педагогічні, предметні, українознавчі тощо.

Характеризуючи мотиви і фактори сформованості готовності керівника до управлінської діяльності, Л.В. Пшенична зазначає, що для успішного здійснення управлінською діяльністю колективу для досягнення цілей і розвитку та якими якостями він повинен володіти:

- рівень суспільної зрілості керівника: суспільна активність, здібності оцінювати педагогічні рішення і свої дії з урахуванням інтересів колективу;

- професійна орієнтація на виконання відповідних видів педагогічної роботи, рівень його вимогливості;

- соціально-психологічна орієнтація особистості керівника, його прихильність до відповідного стилю особистого життя та відповідної манери поведінки з педагогами;

- ділові якості керівника, його здібності досягати високих практичних результатів своєї діяльності за короткі терміни;

- інтелектуально-психологічні і педагогічні можливості керівника: гнучкість мислення, сила волі, творчий потенціал, здібності до ризику та ініціативності;

- комунікативні можливості керівника, здібності до спілкування з педагогами, учнями і батьками та його взаємовідносини з ними;

- етичні установки керівника, обумовлені його відношенням до членів колективу, учнів і батьків, форми його поведінки у спілкуванні з ними.

Отже, педагогічна компетентність керівника – це та якість його особистості, що допомагає свідомо виробляти кращий стиль керівництва педагогічним колективом на основі впровадження кращого досвіду управління, знань основ наук управління, особистісної психолого-педагогічної озброєності членів колективу, його наукового та загальнокультурного світогляду та відповідного фахового рівня [2].

Таким чином, Нова українська школа висуває нові вимоги до директора, у зв'язку з чим змінюються його роль, функції, компетенції й компетентності. Однією з найбільш затребуваних компетентностей директора Нової української школи є лідерська, яка наскрізно пронизує собою усі інші його компетентності. Для впровадження в Україні нової моделі шкільної освіти немає готових рецептів, важливим є різний досвід і обмін ним між директорами шкіл. Зміни в освіті вимагають часу і регулярних обговорень і мають сприяти утвердженню партнерської моделі управління шкільною освітою у співдружності керівників школи + вчителів + учнів + батьків + соціальних партнерів [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні: посіб. для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами»/ О.М. Отич,

Л.К. Задорожна, З.В. Рябова, Л.М. Оліфіра та ін.; за заг. ред. О.М. Отич, Л.К. О. де Фонтана; НАПН України, УВУПО, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», КВЗО «Одес. акад. неперв. освіти», КультурКонтакт Австрія. К., 2018. 74 с.

2. Пшенична Л. В. Керівник навчального закладу: навч. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 520 с.

Махсма В.В.,

заступниця директора з навчально-виховної роботи
*КЗ «Маріупольської загальноосвітньої школи I-III ступенів №26
Маріупольської міської ради Донецької області»*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У Концепції Нової української школи особливу увагу приділено розвитку емоційного інтелекту, під яким розуміють комплекс соціальних та комунікативних здатностей, що їх розподілено за п'ятьма напрямками: самосвідомість, самовладання, соціальна свідомість, взаємовідносини, відповідальне прийняття рішень. Термін «емоційний інтелект» почали використовувати Джон Мейер та Пітер Саловей на початку 1990-х років. Дослідники називають чотири напрямки емоційного інтелекту:

- як ми оцінюємо та виражаємо емоції;
- що про них знаємо;
- як ними керуємо;
- як на їх основі приймаємо рішення.

Емоційний інтелект багато досліджують з прикладної точки зору, щоб дізнатися, як він пов'язаний із різними сферами життя, з роботою, з лідерством, зі щастям, зі щоденними звичками. Наприклад, австралійські дослідники Емі Чан та Пітер Капуті виявили залежність між емоційним інтелектом (ЕІ) та задоволеністю життям: чим вищий у людини емоційний інтелект, тим більше вона задоволена власним життям. Так само і задоволеність шлюбом: вона на 26% залежить саме від рівня емоційного інтелекту [2, с.80].

Найбільш інтенсивно емоційний інтелект розвивається у дитячому віці, коли в умовах самостійного спілкування з батьками, родичами, ровесниками, педагогами дитина відкриває для себе різноманітні стилі можливої побудови стосунків. Тому педагоги по всьому світу підтримали концепцію емоційного інтелекту, започаткувавши програми «соціально-емоційного навчання» (SEL). Метою цих програм є не тільки усунення профілактики насильства та цькування в школі, профілактика наркоманії та дотримання шкільної дисципліни, але й поліпшення шкільної атмосфери, що має вплив на навчальну успішність школярів [1, с.25-26].

Заклад освіти є основним простором соціально-емоційного розвитку дітей, оскільки саме в школі діти проводять більшу частину часу.

Соціально-емоційного виховання (СЕВ) сприяють різні види діяльності, наприклад, спеціальні уроки СЕВ, неформальна виховна діяльність, створення зорієнтованого на учня середовища, а також безпосередній приклад поведінки дорослих. Вчені згодні в тому, що узгодження цих елементів дозволяє досягти

бажаних результатів. Згідно з даними новітніх досліджень, а також відповідно до наданої CASEL інформації, соціально-емоційне виховання може бути реалізовано на трьох різних рівнях:

1-й рівень. Середовище і методи навчання, засновані на хороших міжособистісних відносинах.

2-й рівень. Впровадження обґрунтованих програм СЕВ.

3-й рівень. Інтеграція СЕВ в зміст національного виховання (загальні виховні програми) [3].

Отже, успішно інтегрувати систему соціально-емоційного виховання в Нову українську школу вдається лише в тому випадку якщо в процес залучаються всі члени шкільної спільноти: адміністрація школи, вчителі, батьки члени сімей та місцевої громади, фахівці в галузі освіти. Правильно організоване соціально-емоційне виховання дає учням можливість краще налагоджувати стосунки з людьми, вирішувати конфліктні ситуації та розуміти себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деніел Гоулман. Емоційний інтелект. *Емоційний інтелект*. Х.: Віват, 2019. 25-26.

2. Щетинина А.М. Диагностика социального развития ребенка: Учебно-методическое пособие. Великий Новгород: НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2000. 88 с.

3. Zins J. E., Weissberg R. P., Wang M. C., Walberg, H. J. (Eds.). Building academic success on social and emotional learning: What does the research say? Teachers College Press. 2004.

Надолінська К.Д.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Восвутко Н.Ю.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ЗВ'ЯЗОК СІМ'Ї І ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ

Сім'я і школа - це саме ті речі, які розвивають дитину, показують в якому напрямку їй зробити свій перший крок і навчають тонкощам життя. Ця тема була, є і буде актуальна завжди, тому що школа і сім'я - речі нероздільні і грають важливу роль у житті кожної людини.

Я думаю, що мета кожного, хто вивчає цю тему або її галузі полягає в тому, щоб розкрити зв'язок сім'ї і школи у вихованні підрастаючих поколінь і простежити, як формується особистість виходячи з цих двох областей.

Кожна дитина починає виховуватися в родині. Батьки навчають дитину, дають їй необхідну інформацію, розвивають її на фізичному і психологічному рівнях. Мати і батько вчать її сімейним відносинам і спілкуванню з іншими людьми. Виноградова Т.В., цитуючи Сухомлинського, наголошує: «У сім'ї шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-культурної особистості. Із сім'ї починається суспільне виховання. У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти,

і плоди. Сім'я – це джерело, водами, якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи» [1, с.6].

З сім'ї дитину віддають в школу і тут починається нова стежина в її житті. Тут у дитини з'являється «друга мама», яка починає вчити дитину новим речам, яка відкриває зовсім інший світ. У сім'ї і школи спільна мета - виховати всебічно розвинену особистість. Важливою умовою ефективної навчально-виховної роботи з дітьми є співробітництво школи і сім'ї, спрямоване на формування високого рівня педагогічної культури батьків. Проте, іноді в шкільному та сімейному вихованні немає узгодженості. Це ускладнює процес формування свідомості та поведінки дітей. Тісна співдружність школи та сім'ї допомагає забезпечити єдність вимог і виховних впливів.

Взаємовідносини школи і сім'ї мають довготривалу історію. Як будь-яка історія починається з перших кроків, а будь-яка будівля – з фундаменту, так і становлення людської особистості бере початок у сім'ї. Значення батьків в розвитку особистості дитини переоцінити неможливо, адже батьки складають перше оточення дитини, в якому вона здобуває важливий життєвий досвід, знання про себе і пізнає навколишній світ; тут проходить її громадянське становлення, формується світогляд [2, с.12].

Спільна робота школи і родини ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки: пріоритетності сімейного виховання, громадянськості, демократизму, гуманізації взаємин педагогів і батьків, ретроспективності, педагогізації батьків [3]:

1. Принцип пріоритетності підкреслює величезне значення сім'ї у фізичному й духовному становленні особистості й суспільства. Родинне виховання є природною і постійно діючою ланкою виховання.

2. Принцип громадянськості ґрунтується на усвідомленні педагогами і батьками місця кожної сім'ї у суспільно-державній системі.

3. Принцип демократизму означає встановлення партнерських взаємин між школою і сім'єю у вихованні дітей.

4. Принцип гуманізації взаємин педагогів і батьків. Він спрямовує класного керівника, вчителя, на: а) дії і заходи, які зміцнюють і підвищують авторитет батьків; б) прояв довіри до виховних можливостей родини, підвищення рівня її педагогічної культури і активності у вихованні; в) педагогічний такт, неприпустимість грубого втручання в життя сім'ї; г) життєстверджуючий, оптимістичний настрій у вирішенні проблем виховання, опору на позитивні якості дитини, сильні сторони родинного виховання, орієнтацію на успішний розвиток особистості.

5. Принцип ретроспективності орієнтує на осмислення і використання історичного досвіду виховання в українській родині.

6. Принцип педагогізації батьків передбачає, що одним із головних завдань школи залишається організація і здійснення педагогічного всеобучу [3].

Завдячуючи тісній співпраці з батьками, в школі створюється позитивний мікроклімат, встановлюються довірливі стосунки між учнями та вчителями.

Знижується кількість звернень батьків до адміністрації із скаргами на школу. Активізується їх участь в усіх шкільних та позашкільних заходах.

Успішний розвиток дітей значною мірою залежить від дружної і погодженої виховної роботи школи і сім'ї. Це повинні засвоїти не тільки вчителі, а й батьки. Батьки повинні відвідувати батьківські збори, обмінюватися своїми думками і спостереженнями з класними керівниками. Школа, в свою чергу, повинна прагнути до об'єднання зусиль щодо успішного навчання, виховання та розвитку школярів. Тому що не тільки школа повинна допомагати дітям, а і батьки повинні допомагати школі, в якій вчать їхні діти.

Отже, школа і сім'я мають тісний зв'язок і спільну мету – виховати гідне майбутнє своєї країни в образі підростаючого покоління. Педагогічний колектив та колектив батьків – це має бути єдиний живий організм, об'єднаний спільною метою, гуманними стосунками та високою відповідальністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградова Т.В. Батьківські збори. Харків : Основа , 2006. 237 с.
2. Кононенко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : науково-методичний посібник. Київ : Світоч , 2009. 296 с.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч.посібник. Вінниця : Універсум-Вінниця, 1998. 348 с. URL: https://pidru4niki.com/17760507/pedagogika/vzayemodiya_shkoli_simyi_vihovanni_ditey_molodi (дата звернення: 01.03.2021).

Нестеренко Д.М.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Восвутко Н.Ю.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ І БАТЬКІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Результат виховання дитини значною мірою співзалежний з відносинами, що склалися між навчальним закладом і батьками учня, конструктивності їхньої спільної взаємодії [2].

Осмислення проблеми взаємодії сім'ї та школи у вихованні дітей завжди були в центрі уваги педагогічної теорії і практики. Насамперед тому, що виховання у школі та виховання в сім'ї – нерозривний процес. В часи кардинальних перетворень, які зараз охопили всі сфери життя українського суспільства, особливо підвищується роль сім'ї з усією складністю та різноманітністю функцій, які вона виконує [1]. На сьогодні сім'я відіграє визначальну роль не лише у формуванні особистості дитини, а й суспільства в цілому. У кожній родині відбувається передача соціального досвіду, закладаються основи трудових навичок, духовних принципів та норм поведінки молоді людини, здійснюється соціалізація її особистості. Дуже важливо вже з першого року навчання і виховання дітей зробити батьків співучасниками педагогічного процесу [3].

Великий внесок у розробку питань взаємодії сім'ї та школи у процесі виховання дітей зробили С.Шацький, П.Блонський, Н.Крупська, А.Макаренко.

Проблема взаємодії сім'ї та школи розглядалась у дисертаційних працях Я. Журецького, Т. Кравченко та інших. Теоретико-прикладні аспекти взаємодії сім'ї та школи у вихованні дітей висвітлені в працях Т. Виноградової, Л. Повалій, В. Постового, О. Пухти, О. Хромової та ін. Ґрунтуючись на досягненнях сучасної психолого-педагогічної науки, враховуючи практичний досвід і особливості нинішніх реалій, дослідники роблять спробу визначити найбільш актуальні проблеми сімейного виховання дітей різних вікових категорій і винайти оптимальні шляхи усунення наявних у ньому недоліків за допомогою залучення батьків до співробітництва із загальноосвітніми навчальними закладами [4].

Метою роботи є розгляд взаємодії батьків та вчителя у вихованні школярів як складової загального процесу виховання дітей.

В навчально-виховному процесі склалися різноманітні форми взаємодії сім'ї та школи. Найбільш поширені такі: відвідування класним керівником і учителями-предметниками батьків учнів, відвідування батьками школи, проведення класних і загальношкільних зборів, батьківські комітети при школах тощо. Основну роботу з батьками учнів школа проводить саме за допомогою батьківських об'єднань. На плечі класного керівника лягає найбільша відповідальність по забезпеченню реальних зв'язків із сім'єю учнів. В разі потреби класний керівник може робити візити до дому батьків окремих школярів, але про це слід завчасно попередити батьків [3].

Спільна робота педагогів і батьків – це партнерська діяльність, спрямована на гуманізацію виховного середовища, вироблення спільної стратегії діяльності школи й сім'ї, опановування нових принципів життєдіяльності та розвиток нових форм суспільного життя [2].

У процесі взаємодії педагогів з батьками учнів доцільним є поєднання індивідуальних, групових, колективних та масових форм роботи [2].

Можна визначити основні чинники, які позитивно впливають на процес взаємодії сім'ї та школи:

- 1) активність педагогів школи, використання різних методів співробітництва з сім'ями учнів, продумане планування роботи з батьками;
- 2) розуміння батьками зв'язку між наявним у них рівнем підготовленості до взаємодії зі школою, рівнем педагогічної культури та успіхами в особистісному становленні дитини;
- 3) встановлення особистих контактів між батьками та вчителями як підґрунтя для створення рівноправних відносин у шкільному співтоваристві;
- 4) створення в школі середовища, спрямованого на сім'ю, з метою досягнення більшої відповідності її культурним, економічним та соціальним особливостям, що значною мірою впливає на рівень досягнень дітей у школі [3].

Отже, педагог повинен знати, з якої родини потрапила до школи кожен учень, який склад даної родини та у якому стані перебуває. Це зробить взаємодію вчителя та батьків більш осмисленою, конкретною та плідною. Батьки повинні бути не пасивними чи виступати в ролі спостерігачів, а, навпаки, залучатись до співпраці з педагогами і дітьми на засадах партнерства. Співпраця родини і школи має ґрунтуватись на взаємоповазі та рівноправному партнерстві.

Таким чином, успішний розвиток дітей значною мірою залежить від дружної і погодженої виховної роботи вчителів та сім'ї. Цю істину повинні добре засвоїти не тільки вихователі, а й батьки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириченко В. І., Організація партнерської взаємодії навчального закладу і батьків учнів м. Київ. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3336/1/Kirichenko_Orhanizastiy_partnerskoi_vzaemodii.pdf (дата звернення: 19.02.2021 р.).
2. Мельничук Л. Б. Сучасний стан організації співпраці школи та батьків учнів у контексті реалізації ідей нової української школи URL: [/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2023%20%20%20-%20%20%D1%80%D0%B5%D0%B4%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%20%D0%94%D0%9E%D0%86-124-133.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/3336/1/Kirichenko_Orhanizastiy_partnerskoi_vzaemodii.pdf) (дата звернення: 23.02.2021 р.).
3. Селуянова М.В. Взаємодія сім'ї та школи як педагогічна проблема URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4067/3575> (дата звернення: 25.02.2021 р.).
4. Стаднік Н. В. Взаємодія сім'ї і школи: сутність, принципи, напрями, способи реалізації URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11174/1/%D0%92%D1%81%D1%96%D0%96%D1%97.pdf> (дата звернення: 13.02.2021 р.).

Нетребя М.М.,

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри педагогіки і освіти
Маріупольського державного університету

ШКІЛЬНИЙ «БУЛІНГ»: ЧИННИКИ ТА ВИДИ

На сьогоднішній день надзвичайно гостро постає проблема агресивних проявів у міжособистісних стосунках учнівської молоді. Проблема насильства є великою сферою досліджуваних в світовій психології, соціології, кримінології, медицині, педагогіці, філософії та інших областях наукового знання.

Проблемам насильства в закладах загальної середньої освіти довгий час не надавалося особливого значення, хоча це явище було широко поширене, добре відомо і нерідко описувалося в художній літературі. Усі дослідження на цю тему зосереджені на поширеності знущань, факторах ризику, захисту та негативних результатах.

Більше того, щоб оцінити взаємозв'язок та соціальний контекст, що лежить в основі поведінки знущань, дорослі та молоді люди повинні співпрацювати над програмами залякування та взаємодіяти з різними визначеннями, ефектами та формами підтримки.

Дослідження шкільного «булінгу» швидко почало розвиток з 1970-х років. Заснований у соціальних та психологічних дослідженнях у Норвегії, Швеції та Фінляндії, цей обсяг досліджень в основному зосереджується на індивідуалізованих рисах особистості винних та жертв. Потім глобальний інтерес до цього явища поширився, а дослідження знущань розпочалися у Великобританії, Австралії та США. Зазвичай кількісний характер, багато досліджень вивчають поширеність «булінгу», фактори ризику та захисту та негативні результати [5, с. 29].

І. Бердишев трактує «булінг» як свідоме, тривале насильство, що не носить характеру самозахисту і виходить від одного або кількох людей [4, с. 17]. Науковець описують «булінг», як тотожне поняття до «насилля», згідно порівняння тлумачень, вірно вважати, що «булінг» не є насильством, «булінг» є один з видів насильства.

Як зазначив С. Кривцов, «булінг» позначає агресію одних дітей проти інших, коли мають місце нерівність сил агресора і жертви, агресія має тенденцію повторюватися, при цьому відповідь жертви показує, як сильно вона зачеплена тим, що відбувається [4, с. 17]. Обидва дослідники виділяють кілька основних ознак шкільного булінгу, а саме: негативна поведінка; навмисність; регулярність; нерівність сил; неадекватно висока чутливість жертви і гостра емоційна реакція жертви [2, с. 58].

Деякі дослідники пропонують систематизувати всі прояви булінгу в дві групи:

1 група – прояви, пов'язані переважно з активними формами приниження;

2 група – прояви, пов'язані зі свідомою ізоляцією, обструкцією постраждалих [1, с. 56-58].

У «булінгу» присутня певна структура, без якої він не може відбутися. Структура складається з трьох компонентів: булер, жертва і глядачі. Булерами (агресорами), як правило виступають діти, що володіють нарцисичними рисами характеру. Основна особливість нарциса – прагнення до влади, самоствердження за рахунок інших. Властолюбні учні діляться на активних і пасивних властолюбців. Перші постійно зачіпають не тільки однокласників, а й вчителів. Вони знову і знову кидають йому виклик. З допомогою слів і дій вони як би його атакують. Вони можуть застосовувати різні тактики: робити все дуже повільно, не звертаючи уваги на нагадування про час, здавати незакінчені роботи, шуміти в той час, коли інші працюють [3, с. 14].

Булінг залежить від сформованості дитячого колективу і дозволеності важких ситуацій. Найголовніше, якщо булінг був перерваний на самому початку, то наслідки мінімальні у вигляді слабких негативних емоцій, але якщо «булінг» був тривалим, то може залишити відбиток на стилі поведінки підлітків, якщо підліток був жертвою, то можливо і в подальшому буде себе вести як жертва. Шкільний булінг – явище системне і комплексне. Тому, крім шкільного психолога, подібними проблемами повинні займатися ще й вчителі, які зобов'язані припиняти ці ситуації, а не говорити, що діти самі повинні вирішувати подібні проблеми [6, с. 94].

Шкільний булінг за своєю природою є складним явищем. Ми розуміємо булінг як специфічну соціальну ситуацію, яка виникає в групі та заснована на порушеннях у соціальних стосунках, яка передбачає специфічну групову динаміку (з перерозподілом ролей, статусів, групових норм, цінностей) та ситуацію, в якій, прямо чи побічно, задіяні всі члени колективу.

Жертви «булінгу», як правило, постійно відчують безліч негативних емоцій (смуток, тривогу, гнів, фрустрацію), що, в свою чергу, нерідко призводить до депресій і проблем з успішністю. Причому негативні наслідки цькування більш болючі для популярних підлітків, ніж для тих, хто звик до

положення «ізгоя». Шкільний булінг має небезпечні психологічні наслідки для його жертв, а виктимізація в підлітковому віці може відбитися на всьому подальшому житті людини.

СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айхорн А. Трудный подросток: монографія. Минск: ЭКСМО-ПРЕСС, 2001. 245 с.
2. Баркан А. Дедовщина в школе или школьный буллинг: учебник. Минск, 2009. 201 с. URL: <http://abarkan.ucoz.com/publ> (дата звернення: 12.08.2020)
3. Дорошко І.І. Булінг. Проблема в запитаннях та відповідях підручник. Київ: Основа, 2019. 144 с.
4. Калуга-Семенкова Л. Протидія булінгу в дитячому середовищі : маркери-орієнтири з підготовки та проведення засідання педагогічної ради *Виховна робота в школі*. 2019. № 5(647), травень. С. 26-40.
5. Савельєв Ю.Б. Виключення та насильство: чи існує булінг в українській школі: підручник. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська Академія». 2009. 250 с.
6. Duffy L. A. Bullying in Schools: A Social Identity Perspective / A. L. Duffy, B. Psych (Hons). School of Applied Psychology Business School, 2004. 376 p.

Павленко Є.А.,

старший викладач

кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини

Маріупольського державного університету

ПРИЧИНИ ВІДСУТНОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У ШКОЛІ

Виклики сьогодення, які стоять перед сучасною системою загальної середньої освіти України, потребують нових підходів до розв'язання соціально-педагогічних задач, пов'язаних із всебічним вдосконаленням особистості школяра. Вагому роль у цьому процесі відіграє фізичне виховання, яке завжди виступало чи не найпоказовішою складовою гармонійного фізичного розвитку суспільства, зокрема, психологічного, духовного й культурного вдосконалення особистості. Отже, нові світоглядні орієнтири і соціальні завдання вимагають сьогодні від вчителя фізичної культури активного використання методик, спрямованих на отримання оздоровчого результату. Зазначене знайшло свою віддзеркалення у постульованій свого часу М. Амосовим тезі про те, що нація є здоровою, якщо є здоровим суспільство [2], що саме й актуалізує поставлене перед громадою, школою і батьками завдання – зберегти здоров'я школярів через активне впровадження здоров'язберігаючих технологій, популяризацію здорового способу життя серед учнівської молоді [3].

На жаль, сьогодні спостерігаємо зниження рівня мотивації до занять фізичною культурою у сучасних школярів, що обумовлюється, на думку спеціалістів-практиків (В. Бальсевич, В. Захарченко, А. Савко, С. Свіріденко, Н. Турчина та ін.) цілою низкою причин психологічного, педагогічного і соціального характеру [1; 4; 5]. Причини фізкультурної безграмотності учнівської молоді, її байдужості до свого здоров'я є різноманітними та

визначаються певним укладом життя, яке склалося в родині дитини й загалом в суспільстві. До причин *психологічного* спрямування зараховуємо занижену або завищену самооцінку; комплекси з приводу зовнішності; порушення в емоційно-вольовій сфері; недисциплінованість; відсутність базових умінь і навичок виконання рухових дій; несформованість мотивів навчальної діяльності в цілому; низький рівень пізнавальних здібностей учнів [2].

До мотивів *педагогічного* характеру дослідники відносять некоректно організований процес фізичного виховання; відсутність педагогічного такту; порушення дидактичних принципів побудови навчальних занять; неправильне здійснення контролю під час занять; відсутність індивідуального підходу до учнів з низьким рівнем фізичного розвитку; неправильна організація занять з фізичної культури у групах здоров'я. Соціальні *причини* включають брак цінностей здоров'я і здорового способу життя в сім'ї дитини; відсутність яскравих прикладів та ідеалів в спорті; відсутність заходів військово-спортивного та патріотичного спрямування.

Не викликає сумнівів й той факт, що шкільна фізкультура іноді перетворюється для школяра в страждання і торттури. Стрибки через козла, підтягування звису на канаті, біг на довгі дистанції часто не розраховані на оптимальне їх виконання без попередньої підготовки і базових тренувань. При цьому незрозумілим є те, наскільки фізичне навантаження, яке має виконати дитина, є для неї корисним і адекватним її можливостям. Ще однією з причин відсутності мотивації школярів до занять фізичною культурою є те, що зазвичай в школі такі уроки проводяться одночасно для кількох класів, коли не враховуються здібності та інтереси учнів й не урізноманітнюються види фізичних вправ і фізичних навантажень для різних учнівських груп (наприклад, ігрові види спорту для однієї групи, фізкультура на килимках – для іншої, силова підготовка для третьої та ін.).

Врахування вчителем цих проблем у поєднанні з елементами новизни, незвичайними методами навчання під час проведення занять фізичною культурою є ключовими показниками його майстерності.

Зробити уроки фізкультури цікавими можна тільки через індивідуальний підхід до кожної дитини. Стандарти, з одного боку, задають певну рамку, а з іншого – надають вчителю самостійність в побудові етапів заняття. Отже, формування нової моделі уроку фізичної культури, у створенні якої має брати участь конкретна школа і її керівник, окреслюється такими магістральними принципами: 1) можливість вибирати такий вид навантаження, який буде максимально ефективним для дитини; 2) індивідуальний підхід до кожного учня під час проведення занять; 3) кооперативне навчання, коли учень і вчитель працюють разом, з метою досягнення запланованого результату; 4) створення можливостей для учнів самостійно вивчати свої фізичні можливості та відслідковувати динаміку власного розвитку [4; с.23].

Зазначене можна поєднати з використанням сучасних електронних пристроїв, які можуть зробити уроки фізкультури кориснішими і цікавими для школяра. Наприклад, за допомогою фітнес-трекера вчитель може зрозуміти фізичний стан кожної дитини під час уроку в режимі реального часу, а саме

прояснити для себе, чи достатньо учень навантажений, чи є безпечними вправи, які пропонуються для виконання, чи підготовлено тіло. Ці дані дозволяють вчителю побудувати індивідуальну стратегію заняття для кожного учня. При цьому зауважимо, що фізичний розвиток не має завершуватися на уроці. Якщо у дитини є власний фітнес-трекер, можна дати йому індивідуальне завдання, яке може бути виконане вдома, наприклад, пробігти 3 кілометри або пройти 10 тисяч кроків. Таким чином дитина починає навчатися стежити за своїм тілом, займатися фізичною культурою і спортом у позакласний та вільний час.

Виходячи з того, що фітнес-трекери дозволяють відстежувати пройдену відстань і інші фізичні навантаження, ці пристрої є корисними для вибору фізичних вправ і відстеження їх виконання. Наприклад, фітнес-трекер Zone розроблений спеціально для уроків фізкультури, коли інформація про пульс дитини під час уроку фізкультури зберігається в хмарі, а вчитель має можливість використовувати ці дані, щоб коригувати план проведення наступних занять. За допомогою пульсомірів вчитель оцінює фізичну витривалість дитини. Функції фітнес-трекерів можуть виконувати і смартфони, спеціальні програми яких дозволяють планувати фізичну активність, а в YouTube можна не тільки дивитися розважальні канали, але й також вивчати тренування і фізичні вправи.

Отже, формування мотивації учнівської молоді до занять фізичною культурою є відповідальністю вчителя, й від того, наскільки ефективно буде побудована фізична активність школяра, залежать його здоров'я, настрої, працездатність і освітній результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захарченко В.І., Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
2. Здоровий спосіб життя – здорова нація – здорове суспільство <https://core.ac.uk/download/pdf/84826374.pdf>
3. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016> (дата звернення: 15.03.2021).
4. Свириденко С. Навчаємо бути здоровими. Позакласна робота 5–9 класи. Київ. Шкільний світ, 2007. 57с.
5. Турчина Н.І. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів ВНЗ на різних курсах навчання. Київ, 2008. 228с.

Погомій М.П.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Задорожна-Княгницька Л.В.,**

докторка педагогічних наук, професорка,

завідувачка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ШКІЛЬНИЙ БУЛІНГ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сьогодні, в процесі реформування освіти, проблема цькування і насильства в шкільному середовищі дуже часто стають перепоною для досягнення мети

всебічного розвитку дитини. Допомога дорослих дуже потрібна дітям та молоді в будь-якому віці, особливо якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю. Заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття дітьми знань у безпечному освітньому середовищі, у формуванні ставлень та навичок, необхідних для уникнення та запобігання проявам насильства, безконфліктного спілкування, ненасильницької поведінки [2, с. 4].

У законі України «Про освіту» поняття булінг (цькування) визначається як діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого. Типовими ознаками булінгу (цькування) є систематичність (повторюваність) діяння; наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [1, с. 1].

До булінгу (цькування) в закладах освіти належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні закладу освіти та на прилеглих територіях та (або) за межами закладу освіти під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, що організуються за згодою керівника закладу освіти, в тому числі дорогою до (із) закладу освіти [5, с. 2].

Найчастіше цькування відбувається там, де контроль з боку дорослих менший або взагалі відсутній. Це може бути шкільний двір, сходи, коридори, вбиральні, роздягальні, спортивні майданчики. У деяких випадках дитина може піддаватися знущанням і поза територією школи, кривдники можуть перестріти її на шляху до дому. Навіть удома жертву булінгу можуть продовжувати цькувати, надсилаючи образливі повідомлення на телефон або через соціальні мережі [3, с. 25].

Для усунення прогалин, які зустрічаються в системі захисту та безпеки особистості у закладі освіти, розроблено Кодекс безпечного освітнього середовища (КБОС). Зазначений документ має регулювати всі напрями діяльності закладу освіти щодо порушень прав особистості на безпеку, а також питання її підтримки та втручання в ситуації, коли може виникати загроза її життю, здоров'ю та благополуччю. У ньому мають бути зазначені конкретні дії, що стосуються, насамперед, захисту дітей від різного роду загроз, ризиків під час перебування в закладі освіти, а також чіткі рекомендації щодо забезпечення учням і вчителям комфортних умов життєдіяльності [4, с. 6].

Реалізація КБОС дає можливість для набуття знань і навичок, необхідних для створення та підтримки безпечних умов, нейтралізації тих ризиків і загроз, які можуть виникнути під час освітнього процесу. Положення КБОС

розробляються усіма учасниками освітнього процесу (учнями, учителями, батьками), із врахуванням потреб кожної групи, а отже, і виконуватися ці положення мають так само усіма [4, с. 7].

У самому закладі освіти вирішальна роль у боротьбі з булінгом належить педагогічним працівникам. Проте впоратися з цією проблемою вони зможуть тільки за підтримки керівництва школи, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій. Для успішної боротьби з насильством у закладі освіти усі члени шкільної спільноти мають дійти єдиної думки, що насильство, цькування, дискримінація за будь-якою ознакою, сексуальні домагання і нетерпимість у закладі освіти є неприйнятними.

Кожен має знати про те, в яких формах може виявлятися насильство й цькування і як від нього страждають люди. Вивчення прав людини і виховання миролюбства має бути включено до шкільної програми. Спільно з учнями мають бути вироблені правила поведінки у класі, а потім загальношкільні правила, складені в позитивному ключі "як треба", а не як "не треба" поводитися. Правила мають бути зрозумілими, точними і короткими.

Дисциплінарні заходи повинні мати виховний, а не каральний характер. Осуд, зауваження, догана мають бути спрямовані на вчинок учня і його можливі наслідки, а не на особистість порушника правил. Жоден випадок насильства або цькування і жодну скаргу не можна залишати без уваги. Учням важливо пояснити, що будь-які насильницькі дії, образливі слова є недопустимими. Реакція має бути негайною (зупинити бійку, припинити знущання) та більш суворою у разі повторних випадків агресії.

Аналізуючи ситуацію, треба з'ясувати, що трапилося, вислухати обидві сторони, підтримати потерпілого й обов'язково поговорити із кривдником, щоб зрозуміти, чому він або вона так вчинили, що можна зробити, щоб таке не повторилося. До такої розмови варто залучити шкільного психолога. Учням треба пояснити, що навіть пасивне спостереження за знущанням і бійкою надихає кривдника продовжувати свої дії. Свідки події повинні захистити жертву насильства і, якщо треба, покликати на допомогу дорослих. Запровадження механізмів повідомлення про випадки насильства має забезпечити учням підтримку і конфіденційність [3, с. 32].

Формування у дітей та молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини; поширення діяльності в цьому напрямку діяльності серед різних категорій учасників освітнього процесу, через впровадження інтерактивних форм роботи; набуття відкритості та публічності, актуалізації даної проблеми серед молодіжних кіл – все це сприятиме викоріненню проблеми насильства та булінгу в шкільному середовищі [2, с. 98].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18 груд. 2018 р. № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text> (дата звернення 24.02.2021).

2. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід: метод. посіб. / Андрєєнкова В.Л. та ін. Київ: 2019. 134 с.

3. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству: лист М-ва освіти і науки України від 18 трав. 2018 № 1/11-5480 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

4. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. Київ: 2018. 56 с. (дата звернення 24.02.2021).

5. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: наказ М-ва освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

Руднєва І.О.,

учителька трудового навчання/технологій,
Мариупольський НВК «колегіум-школа» №28

МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «РОБОТЕХНІКА» ЯК СКЛАДОВОЇ STEM-ОСВІТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Одним з пріоритетних напрямків STEM-освіти є розвиток проєктної діяльності засобами впровадження освітньої робототехніки в систему додаткової освіти учнів НУШ, як засобу формування комплексних знань, що сприяють розвитку критичного мислення, відродження науково-технічної творчості, підвищенню інтересу до інженерної освіти.

Навчальний курс з робототехніки повинен бути націлений на формування наукового світогляду, освоєння методів наукового пізнання світу, розвиток дослідницьких, прикладних, інженерно-пізнавальних здібностей, з нахилами в галузі точних наук [3].

В результаті проведеного аналізу виявлено наступне.

По-перше. Проектна діяльність, пов'язана з робототехнікою, сприяє більш якісному розвитку технічної грамотності здобувачів освіти середньої та старшої нової української школи.

По-друге. На сьогодні недостатня методична забезпеченість формування основ проєктної діяльності здобувачів освіти середньої та старшої нової української школи, у рамках STEM – освіти.

По-третє. Метою проєктної діяльності є розуміння і застосування учнів знань, умінь і навичок, набутих при вивченні різних предметів (на інтеграційній основі).

Було визначено, що навчально-дослідницька діяльність індивідуальна за самою своєю суттю і націлена на те, щоб отримувати нові знання, а мета проектування - вийти за рамки виключно дослідження, навчаючи додатково конструюванню, моделюванню і т.д. Це навчання повинно здійснюватися як на матеріалі існуючих навчальних предметів, так і в спеціально організованому освітньому середовищі.

Освітній потенціал проектної діяльності в НУШ полягає в можливості створення у здобувачів освіти цілісного знання: поєднання зусиль різних вчителів для синтезу цього знання; підвищення мотивації учнів в отриманні додаткових знань; вивчення найважливіших методів наукового пізнання (висунути і обґрунтувати задум, самостійно поставити і сформулювати завдання проекту, знайти метод аналізу ситуації); рефлексії та інтерпретації результатів [2].

Участь у проектуванні розвиває дослідницькі та творчі дані особистості: здатність до самовизначення і цілепокладання, здатність до організації різних позицій орієнтуватися в інформаційному просторі.

Отже, процес роботи над проектом охоплює всі галузі знань в рамках STEM-освіти, а також задовольняє її компетенції, отже завдання формування компетентностей, може вирішуватися в ході проектної діяльності.

Можна припустити, про відсутність системного підходу до навчання освітньої робототехніки в українських школах, що пов'язано з тим, що за державним стандартом освіти на сьогодні не існує окремої освітнього курсу «Робототехніка». На сьогодні не має рекомендацій зі складання типових навчальних програм, а також відсутні рекомендації впровадження освітнього курсу робототехніки до освітнього процесу.

Таким чином, дидактичний потенціал освітньої робототехніки величезний. Робототехніка може успішно інтегруватися з такими предметами як фізика, інформатика, технологія, біологія та іншими. Для реалізації на практиці вбудовування робототехніки в інші предмети повинно бути відповідне методичне забезпечення прикладних програм і курсів [1].

Вихід на проектну діяльність з найрізноманітніших напрямки забезпечує інтеграцію робототехніки та багатьох шкільних предметів. Проекти повинні забезпечувати учням вибір у відповідності з індивідуальними інтересами. Тематика проектів повинна передбачати наявність у учнів необхідних для їх виконання знань і умінь, отриманих в курсах інших природознавчих предметів, тому формування навичок проектної діяльності є важливим завданням педагогічної практики.

Будуть затребувані фахівці, які всебічно підготовлені, володіють знаннями і навичками в самих різних областях технології, інженерії та природничих наук. І саме зараз нова українська школа повинна стати тією освітнім середовищем, де діти не тільки зможуть отримати такі знання, а й застосувати наукові методи на практиці. Це може бути реалізовано за рахунок впровадження навчального курсу робототехніки на базі Arduino, у рамках STEM-освіти.

Особливістю курсу є проектна спрямованість програми, яка складається з модулів. Модуль включає в себе теоретичну і практичні частини.

Очікувані результати навчання:

– загальнонавчальні вміння, навички і способи діяльності структуровані по ключових завдань загальної освіти НУШ, що відображає індивідуальні, громадські та державні потреби;

– освітні результати сформульовані в діяльнісній формі, це служить основою розробки контрольних вимірювальних матеріалів основної загальної освіти з інформатики

Особистісні освітні результати:

– готовність до самоідентифікації в навколишньому світі на основі критичного аналізу інформації, що відбиває різні точки зору на зміст і цінності життя;

– вміння створювати і підтримувати індивідуальну інформаційне середовище, забезпечувати захист значимої інформації та особисту інформаційну безпеку, розвиток почуття особистої відповідальності за якість навколишнього інформаційного середовища;

– набуття досвіду використання інформаційних ресурсів суспільства і електронних засобів зв'язку в навчальній і практичній діяльності НУШ;

– вміння здійснювати спільну інформаційну діяльність, зокрема при виконанні навчальних проєктів;

– підвищення свого освітнього рівня і рівня готовності до продовження навчання з використанням ІКТ [2].

Отже, освітня робототехніка на базі Arduino у середній та старшій новій українській школі, у рамках STEM-освіти, стає відповіддю на соціальне замовлення сучасного суспільства. Впроваджуючи освітню робототехніку в простір середньої та старшої нової української школи, ми отримуємо можливість в подальшому сформулювати особистість, здатну до технічної творчості, інноваційної та раціоналізаторської діяльності. Учені мають здатності самостійно ставити цілі і знаходити шляхи їх реалізації, контролювати і оцінювати свої досягнення, працювати з різними джерелами інформації, оцінювати їх і на цій основі формулювати власну думку, судження, оцінку, здатну розробити і презентувати власний реальний проєкт, спрямований на поліпшення якості життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ершов М.Г. Возможности использования образовательной робототехники в преподавании физики. Проблемы и перспективы развития образования: материалы IV Междунар.науч. конф. Пермь: Меркурий, 2013. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/72/4129/> (дата звернення: 04.03.2021).

2. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> (дата звернення: 04.03.2021).

3. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнар. наук. прак. конф., 9-10 листопада 2017 р. м. Київ. К.: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. URL: http://man.gov.ua/upload/news/2017/12_11/Zbirnyk.pdf (дата звернення: 04.03.2021).

Ситнік А.В.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Задорожна-Княгницька Л.В.,**
докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПАРТНЕРСТВА ВЧИТЕЛЯ З БАТЬКАМИ ШКОЛЯРІВ

Одним із важливих засобів формування мультикультурної компетентності учнів в освітньому середовищі початкової школи є педагогіка партнерства [1, с. 88]. Вона передбачає взаємодію сім'ї та школи, яка спрямована на активне включення батьків в освітній процес, співпрацю з дітьми та педагогами, адже результат виховання може бути успішним тоді, коли вчителі та батьки стануть односторонніми.

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель чи батьки [1, с. 89]. Побудова гуманних взаємовідносин педагога й учня вимагає дотримання основних засад педагогіки партнерства. В її основі – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками, які об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Організація взаємодії з батьками учнів є важливою функцією професійної діяльності вчителя. Саме вчитель може допомогти батькам розібратися у вікових та індивідуально-психологічних особливостях дитини, надати допомогу у вирішенні різного роду проблем, які виникають між батьками та дітьми [2, с. 170-171]. Взаємодія, що відбувається між учителем і учнем, учителем і батьками учнів, передбачає розвиток усіх сфер життя: взаємозбагачення інтелектуальної, емоційної, діяльнісної сфери учасників освітнього процесу, їх координацію та гармонізацію [2, с. 170-171].

Головними завданнями, на думку С. Булавенко, спільної діяльності педагогів і батьків є: інтеграція зусиль сім'ї та педагогічного колективу в діяльності щодо розвитку соціальної активності особистості дитини; забезпечення участі батьків в організації освітнього процесу й шкільному самоврядуванні; мотивацію батьків до вивчення науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблем розвитку та виховання дітей; підвищення психолого-педагогічної культури батьків, поповнення арсеналу їх знань, умінь і навичок виховної взаємодії з дітьми; підвищення відповідальності батьків за виховання дітей, ролі батька у родині; створення системи просвітницької роботи, спрямованої на підвищення правової культури батьків; презентації успішного досвіду сімейного виховання; підвищення рівня поінформованості батьків та їхньої компетентності з проблем формування здорового способу життя, профілактики асоціальної поведінки та поширення шкідливих звичок, репродуктивного здоров'я дітей та молоді, організації

змістовного сімейного дозвілля; залучення батьків до виховної роботи з дітьми та молоддю за місцем проживання; надання психолого-педагогічної підтримки та допомоги проблемним сім'ям [3, с.137].

У взаєминах із батьками учнів педагог має бути радником, який інформує батьків про важливість взаємодії з їх дітьми та про шляхи їх співробітництва; консультантом, який розповідає про міжособистісну взаємодію в сім'ї, методах виховання з урахуванням персональних особливостей сім'ї [2, с. 174]. Щоб зробити процес навчання для молодших школярів радісним, учитель початкових класів повинен активно співпрацювати з батьками учнів, використовуючи в роботі з ними також і інтерактивні форми роботи, що дасть можливість батькам побачити проблему очима дитини.

У батьків та вчителів спільна мета – виховати всебічно розвинену, соціально активну та гармонійну особистість, здатну реалізувати себе в професійному, громадському і сімейному житті. Кінцевим результатом спільної виховної діяльності сім'ї та школи є сформовані в дитини потреби в здоровому способі життя, розвинений інтелект, широкий усебічний розвиток, інтелігентність у спілкуванні, естетичне сприйняття світу, розуміння відповідальності за подальшу долю суспільства та держави, соціальна активність [3, с.136].

У. Шостак розробила структурно-функціональну модель ефективної взаємодії сім'ї та школи, яка відображає: зміст комплексного психолого-педагогічного впливу через роботу з дітьми, батьками і педагогами. До структури моделі включено такі блоки: інформативний, аналітичний, інструментальний. Кожен з блоків виконує низку функцій, а саме:

- інформативну (поглиблення психолого-педагогічних знань і формування педагогічної культури у батьків; передачу педагогам інформації про принципи й підходи розвивального, проблемного навчання, педагогіки співробітництва, індивідуалізації, оптимізації, інтеграції навчального процесу; ознайомлення дітей з основними психологічними поняттями, способами самопізнання, самовдосконалення, саморозвитку);

- аналітичну (вивчення особливостей внутрішньосімейної емоційної атмосфери, типу сім'ї, стилю виховання, характеру спілкування дітей і батьків тощо; діагностика когнітивної, емоційно-вольової, особистісної сфери учнів; визначення індивідуальних особливостей, властивостей комунікації, психолого-педагогічної компетентності вчителів);

- інструментальну (корекція внутрішньосімейних проблем, подружніх відносин і взаємодії між дітьми і батьками, формування «оптимальних» сімей; надання психологічної допомоги дітям у розвитку пізнавальних процесів, формуванні особистісної та комунікативної сфери, набутті більш високого соціального статусу; формування у педагогів навичок саморозвитку, самовдосконалення, саморелаксації, врегулювання конфліктних ситуацій) [4, с.15].

Ефективною та результативною співпрацю педагогів з батьками з формування соціальної активності учнів можна вважати тоді, коли: між школою та батьками склалась атмосфера співробітництва, взаєморозуміння в досягненні

кінцевої мети; коли спілкування педагогів і батьків – це партнерська взаємодія; коли батьки впевнені в професійності педагога, його знаннях; коли склались добрі, довірчі стосунки на основі доброзичливості, щирості, взаємодопомоги та взаємоповаги; коли школа та сім'я – це одна шкільна родина [3, с.138-139].

Отже, співробітництво сім'ї та школи визначається як процес спільної діяльності за погодженням цілей, форм і методів сімейного та шкільного виховання. Ціннісна основа такої взаємодії – створення умов для успішної самореалізації дитини, її особистісного зростання, формування мотивації до навчання, збереження фізичного та психічного здоров'я, соціальної адаптації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванець Н.В. Педагогіка партнерства як засіб формування мультикультурної компетентності в учнів початкової школи. *Імідж сучасного педагога. Сер. Шкільна родина*. 2019. № 4 (187). С. 88-93.

2. Слободяник Н. В. Закономірності психолого-педагогічної взаємодії вчителя з батьками учнів. *Psychological journal*. 2018. № 8 (18). С. 170-183.

3. Булавенко С. Співпраця батьків та школи для формування соціальної активності учнів. *Молодь і ринок*. 2019. №10 (177). С. 134-139.

4. Шостак У. В. Психологічні умови ефективної взаємодії сім'ї та школи у розвитку особистості молодшого школяра : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 20 с.

5. Задорожна-Княгницька Л.В., Ситник А.В. Партнерство школи та сім'ї в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випск 77. 2020. С.93-97.

Хараман О.М.,

вчителька початкових класів, заступника директорки з НВР
*КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №47
Маріупольської міської ради Донецької області*

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ: ПЕРШІ КРОКИ УЧНІВ ДО ПІЗНАННЯ СВІТУ

Сучасна реформа в системі шкільної освіти потребує таких способів організації та підвищення результативності освітньої діяльності, які сприятимуть невпинному розвитку учнів і забезпечать переорієнтацію навчання від уявного набуття знань до справжнього розвитку вмінь.

Впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту освіти.

Діяльнісний підхід в освіті – це спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію.

Вивченням діяльнісного підходу займався широкий загаль дослідників. Принципами розвитку проблеми стали дослідження фізіологів початку ХХ ст. – В.М. Бехтерева, І.П. Павлова, І.М. Сеченова. Основні положення діяльнісної теорії розвитку психіки дитини та теорії навчальної діяльності розкрито в працях досвідчених психологів А.В. Брушлицького, Л.С. Виготського та інші.

Діяльнісний підхід є альтернативним методу передачі знань та їх пасивного засвоєння, дає змогу досягти освітніх цілей, що втілюють потреби суспільства й держави. Ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо сьогодні навчати так, як навчали цього вчора, тому діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції. Реалізація в межах освітнього процесу відбувається шляхом інтегрованого навчання, інтерактивного навчання, проектного навчання, проблемного навчання, особистісно зорієнтованого навчання, розвивального навчання та кооперативного навчання.

В новій українській школі діяльнісний підхід – це спосіб, інструмент та механізм реалізації наскрізних вмінь дітей. І одним із інструментів є навчання через гру, де діти досліджують і пізнають навколишній світ. Це природний і найбільш бажаний спосіб навчання. Через гру діти отримують навички спілкування, командної роботи, прояву ініціативи, генерації нових ідей, критичного мислення, оперування інформацією. Навчатися у процесі гри — це значно цікавіше, ніж вивчати теоретичні матеріали, що сприяє кращим та ефективнішим результатам.

Навчання через гру – це приємний і правильний шлях переходу від раннього дитинства до шкільних років. Тому викладання, навчання через гру характеризується поєднанням активної ігрової діяльності, що спрямовується самою дитиною з підтриманням або керуванням вчителем або дорослим цілей навчання. Гра допомагає дітям формувати і розвивати велику кількість навичок та вмінь, які у майбутньому сприяють навчанню протягом усього життя. Завдяки грі дитина розвивається всебічно. Можна виділити п'ять основних сфер розвитку дитини: соціальна, емоційна, фізична, когнітивна, творча, які між собою взаємопов'язані.

Для визначення діяльнісного підходу та навчання через гру в школі використовуємо п'ять характеристик діяльнісного підходу: радісну, значущу, активну, мотивуючу та соціальну. Застосовуючи ці характеристики, проаналізуємо інтегровані педагогіки та з'ясуємо, яким чином вони відображаються в плануванні освітнього процесу або в очікуваних результатах навчання.

Значуща – коли досвід і знання, що отримують учні вдома та в школі, доповнюють одне одного. Інтегровані педагогічні підходи є значущими, коли розробляються з урахуванням захоплюючих завдань, проблемно-орієнтованих питань, дослідницьких проблем або проектів; тобто тих завдань, які викликають інтерес і змушують учнів дізнаватись більше.

Соціальна – коли учні працюють разом у групах, використовуючи навчальні стратегії, розроблені задля отримання максимальної користі від спільного навчання. Коли навчання щоразу проходить у новому чи іншому оточенні,

наприклад, надворі, під час прогулянки або в групі, яка працює над завданням чи експериментом, воно здатне розширювати мережу соціальних контактів та усувати перешкоди між окремими особами та групами, які іноді виникають у звичній атмосфері класу. Такі можливості сприяють розвитку комунікаційних та соціальних умінь.

Активна – коли учні мають вибір щодо змісту або процесів, які стосуються їх навчання. Активна залученість виникає тоді, коли учні можуть як покладатися на інших учнів, так і підтримувати їх та охоплює три сфери особистості дитини: емоції і почуття, пов'язані з навчанням (емоційна сфера), поведінку і дії, пов'язані з навчанням (поведінкова сфера), а також пов'язане з навчанням мислення та осмислення (когнітивна сфера).

Мотивуюча – коли учні мають можливість вивчати та досліджувати нові явища, робити спроби, переживати невдачі й розпочинати знову і знову. Вчителі заохочують повторення, спрямовуючи діяльність учнів за допомогою заохочувальних питань та пропозицій.

Радісна – коли, отримуючи позитивний досвід взаємодії з однолітками та вчителями, учні також здобувають позитивний досвід навчання. Учні отримують власний вибір та можливість втілювати його у життя, одержують навчальний досвід у різних ситуаціях, визначають своє ставлення до змісту навчання, відчують здатність і впевненість щодо власного навчання.

В чому ж різниця структури уроків традиційного та діяльнісного підходів?

Традиційний підхід – дитину навчають.

- Учитель перевіряє домашнє завдання.
- Учитель повідомляє нову тему.
- Учитель пояснює нову тему.
- Учитель організовує закріплення нових знань учнями.

Діяльнісний підхід – дитина навчається.

- Актуалізація учнями своїх знань.
- Створення проблемної ситуації вчителем і формулювання проблеми учнем.

- Пошук вирішення проблеми учнями.
- Застосування знань учнями.
- Рефлексія діяльності.

Виходячи з вищезазначеного традиційний підхід – це мінімум можливостей для здобувачів освіти і не є дієвим у новій українській школі, а діяльнісний підхід максимум розвитку наскрізних вмінь у повсякденних активностях учнів.

На сьогоднішній день вчитель – це наставник, він направляє діяльність учня, допомагаючи йому, де це необхідно, та залишаючи його діяти там, де він це може зробити самостійно. Діяльнісний підхід дозволяє дітям глибоко поринути у таємниці навчального предмету, оволодіти методами його пізнання та різними способами розв'язання життєвих проблем.

Які ж результати та переваги має вчитель?

- Підвищення професійної майстерності.
- Зацікавлення учнів своїм предметом та посилення інтересу до навчання.

- Залучення учнів до пошуку, досліджень, експериментів.
- Відчутність реальних результатів своєї праці.
- Задоволення в інтелектуальному розвитку.

Які ж результати та переваги має учень?

- Розвиток навичок мислення високого рівня та креативних здібностей.
- Творче застосування набутих знань та уміння працювати в команді.
- Підготовка до олімпіад, конкурсів, науково-дослідницької діяльності.
- Формування навчально-пізнавальної компетенції та навичок ХХІ століття.

Діяльнісний підхід дозволяє учням опанувати навчальну програму, підсилює підходи навчання ХХІ століття та допомагає протягом усього життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.

2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja/pid zag. red. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

3. Діяльнісний підхід у школі. Дослідження інтегрованих педагогік, що ґрунтуються на ігровому діяльнісному підході та сприяють всебічному розвитку дітей початкової школи/Рейчел Паркер і Бо Ст'ерне Томсен. березень 2019. URL: <https://cutt.ly/kIA1kYS> (дата звертання: 25.02.2021 р.).

Цвєткова І.В.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольський державний університет

Науковий керівник: **Задорожна-Княгницька Л.В.,**

докторка педагогічних наук, професорка,

завідувачка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Реформування загальної середньої освіти що розпочалося в Україні, обумовлює стратегічні зміни у системі управління закладами освіти. Оновлення технологій управління відбувається через зміну способів виконання управлінських функцій, засобів комунікації, прийняття та реалізації управлінського рішення, що вимагають урахування зовнішніх та внутрішніх зв'язків між суб'єктами управління в закладі загальної середньої освіти, прогнозування їх розвитку, створення організаційно-педагогічних умов для процесів самоорганізації та самоуправління керованих об'єктів. Зазначене вище обумовлює появу нових підходів, способів і засобів реалізації загальних функцій управління.

Стан реформування закладів загальної середньої освіти обумовлює відповідні йому особливості управління закладом освіти. На сучасному етапі до таких особливостей належать:

1. Зміна підходів при оцінюванні діяльності школи, що передбачає створення закладом освіти власної системи діагностики й оцінювання її діяльності, орієнтацію на оцінювання не лише за результатами навчання школярів, але й вивчення рівня розвитку особистості дитини, оцінювання результатів діяльності окремих педагогів.

2. Демократизація управління, що передбачає створення належних організаційно-педагогічних умов для реалізації місії та мети школи, пріоритетність вирішення питань макротехнології (цілісної системи роботи школи і внутрішкільного управління) над мікротехнологіями (методиками проведення педрад, нарад, аналізу окремих уроків, написання наказів, складання графіків тощо).

3. Зміна кадрової ситуації в закладі освіти, що реалізується у забезпеченні закладів освіти практичними психологами, соціальними педагогами, звільненими класними керівниками, заступниками керівників шкіл з експериментальної або науково-методичної роботи, працівниками закладів вищої освіти, що забезпечують профілізацію навчання. Зазначене завдання вимагає вирішення нових управлінських завдань, виникнення нових управлінських відносин, зв'язків, створення сприятливого психологічного клімату в колективі, атмосфери творчого пошуку, взаємодопомоги.

4. Варіативність управління, що передбачає використання різноманітних моделей, систем, змісту управлінської діяльності, самостійне визначення спрямованості розвитку, коригування мети закладу загальної середньої освіти, обрання варіантів навчального плану, визначення змісту шкільного компонента освіти, моделювання позаурочної діяльності учнів.

5. Зміна методів управління, що передбачає перехід від прямого впливу на методи, пов'язані з ефективністю роботи закладу загальної середньої освіти, до моделювання педагогічних систем, способів їх реалізації; від жорстко регламентованих вимог до розмаїття форм, змісту. Виконання цього завдання обумовлює необхідність вільного вибору технології планування та організації роботи відповідно до цілей та завдань педагогічного колективу.

6. Зміна методологічних засад управління, за якого на передній план висуваються системний підхід, моделювання цілісних педагогічних та управлінських структур, розробка технологій прискореного розвитку. Це стимулює використання діалогічних форм взаємодії, впровадження способів самоорганізації, децентралізації управління [1].

Модернізований зміст діяльності керівника школи вимагає й оновлення форм управління. Пріоритетними стають дорадчо-адміністративні форми управління, які поділяють на: колегіальні (рішення ради школи, педагогічної ради, зборів трудового колективу, наради при директорові, методичної ради, профспілкових зборів, ради засновників); колективні (резолуції чи рішення, учнівської, батьківської ради, зборів творчих учителів); індивідуальні (висновки, поради під час бесіди, спостереження, анкетування, інтерв'ювання) [2].

Реформування освіти обумовлює модернізацію змісту, форм і методів управлінської діяльності і формує керівника школи нового типу - відкритого, демократичного, компетентного, гуманістичного, творчо спрямованого.

Водночас оновлення управлінської діяльності керівника закладу освіти є передумовою розвитку його творчих здібностей. Керівник нового типу має бути здатним до вироблення власного стилю управління, періодичного оновлення існуючих форм і методи своєї діяльності, а також – до пошуку й використання новітніх ефективних технологій управління педагогічним колективом.

Раціональне поєднання модернізованих і класичних функцій, форм і методів управлінської діяльності керівника закладу освіти в сучасних умовах реформування школи є запорукою ефективного формування творчого колективу вчителів та учнів, демократизації та гуманізації навчально-виховного процесу, відкритості школи як динамічно соціальної системи. Відкрита школа є соціально-педагогічною системою, здатною до генерування та впровадження педагогічних інновацій (наукових та практичних досліджень із соціально-педагогічних та психологічних дисциплін), адекватного сприйняття соціально-педагогічних змін у суспільстві, встановлення різнобічних зв'язків з громадськістю та учасниками навчально-виховного процесу[3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Оцінювання та вибір педагогічних інновацій: теоретично-прикладний аспект : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. Л. Даниленко. К.: Логос, 2001. 185 с.
2. Савченко Л.В. Сучасні підходи до управління навчальним закладом. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/17489/1/%D0% E.pdf> (дата звернення 26.02.2021)
3. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 365 с.

СЕКЦІЯ II. ДИТИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСНОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

“THE YOUNGER THE BETTER”: TEACHING A SECOND/FOREIGN LANGUAGE TO VERY YOUNG LEARNERS

Dr Eleni Griva, Professor of Applied Linguistics
University of Western Macedonia

Introduction

In a modern Europe, where linguistic diversity is actively encouraged, foreign language teaching in the first grades of primary education has been one of the priorities of language education policy, with English being their first choice, in most European Union countries. The significance of early foreign language learning has been recognized by the European Union by advocating that foreign language communication is one of the eight key competences for the improvement of the quality of education (European Commission, 2020).

The notion ‘the younger the better’ has been predominant in most recent studies suggesting the introduction of early foreign language education in mainstream schooling for the last fifteen years (Jaekel et al., 2017). Besides, early foreign language learning has been of pivotal importance for the European language policy in recent decades, based on this notion *“the younger, the better”* (Abrahamsson & Hyltenstam, 2009; Cummins, 2010; DeKeyser, 2013 among others, in Korosidou & Griva, 2021), since ages between “five to seven” can be considered as a critical period for the acquisition of basic skills in a second/foreign language, as well as for the development of cognitive and motor skills.

Recent research on early second/foreign language learning has provided evidence that early language learning affects children’s linguistic, cognitive, and socio-cultural development (Edelenbos et al., 2007; Pinter, 2017; Griva & Sivropoulou, 2009; Lightbown & Spada, 2008; Griva, Semoglou & Geladari, 2010; Moon & Nikolov, 2000). More precisely, a number of benefits have been indicated, such as better pronunciation and language skills, greater oral proficiency and confidence in using the target language, as well as the development of positive attitudes towards the target language. Also, an early start can help young learners adopt positive stances towards people from diverse cultural and linguistic background; in other words, it contributes to the development of intercultural awareness even from this age (Anastasiadou & Griva, 2018; Griva & Chostelidou, 2011).

‘The younger the better’: Creating a motivating classroom environment

An early start, however, does not itself guarantee effectiveness. It is necessary to create appropriate educational conditions, to deliver appropriate approaches and methods for the tuition of languages to young children, as well as to employ proper teaching strategies and activities (Blondin et al, 1998, in Griva & Chouvarda, 2012). Read (2003) suggests that “younger is better” when learning is natural, interesting and enjoyable, supported appropriately, multisensory, active and experiential.

Young children are naturally curious, eager to gain new experiences and enthusiastic to learn foreign languages due to their positive attitude towards learning

new things and their openness to new experience (Donato et al, 2000). They like to be active and have a lot of energy which make them adore being involved in physical activities to learn a language. As a result, they learn when given the opportunity to participate in experiential activities (Pinter, 2017). They also need praise and encouragement, as they like learning in a safe environment that ensures acceptance and boosts children's self-confidence (Moon, 2005).

Based on the above mentioned characteristics of very young learners, teachers can make the most of their enthusiastic attitude to language learning by creating an attractive, playful and authentic environment that challenges children and raises their interest to participate spontaneously in the learning process. Also, in a multimodal context, where children are provided with a variety of non-linguistic sources, such as visual, audio, etc., (Kalantzis & Cope 2001), they are encouraged to act, explore, experiment, express themselves creatively and use their imagination and all senses (Pinter, 2017). Authentic and multimodal input for children is provided through games, pictured and digital stories and pantomimes that tend to be attractive activities for young learners to acquire new knowledge and feel free to express themselves in a relaxing classroom environment (Tomlinson & Masuhara, 2009 in Griva & Semoglou, 2015). In this way, multi-sensory learning is promoted, that stimulates children interest and creates an enjoyable learning atmosphere (Korosidou & Griva, 2020).

Through being engaged in physical and creative activities, young learners acquire the language experientially and holistically. In other words, as children at this age like routines, rhymes and songs, teaching should be supported by multimodal material, as well as by using rhythm, facial expressions and movement, providing, in this way, children with chances to be exposed to a meaningful and comprehensible input in a multi-sensory environment. Children, through their involvement in songs, rhymes, games, digital games, experiment new knowledge, expand their prior knowledge, interact and enjoy learning in a 'friendly' environment of 'authentic' communication (Griva & Semoglou, 2015, pp. 93-95). Moreover, digital games or digital storytelling provides young children with opportunities to acquire vocabulary and language patterns in a natural, multisensory and enjoyable environment. When children work in such an environment, they are given chances to develop language, communication and digital skills as they make connections between text, images, video, audio and animation (Korosidou & Griva, 2021).

Conclusion

Concluding, early foreign language has received remarkable acceptance in most education systems of European countries, that have decided to integrate compulsory early language learning programs into primary education, with English being a dominant language in the curricula of primary education in most counties. However, the need is stressed for promoting foreign language policies, throughout the primary years of schooling, that provide children with a varied language repertoire and include also languages less commonly used/taught, useful or popular in the specific sociocultural context.

References

- Anastasiadou, A. & Griva, E. (2018). Identifying teachers' views on the impact of Early Foreign Language Learning on the children's linguistic development. *MAJESS*, 6(1), 22-39.
- Donato, R., Tucker G.R., Wudthayagorn, J., & Igarashi, K. 2000. Converging evidence: attitudes, achievements, and instruction in the later years of FLES. *Foreign Language Annals*, 33, 377-93.
- Edelenbos, P., Johnstone, J., & Kubanek, A. (2007). *The main pedagogical principles underlying the teaching of languages to very young learners: Languages for the children of Europe*. Published research, good practice and main principles. http://ec.europa.eu/languages/policy/language-policy/documents/young_en.pdf.
- Griva, E. & Sivropoulou E. (2009). Implementation and evaluation of an early foreign language project in kindergarten. *The Early Childhood Journal*, 37(1), 79-87.
- Griva, E., Semoglou, K. & Geladari, A. (2010). Early Foreign Language Learning: implementation of a Project in a game –based context. Selected Volume: *Procedia Social and Behavioral Sciences* (pp.3700-3705). *ELSEVIER*.
- Griva, E. & Chostelidou, D. (2011). Multilingual competence development in the Greek educational system: FL teachers' beliefs and attitudes. *International Journal of Multilingualism*. Multilingual matters, 1-15.
- Griva, E. & Chouvarda, P. (2012). Developing plurilingual children: Parents' beliefs and attitudes towards English language learning and multilingual learning. *Global Journal of English Language*, 2(3), 1-13.
- Griva, E. & Semoglou, K. (2015). *Foreign language and Games: Designing and Implementing Physical activities of creativity at early years* (In Greek). Thessaloniki: Kyriakidis Editions.
- Jaekel, N., Schurig, M., Florian, M. & Ritter, M. (2017). From Early Starters to Late Finishers? A Longitudinal Study of Early Foreign Language Learning in School. *Language Learning*, 67(3), 631–664.
- Kalantzis, M., & Cope, B. (Επιμ.). (2001). *Transformations in language and learning: Perspectives on Multiliteracies*. Melbourne: Common Ground.
- Korosidou, E., & Griva, E. (2020). Digital Storytelling in foreign language classroom: Exploring opportunities for developing multiliteracies in preschool settings. In *International Perspectives on Creativity in the Foreign Language Classrooms*. NY: Nova Science press.
- Korosidou, E. & Griva, E. (2021). “Listen to my story, play and interact”: Greek kindergarten children learning English in a digital environment. Special issue on Young Learners. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, Hellenic Open University.
- Lightbown, P. M., & Spada, N. (2008). *How Languages are learned*. New York: Oxford University Press.
- Moon, J. (2005). *Children Learning English*. Oxford: Macmillan Heinemann.
- Moon, J., & Nikolov, M. (2000). *Research into teaching English to young learners*. Pécs: University Press Pécs.
- Pinter, A. (2017). *Teaching Young Language Learners* (2^η Εκδ.). Oxford: Oxford University Press.

Read, C. (2003). Is younger better? *English Teaching Professional*, 28(5–7). Available at http://www.carolread.com/articles/ETp28_Carol_Read.pdf

Η ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Δρ. Ιωάννα Καϊάφα,

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ο όρος «φιλιαναγνώσια» αναφέρεται αφενός στη θετικά προσδιορισμένη σχέση του αναγνώστη με το βιβλίο και αφετέρου στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που υλοποιούνται με στόχο την ανάπτυξη αυτής της σχέσης μέσα από την καλλιέργεια γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, αλλά και την ανάπτυξη αισθητικών κριτηρίων (Markidis, 2011). Η έννοια της Φιλιαναγνώσιας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαδικασία της Ανάγνωσης, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει την πολυδιάστατη και πολυεπίπεδη σχέση καθώς και τη θετική στάση του ανθρώπου και ιδιαίτερας του παιδιού με την ανάγνωση και το βιβλίο (Καρακίτσιος, 2012). Η ανάπτυξη μίας θετικής στάσης απέναντι στο λογοτεχνικό βιβλίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης του παιδιού, στην ενεργοποίηση της φαντασίας και της εφευρετικότητάς του, στον εμπλουτισμό της αισθητικής του καλλιέργειας, στη μύηση του στον μαγικό κόσμο της τέχνης και του πολιτισμού, στη συνειδητοποίηση και αναγνώριση των συναισθημάτων του, στην ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης, στην καλλιέργεια της γλωσσικής του έκφρασης και γενικότερα στην ολόπλευρη συγκρότηση της προσωπικότητάς του (Γιαπανίδου.ά, 2012).

Η φιλιαναγνώσια συνδέεται με την ελεύθερη επιλογή και όχι με την επιβολή. Ως φιλιαναγνώστης χαρακτηρίζεται όχι αυτός που μπορεί να διαβάσει, αλλά αυτός που ελεύθερα επιλέγει να διαβάσει (Sadoski, 1980). Η φιλιαναγνώσια δεν είναι μια έννοια που το παιδί πρέπει να «μάθει» ή μια δεξιοότητα που πρέπει να κατακτήσει. Πρόκειται για μία διαδικασία, για έναν διάλογο ανάμεσα στη φαντασία και το κείμενο και όχι για το αποτέλεσμα της ανάγνωσης ενός βιβλίου (Γούλης&Γρόσδος, 2011). Ως επιλογή και πρακτική δεν αποκτιέται εύκολα ούτε σε σύντομο χρονικό διάστημα. Προϋποθέτει και απαιτεί την αδιάλειπτη, συστηματική και συνδυασμένη καθοδηγητική παρέμβαση όλων των φορέων που εμπλέκονται στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών και ιδιαίτερα της οικογένειας και του σχολείου (Μαραγκουδάκη, 1994).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, κατά τη διαδικασία υλοποίησης δραστηριοτήτων Φιλιαναγνώσιας, κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς είναι αναγκαίο να γνωρίζει ο ίδιος ποιες είναι οι πρακτικές που πρέπει να αξιοποιήσει, αλλά και ποιες πρέπει να αποφύγει, προκειμένου οι μαθητές να βιώνουν την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων ως αισθητική απόλαυση και όχι ως υποχρέωση. Μέσα από την επαφή τους με λογοτεχνικά κείμενα, και με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν ποιοι είναι, αλλά και να φανταστούν ποιοι μπορούν να γίνουν (Jalongo, 2007). Καθώς το παιδί θέτει ερωτήματα για τις ζωές και τα κίνητρα των ηρώων σε ένα λογοτεχνικό κείμενο, γνωρίζει τον εαυτό του και τον κόσμο που το περιβάλλει και αρχίζει να βλέπει αυτόν τον κόσμο σαν κάτι πάνω στο οποίο μπορεί να ασκήσει κάποιο έλεγχο ή να το αλλάξει. Μέσα από τα γεγονότα της ιστορίας, το παιδί

μπορεί να εξερευνήσει τον κόσμο, να φωτίσει και να επεκτείνει τις εμπειρίες της ζωής του.

Σύμφωνα με την Κανατσούλη (2018), ο εκπαιδευτικός οφείλει να διαμορφώσει το κατάλληλο κλίμα ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν ότι κατά την ανάγνωση δεν είναι υποχρεωμένοι να αποκωδικοποιούν και να εξηγούν κάθε λέξη του κειμένου, ούτε να διαβάζουν με την ίδια προσοχή κάθε σελίδα του βιβλίου, ενώ έχουν το δικαίωμα να εγκαταλείψουν την ανάγνωση ενός βιβλίου, όταν αυτό δεν προκαλεί το ενδιαφέρον τους. Επιπλέον, τα παιδιά πρέπει να κατανοήσουν ότι δε χρειάζεται να διαβάζουν μόνο ένα είδος βιβλίων, ούτε είναι υποχρεωμένα να διαβάζουν μόνο τα βιβλία που προτείνουν οι ενήλικες ως «ποιοτικά». Οι αναγνώστες αναπτύσσουν το προσωπικό τους κριτήριο μέσα από την ανάγνωση πολλών και διαφορετικών βιβλίων.

Η σχέση του αναγνώστη με το κείμενο είναι μια σχέση προσωπική και μοναδική. Συνεπώς, ο εκπαιδευτικός καλείται να συμβάλει στην ανάπτυξη και την εξέλιξη αυτής της σχέσης, κατανοώντας ότι όσα είναι τα παιδιά μέσα στην τάξη, τόσες θα είναι και οι προσεγγίσεις και οι ερμηνείες ενός λογοτεχνικού κειμένου. Συνεπώς, πρέπει ο εκπαιδευτικός να διαμορφώσει ένα κλίμα όπου οι μαθητές θα μπορούν ελεύθερα να εκφράζουν την άποψή τους και να αντιμετωπίζουν την ανάγνωση ως παιχνίδι.

Η ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων και το παιχνίδι έχουν πολλές και ουσιαστικές ομοιότητες. Κατά την ανάγνωση, η φαντασία του αναγνώστη μετουσιώνει με δραστικό τρόπο την πραγματικότητα και αναιρεί τους περιορισμούς που θέτουν ο χώρος και ο χρόνος. Στην ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων, όπως και στο παιχνίδι, καλλιεργείται μια ψευδαίσθηση, μια καταβύθιση στον φανταστικό χρόνο και χώρο, που διαρκεί όσο η ανάγνωση ενός κειμένου ή μια δραστηριότητα με παιγνιώδη χαρακτήρα. Οι κανόνες της κοινής λογικής δεν ισχύουν πια και ο αναγνώστης είναι έτοιμος να αποδεχθεί ως αληθινές ακόμη και τις πιο απίθανες μυθοπλαστικές αφηγήσεις (Καλογήρου, 2004).

Το παιχνίδι και το λογοτεχνικό κείμενο, στην ουσία, δημιουργούν ένα σκηνικό το οποίο καταργεί ή αλλάζει την όποια πραγματικότητα. Το παιδί, όταν παίζει, χρησιμοποιεί αντικείμενα της καθημερινής ζωής, δίνοντάς τους ένα συμβολικό νόημα, με σκοπό να τα χρησιμοποιήσει ως παιχνίδια. Για παράδειγμα, ένα ξύλο μπορεί να γίνει άλογο, καράβι ή διαστημόπλοιο, ανάλογα με τη φαντασία και την έμπνευση του παιδιού. Το παιδί γνωρίζει, βέβαια, ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην πραγματικότητα και δεν προτίθεται να πείσει κανέναν για το αντίθετο. Με την ίδια λογική, ο μικρός αναγνώστης γνωρίζει ότι είναι πολύ πιθανόι περισσότεροι από τους ήρωες των βιβλίων δεν είναι αληθινοί. Ωστόσο, αυτό δεν τον εμποδίζει να βιώνει, κατά την ανάγνωση, έντονα συναισθήματα, όπως η συγκίνηση, το άγχος, η αγωνία, η χαρά και η ικανοποίηση.

Κρίνεται, λοιπόν, ως πολύ αποτελεσματικός ο συνδυασμός του παιχνιδιού και της ανάγνωσης, προκειμένου ο εκπαιδευτικός να προσελκύσει το ενδιαφέρον των μαθητών για το βιβλίο. Δραστηριότητες με παιγνιώδη χαρακτήρα εξοικειώνουν τους μαθητές με τις στρατηγικές ανάγνωσης και συμβάλλουν στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας, της μυθοπλαστικής ικανότητας, της κριτικής σκέψης, καθώς και της φαντασίας. Συνεπώς, η προώθηση της ανάγνωσης λογοτεχνικών κειμένων μέσα στην τάξη αναδεικνύεται ως μια ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία που ενθαρρύνει οι

μαθητές να σκέφτονται πάνω στις πολλαπλές σχέσεις που μπορούν να αναπτύξουν με τα κείμενα, να βιώνουν αναγνωστικές περιπέτειες με κείμενα διαφορετικά ως προς τη λειτουργία τους, μέσα από την αξιοποίηση παιδαγωγικών εργαλείων και παιδαγωγικών πρακτικών που μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης (Αναγνωστοπούλου, 2007). Δημιουργείται, μέσα από αυτές τις διαδικασίες, μία κοινότητα αναγνωστών στην οποία διαφορετικοί αναγνώστες διαβάζουν το ίδιο βιβλίο και «συναντιούνται» και «συνομιλούν» στο πλαίσιο διαφορετικών αντιδράσεων, σκέψεων και βιωμάτων (Παπαδάτος, 2009).

Βιβλιογραφία

- Αναγνωστοπούλου, Δ. (1999). Λογοτεχνικό βιβλίο και εκπαίδευση: σχέση συναλληλίας ή αποκλεισμού; Στο Αποστολίδου, Β., Χοντολίδου Ε. (Επιμ.), *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση* (267-276). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Γιαπανίδου, Ε., Δρακάκη Ε., Ζανίδου-Σαουλίδου, Κ., Ιερεμιάδου, Φ., Παπανικολάου, Ε., Πούλου, Ζ. Επιβλέπουσα: Βενετία Αποστολίδου (2012). *Δράσεις προώθησης της Φιλαναγνωσίας σε εξωσχολικά περιβάλλοντα. Καταγραφή – Αξιολόγηση – Πρόταση*. Θεσσαλονίκη: Διδασκαλείο «Δημήτρης Γληνός».
- Γούλης, Δ. & Γρόσδος, Γτ. (2011). Φιλαναγνωσία: Ερωτήσεις και απαντήσεις. Στο: Ε. Αρτζανίδου, Δ. Γούλης, Στ. Γρόσδος, Α. Καρακίτσιος, *Παιχνίδια φιλαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυρώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Jalongo, M. R. (2007). *Early Childhood Language Arts*. USA: Pearson Education Inc.
- Καλογήρου, Τζ. (2004). LectorLudens: η ανάγνωση ως παιχνίδι/ παιχνίδια της ανάγνωσης». Στο Α. Κατσίκη- Γκίβαλου (επιμ.), *Η Λογοτεχνία σήμερα. Όψεις, αναθεωρήσεις, προοπτικές* (128-133). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κανατσούλη, Μ. (2018). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: UniversityStudioPress.
- Καρακίτσιος, Α. (2011). Εννοιολογικοί προσδιορισμοί: η περίπτωση του κοινωνικού εγγραμματισμού. Στο: Ε. Αρτζανίδου, Δ. Γούλης, Στ. Γρόσδος, Α. Καρακίτσιος, *Παιχνίδια φιλαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυρώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Καρακίτσιος, Α. (2012). Εισαγωγή στη Φιλαναγνωσία. στο Ε. Κ. Βιβλίου, *Καινοτόμες Δράσεις Ενίσχυσης της Φιλαναγνωσίας* (σσ. 21-34). Αθήνα.
- Μαραγκουδάκη, Ε. (1994). Σχολικός χρόνος, Ελεύθερος χρόνος και Φιλαναγνωσία. Στο: Β. Αγγελούλου, & Ι. Βασιλαράκης (Επιμ.), *Φιλαναγνωσία και Παιδική Λογοτεχνία* (σ,σ, 45-67). Αθήνα: Δελφίνι.
- Markidis K. (2011). *Social literacy in school contexts: concepts and research instruments*. Athens: National Book Center of Greece.
- Παπαδάτος, Γ. (2006). Σχολικό – εξωσχολικό βιβλίο: μια σχέση που χρειάζεται να λειτουργήσει. *Διαβάζω*, 467, 141-3.
- Sadoski, M. C. (1980). Ten Years of Uninterrupted Sustained Silent Reading. *Reading Improvement*, 17, pp. 153-56.

KEEPING PRIMARY SCHOOL PUPILS MOTIVATED TO LEARN ENGLISH

Olena Pavlenko,
Doctor of Philology,
Professor,
English Philology Department
Mariupol State University

Introduction

This paper aims to explore the motivation of junior schoolchildren to learn English over the years of getting primary education. Learning English is an ongoing process that involves persistence and substantial concentration. To achieve noteworthy results in mastering the language, pupils need certain stimulus that will help them to enhance the knowledge of foreign languages. Pointing to contribute to this course of research, we put forward the issues involving the trainees in the authentic process of learning activities, which keep them motivated during the course.

Ways of stimulating individuals to learn

In the meantime, motivation has always been recognized as an imperative aspect in language learning achievement. However, its complexity and variableness have changed the approaches to indicate the phenomenon in question in a particular context. Describing motivation as a dynamic arrangement of contextually sensitive thoughts and ideas moves the process to a mixed method strategy. Thus, to monitor motivational tendencies across the whole school year comes to be imperative for future analysis and observation.

Regarding this, we consider it necessary to reveal the nature of a motive and its power to enhance pupils' inspiration and stimulus to study. Consequently, motive is viewed as an internal motivation for educational activity, caused by the personal needs of a trainee, his lifestyle, background and upbringing in the family [2; p.74]. Researchers focus on two types of motives: internal and external. Internal motives develop under the influence of the individual's own thoughts, aspirations, experiences, certain needs that result of in the awareness of internal necessity.

Positive motives for learning English. The fact of recognizing knowledge of English that comes to be a mandatory requirement for the future career is closely related to the core factors contributing to forming pupils' positive motives for learning it. They include: 1) understanding the goals of learning; 2) content of educational material; 3) development of pupils' cognitive abilities; 4) raising interest in the subject; 5) professional orientation; 6) an emotional form of conducting classes by a teacher; 7) complex, but rather interesting tasks set by the teacher thus, contributing to the development of trainees' creative activity; 8) awareness of the importance of the knowledge gained; 9) assessment of knowledge; 10) a great desire to learn English being aware of the necessity of knowledge gained.

External motives are not associated with the content of educational material. These embrace: 1) duties, obligations (pupils must study this subject in order to get credit, pass the exam); 2) assessment (striving to score as many points as possible per

module, per semester); 3) teacher's assessment of the pupils' knowledge when the attitude towards the teacher automatically turns into the attitude towards the subject. The teacher must be a leader in the learning process, the one capable of sharing and imparting their knowledge as there is no stronger motivating means than your own positive example [1]. Therefore, the teacher's mission is to teach pupils to communicate in English by involving them into the activities to think beyond general classroom tasks, thus awakening their desire to succeed in English as creating certain situations that will help them find the optimal solutions in life. On the other hand, current cultural diversity actualizes the necessity to hypothesize the abovementioned issues within a framework of culture-centered approach that makes it possible to consider the basic practices by which the world is becoming increasingly interrelated due to the processes of cultural exchange [5; p.581].

This requires enhancing the teacher's professional level based on internal motives that come from foreign language activity as well as attributing educational and cognitive motive associated with raising pupils' interest in the content of the educational material. The above-mentioned motives come to be the main objects to determine educational activity. On the other hand, they becomes foremost issues to develop pupils' professional orientation as well as stimulate their educational activity, good academic performance, and a positive attitude towards the language in general. Cognitive motive in mastering English is explained not only by interest in a foreign language as such (forming motives for the analysis of linguistic phenomena) but also in getting involved in innovative teaching methods and techniques [3; 4]. The teacher must properly organize educational activities, focusing to give an objective assessment of pupils' knowledge. An important role in increasing pupils' motivation is played by the interchange of various types of activities that may include lessons-discussions on various topics; lessons-communication with pupils covering on-line format; round table discussions; mini-conferences in groups; test lessons; online lessons; presentation lessons as well as video tutorials.

Laboratory work on videos in English without subtitles and translation, demonstrating various production processes, nanotechnologies, coating methods, as well as operating with all types of devices come to be decisive in the process of keeping pupils motivated in learning English. Another thing to be mentioned in this regard is that you will not keep your pupils interested if you do not involve them and let them take an active role during the lesson.

Tips to avoid negative motives in learning English

Traditional practice when teachers mostly talk on the lesson, with pupils taking a passive role proves to have unreasonable and even with destructive communicative effect. Thus, lessons should be pupil-centered, i.e. the teacher acts as an instructor and facilitator whose mission is to help, guide and direct the learning process. Another important tip for the pupils' success in learning English is recognizing the necessity to avoid over-correcting, especially when they are speaking in front of the class. The teacher should be well aware of undermining the learner's confidence by interrupting every single time they make a mistake. Instead, he should listen to them and when they finish thank them for their contribution. It is advisable to point out one

or two important mistakes they might have made reminding in particular that making mistakes comes to be a natural part of learning process.

To avoid negative motives in learning English, the teacher should never forget praising pupils by saying “Well done” or a “Thank you” at the end of their input of the lesson, even if their answer was not correct, the teacher would boost confidence especially for the trainees who lack the subject knowledge. Starting with the positive thing and then tactfully moving on to what has to be developed is another tip to keep pupils motivated in learning English.

Conclusion

In this paper, issues of motivation in learning English have been the major topics. Motivation comes to be recognized as a key aspect in learning activity and an important instrument to achieve educational goals as well as those in mastering English. By gaining motivation, pupils prove to be inspired in learning English by getting actively involved in the learning process. Furthermore, the output of the paper also defined positive motives focusing on the teacher’s creative approach and innovative strategies to increase pupils’ motivation.

REFERENCES

1. Carreira, J. Relationship between motivation for learning EFL and intrinsic motivation for learning in general among Japanese Elementary school students.2020. Retrieved from <http://www.deepdyve.com/lp/elsevier/relationshipbetween-motivation-forlearning-efl-and-intrinsickSCW4mr9tf> [accessed Mar 19 2021].

2. Dornyei, Z. Motivation Strategies in the Second Language Classroom. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.178 p.

3. Gardner, R. C. Social psychological perspective on second – language acquisition. In Kaplan, R.B. (Ed.). The Oxford Handbook of Applied Linguistics New York: Oxford University Press. 2002. PP.160-169. [accessed Mar 18 2021].

4. McCarthy, C. Learn English language. Retrieved from <http://www.ecenglish.com/learnenglish/lessons/why-learn-english-allcompetition-entries> [accessed Mar 18 2021].

5. O. Pavlenko. Globalization and translation *Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р.С.581-583.

Бурмистрова Л.О.,

учителька початкових класів,

КЗ «Загальноосвітньої школи I-III ступенів № 31

Маріупольської міської ради Донецької області»

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЧАСОВИХ УЯВЛЕНЬ НА ПРИКЛАДІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРИ

Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів. Використовуючи метод проєктів під час уроків, учитель на уроках математики виконує такі завдання:

1) передати учням суму тих чи інших знань, навчити школярів здобувати ці знання самостійно, застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань;

2) сприяти учневі у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати в різноманітних групах, виконуючи різні соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо);

3) розширити коло спілкування дітей, знайомити з іншими культурами, різними поглядами на одну проблему;

4) прищепити учням уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних позицій, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки [1, с. 151].

Процес ознайомлення учнів з величинами ефективний за таких умов:

– якщо чітко додержуватись етапів роботи при ознайомленні з величинами;

– використовувати різні види наочності;

– здійснювати інтегрований підхід до вивчення величин;

– використовувати творчі вправи при вивченні величин у початковому курсі математики.

Таким чином, послідовне застосування цих вимог у навчанні забезпечить систематичну роботу вчителів щодо вивчення величин у початковій школі.

Як шлях підвищення ефективності використання методу проєктів ми вбачаємо вправи на адекватне сприйняття навчального тексту. Найчастіше найбільш ефективними є вправи на відновлення тексту, а також вибір ключових, зазвичай рематичних, компонентів дефініцій.

Наприклад: Кружляє ніжно білий пух, Я у батька третій син, Міняє зайчик свій кожух, Вдягає лиска рукавички, Співають весело синички, Ведмідь в барлозі вже дрима... Яка пора, скажіть?.. (Зима) Тільки сонечко пригріло, І розтанув килим білий, Клен радіє: певно, знаВ гості йде до нас... (Весна) А дітей у нього сім, Маю четверо сестер, Звуть усі мене... (Четвер) Виходило дванадцять молодців, випускало п'ятдесят два соколи та триста шістьдесят п'ять лебедів. (Місяць, тижні, дні року) Їх доцільно використовувати під час вивчення проміжків часу та інших величин.

Інтегровані закріплюючі вправи містять елементи всіх вищеперерахованих типів. Частіше всього мають вид складних комплексних завдань, що моделюють реальні явища. Прикладами є складні комп'ютерні ігри навчально-розвивального типу. На рис.3. зображено фрагмент такої гри, де вимагається підібрати для героя одяг та іграшки відповідно до сезону, визначивши його за зображеним календарем і пейзажем за вікном.

Рис.1. Фрагмент комп'ютерної гри «Вежа знань», що сприяє формуванню часових понять

Вивчення величин має особливе значення для формування творчої особистості школяра, для розвитку в нього теоретичного мислення. Через поняття величини, що описує реальні властивості предметів, відбувається пізнання навколишньої дійсності, формування цілісного уявлення про світ, у якому ми живемо. Вивчення алгоритмів вимірювання величин сприяє набуттю умінь і навичок, необхідних людині в її повсякденній діяльності. Знання й уміння, пов'язані з величинами, є основою для подальшого вивчення математики, фізики й інших основ наук. Тому учні вже в початковій школі, крім одержаних знань спогляданням, повинні мати уявлення про аддитивно-скалярні величини як про математичні поняття, їхні властивості, про залежності між величинами, про систему вимірювання тощо [1, с. 207].

Підводячи підсумки, наголосимо, що час – дійсно одна з найважчих для вивчення величин. Ознайомлюючи учнів початкових класів з часовими одиницями, часто на уроках використовується дуже багато різноманітної наочності – це і годинники-циферблати, картини, таблиці, схеми різни види годинників, табель -календар, секундометр, телурій. Але для більш широкого формування часових уявлень є головний метод – метод проєктів, який полегшує сприймання матеріалу та допомагає творчо розкритися учням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ізотова Л. В. Методика вивчення величин як засіб розвитку творчих можливостей учнів. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. Випуск 51. 426 с.
2. Мадзігон В. М., Нісімчук А.С. Технологія креативної педагогічної освіти: монографія. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2014. 512 с.

Велігоненко О.В.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

КОЛЕКТИВНА ТВОРЧА СПРАВА ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ

Моральному вихованню приділяється велика увага у сучасному вихованні. Високо морально розвинена особистість зможе правильно приймати зміни в оточуючому середовищі, приймати правильне рішення для знаходження виходу зі складних ситуації, адекватно оцінювати свої вчинки та інших людей. Моральне знання дає знання школяру про наслідки порушення норм або наслідках даного вчинку для навколишніх людей.

Одним з найважливіших завдань, що постають перед закладами загальної середньої освіти - виховання особистості зі стійкими моральними якостями.

У методиці виховної роботи домінує акцент на взаємодію дорослого та дитини, які об'єднуються для спільної мети, формуються на основі принципів співробітництва. Вчитель намагається активізувати позитивні якості учнів.

Важливий внесок у розвиток ідей виховання та його змісту зробили А.С.Макаренко. В основу виховання були покладені принципи колективізму, трудової дисципліни, поваги до особистості та метод постановки системи перспективи. Перед школярами потрібно будувати перспективи трьох рівнів: ближньої, середньої та дальньої. Діяльність школярів повинна починатися з попередньої цілі.

В.О. Сухомлинський писав, що кожна дитина по-своєму талановита, має схильність до творчості. Але дитину треба постійно стимулювати, відшуковуючи методи, прийоми та форми роботи, які їй сприяли розвитку пізнавальної активності школярів [1].

Н.І. Болдарєв розглядає виховання моральної особистості на основі принципів гуманізму, інтернаціоналізму. Саме організація виховної діяльності може розв'язувати проблему стосунків у колективі, навчити дітей співпрацювати та допомагати один одному. Дитина поступово усвідомлює необхідність вчитися взаємодіяти з іншими людьми на основі узгодження. У цьому випадку важливим є довіра вчителя з школярем [2].

Важливе місце в системі позакласної виховної роботи освітнього закладу посідають колективні творчі справи. Головним їх організатором є класний керівник. Завдання організатора в тому, щоб спрямувати колективно творчу справу на збагачення колективу й особистості соціально цінним досвідом. Провідною ідеєю колективно творчих справ є створення учнівського колективу як засобу самовиховання та становлення особистості. Систематизував цей підхід І. П. Іванов. Саме він ввів термін «колективно творча справа».

Колективна творча справа – це вияв життєво-практичної соціальної турботи про поліпшення загального життя. Це сукупність певних дій на загальну користь

і радість. Колективна справа це тому що у плануванні, підготовці, проведенні беруть участь всі учні колективу.

В основу колективно творчої справи покладено такі принципи:

1.Співробітництво дітей та дорослих: 2.Творчість; 3.Соціальна корисна спрямованість діяльності школярів та їх керівника.

Виділяють такі групи КТС, як: суспільно-політичні, трудові, пізнавальні, художньо-естетичні, спортивні.

Формування моральної особистості являється включення особистості в колективну діяльність. Дана методика здобула назву - колективні творчі справи. Це специфічна форма виховання, яка принципово відрізняється від інших форм виховання [3].

Виділяють певні ознаки, які характерні для колективно творчої справи:

1.Спільно значуща мета. Досягнення спільної мети об'єднує колектив. Спільна мета, на відміну від загальної мети, не може бути досягнена одним чи кількома членами колективу. Це виховує дружність колективу.

2.Поділ функції та обов'язків. Школярі вчаться бачити здібності один одного, та поділяти обов'язки у відповідності з здібностями.

3.Співраця.Мета не може бути досягнена самотійно.

4. Об'єм роботи виконаний колективом загалом завжди більший, ніж об'єм роботи виконаний кожним вихованцем окремо, чи частиною колективу [4].

Для того, щоб кожний школяр був приймав активну участь, можна використовувати такі форми роботи:

- проведення анкетування на теми «думаю, пропоную, мрію»;
- випускати газети з пропозиціями для подальшого планування;
- конкурс між колективом на найкращу пропозицію про життя колективу в майбутньому.

Під час організацій колективно творчої справи, як засобу морального стану, необхідно враховувати, що маємо справу із психологією школяра.

У навчально-виховному процесі обумовлюється низка важливих міркувань. Творчість допомагає виробляти вміння вирішувати нові задачі, пробуджує та стимулює розвиток інтересів до діяльності,

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. Т. 2. Київ, 1976. 554 с.

2. Сучасні педагогічні технології та їх використання у виховній роботі закладу. *Позакласний час ПЛЮС*. 2008. №7. С. 7-12.

3. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Академія, 2002, 528 с.

4. Шуднар Н. Технологія підготовки і проведення КТС. *Школа класного керівника* Київ, 2005. С. 56-86.

5. Задорожна-Княгницька Л.В. Творче освітнє середовище як чинник формування творчої особистості майбутнього педагога. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матер. II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 17-18 квітня 2019 р. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2019. Вип. 8. С.83-86.

Галич Є.І.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця : **Мойсеєнко Р.М.,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ

Серед виховних напрямів сьогодні найбільшої актуальності набуває патріотичне, громадянське виховання як основоположні, що відповідають нагальним вимогам та викликам сучасності, закладають підвалини для формування свідомих нинішніх і прийдешніх поколінь.

Інтеграційні процеси в Україні відбуваються на фоні сплеску патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, традицій і звичаїв українського народу.

Сьогодні потрібні нові підходи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Оскільки 40 % від загального обсягу виховних впливів на особистість дитини здійснює освітнє середовище, то і відповідальність покладається більша, і можливостей відкривається більше.

Національна свідомість - це сукупність соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних, філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтацій та ідеалів, в яких виявляються особливості життєдіяльності націй та етносів.

Основними складовими національної свідомості виступають: сприйняття оточуючого світу та ставлення до нього; усвідомлення національно-етнічної належності; ставлення до історії та культури своєї національно-етнічної спільноти; ставлення до представників інших націй і національностей; патріотичні почуття та патріотична самосвідомість; усвідомлення національно-державної спільноти.

Визначальною рисою українського патріотизму має бути його дієвість, спроможна перетворювати почуття в конкретні справи та вчинки на користь держави. Справжній патріот повинен мати активну життєву позицію, своїми справами та способом життя сприяти якісним змінам ситуації в країні на краще.

Для формування такої свідомості особистості має бути успішно реалізована цілісна система патріотичного виховання. В основу патріотичного виховання мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції і звичаї народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України. У зв'язку з цим патріотичне виховання є важливим державним завданням.

Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до своїх Батьківщини, держави, народу, нації. Системне духовно-морального виховання має базуватися на цінностях духовної культури українського народу. Позитивним явищем сучасної освіти є те, що в новій системі цінностей, яка формується в молодого покоління, чільне місце посідають ідеї християнства.

Пріоритетну роль у роботі з учнями доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє

формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів відносять: соціально-проектну діяльність, ситуаційно-рольові ігри, соціограму, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки. Необхідною умовою підвищення ефективності патріотичного виховання учнів є залучення їх до підготовки та проведення позакласних виховних заходів, спрямованих на формування патріотичних якостей, самоосвіту, самовиховання.

Важливе місце у патріотичному вихованні займає участь учнів у масових заходах патріотичного змісту. Найбільш поширені масові заходи щодо патріотичного виховання учнів – це відзначення державних та релігійних свят, знаменних подій у житті школи, міста (селища), проведення читацьких конференцій, тематичних вечорів, вечорів запитань та відповідей, тижнів з різних навчальних предметів, зустрічей з видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок, участь школярів в організації загальнодержавних свят – Дня Незалежності, Дня знань, Дня захисника Вітчизни, Свята Перемоги та ін.

Збагачення учнів патріотичними почуттями здійснюється під час засвоєння ними історичного матеріалу про героїчне минуле нашого народу, його прагнення до зміцнення могутності рідної країни, про його мужність у боротьбі з іноземними загарбниками. Для надання виховній роботі емоційного характеру варто використовувати яскравий фактичний матеріал, позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, письменників, героїв національно-визвольних війн. Зустрічі з такими героями (ветеранами війни, праці, громадськими діячами, героями-захисниками України) мають ще більший вплив на патріотичні почуття учнів.

У формуванні патріотичних поглядів та переконань учнів суттєвим є створення ситуацій, в яких виникає потреба у відстоюванні ними своєї думки. Під час таких дискусій формується культура мислення й культура мовлення, логіка учнів, виявляються їхні інтелектуальні здібності, відбувається зміна поглядів на суспільні явища, свою життєву, громадянську позицію; переоцінка цінностей.

Отже, процес патріотичного виховання має бути керований та системний з урахуванням інтересів та уподобань учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання /П.Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька. *Шкільна бібліотека*. 2003. № 8. С. 3-19.
2. Дубина М. Руденко Ю. Патріотичне виховання молоді. *Освіта України*. 2006. №8. С. 5.
3. Петренко О., Дежнюк Г. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді. *Позакласний час*. 2005. №3-4. С. 28-29.

Гнатюк О.Д.,
методист,
Будинок дитячої та юнацької творчості Кальміуського району
м. Маріуполь

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти (2018), метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток здатності спілкуватися для духовного, культурного і національного самовираження [1, с. 3]. Актуальності набуває питання формування комунікативної компетентності учнів, основу якої складає лексична компетентність, що передбачає єдність знань, умінь та навичок молодших школярів на уроках з іноземних мов.

Іноземна мова набуває дедалі більшого поширення у світі, тому важливою проблемою для педагогічної теорії та практики залишається питання урізноманітнення освітнього процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів та формування позитивної мотивації до навчання у концепції Нової української школи (НУШ).

Нова українська школа працює на засадах **особистісно-орієнтованої моделі освіти**.

У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Ідеї дитиноцентризму є основою багатьох педагогічних систем та наукових теорій різних часів [2].

Дитиноцентризм – модель виховання та навчання дитини, призначення якої розширення її життєвого шляху та саморозвитку, увага до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності [2].

Дитина стоїть у центрі педагогічної системи. Навколо неї обертається вся освіта. Інтереси дитини стають цінностями освіти. Дитинство – це період інтенсивного фізичного й психічного розвитку особистості, протягом якого відбувається його підготовка до дорослого життя [2].

Мотивація має велике значення у навчанні іноземної мови. Основне завдання вчителя – своєчасно збудити, зберегти і підтримати її. Але для цього вчителю необхідно чітко бачити і розуміти можливі джерела мотивації. Найбільш ефективними методами формування мотивації є інтегровані уроки з використанням ігрових технологій, наочності, комп'ютерною підтримкою та залученням учнів до дослідницької, пошукової діяльності [3].

Отже, при викладанні іноземної мови в початковій школі, вчитель має враховувати індивідуальні та вікові особливості всіх здобувачів освіти. забезпечувати процес виховання і навчання кожної дитини на основі розвитку її природних здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.02.2021).

2. Абрамович В.Ю. Нова українська школа. Орієнтація на учня. *Всеосвіта*: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-nova-ukrainska-skola-orientacia-na-ucna-19071.html> (дата звернення 15.02.2021).

3. Формування позитивної мотивації до вивчення англійської мови в учнів 1-2 класів. *Всеосвіта*: веб-сайт. URL: http://deg.at.ua/index/motivacija_v_nush_2/0-41 (дата звернення 15.02.2021).

Годорожа А.А.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Науковий керівник: **Павленко Є. А.,**

ст. викладач кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини

Маріупольського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Основними завданнями фізичної культури в початковій школі є формування основних фізичних компетентностей, ціннісного ставлення до свого здоров'я, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять, виховання фізично здорових учнів нової української школи, а отже громадян України [1].

Використання ігрових елементів на уроках фізичної культури у початковій школі сприяє вирішенню однієї з найголовніших проблем сучасного суспільства - гіподинамії. Сьогодні діти замість прогулянки на свіжому повітрі та занять спортом усе частіше обирають гаджети, що призводить до низької рухової активності, наслідком якої є підвищення рівня захворювань. Щоб змінити становище, необхідно з раннього віку залучати дітей до спортивних занять і рухливих ігор. У зв'язку із цим, особливого значення набувають уроки фізичної культури, під час проведення яких необхідно широко застосовувати інноваційні технології навчання [2].

Гра є одним із найдавніших і, тим не менш, актуальних методів навчання, а на уроках фізичної культури в початковій школі - основним видом діяльності. У грі задовольняються фізичні та духовні потреби молодшого школяра, у ній формуються розум, кмітливості і вольові якості дитини. Окрім того, рухливі ігри - це доступний і дуже ефективний метод впливу. У грі звичайне стає незвичайним, а значить особливо привабливим. Головна ознака рухливих ігор - це наявність рухових дій, завдяки чому вони є відмінним засобом і методом фізичного розвитку молодшого школяра. Як показала практика, застосування ігрових технологій з урахуванням вікових особливостей не втрачає актуальності в середній і старшій школі [3].

Ігрова діяльність завжди пов'язана з виникненням і розвитком між гравцями певних стосунків. Вона сприяє активному спілкуванню дітей, встановленню контактів. Під час гри вдається включити всіх учнів у колективну діяльність, допомогти посісти належне місце серед своїх ровесників. Готуючись до заняття, слід обміркувати, яку гру і з якою метою проводити на уроці; які освітні та виховні завдання можна розв'язати за допомогою цієї гри [4].

Правила гри – головний організуючий її елемент. Вони виключають довільне тлумачення обов'язків і дій гравців, упорядковують взаємодії останніх, запобігають зайвій схвильованості. Велике значення має підбиття підсумків гри. Виховний аспект гри вимагає, щоб при визначенні переможця враховувалися не тільки швидкість і якість виконання завдання, а й стиль стосунків між гравцями, вміння діяти чесно, злагоджено. Успіхи гри, ефективність розв'язання освітніх і виховних завдань значною мірою залежать від правильного формування команд, вибору капітана і ведучого. Для цього потрібно добре знати індивідуальні особливості учнів, рівень їхньої підготовленості, а також зважувати на особисті стосунки в колективі класу [5].

Взявши до уваги головні мотиви ігрової діяльності та взаємовідносини гравців, усі ігри можна розділити на три групи:

- некомандні – це ігри, в яких відсутні загальні цілі для гравців. У цих іграх діти підкоряються певним правилам, які передбачають особисті інтереси, наприклад: «Пусте місце», «Вудка», «День і ніч», «Чай - чай - виручай».

- перехідні до командних – це ігри, в яких відсутня постійна спільна мета для гравців і немає необхідності діяти в інтересах інших. Саме в цих іграх діти починають включатися в колективну діяльність, наприклад: «Жуки», «Світлофор», «Два ведмеді».

- командні ігри – це ігри, які характеризуються спільною діяльністю, спрямованою на досягнення спільної мети, наприклад: «Скакун», «Горобці і ворони», «Дві вулиці», «Перестрілка», «Вогонь з чотирьох сторін» [3].

На кожному уроці фізичної культури в початковій школі застосовуються елементи ігрової технології:

- для навчання рухових дій (рухливі ігри, спортивні ігри - баскетбол, волейбол, футбол);

- для розвитку різних фізичних якостей (різні естафети, рухливі ігри);

- для формування понять про норми громадської поведінки, виховання культурних навичок поведінки;

- для збільшення позитивних емоцій від занять фізичною культурою і тим самим підвищення інтересу до занять фізичними вправами і спортом.

Тільки правильно підібрані та методично-обґрунтовані рухливі ігри можуть бути надійним засобом впливу на колектив класу чи окремих учнів. За допомогою ігрового методу вчитель може швидко створити радісну атмосферу спілкування, пробудити в дітей бажання швидше включитися в запропоновану діяльність [5].

Таким чином, використання ігрових елементів на уроках фізичної культури у початковій школі сприяє розвитку активної рухової діяльності ігрового характеру і викликаним нею позитивним емоціям, посилює всі фізіологічні процеси в організмі молодшого школяра, поліпшує роботу всіх його органів і систем, сприяє фізичному, розумовому, моральному і естетичному розвитку дитини, прищеплює дітям любов до фізичної культури та спорту, робить заняття цікавим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова цікава фізкультура в 1 класі Нової української школи під керівництвом О. Савченко. URL: <https://urokok.com.ua/methodical-cabinet/1793-nova-cikava-fizkultura-v-1-klasi-novoyi-ukrayinskoji-shkoli-pid-kerivnictwom-o-savchenko.html> (дата звернення 25.02.2021).
2. Ігрові технології на уроках фізичної культури. URL: <https://nsportal.ru/shkola/fizkultura-i-sport/library/2013/04/19/igrovyte-khnologii-na-urokakh-fizicheskoy-kultury> (дата звернення 26.02.2021).
3. Використання ігрових технологій як засіб підвищення мотивації до уроків фізичної культури. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/150/8035/> (дата звернення 27.02.2021).
4. Рухливі ігри як універсальний засіб розвитку фізичних якостей і пізнавального інтересу дітей. URL: <https://ukrdoc.com.ua/text/28037/index-1.html/> (дата звернення 27.02.2021).
5. Рухливі ігри молодших школярів на уроках фізичної культури та в позаурочний час. URL: <http://navigator.rv.ua/wp-content/uploads/2018/10/Ruhlyvi-igry-knyga.pdf> (дата звернення 27.02.2021).

Гумеч І.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ УЧНІВ 6 КЛАСУ В ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Україна пройшла тернистий шлях на становленні своєї державності. Історія має властивість повторюватися, як і сто років тому народ бореться за суверенність своєї держави. Події 2013-2014 року: Майдан, Революція Гідності, окупація Криму, АТО на сході країни – ціна свободи та демократії на теренах країни. Ці події активізували патріотичні почуття в кожного громадянина нашої Батьківщини.

Сьогодні виникає потреба в актуалізації Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти та Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Особливу увагу слід приділити проєкту нового базового Закону України «Про освіту» [1], в якому визначено 10 ключових компетентностей для Нової української школи, перша (спілкування державною мовою) та восьма (соціальна та громадянська) компетентності. Отже, здобувачі освіти можуть сформувати чітку громадянську позицію та почуття істинного патріотизму в закладах загальної середньої освіти під час позакласної роботи.

Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до своїх Батьківщини, держави, народу, нації. Системне

духовно-морального виховання має базуватися на цінностях духовної культури українського народу [2, с.15].

О. Вишневський виділяє три етапи розвитку патріотичної свідомості людини. Здобувачі освіти 6 класу належать до першого раннього етапу «Етнічно-територіального самоусвідомлення», який є основою, фундаментом патріотичного виховання. На цьому етапі формується почуття патріотизму, тому він є головним серед інших трьох етапів [3].

У роботі зі здобувачами освіти 6 класу було проведено тестування (щоб визначити їх рівень знань та зорієнтуватися в подальшій роботі) аналізуючи його ми обрали активні методи та методики, які спонукають до критичного мислення, творчості, ініціативності та засновані на демократичній взаємодії. До таких методів віднесено: соціально-психологічні тренінги, ігри-драматизації, ситуаційно-рольові ігри, метод відкритої трибуни, соціально-проектну діяльність, соціограму, інтелектуальні аукціони тощо.

Головну роль у патріотичному вихованні відіграють масові заходи: відзначення загальнодержавних свят (День Незалежності України, День Соборності, День пам'яті Героїв Крут, День Героїв Небесної Сотні тощо), релігійних свят, знаменних подій чи проведення зустрічей з видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок – все це сприяє підвищенню активності учасників та емоційний вплив проведених заходів на формування патріотичних почуттів. До групових позакласних заходів відносяться «круглі столи», гуртки за інтересами, вечори запитань і відповідей, бесіди, зустрічі, диспути тощо [4, с.5].

Збагачення здобувачів освіти патріотичними почуттями здійснюється під час засвоєння ними історичного матеріалу про героїчне минуле нашого народу, його прагнення до зміцнення могутності рідної країни, про його мужність у боротьбі з іноземними загарбниками [5, с.39].

Щоб надати виховній роботі емоційного характеру варто використовувати позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, письменників, героїв національно-визвольних війн, яскравий фактичний матеріал. Також можна організувати зустрічі з громадськими діячами, військовими службовцями, учасниками АТО, ветеранами війни, праці - зустрічі матимуть більший вплив на патріотичні почуття здобувачів освіти. У ході таких зустрічей здобувачі освіти знайомляться зі своїми сучасниками, які стали взірцем (героями) для наслідування, тим самим активують почуття доброчинності, обов'язку перед своєю державою та патріотизму.

Важливу роль у формуванні патріотичних поглядів та почуттів учнів відіграють дискусії - як спонтанні, викликані суспільними подіями, повідомленнями засобів масової інформації, так і спеціально організовані, до яких слід ретельно підготуватися: визначити тему, підготувати запитання для обговорення, щоб учні опрацювали відповідні літературні джерела, продумали свої виступи. Лише така підготовка дискусії дасть бажані результати [6, с.50-52].

Учніське самоврядування в закладі освіти відіграє зі свого боку важливу роль, адже сприяє розвитку соціальної активності та поглиблення патріотичних почуттів. Результатом активної діяльності самоврядування є набуття більшості

компетентностей НУШ, поглибленню знань з історії та культури українського етносу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки [5, с. 71].

Під час пандемії COVID-19 всі позакласні заходи змінюють формат проведення тому, що умови карантину забороняють деякі з них. «Хвиля» дистанційного навчання у 2020 році накрила всю країну, але Україна не була до цього готова (організувати звичайний освітній процес в онлайн режимі змогли не всі заклади, не кажучи про позакласну роботу). Відбувається процес виникнення нових та удосконалення старих методів позакласної роботи завдяки вчителям-винахідникам, які у скрутних умовах почали реалізовувати більше авторських методів для організації позакласної роботи, спричинені комунікаціями з соціальними мережами та інтернет-платформами, сервісами зв'язку.. Дослідивши ці процеси та перевіривши їх на практиці у Розівському ЗЗСО № 2 I-III ступенів можемо виділити 5 основних форм і методів, які сприяють формуванню патріотичних почуттів:

1) Відео-конференція в Zoom, під час якої можна використовувати супроводжуючу презентацію, дати матеріал та запропонувати дітям проєкт «Домашній патріот» чи «Як бути патріотом вдома?», також можна організувати звичайні форми проведення позакласних заходів під час конференції;

2) Віртуальна мандрівка музеями України та світу, під час якої можна дізнатися про славне минуле своєї країни;

3) Класрум – завдяки цій платформі можна організувати будь-яку діяльність увімкнувши фантазію. Ми пропонуємо розмістити мультфільм чи фільм (на патріотичну тематику) після перегляду якого, діти повинні на швидкість пройти тестування. Також можна створити історичний (патріотичний, поетичний, художній – спрямовані на патріотичні відчуття) квест і додати туди QR-коди;

4) Вайбер-вікторина – це проведення звичайної вікторини, але в онлайн-режимі. Можна активізувати не тільки патріотичні почуття, але й критичне мислення та пошукові навички.

Отже, на основі узагальнення викладеного матеріалу і здійсненого аналізу ми можемо стверджувати, що визначним чинником патріотичного виховання учнів 6 класу є позакласна робота, у ході якої формуються патріотичні почуття. Адже, саме вони визначають ставлення людини до свого народу, Батьківщини та забезпечують сприятливі умови для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проєкт нового базового Закону України «Про освіту», URL: <https://nus.org.ua/questions/novuj-osvitnij-standart-dlya-5-9-klasiv-shho-tse-za-dokument-i-shho-vin-zminyuye/> (дата звернення 20.02.2020).

2. Вугрич В.П. До питання про природу і сутність патріотизму. Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах: матеріали звітної науково-практичної конференції. Київ : Наукова Думка, 2015. 234 с.

3. Вишневський О.І. Концепція демократизації українського виховання. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. Київ : Школяр, 1997. С. 78–122.

4. Дубина М. Руденко Ю. Патріотичне виховання молоді. *Освіта України*. 2006. №8. С. 5.

5. Кобрій О.М., Чепіль М.М. Методика позаурочної діяльності : навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Дрогобич : Відродження, 2009. 150 с.

6. Бех І.Д. Концептуальні засади формування у школяра особистісних цінностей. Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах : матеріали звітної науково-практичної конференції. Київ : Наукова Думка, 2015. 253 с.

Дарменко К.А.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У СІМ'Ї

Моральне виховання - це виховний вплив школи, сім'ї, громадськості, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі та практичної діяльності.

Методологічною основою морального виховання є етика - наука про мораль, її природу, структуру та особливості походження й розвитку моральних норм і взаємовідносин між людьми в суспільстві.

В. О.Сухомлинський прагнув, щоб емоційне самооцінювання набуло достатньої стійкості і перетворилося на внутрішній моральний досвід особистості. Тому він не уявляв продуктивного виховного процесу без емоційного переживання вихованцем власних вчинків, особливо тих, які відбивають його ставлення до своїх близьких, до членів колективу, до праці. Звичайно, що для таких переживань потрібна підготовка: слова, що налаштовують на самооцінку.

У сучасних умовах стрімко зростає роль особистості, що вміє об'єктивно оцінювати себе, свої здібності, нахили, здатна до взаємодії з людьми, соціумом, зорієнтована на відповідні смисложиттєві цінності, які визначають її саморозвиток та спрямовують самореалізацію її сутнісних сил.

Питання про вплив родини на виховання дитини сягає глибоко в історію. Воно хвилювало багатьох видатних людей різних епох і народів. Проблемам сімейного виховання приділяли увагу Тацит, Вергілій, Конфуцій, І. Кант, Г. Гегель, Ж.-Ж. Руссо, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та інші науковці. М. М. Новіков у 1783 році у трактаті «Про виховання і спостереження дітей» писав: «Я виховував дітей щасливими людьми і корисними...Ніяка людина не може бути ні задоволена, ні щаслива, якщо серце її хвилюється безладними побажаннями».

Проблема морального виховання в наш час залишається актуальною, тому що сьогодні на дитину з самого народження обрушується величезний масив інформації: ЗМІ, заклади освіти, Інтернет - все це скоріше сприяє розмиванню моральних норм і змушує нас дуже серйозно замислитися над проблемою ефективного морального виховання власного малюка.

Моральне виховання неможливе без морального почуття. С. С. Пальчевський виділяє такі шляхи виховання моральних почуттів: вплив на емоційно-чуттєву сферу різними чинниками, зв'язок з життям, сім'єю, рідними, знайомими, широке використання засобів мистецтва тощо.

Виховання як цілеспрямований процес формування особистості здійснюється за допомогою методів виховання.

Методи виховання - способи взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців, спрямованої на формування у вихованців поглядів, переконань, навичок і звичок поведінки. Методи сімейного виховання - це способи, шляхи, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив батьків на свідомість і поведінку дітей.

Велику роль у моральному розвитку дитини відіграють й такі засоби виховання як вправи і привчання, організація різних доручень і обов'язків дітей.

Вибір методів залежить від педагогічної культури родини, її уявлення про цінності, розуміння мети виховання, ролі батьків у становленні особистості дитини, стилю взаємин в сім'ї та іншого.

У процесі виховання батьки мають пам'ятати головне: діти наслідують їх у всіх своїх діях, рухах і словах. Перші уявлення про ідеал, про досконалість пов'язані насамперед з образом батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В. О. Вибр. твори : у 5-ти т. Київ : Рад. школа. Т. 3. 197 с.
2. Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / І. Д. Бех, К. І. Чорна, К. О. Журба, В. А. Киричок, І. М. Шкільна, С. В. Коновець. Харків: Друкарня Мадрид, 2016. 176 с.
3. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). Київ; Рівне : Видавець Олег Зень, 2007. 172 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
5. Виховання моральної самосвідомості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладах. URL: http://schoolnvk.at.ua/NAPUkrainu/vikhovannja_moral_noi_samosvidomosti.pdf (дата звернення: 20.02.2021).

Дівак К. М.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ГРОМАДСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

Головна мета громадянського виховання Підготовка молоді до життя у громадянському демократичному суспільстві, у взаємопов'язаному світі; визнання та прийняття цінностей, що виступають головними, визначальними для даного суспільства [1].

Виховання громадянина має бути спрямованим передусім на розвиток патріотизму – любові до свого народу, до України. Важливою якістю українського патріотизму має бути турбота про благо народу, сприяння становленню і утворенню України як правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти незалежність Батьківщини.

З патріотизмом органічно поєднується національна самосвідомість громадян, яка базується на національній ідентифікації: вбирає в себе віру в духовні сили своєї нації, її майбутнє; волю до праці на користь народу; вміння осмислювати моральні та культурні цінності, історію, звичаї, обряди, символіку; систему вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, осмисленням відповідальності перед своєю нацією.

Одним з головних показників громадянської зрілості є збереження української мови, ґрунтовне володіння нею.

Важливе місце у змісті громадянського виховання посідає формування культури міжетнічних стосунків. Культура міжетнічних відносин – це реалізація взаємозалежних інтересів етносів, народностей у процесі економічного, політичного, соціального і духовного життя на принципах свободи, рівноправності, взаємодопомоги, миру, толерантності.

Культура міжетнічних стосунків має економічну, політичну, правову, духовну основи. Деформація цих основ призводить до конфліктних міжетнічних стосунків, проявів шовінізму та інших небезпечних для громадянського миру і злагоди ситуацій [2].

Громадянське виховання має стимулювати також розвиток планетарної свідомості. Вона включає відчуття єдності й унікальності життя на Землі, повагу до всіх народів, їх прав, інтересів і цінностей; розуміння світу як єдності і різноманітності, в, які мусять мирно співіснувати, співпрацювати в умовах свободи, на засадах моральних ідеалів, гуманізації міжнародних стосунків, визнання головним пріоритетом права людини, націй і народів, постійної уваги до світових проблем.

Визначальною характеристикою громадянської зрілості як результату громадянського виховання є розвинена правосвідомість – усвідомлення своїх прав, свобод, обов'язків, ставлення до закону, до державної влади. Правосвідомість охоплює знання, почуття, волю, уяву, думку і сферу підсвідомого духовного досвіду особистості.

Основою правосвідомості особистості є усвідомлення, що головне завдання України як цивілізованої держави полягає в захисті соціальних інтересів, прав і свобод своїх громадян. Свобода і незалежність особистості є умовою безпеки і розквіту України. Тому ніхто не повинен бути поза системою захисту, турботи і сприяння. В той же час держава мусить гарантувати кожному реальну можливість працювати і творити за своєю вільною і творчою ініціативою. Права людини абсолютні, інтереси держави і суспільства відносні. Правова держава дотримується верховенства Закону, якому рівною мірою підкоряються всі його органи, а також громадські організації і окремі особи.

Для того, щоб захистити свої права, громадянин зобов'язаний добровільно дотримуватись чинних законів, знати не лише свої права, але й свої обов'язки.

Правова демократична держава, якою прагне стати Україна, передбачає, що її громадяни не лише добровільно дотримуватимуться чинних законів, але й конституційними методами боротимуться за нові, кращі закони.

Важливою складовою змісту громадянського виховання є розвиток політичної культури. Вона включає належну політичну компетентність, знання про типи держав, політичне влаштування суспільства, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему. Політична культура виявляється також у лояльному і водночас критично вимогливому ставленні людей до держави, її установ, органів влади, у здатності громадян брати участь у прийнятті рішень, які мають впливати на владу.

Громадянська зрілість підрастаючого покоління включає бережливе ставлення до природи, що є справою як внутрішньодержавною, так і міжнародною. Це ставлення проявляється в особистій причетності й відповідальності за збереження і примноження природних багатств, вироблення уміння співіснувати з природою, нетерпимості і безкомпромісній боротьбі проти губителів природи, усвідомленні особливостей і основних екологічних проблем навколишнього середовища.

Найважливішою складовою громадянської свідомості є моральність особистості. Вона включає гуманістичні риси, що являють собою єдність національних і загальнолюдських цінностей:

- доброту; увагу; чуйність; милосердя;
- толерантність;
- совість; чесність;
- повагу; правдивість;
- працелюбність;
- справедливість;
- гідність; терпимість до людей;
- повагу і любов до своїх батьків, роду [3].

Для успішної реалізації завдань громадянського виховання школа має діяти як відкрита система, органічно пов'язана з життям суспільства, яка взаємодіє з батьками, громадськістю, соціальними інститутами, наукою. А орієнтація на завтрашній день суспільства і разом з тим забезпечення духовно багатого, повнокровного буття школярів сьогодні – один з найважливіших аспектів

особистісно зорієтованого цілісного підходу до громадянського виховання і його зв'язку з життям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Формування патріотичних та громадських якостей особистості учня засобами національно-патріотичного виховання. URL: <http://surl.li/mkjjg> (дата звернення: 27.02.2021).

2. Громадянське виховання школярів. URL: <http://surl.li/mkjjh> (дата звернення: 27.02.2021).

3. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Шлях освіти*, 2001.

Долгірева Ю.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Нетребя М.М.,**

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ШЛЯХ РОЗВИТКУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Дослідження проблем, пов'язаних з дитиною та дитинством завжди були і будуть актуальними. Цю проблему досліджують фахівці з різних галузей: соціології, психології, медицини, педагогіки тощо. Так відбувається тому, що дослідження дитинства – достатньо «широке поле» для науки.

Зацікавлення дитиною та дитинством має тривалу історію в світі науки. Ідеї дитиноцентризму – цеглинка для наукових теорій, досліджень в педагогіці. Дослідами питання дитиноцентризму займалися А. Дістервег, К. Роджерс, К. Ушинський, Я. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, та ін. У сучасній вітчизняній педагогіці цими ідеями цікавляться І. Бех, О. Вишневський, В. Лозова, М. Левківський, О. Сухомлинська та ін.

Є декілька дефініцій терміну дитиноцентризм. Наприклад, дитиноцентризм можна розуміти як «особистісно-орієтовану модель виховання дитини для розширення її можливого життєвого шляху та саморозвитку на засадах гуманізації реального життя дитини та формування в неї основ життєвої компетентності» [1]

О.А. Захаренко дає наступне визначення дитиноцентризму – «це забезпечення процесу виховання і навчання кожної дитини на основі розвитку її природних здібностей» [2]

За визначенням В. Кременя: «Дитиноцентризм у освіті – це коли виховання і навчання кожної дитини здійснюється на основі розвитку її природних здібностей. ...є необхідністю якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це явище я називаю дитиноцентризмом в освіті» [1].

Окремо хочемо виділити ідеї дитиноцентризму, що розвивалися в межах кількох напрямків, протягом другої половини ХІХ – першої половини ХХ століть:

– теорії вільного виховання (Е. Кей, М. Монтесорі, Ф. Гансберг, Л. Толстой, А. Зеленко, С. Русова, О. Музиченко та ін.). Провідними принципами є: віра вчителя в творчі здібності дитини, що поєднується з думкою, що зовнішній вплив на творчий потенціал дитини погано впливає; вчитель повинен зосередити зусилля на те, щоб дитина здобула власний досвід на базі якого, буде розвиватися повноцінна особистість; мотивація до активного відношення до життя, культури, а також самоосвіти і самопізнання;

– експериментальної педагогіки (В. Лай, Е. Торндайк, Е. Мейман, І. Сікорський, С. Балей та ін.). Прогрес в теорії став можливий завдяки використанню позитивних і достовірних фактів з педагогічної практики. Основна спрямованість експериментальної педагогіки - прагнення знайти такі засоби впливу «на душу» дитини, які б з найбільшим ефектом застосовувалися з метою виховання. Представники різних напрямків експериментальної педагогіки вели пошук нових підходів до формування особистості, до осмислення в ній соціального і біологічного;

– прагматизму (Дж. Дьюї, Ч. Пірс, В. Джеймс та ін.). Основні положення цієї системи наступні: школа не повинна бути відірвана від життя, навчання - від виховання. У навчально-виховному процесі необхідно спиратися на власну активність учнів, розвивати її і стимулювати. Така школа може виховувати людей, добре пристосованих до життя;

– функціональної педагогіки (Е. Клапаред, А. Фер'єр, С. Френе та ін.). Основа – врахування інтересів кожної дитини, гра – як ефективний виховний метод;

– ідеї трудової школи (Р. Зейдель, Г. Кершенштайнер, О. Залужний, Я. Чепіга та ін.), які пропонували необхідність трудового виховання та професійної підготовки дітей у межах школи [3].

Іншими словами, головна думка ідеї дитиноцентризму це навчання та виховання максимально наближене до здібностей і особливостей кожної дитини. Тому концепція Нової української школи направлена на засади особистісно-орієнтованої моделі освіти, де сучасний заклад загальної середньої освіти максимально враховує права дитини, її інтереси, потреби та здібності, і, таким чином, реалізує принцип дитиноцентризму на практиці.

Отже, питання дитиноцентризму хвилювало науковців не одне століття і воно є актуальним і досі. Принципи дитиноцентризму стали невід'ємною складовою бази для втілення і реалізації ідей Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Селютіна О.О. Ідеї дитиноцентризму у сучасній школі. *Всеосвіта* : веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/idei-ditinocentrizmu-u-sicasnij-skoli-109520.html> (дата звернення 26.02.2021)
2. Захаренко О.А. Поспішаймо робити добро. Черкаси, 1997. 28 с

3. Якименко С. І. Дитиноцентризм як своєрідний світогляд щодо виховання дитини. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, №10/2015. С. 78-81.

4. Ярославцева Л. А. Ідеї дитиноцентризму в теорії і практиці вітчизняної педагогіки на рубежі XIX-XX ст. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, № 13 (272). Ч. I. 2013. С.288-293.

Дудар В.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Воєвутко Н.Ю.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД У ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Головною метою, принципом та пріоритетом освіти України в XXI столітті є формування покоління, яке здатне навчатися в ритмі життя, бачити і удосконалювати цінності соціуму [1].

Сьогодні характерними є диференціація та персоналізація навчально-виховного процесу, який враховує індивідуальні здібності та нахили дитини.

Широко застосовуваними термінами на позначення цих понять є «індивідуалізація навчання» та «диференціація навчання», які не є тотожними. Зміст термінів обумовлюється їх цілями, формами і методами використання. Також розділяють такі терміни, як «індивідуалізація» та «індивідуальний підхід», «диференціація» та «диференційований підхід».

Індивідуальний підхід розрізняють за рівнем розумового розвитку, коли засвоєння знань відбувається за допомогою таких пізнавальних процесів як відчуття, пам'ять і сприйняття, мислення тощо; різними типами вищої нервової діяльності дитини, коли нервові процеси формують характер людини, темперамент.

В. Єремєєва вважає, що індивідуальний підхід розглядається як певна технологізована система, що створює найсприятливіші умови для вирішення завдань максимальної самореалізації людини шляхом досягнення духовного і професійного зростання [2, с.134].

А. Макаренко, розмірковуючи про здійснення індивідуального підходу та організацію освітнього процесу учнів з особливими потребами, наголошує, що індивідуалізація навчання максимально забезпечує самостійність учнів у роботі над навчальними, проблемними чи творчими завданнями, у розв'язанні різних за складністю питань. Вона наголошує, що творча задача вчителя – відібрати із загального арсеналу засобів ті, які найбільш дієві в конкретній ситуації, відповідають індивідуальним особливостям дитини з особливими потребами. При проведенні індивідуальної роботи в процесі різної дитячої діяльності педагог постійно повинен спиратися на колектив, на колективні зв'язки дітей усередині класу [3].

Отже, індивідуальний підхід у вихованні школярів – це діяльність вчителя з навчання й виховання кожної окремої особистості в умовах спільної роботи з класом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/18266/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4.pdf> (дата звернення: 26.02.2021).

2. Єремєєва В.М. Проблема індивідуального підходу до особистості у зарубіжній педагогіці: історичний аспект. *Проблеми освіти*: збірник наукових праць. Вип. 84. Житомир-Київ, 2015. С. 131-134.

3. Макаренко А. Здійснення індивідуального підходу та організація освітнього процесу учнів з особливими потребами. *Центр прогресивної освіти «Генезіум»*. 2020. URL: <https://genezum.org/library/zdiysnennya-individualnogo-pidhodu-ta-organizaciya-osvitnogo-procesu-uchniv-z-osoblyvymy-potrebamy> (дата звернення: 26.02.2021р.).

Дядечко А.К.,

здобувачка вищої освіти

Мариупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Мариупольського державного університету

ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Українському суспільству необхідне покоління громадян, які: приймають громадянські цінності й відповідальні рішення в ситуації вибору та мають розвинуте почуття відповідальності за долю країни. Найбільш точним визначенням якості, яку має формувати школа для цього, є громадянська компетентність. Її ефективність у цьому напрямі прямо пропорційна компетентності вчителя. Громадянські компетентності виокремлено як складові Нової української школи.

Громадянську компетентність відносять здебільшого до психологічної категорії та визначають – як здатність захищати та піклуватися про права, інтереси та потреби людини і громадянина держави й суспільства.

Ця ключова компетентність включає в себе сукупність трьох компонентів, а саме:

1) мотиваційний (виявляється в інтересі до суспільного життя, вірі в певні суспільні ідеали, в державу; в освіті найважливішою умовою формування мотиваційного компоненту є цінності та особисті переконання вчителя);

2) когнітивний (полягає у знаннях в галузі права, політики, суспільствознавства, державотворення тощо; достатньо активно реалізується в сучасній школі, інтегруючись через усі освітні галузі);

3) діяльнісний (реалізується через можливість діяти, щось робити, отримувати навички громадянської діяльності; будь-яка суспільна діяльність пов'язана з людьми, тому важливим у сфері громадської діяльності є формування в учнів соціальних та комунікативних навичок.

За змістом і формами до діяльнісного компоненту можна віднести такі виховні заходи: шкільне самоуправління; волонтерство; зустрічі з представниками інших культур; тренінги та зустрічі, спрямовані на згуртованість; краєзнавчі екскурсії; екологічні акції; соціальні акції на підтримку або неприйняття певної ідеї [1].

Так, в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» громадянські та соціальні компетентності пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя [4, с.152].

Виховними досягненнями початкової школи є формування основних понять про народ, націю, державу; розуміння правил взаємодії людей у колективі, суспільстві; безконфліктність їх спілкування, толерантного ставлення до представників інших національностей. Для реалізації поставлених задач учителя проводять виховні заходи з відповідної тематики.

Так, у 1 класі: «Та земля мила, де мати народила», «Моя рідна Україна», «Символи моєї держави», «Знай і поважай Герб, Прапор і Гімн своєї Батьківщини», «Ми – українці», «У країні рідної мови», «Мова», «Наша мова – солов'їна».

У 2 класі: «Наша Вітчизна – Україна», «У нас одна Батьківщина – наша рідна Україна», «Ми – українці», «Я – син своєї землі», «Українці за кордоном», «Славетні українці», «Кожному миле його слово рідне», «Я маю право... кожна людина має право».

У 3 класі: «Я – маленький громадянин», «Ми всі – єдина сім'я», «Чи знаєш ти свій край?», «Легенди нашого краю», «Вулицями рідного міста (села)», «Година пам'яті», «Моральні цінності мого народу. Традиції поваги, турботи, співчуття й допомоги людям», «Моя мала Батьківщина», «Мій рідний край», «Рід, родина, рідня», «Моя рідна вулиця», «Пам'ятаймо героїв», «Мої права та обов'язки», «Дитяча праця і права дитини».

У 4 класі: «Одна – єдина на цілім світі...», «Я – громадянин України і пишаюсь цим», «Люби і знай свій рідний край», «Люди, які прославили мій край», «Сторінки історії мого міста (села)», «І живе калина на папері», «Всі народи України живуть в злагоді та мирі», «Шануймося, бо ми того варті» [3].

В узагальненому вигляді зміст громадянської компетентності учнів відображено у таблиці (див. табл. 1) [5, с. 9].

Зміст громадянської компетентності учнів початкових класів

<i>Учень / учениця знає про</i>	<i>Учень / учениця вміє</i>	<i>Учень / учениця виявляє у поведінці та оцінках</i>
<p>– національні цінності українського суспільства та загальнолюдські цінності;</p> <p>– державу Україна, існування законів і необхідність їх виконувати, права дитини, права і обов'язки людини і громадянина України;</p> <p>– про правила спілкування з однолітками та дорослими, норми поведінки у різних ситуаціях.</p>	<p>– спілкуватися з однолітками та дорослими, виявляючи повагу і толерантність; колективно обговорювати проблеми;</p> <p>– брати участь у колективній діяльності сім'ї та класу та прийнятті колективних рішень;</p> <p>– діяти за правилами, виконувати обов'язки, залучатися до суспільно-корисної діяльності;</p> <p>– робити свідомий вибір у навчанні та типових ситуаціях повсякденного життя;</p> <p>– висловлювати і пояснювати власну точку зору.</p>	<p>– патріотизм, шанування національної історії, культури, мови, традицій;</p> <p>– повагу до законів України; до прав інших людей;</p> <p>– прагнення до справедливості, чесності, відповідальне ставлення до прав і обов'язків;</p> <p>– визнання та сприйняття багатоманітності оточуючого світу;</p> <p>– повагу до встановлених правил спілкування і поведінки, прагнення до ненасильницького розв'язання конфліктів.</p>

Громадянська компетентність є інтегративною характеристикою особистості, що уналежнює певний рівень її готовності до активного здійснення суспільного життя. Сформована громадянська компетентність напряму пов'язана з громадянськістю як духовно-моральною цінністю, світоглядно-психологічною характеристикою людини, зумовленою державною самоідентифікацією, усвідомленням приналежності до конкретної країни.

Громадянська компетентність є сукупністю знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань учня, які допомагають йому зрозуміти своє місце в суспільстві, відповідальність за себе й свої дії, передбачають усвідомлення себе громадянином, відповідальним за країну й готовим реалізовуватися та працювати тут. Громадянська компетентність, що охоплює такі категорії, як громадянська активність, громадянська позиція, вибір та відповідальність, виявляється в соціально-комунікативних та інформаційно-дослідницьких здатностей особистості, в громадянській участі, в її вміннях розв'язувати соціальні конфлікти й проблеми, ефективно діяти в ситуації невизначеності, робити відповідальний вибір й ухвалювати рішення. Це, своєю чергою, слугує передумовою саморозвитку й самореалізації особистості, вибудовування нею власної життєвої стратегії [2, с. 39].

Отже, громадянська компетентність – це одна з ключових навичок, закладених у законі «Про освіту». Разом із соціальною, вони пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей. Вони, зокрема, передбачають співпрацю з іншими для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших, уміння вирішувати конфліктні ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Навчаючи навчаюсь – громадянська компетентність вчителя та учня. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1251-navchayuchi-navchayus-gromadyan-ska-kompetentnst-vchitelya-ta-uchnya?token=2c42732a-bcaa-11a0-b07d-2d01db2d1516&ttl=7776000&ustr=W> (дата звернення: 21.02.2021).

2. Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави. URL: <https://ukrajnets-olga-ivanivna.webnode.com.ua/osnovni-orijentiri-vikhovannya/tsinnisne-stavlennya-osobistosti-do-suspilstva-i-derzhavi/> (дата звернення: 21.02.2021).

3. Ремех Т. О. Сутність і структура громадянської компетентності учня Нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. №2. С. 34-41.

4. Тимофєєва І.Б., Дядечко А.К. Формування громадянської компетентності засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини : зб. матеріалів: Міжнар. наук.-практ. конф., 12 листоп. 2020 р.* Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. С.151-155.

5. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів /уклад. Н. Степанова. Черкаси: Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2014. 44 с.

Єфименко К.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Задорожна-Княгницька Л.В.,**

докторка педагогічних наук, професорка,

завідувачка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Питання національно-патріотичного виховання дітей є однією з ключових проблем, що стоять перед батьками, суспільством і державою в цілому. Патріотизм формується в процесі навчання, соціалізації і виховання школярів. Однак соціальний простір для розвитку патріотизму не обмежується шкільними стінами. Велику роль тут виконують сім'я та інші соціальні інститути суспільства, такі як: засоби масової інформації, громадські організації, установи культури і спорту, релігійні організації, установи охорони здоров'я,

правоохоронні органи, військові організації, установи соціального захисту населення тощо.

У початковій школі у дітей закладаються основні моральні цінності, норми поведінки, починається формування особистості, яка усвідомлює себе як частину суспільства. Даний етап в житті маленької людини є особливо значущим у вихованні майбутнього громадянина своєї батьківщини. У початковій школі зміст громадянської освіти має реалізовуватися на всіх уроках, особливо на уроках читання, природознавства, української мови, технології та образотворчого мистецтва. Саме на них школярі можуть засвоїти ідеали і цінності суспільства, сім'ї, дружби, взаєморозуміння і поваги, патріотизму [2, с. 14].

Актуальність формування патріотизму в молодшому шкільному віці обумовлена тим, що патріотична вихованість є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу і однією з цілей сучасної школи. У державній концепції національно-патріотичного виховання [4] позначена одна з головних завдань сучасного освітнього процесу - формування морального, відповідального, ініціативного і компетентного громадянина України.

Молодший шкільний вік є значущим періодом становлення базової культури особистості. У цьому віці починається процес сходження особистості до цінностей суспільства, і дитина набуває перші життєві орієнтири. Головною метою національно-патріотичного виховання у дітей молодшого шкільного віку має стати формування у них потреби робити добрі справи і вчинки, почуття причетності до навколишнього і розвиток таких якостей, як співчуття, допитливість. Основним засобом для виховання патріотизму молодших школярів є включення їх в різні види практичної діяльності та формування навичок і звичок. Особливістю національно-патріотичних почуттів дітей є те, що вони формуються на основі любові до батьків, сім'ї, дому, рідного міста, природи рідного краю. Виховувати патріотизм слід починати з найперших уроків, з яких починається навчальний рік. Мета цих уроків - викликати у дітей інтерес до рідної країни, дати їм найперші уявлення про рідний край, про країну, в якій вони живуть, познайомити їх з поняттями «Батьківщина», «Вітчизна», «громадянин», «держава», з державними символами - прапором, гербом і гімном [2, с. 16]. Національно-патріотичне виховання молодших школярів починається з вірної дружби і почуття товариства. Для прикладу, у третьому класі можливе проведення класних години за такими темами, як: «Що таке добре і що таке погано», «Відповідальність - що це?», «Планета дружби». Крім роботи на уроках в цьому напрямку, важливим етапом формування та розвитку національно-патріотичного виховання є проведення бесід про патріотизм.

Одним з найбільш природних засобів залучення учнів початкової школи до національно-патріотичних цінностей, на нашу думку, є гра, в процесі якої особливо яскраво проявляється активна діяльність, свобода в діях і вчинках, творчість і прагнення до пізнання, краса природи, любов до Батьківщини, дружні відносини, повага сімейних підвалин, любов до оточуючих, зміцнення здоров'я [3, с. 128].

Величезна роль в моральному становленні особистості молодшого школяра і його національно-патріотичному вихованні належить вчителю, його методичній майстерності. Методика роботи з казками в початкових класах зумовлена якісною неоднорідністю цього жанру. При читанні літературних творів вчителю варто звертати увагу на характер головного героя, який несе в собі духовно-моральне начало.

У виконанні завдання національно-патріотичного виховання велике значення має потенціал історичних музеїв. Вони є важливим елементом соціалізації, де створюються умови для духовно-морального розвитку та виховання. Для виховання патріотизму в роботі необхідно використовувати народну тематику: народний фольклор, народну поезію, казки, епос, фразеологію і лексику рідної мови, різноманіття видів декоративно-прикладного мистецтва, народні обряди і традиції. Все це є духовними цінностями, якими багата наша Батьківщина, що становить стрижень національного характеру.

Потужним засобом виховання майбутнього громадянина - патріота є краєзнавство. Екскурсії по населеному пункту дозволяють:

- глибше ознайомити учнів зі своєю «малою Батьківщиною», вулицями, житловими будинками та громадськими будівлями, їх призначенням;
- навчити дітей орієнтуватися на місцевості, знати правила руху, виконувати правила поведінки на вулиці і громадських місцях;
- розширювати знання дітей про професії працівників соціальної сфери, зміст та значущості їх праці для жителів міста;
- стимулювати у вихованців інтерес і любов до свого села чи міста, турботу про його красу, чистоту [1, с. 19].

Сім'я, на відміну від школи, є специфічною сферою (мікроколективом), в якій у дітей народжуються початкові патріотичні почуття, виховується: повага до батьків і родоvodu сім'ї, любов до свого дому, села, міста, до Батьківщини. Саме в невимушеній обстановці дитячі серця відкриті для патріотичних почуттів. І тоді розумне і вміле слово батька або матері про Батьківщину глибоко входить як в свідомість, так і в серце сина або дочки. Розповіді та бесіди-спогади про родинну честь, про патріотичні справи батьків, роздуми над минулим своєї Батьківщини – це хороші уроки мужності для дітей. Роль сім'ї в цьому питанні неоціненна, тому робота з батьками повинна бути поставлена на високому рівні.

В даний час особливо гостро постає питання про патріотичне виховання громадян країни, що обумовлено загостренням множинних політичних проблем. Саме зараз державі вкрай важливо проводити політику виховання патріотів. Починати цей процес доцільніше вже в молодшому шкільному віці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко Л.М. *Форми краєзнавчої роботи, спрямовані на виховання почуття патріотизму у молодших школярів. Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої Дню початкової освіти, 19 жовтня 2018 р.* Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 18-21.

2. Бердй Х. Патріотичне виховання молодших школярів в урочній роботі. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського*. 2019. № 3 (66). С. 14-19.

3. Буклов Ю. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді: соціально-педагогічний аспект. *Молодь і ринок*. 2017. № 12 (155). С. 126-130.

4. Концепція національно-патріотичного виховання молоді (Наказ МОН №641 від 16.06.2015 р.).

Жукова К.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ ВВІЧЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ:

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ

Сучасний розвиток відносин України з іншими країнами і народами Європи, прагнення української держави вступити до Європейського Союзу зумовлює зростання національної самосвідомості, підвищення вимог до загальнолюдських культур і міжособистісного спілкування, створює умови для встановлення норм загальнолюдської моралі, а також визначає пріоритетність процесу виховання ввічливості з початкових класів [1, с. 345].

Ввічливість (чемність) – дотримування правил етикету, уважності та люб'язності до оточуючих людей. Справжня ввічливість може бути лише доброзичливою, а не «крижаною», «презирливою» і т. ін., тому що вона є одним із проявів справді щирої і безкорисливої доброзичливості до людей, з якими доводиться зустрічатися у навчальних закладах, у родині, у громадських місцях протягом усього життя [2].

Особистий досвід спілкування учнів недостатньо розвинений, учень або учениця часто може бути нечемними лише в силу незнання того, коли, де і як треба надійти. Нерідко діти засвоюють правила гарного тону по наслідуванню, спостерігаючи за поведінки батьків, дорослих, котрі є для них авторитетом протягом початкового етапу формування такої риси як ввічливість, а й не тільки. Однак усвідомлення дитиною своєї поведінки, своїх дій - необхідна умова формування суспільно корисних навичок і звичок моральних норм поведінки. Тільки тоді поведінка сформованої особистості дитини може досить свідомо відповідати перед суспільством, колективом, іншими людьми, значення якого він може зрозуміти й оцінити з погляду суспільної користі і необхідності [3].

Напрямки роботи виховання ввічливості передбачають залучення молодших школярів до різних форм творчої та суспільно корисної (командної) діяльності, зокрема: пізнавальної, оздоровчої, трудової, спортивної, ігрової, культурної, рекреаційної, екологічної, що організуються у години дозвілля, тобто у позакласний час [4, с. 2].

Основні напрямки роботи:

- Ціннісне ставлення до себе.

- Ціннісне ставлення особистості до суспільства та держави.
- Ціннісне ставлення до праці.
- Ціннісне ставлення до людей.
- Ціннісне ставлення до природи.
- Ціннісне ставлення до мистецтва [5].

Метою основних напрямів роботи є створення єдиної цілісної системи на основі загальнолюдських цінностей як орієнтовної моделі для виховних систем у загальноосвітніх навчальних закладах України [4, с. 3].

Ввічливу особистість характеризує не лише зовнішній прояв нормативного спілкування та поведінки, які не суперечать нормам загальнолюдської моралі, але й усвідомлене прийняття нею моральних принципів і норм як принципів і норм власної поведінки, почуття морального обов'язку, коли вимоги до неї стають її внутрішніми вимогами до себе. Тому виховання ввічливості передбачає: формування знань і уявлень дитини про те, якою має бути ввічлива людина; навичок ввічливої поведінки, тотожної нормам загальнолюдської моралі; наявність мотивів і прагнень дитини здобувати і розширювати знання про норми загальнолюдської моралі та дотримуватись відповідної поведінки. Відтак, сутність ввічливості не вичерпується роз'ясненням значення та змісту принципів і норм загальнолюдської моралі, але й передбачає їх реалізацію у повсякденному житті школярів [1, с. 347].

Отже, завданнями основних напрямків роботи є:

– Набуття молодшими школярами знань про ввічливість, норми дотримання ввічливості та їхній зміст, забезпечення усвідомлення ними важливості їх дотримання у власній поведінці та взаєминах з найближчим оточенням (однолітками, батьками, учителями).

– Формування позитивної стійкої мотивації на дотримання норм ввічливості у повсякденному житті, прагнення до постійного використання їх у власній поведінці та взаєминах з іншими людьми.

– Вироблення практичних умінь будувати власну поведінку та взаємини з іншими на засадах норм загальнолюдської моралі, за власним покликанням, та протидіяти вчинкам, які суперечать таким нормам [1, с. 348].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зарицька В.О. Виховання ввічливості молодших школярів у позаурочній діяльності. 2018 р. 345-348 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/5630/> (дата звернення: 12.02.2021р.).

2. Основні поняття етикету. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10762/> (дата звернення: 12.02.2021р.).

3. Методи виховання культури поведінки в учнів молодшого шкільного віку. 2011 р. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13886/> (дата звернення: 12.02.2021р.).

4. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. 2011 р. URL: <https://seredyzosh.e-schools.info/pages/osnovn-orntiri-vihovannja> (дата звернення: 12.02.2021 р.)

5. Основні напрямки виховної діяльності. URL: http://svitlovodsk-school5.kr.sch.in.ua/batjkam/grupa_prodozvhenogo_dnya/ (дата звернення: 12.02.2021р.).

Загорулько О.О.,

секретарка,

КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №18

Маріупольської міської ради Донецької області»

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ - ПРОВІДНА ІДЕЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Життя – це безупинний ланцюг змін. Ми маємо змінювати підхід до організації навчання, ставлення вчителів до дітей, відносин між вчителями, управління школою.

У сучасних умовах стає очевидним, що смислом і основним показником прогресу людства є розвиток кожної окремої людини на основі її здібностей. У зв'язку з цим істотно актуалізується, не тільки з огляду на інтереси окремої людини, а й суспільства в цілому, завдання – якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей та особливостей. Цей принцип дозволить досягти найвищої якості освіти і, що надзвичайно важливо, не всупереч природі кожної дитини, а завдяки її пізнанню й розвитку.

Ідеєю індивідуалізації навчання пронизані дослідження ряду таких науковців як Е. С. Рабунського, Л. П. Книш, Т. М. Ніколаєвої, А. П. Аристової, І. Т. Огороднікова, М. Н. Данилова, Л. С. Виготського, Е. Н. Кабанової-Міллер, Г. С. Костюка, Н. А. Менчинської, Б. М. Теплова та інші [1, с. 250].

Дитиноцентризм розуміється як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів. Індивідуалізація навчання у сучасній освіті розглядається як один з чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти. Його впровадження зумовлене, насамперед, тим, що сучасні умови розвитку суспільства на початку третього тисячоліття з його новою філософією спілкування, новими перспективами і ризиками, вимагають від школи новітніх підходів до проблеми формування активної, діяльної, успішної особистості, в якій поєднується високий інтелектуальний рівень, розвинуті фізичні та моральні якості, активна громадянська позиція, здатність до результативної фахової діяльності [3, с. 1].

Концепцією Нової української школи передбачається працювати на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, у рамках якої школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Це потребує від учителя працювати відповідно до вимог ХХІ століття, до його швидкоплинних динамічних процесів, складностей за окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проектів [2, с. 17].

Відповідальність сучасної школи за втілення особистісно-зорієнтованого навчання криється в тому, що внесення необхідних змін в освітній процес зможе забезпечити лише вчитель. Вчитель, який розуміє, що природне в дитині є самодіяльним і спонукаючим до дій чинником, тому саме він покликаний забезпечити узгоджену дію природних законів і законів педагогічних. Оскільки сучасна дитина поставлена в такі умови, коли для успіху і отримання задоволення вона змушена бути більш інформованою, розвиненішою, «крутішою», то це і стає тим стимулом, що спонукає до самовдосконалення і саморозвитку [2, с. 18].

Актуальними для Нової української школи є такі ідеї [2, с. 19]:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Таким чином, роль дитиноцентризму як стрижневого вектора розвитку загальної середньої освіти наразі істотно зросла, адже формування особистості по суті визначає подальший розвиток освіти і загалом всього суспільства. Тому наразі дитиноцентризм є своєрідним орієнтиром та критерієм успішності реформування загальної середньої освіти сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Квас О. В. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія. Дрогобич: Дрогоб. держ. пед. ун-т імені Івана Франка, 2011. 300 с.
2. Концепція «Нова Українська школа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 16.02.2021).
3. Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін. *Щоденна всеукраїнська газета «День»*. 2009. № 210(3130). С. 1– 6.

Кириченко І.В.,

учителька початкових класів,

Маріупольська загальноосвітня школа №47

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Однією з умов стабільного розвитку та нового якісного прориву в національній системі освіти є забезпечення перебудови та оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу на засадах дитиноцентризму.

Ідеї дитиноцентризму є основою багатьох педагогічних систем та наукових теорій різних часів. Фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснили Г. Ващенко, Д. Дьюї, А. Дістервег, Я. Коменський, В. Кремень, Я. Корчак, А. Макаренко, К. Роджерс, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. У сучасній вітчизняній педагогіці ідеї дитиноцентризму знаходять своє відображення в працях І. Беха, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Лозової, М. Левківського, О. Сухомлинської та ін.

Так, Дж. Дьюї поставив дитину у центр педагогічної системи, вказуючи на те, що дитина – сонце, біля неї і повинна обертатися вся освіта; інтереси дитини стають цінностями освіти і основою організації усіх освітніх процесів; виховання та навчання дитини повинні проходити без примусу та натиску [1].

Ідеєю дитиноцентризму пройнявся видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський. Фундаментом його праці була трьохвекторна спрямованість: педагог – дитина – середовище.

Погляди В.О. Сухомлинського відобразилися в його роботах : «Серце віддаю дітям», «На нашій совісті – людина», «Виховання почуттів», «Рани дитячого серця», «Народження добра», «Не бійтесь бути ласкавими»...

Нова українська школа працює на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму.

Дитиноцентризм – модель виховання та навчання дитини, призначення якої розширення її життєвого шляху та саморозвитку, увага до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності.

Дитинство – це період інтенсивного фізичного й психічного розвитку особистості, протягом якого відбувається його підготовка до дорослого життя.

Освітня діяльність організовується з урахуванням навичок ХХІ століття відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, учителями, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних).

У навчанні *враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей*. Для цього запроваджується двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової та базової загальної середньої освіти.

«Держава створює умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на усіх її рівнях, з

урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів».(Закон України «Про освіту» ст.18).

У Новій школі заохочується інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для навчання спільно з однолітками. Для таких дітей буде запроваджено індивідуальні програми розвитку, включаючи корекційно-реабілітаційні заходи, психолого-педагогічний супровід.

Напрямки дитиноцентризму за Д. Дьюї [2]:

- Свобода педагогічної творчості.
- Активність учнів у навчально – виховному процесі.
- Інтереси учнів, створення відповідного навчального середовища.
- Практична спрямованість навчальної діяльності.
- Врахування індивідуальності кожної дитини.
- Виховання «вільної, незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю

та керується розумом».

Принципи реалізації ідей дитиноцентризму у сучасній школі:

- більше хвалити – менше критикувати;
- допомагати переборювати невпевненість у власних силах;
- переконувати учнів в обов'язковому виконанні поставлених задач;
- допомагати уникнути поразки;
- визначати важливість зусиль дитини в діяльності;
- допомагати емоційно пережити не результат цілого, а навіть окремої деталі;
- пояснювати заради чого здійснюється кожна діяльність.

Швидке засвоєння інформації, до якого звикають діти з допомогою різних гаджетів – це дійсно дуже корисна навичка, якої бракує попереднім поколінням. Але розум, що звик до швидкого потоку та опрацювання інформації, починає нудьгувати, коли її замало і вона надається дуже повільно. Значна різниця у швидкості сприйняття у дітей призводить до певних проблем: учителям не вдається утримати увагу дітей; дітям не вдається уважно слухати матеріал та засвоювати його [3].

Нова українська школа ставить перед педагогами завдання виявляти нахили та здібності кожної дитини для цілеспрямованого розвитку.

Саме тому актуальність проблеми індивідуалізації навчання є беззаперечна. Орієнтація НУШ на учня передбачає врахування вікових особливостей фізичного, психічного розумового розвитку дітей. Дітей навчатимуть справлятися зі стресами та напругою. Педагогічні задачі будуть розв'язуватися в атмосфері психологічного комфорту та підтримки. Нова Українська школа сприятиме розкриттю потенціалу кожної дитини.

Індивідуалізація навчання в загальному розумінні розглядається як пристосування навчальних впливів до індивідуально-психологічних особливостей кожного учня з одного боку й створення сприятливих умов для розвитку спеціальних здібностей і можливостей учнів, з другого [4].

Саме індивідуалізація навчання дає можливість створювати ситуації успіху в навчанні для учнів з різними рівнями навчальних можливостей, саме вона створює умови за яких школяр вірить у свої сили. А це стимулює дитину на

пошуки нових знань, викликає прагнення до досягнення все нових і нових успіхів у навчанні.

У процесі індивідуалізації навчально-пізнавальної діяльності, завдання, що пропонується учню, є доступним, посильним, розв'язуючи яке, він може показати свої здібності, розкрити потенційні можливості, учень звільнений від страху перед майбутньою роботою.

А. А. Бударний вперше здійснив комплексний психологічний і дидактичний підхід до вивчення проблеми неуспішності і ліквідації її шляхом індивідуалізації і диференціації навчання. Перш за все він звертає увагу на різні навчальні можливості учнів, вважаючи, що «звертаючись до класу як до єдиного цілого, пропонуючи всім учням один шлях і темп оволодіння знаннями і навичками, школа і вчитель самі, закладають фундамент неуспішності» [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 190 с.

2. Серокурова І. І. Принцип дитиноцентризму (виховання на цінностях). URL: <https://vseosvita.ua/library/princip-ditinocentrizmu-vihovanna-na-cinnostah-108088.html>. (дата звернення: 16.02.2021).

3. Концепція Нової української школи (оновлено). URL: <http://zakinppo.org.ua/%E2%80%A6ta%E2%80%A6/4468-koncersija-novoi-ukrainskoi-shkoli-onovleno> (дата звернення: 16.02.2021).

4. Коберник Г. І. Індивідуалізація й диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика: монографія. Київ: Наук. світ, 2002. 231 с.

5. Бударний А. Н. Индивидуальный поход в обучении. *Сов. педагогика*. 1965. №7. С.70 – 80.

Кішиш І.Ю.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ЛЮБОВІ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ

Серед виховних напрямів сьогодні найбільшої актуальності набуває патріотичне, громадянське виховання як основоположні, що відповідають нагальним вимогам та викликам сучасності, закладають підвалини для формування свідомих нинішніх і прийдешніх поколінь.

Зокрема, під патріотизмом розуміємо духовно-моральний принцип життєдіяльності особистості, який характеризується відповідальним ставленням людей до рідного краю, до Батьківщини, до народу; це активна праця на благо Вітчизни, примноження її багатства, розбудова науки й культури, захист свободи та честі своєї держави.

Слід зауважити, що патріотизм має невичерпний арсенал ідей засобів, застосування яких створює найсприятливіші умови для пробудження природних сил кожної дитини, розвитку її здібностей.

Однак, важливе значення у цьому процесі має виховання в початківців любові не лише до своєї Батьківщини, а й до культури і традицій.

Особливо актуальним є завдання познайомити з технологією патріотичного виховання засобами національно-культурних традицій та показати її впровадження у навчально-виховний процес сучасної школи [2].

Традиція – це те, що передається від покоління до покоління як загальноприйняте, загальнообов'язкове, перевірене минулим досвідом, визнане необхідним для забезпечення подальшого існування й розвитку індивіда, колективу, держави, суспільства. Мета традиції полягає у тому, щоб закріпити і відтворити в нових поколіннях уставлені способи життєдіяльності, типи мислення і поведінки.

Форми реалізації традиції різноманітні, але основними з них є звичай, свято й обряд. Звичай – загальноприйнятий порядок, спосіб дій, загальноприйнята норма поведінки: те що стало звичним, засвоєним, визнаним, що увійшло у вжиток у роду. Свято – день або дні, коли урочисто відзначають видатні події, знаменні дати. Обряд – традиційні символічні дії, що в образній формі виражають соціально визначні події в житті людини та соціуму.

Тому, виховуючи учнів на традиціях, прагнемо сформувати у молодого покоління вірність ідеалам побудови в Україні демократичної, правової держави горде почуття належності до українського народу, стимулювати національне пробудження, відродити громадянське сумління і національний обов'язок [3, с.9].

Доводимо глибинний зв'язок національного з духовністю особистості, інтелектуальною зрілістю і красою. У цьому полягає мета виховання молоді на національно-культурних традиціях українського народу.

Найширший поділ національних народних традицій можна визнати такий: родинні, регіональні, загальнолюдські, трудові, моральні, естетичні, культуротворчі, державотворчі, політичні, побутові, релігійні, місцеві, шкільнолюдські, національні, родинні (за приналежністю); ідеологічні, трудові, моральні, фізичні, естетичні, екологічні (за своєю спрямованістю), культуротворчі, релігійні, політичні, державотворчі, побутові (за метою і призначенням); сімейні, шкільні, місцеві, сільські, міські, регіональні, загальнонаціональні (за місцем виникнення і розвитку); віковічні, новаторські, відроджувальні, розвивальні (за часом появи і примноження); прогресивні, реакційні, шкідливі, корисні, віджилі (за значенням) [1].

Використання національно-культурних традицій у вихованні молодших школярів ефективно за умов: доступності, емоційності, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, зв'язку із життям, комплексного підходу.

Виховання учнів на народних традиціях припадає на позаурочну діяльність, бо по-перше, це – творчий і відкритий процес; по-друге, в позакласній і позашкільній діяльності яскравіше виявляється обдаровання молодших школярів, активізується процес самовиховання і самотворення особистості; по-третє, вона – важливий механізм об'єднання виховних зусиль школи і родини.

Не менш важлива роль у виховному процесі надається народним, релігійним, родинним звичаям і святкам. Знайомимо дітей зі святом Миколая, Різдом, Стрітінням, Святом матері, Великоднем, Покрови та ін. Це велика духовна зброя, яка вчить дитину любити людей, природу, навколишній світ, глибоко цінувати все, чим багата українська земля [5, с. 24].

Важливу роль у родинному житті, а отже, й у національному вихованні відіграють народні традиції, звичаї та обряди українського народу. Тому, підтримуємо тісний зв'язок з батьками учнів. У класі організуємо батьківський всеобуч: диспути, бесіди, засідання «круглого столу». Та найефективнішою формою виховання дітей є залучення батьків до освітнього процесу [4, с.15].

Отже, одним із завдань виховного процесу в початковій школі – формування національних і духовних цінностей українського народу. Що передбачає: виховання свідомого громадянина, патріота; формування у школярів потреби та вміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, трудової та художньо-естетичної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641.
2. Малько А. Виховуємо на традиціях рідного народу. *Відкритий урок*. 2006. № 23-24. С. 45-48.
3. Німко О. Національно-культурні традиції у вихованні молодших школярів. *Початкова освіта*. 2002. №6. С.9.
4. Столяренко О. Народознавство: формування у школярів ціннісного ставлення до людини. *Рідна школа*. 2000. №1. С. 14-16.
5. Церковна Г. Формування в учнів початкової школи національних та духовних цінностей українського народу. *Початкова школа*. 2015. №11. С.24-25.

Кучма А.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Шкільний вік – саме той період, коли в людині формуються естетичні цінності особистості. Вивчення питань естетичного виховання займалися такі провідні науковці, як: В. Сухомлинський, А. Грицієнко, К. Ушинський, С. Герасимов, Б. Лихачов.

Велику увагу цій проблемі у своїх працях приділяв В. Сухомлинський. А. Сердюк та М. Семіч відмічають, що «основне завдання естетичного виховання В. Сухомлинський вбачав у тому, щоб цінності мистецтва стали духовною потребою школярів» [1]. Сам великий педагог писав: «Прекрасне – це

могутнє джерело моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості» [2].

Серед сучасних науковців, які займаються питанням естетичного виховання можна виокремити В. Андрусенко, Ю. Борєва, Н. Миропольську.

Естетичне виховання – це процес утворення в людині цілісного сприйняття, розуміння прекрасного, її здатність до творчого виявлення себе [3, с. 112]. Основою, на якій здійснюється естетичне виховання, є рівень естетичної культури учнів, який виявляється в розвитку умінь і навичок у мистецтві, праці, взаєминах між людьми, тобто в розвитку всіх компонентів естетичної свідомості. Такими компонентами є: погляди, почуття, оцінки, переживання, смаки, ідеали та потреби. Необхідно підкреслити, що без відчуття прекрасного просто неможливо дивитися на світ, саме тому необхідно виховувати в учнів любов до природи й життя.

Естетичне виховання школярів починається вже з молодших класів та продовжує свій розвиток в середній школі, коли вивчаються мови, певні літературні твори, а також на уроках образотворчого мистецтва, музики й природознавства, де учні практично ознайомлюються з різними видами мистецтва. На цих уроках учитель поступово починає привчати дітей до естетичного сприйняття й у них починають формуватися найпростіші естетичні судження. Для виховання естетичного сприйняття в учнів середніх класів важливе значення мають: порівняння під час вивчення літературних творів, прослуховування музики й розглядання картин, оцінка дітьми цих творів, вироблення вміння висловлювати власні думки. Вчитель повинен ставити певні запитання до учнів, у яких розкриваються вподобання певної дитини щодо творів. До форм розвитку естетичного сприйняття школярів також можна віднести зачування віршів, пісень, демонстрацію репродукцій картин.

Важливо створювати для дитини умови, що сприятимуть її естетичному збагаченню. По-перше, освітнє середовище закладу освіти повинно безсумнівно мати естетичний вигляд. Початок естетичного вигляду закладу освіти повинно починатися вже на вході на шкільне подвір'я. Чистота й зелень газонів, квіти, дерева – усе це разом з привабливими вітражами шкільного будинку створює в учнів відчуття гармонії, причетності до краси середовища, викликає життєрадісний настрій. Для того, щоб ознайомити учнів з безмежною красою рідної природи, вчитель може проводити різноманітні екскурсії, організовувати спостереження за змінами в кожній порі року.

Естетичне виховання здійснюється за допомогою різноманітних засобів, які дозволяють розвивати естетичні смаки, цінності учнів. До них належать:

- твори образотворчого мистецтва. Під час огляду картин чи скульптур, в дитині формується не тільки сприйняття, а й фантазія: учень мислить, уявляє, бачить події, образи, характери, настрої;

- музичні твори. Музика відображає дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру, та впливає на емоційно-почуттєву сферу учня;

- художня література. Твори художньої літератури розширюють кругозір дитини, допомагають активно фантазувати, виховують особистість, здатну широко мислити, правильно робити висновки;

- театр, кіно, телебачення, цирк. Цінність їх у тому, що крім змістової частини, вони об'єднують у собі елементи багатьох видів мистецтва (літератури, музики, образотворчого мистецтва, танцю);

- поведінка і діяльність учнів. Гарні вчинки учнів, успіх в навчанні, праці, спортивній, громадській, художній діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій;

- природа. Завдяки природі учень вчиться бачити гармонію, красу, брати для себе натхнення та відтворювати це в різних видах мистецтва;

- факти, події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна частота й фізична досконалість повинні бути предметом обговорення з учнями [4, с. 115-116].

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що естетичний досвід учителя, що складається з естетичних знань та естетичної діяльності, має важливе значення для розвитку естетичного виховання учнів середньої школи. Для цього вчитель повинен залучати учнів до різноманітних видів мистецтва, збагачувати уявлення про прекрасне, розвивати творчість, завдяки різним формам роботи. Необхідно використовувати всі доцільні та інноваційні засоби й методи для здійснення естетичного виховання дитини. Правильно розроблена система естетичного виховання учнів в кожному класі, у кожній групі, школі сприяє збагаченню духовної культури дитини, формуванню в неї високих моральних якостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сердюк А., Семіч М. Естетичне виховання дітей шкільного віку під час проведення позакласної роботи в школі. URL: irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 PDF (Дата звернення: 18.02.2021).

2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю: монографія. Київ: Радянська школа, 1998. 303 с.

3. Національна комплексна програма естетичного виховання. Освіта України: нормативно-правові документи. Київ: Міленіум, 2001. 132 с.

4. Естетичне виховання школярів: за ред. С. Сисоєвої. Київ: Пегас, 2003. 342 с.

Літовченко Х.М.,

асистент вчителя

Рибинська ЗОШ, с. Рибинське

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ГРИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства виховання на ідеях толерантності набуло особливої актуальності. Суспільство має по-новому подивитися на світ, подолати перепони, які роз'єднують людей, зміцнити стосунки на засадах гуманізму та взаєморозуміння. Тому актуальним є процес пошуку ефективних механізмів виховання дітей у дусі толерантності, поваги до

прав і свобод інших людей незалежно від їхньої національної, соціальної приналежності, поглядів, світосприйняття, способів мислення та поведінки.

Проаналізувавши чимало психолого-педагогічних джерел, щодо тлумачення поняття «толерантність», можна зробити висновки, що це визначення неоднозначне, а має багатозначне тлумачення. Етимологія слова «толерантність» походить від латинського «tolerancia», яке має три значення: стійкість, витривалість; терпимість; допустиме відхилення. Ключовим змістом усіх цих термінів є відсутність небажаної реакції індивіда в ситуації, коли вона можлива або практично вимушена. [1, с. 48]. Толерантність – це терпимість до чужих думок, вірувань, поведінки; це повага або визнання рівності інших, відмова від домінування чи насильства. Сутністю толерантності є визнання права людини на відміну від інших. Це зумовлює розуміння того, що світ і соціальне середовище багатомірні, а отже і погляди на цей світ можуть бути різними, їх не можна зводити до однаковості [2].

В умовах Нової української школи одним із актуальних напрямів виховного процесу початкової школи є виховання толерантної особистості. Дослідження проблеми толерантності та її формування у молодшому шкільному віці значно розширилося останнім часом і це пов'язано з наступними причинами:

- національний склад учнів сучасних шкіл досить різноманітний;
- часто діти проявляють нетерпимість по відношенню до дітей, які мають фізичні або психічні вади;
- у молодшому шкільному віці закладаються основи етики, формуються і зміцнюються індивідуальні варіанти ставлення до себе і оточуючих.

Роль учителя у формуванні толерантності учнів важко переоцінити, адже педагог для молодшого школяра є носієм певного культурного рівня, який транслюється в індивідуальні, внутрішні відносини дитини до дійсності, є прикладом ставлення до себе і інших людей. Толерантність виступає однією з найважливіших професійних якостей педагога. Свою діяльність він повинен базувати на принципах толерантності, основні з яких такі: цілеспрямованості, взяття до уваги індивідуальних особливостей кожного індивіда, зв'язку толерантності з життям, ставлення до інших з повагою, опори на позитивне, створення толерантного середовища у закладі освіти, співпраці. Такий вчитель поважає почуття та позицію кожного, формує почуття справедливості, створює вільну атмосферу на уроках, готовий до діалогу, розуміння та солідарності, спроможний розвивати почуття взаємної прихильності [3].

Серед різноманітних форм і методів виховання толерантності важливе місце посідає гра. Саме гра є природним для молодших школярів видом діяльності, де вони не тільки відображають реальне життя, а й перебудовують його. Слід зазначити, що ігри допомагають вихованцям виражати власні почуття, розв'язувати внутрішні конфлікти, опановувати маловідомі способи дій, набувати досвіду конструктивної взаємодії, спілкування, що є важливим у формуванні умінь і навичок толерантної поведінки. Переживання ігрового образу дозволяє молодшим школярам змінити свою позицію у ставленні до емоційних станів ровесників. Завдяки ігровій ситуації змінюється ставлення вихованця до себе і формується толерантне ставлення до однолітків.

Сюжетно-рольова гра активізує уяву молодшого школяра, під час гри відбувається процес перевтілення дитини, що зумовлює розвиток її емоційної сфери. В ігровій ситуації вихованець наслідує риси, почуття іншої людини. Так, в особливих ігрових умовах учень має можливість моделювати систему соціальних взаємин у наочно-діючій формі, розвивати орієнтування в них. В умовах гри відбувається поступове подолання особистісного егоцентризму, завдяки чому розвивається самосвідомість дитини, вона здобуває досвід взаємодії, вирішення проблемних ситуацій [4, с.139].

Великий виховний потенціал щодо толерантного зростання молодших школярів містять театралізовані ігри, як різновид сюжетно-рольових ігор. Тематика і зміст театралізованих ігор мають моральну спрямованість, яка міститься в кожній казці – дружба, чуйність, доброта, толерантність, чесність, сміливість, комунікабельність. Обраний дитиною улюблений герой стає зразком для наслідування. Дитина починає ототожнювати себе з цікавим для неї образом. Здатність до такої ідентифікації й дозволяє через образи театралізованої гри непомітно впливати на дітей. Із задоволенням перевтілюючись в улюблений образ, вихованець добровільно приймає й привласнює притаманні йому риси. Різнобічний вплив театралізованих ігор на особистість дитини дозволяє використовувати їх як впливовий, але ненав'язливий педагогічний засіб, бо сам учень знає при цьому задоволення, радості [5, с.11-13].

Можна зробити висновок, що ефективно виховання толерантних взаємостосунків у дітей молодшого шкільного віку вимагає органічного включення в освітній процес ігрових технологій. Ігрова діяльність – один із найефективніших засобів виховання і навчання, що максимально активізує можливості учнів. Ігрові технології дозволяють зробити цікавою і захоплюючою роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, формують навички толерантної поведінки, виховують доброзичливе ставлення до іншої особистості, а також зацікавленість у набутті певного досвіду від спілкування з представниками іншої культури. Виховання толерантності у молодших школярів потребує включення у виховний процес умов, адекватних їх віковим та індивідуальним особливостям, що виражається, в першу чергу, в готовності вчителя до безоцінного прийняття дитини, яке ґрунтується на довірі, емпатії, відкритості у взаєминах з нею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондырева С.К., Колесов Д.В. Толерантность. Введение в проблему. Москва-Воронеж : МПСИ, 2003. 273 с.

2. Койкова Е.І. Визначення поняття «толерантність» у різних словникових джерелах. *Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном: зб. матеріалів: II Міжнар. наук.-практ. конф., 8-9 лист. 2007 р.* Горлівка, 2007. С.195-201.

3. Гурова Т.Ю. Роль вчителя у вихованні толерантності молодших школярів. *Тendenції розвитку вищої освіти в Україні: європейський вектор: зб. матеріалів: Міжнар. наук.-практ. конф., 10-12 бер. 2011 р.* Ялта. 2011. С.208.

4. Лапченко І.О. Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини дошкільного віку: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. К., 2006. 237с.

5. Артемова Л. В. Театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі. Київ: Томірс, 2002. 291 с.

Мойсеєнко Р.М.,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольський державний університет

ІДЕЯ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Нова філософія освіти передбачає визнання пріоритету особистості людини, яка повинна стати ціннісною орієнтацією та основою ідеології сучасного суспільства у сфері виховання. Необхідність впровадження особистісно-зорієнтованої моделі освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти є одним із чинників розвитку та якісних змін у національній системі освіти.

У нормативно-правових документах, що регламентують функціонування та освітню діяльність закладів освіти в Україні, відображені положення, які переорієнтують спрямованість процесу навчання на розвиток особистості.

У Національній доктрині розвитку освіти акцентується увага на створенні «умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства [1]. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012- 2021 роки визначає мету як «забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя»[2].

У програмі «Нова українська школа» на період до 2029 року визначено концептуальні засади реформування середньої ланки освіти, яка полягає у забезпеченні проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти, одним із напрямів якого є запровадження принципу дитиноцентризму – орієнтації на потреби учня в освітньому процесі. У рамках цієї моделі школа максимально враховуватиме права дитини, її здібності, потреби та інтереси в освітньому процесі; буде забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня [3].

Новий закон «Про повну загальну середню освіту» зобов'язує усіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогів, інших працівників закладу освіти, батьків і асистентів учнів із особливими освітніми потребами) дотримуватися принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства, які деталізуються в концепції Нової української школи [4].

За своєю суттю ідея дитиноцентризму була провідною у педагогічних поглядах Я. Коменського, А. Дістервега, К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, Я. Корчака та ін. В українській педагогіці ідеї дитиноцентризму знаходять своє відображення в працях сучасних науковців, які визначають методологічну основу розвитку освіти: І. Беха, В. Кременя, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Лозової, О. Сухомлинської та ін.

Педагогічні погляди С.Френе пов'язані з тим, що «школа майбутнього буде орієнтована на дитину». При цьому педагог наголошував на забезпеченні природного прагнення дитини до знань, створенні сприятливих умов для саморозвитку, розвитку індивідуальних творчих можливостей дитини та присутній від природи потреби у самореалізації.

В.Кремень визначив дитиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини та вказав на «необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини [5].

Досягненням цієї мети будуть сприяти нові підходи до організації всього освітнього процесу у Новій українській школі, а саме:

- відсутність форм та методів адміністративного контролю, що обмежує свободу педагогічної творчості;

- активність учнів у навчанні, орієнтування на їх інтереси та досвід, створення освітнього середовища як яскравого елемента життя дитини;

- відмова від спрямування на середнього школяра;

- виховання вільної незалежної особистості;

- забезпечення свободи і прав дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;

- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою та самостійністю дитини розуміє виховання гуманістичних і демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству [6].

Реалізація принципів дитиноцентризму в практиці закладів освіти має базуватися на гуманістичній основі, де вчитель будуватиме стратегію взаємодії з учнями використовуючи прийоми заохочення та схвалення, якомога менше буде вдаватися до критики; буде порадником для школярів та допомагати переборювати невпевненість у власних силах; налаштовувати та переконувати їх в обов'язковому виконанні виховних та дидактичних задач; враховуючи індивідуальні здібності кожної дитини визначати важливість її зусиль в пізнавальній діяльності; сприяти позитивному емоційному стану у досягненні результату навчання; переконливо пояснювати мету кожного з видів навчально-пізнавальної діяльності у розвитку та становленні особистості.

Формування компетентної особистості школярів початкової школи в умовах дитиноцентризму буде ефективним за таких умов:

- 1) реалізація принципу дитиноцентризму в організації освітнього процесу початкової школи;

- 2) врахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;

- 3) залучення першокласників до творчої навчальної діяльності;

- 4) органічне включення творчих завдань у структуру уроків.

Практичне втілення особистісно-орієнтованої моделі навчання та виховання дає можливість створити найліпші умови в освітньому середовищі закладу освіти для кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 Про Національну доктрину розвитку освіти <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 04.03.2021).
2. Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 Про Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 року <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 04.03.2021).
3. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczercziya.pdf> (дата звернення: 02.03.2021).
4. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 13.07.2020 за №764-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 01.03.2021).
5. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка. 2008. 424 с.
6. Бібік Н. Нова українська школа: poradnik dla vчителів. Київ: Літера ЛТД, 2010. 160 с.

Мулько С.А.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Нетребя М.М.,**

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні гостро постає питання створення гарних умов для екологічної освіти молодого покоління. Якщо вчителі разом з батьками звернуть особливу увагу на екологічне виховання дітей та молоді, формування їх позитивного екологічного мислення, то є шанс змінити майбутнє.

Екологічне виховання це системна педагогічна діяльність, яка направлена на розвиток екологічної культури учнів. Формування цієї культури у молодого покоління є одним з найважливіших завдань. Процес виховання відповідального ставлення до природи дуже складний і тривалий. В результаті, школярі отримують відповідні знання для захисту навколишнього середовища.

Завдання екологічного виховання:

- сприяти накопиченню екологічних знань;
- виховувати любов до природи;
- розвивати прагнення зберігати та примножувати її багатства [5].

Мета екологічного виховання учнів: формування системи наукових знань, переконань і поглядів, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища, також щоб привити дитині доброзичливе ставлення до об'єктів природи; щоб у неї виникала потреба у

спілкуванні з природою, щоб дитина вчилася милуватися її красою. Вчитель повинен розвинути в учнів інтерес до пізнання природи, виховати культури поведінки у природі, сформувані знання та вміння про піклування природними ресурсами та своїм здоров'ям.

Екологічне виховання обов'язково повинно здійснюватися на всіх етапах навчання у закладі освіти. На кожному з них сучасному вчителю треба підібрати відповідну методику з урахуванням вікових особливостей дітей. Для наймолодших класів доступнішим є емоційно-естетичне сприйняття природного середовища. Педагог повинен передбачити способи поєднання емоційного ставлення до природи з пізнавальними завданнями щодо її вивчення й охорони [2].

Існують різні форми реалізації екологічного виховання учнів молодшої школи. Це екологічні ігри, екологічні вікторини, екологічні естафети, аукціони, екологічні турніри та інше [4].

У роботі з учнями важливо задіяти всі можливості для системного екологічного виховання. Шкільні дисципліни треба наповнити змістом екологічної спрямованості, також важливо проводити позаурочну діяльність з вивченням довкілля. Вчителям треба заохочувати дітей до практичних дій щодо збереження довкілля, залучати їх до дослідницької роботи індивідуально та в групах. Важливо проводити різні екологічні тижні, вікторини, конкурси, а також проводити екологічне просвітництво батьків, також для здійснення екологічного виховання дітей необхідно задіяти ресурси краєзнавчої роботи.

Народні традиції ставлення до природи широко використовуються як метод екологічного виховання серед учнів молодших класів. З основних методів екологічного виховання засобами народних традицій є наступні:

- пояснювальні та ілюстративні (бесіди, роз'яснення, відповіді);
- репродуктивні (це коли діяльності учнів направлена на відтворення здобутих раніше знань про народні традиції ставлення до природи);
- метод проблемного навчання (вчитель може поставити проблему перед учнем і сам її вирішити, але при цьому показати шлях вирішення в його протиріччях та розкрити хід своїх думок);
- частково-пошуковий (це коли вчитель спрямував діяльність дітей на те, щоб вони самостійно виконували окремі завдань з пошуку знань про природні об'єкти);
- дослідницький (навчити учнів самостійно пізнавати природу: спостереження за сезонними змінами у природі або перевірка народних прикмет про взаємозв'язки в природі шляхом спостережень) [3].

Розрізнення окремих методів екологічного виховання має важливе значення для розуміння і організації різних видів діяльності учнів молодших класів. В шкільному процесі краще буде використовувати їх паралельно один до одного.

Для того, щоб досягти гарних результатів в екологічному вихованні молодших школярів важливо взяти до уваги вікові та індивідуальні особливості дитини, риси характеру, її ставлення до навчання, потреби учня та його здібності. Лише при дотриманні цих умов учитель зможе забезпечити повноцінне та

свідоме сприйняття дитиною навчального матеріалу та сформувані в неї правильне відношення до навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борей М. О. Екологічне виховання в початкових класах. URL: <http://navigator.rv.ua/wp-content/uploads/2018/10/eklogichne-vyhovannya.pdf> (дата звернення: 25.02.2021 р.).

2. Екологічне виховання в молодших класах шкільних закладів. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/ecology/21129/> (дата звернення: 25.02.2021 р.).

3. Єлаш І. П. Екологічне виховання молодших школярів. URL: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Elash/elash_ip.pdf (дата звернення: 25.02.2021 р.).

4. Форми і методи екологічного виховання учнів. URL: <https://vseosvita.ua/library/formi-i-metodi-ekologichnogo-vihovanna-uchniv-35006.html> (дата звернення: 25.02.2021 р.).

5. Яценко Л. В. Екологічне виховання молодших школярів. URL: http://www.lesiyaschenko.ck.sch.in.ua/pro_shkolu/dopovidi/direktor_ta_admin_istraciya/ (дата звернення: 25.02.2021 р.).

6. Тимофеева І.Б., Нетребя М.М. Стратегия подготовки будущих учителей начальных классов (на примере мариупольского государственного университета) Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, Higher Education, May 24th-25th, 2019. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies, 2019. P. 520-533.

Надусьва К.О.,

здобувачка вищої освіти

Мариупольського державного університету

Науковий керівник: **Павленко Є.А.,**

ст. викладач кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини

Мариупольського державного університету

УМОВИ ДЛЯ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ НУШ

Актуальність: пропагування здорового способу життя та сприяння зміцненню здоров'я учнів молодшого шкільного віку. Чинні держані стандарти початкової та загальної середньої освіти визначають освітні галузі, обов'язкові для всіх закладів загальної середньої освіти. Серед таких галузей дві стосуються здоров'я, безпеки та успішної соціалізації.

Здоров'я – безцінне надбання людини, важлива умова повноцінного і щасливого життя. Здоров'я допомагає успішно вирішувати основні життєві завдання: вчитися, працювати, спілкуватися, дружити, здійснювати задумане, долати труднощі [1].

Найціннішим результатом НУШ в особистісному вимірі є здорова дитина, мотивована на успішне навчання з дослідницьким ставленням до життя. Питання на які, нарешті, звернено увагу дуже важливі: формування здорового випускника та здоров'язбереження учнів протягом усього освітнього процесу [2, с. 148].

Освітні заклади і насамперед заклад загальної середньої освіти, де діти, підлітки та молоді люди проводять більшість свого часу, мають величезний виховний і здоров'язбережний потенціал. Школа в тісній взаємодії з сім'єю і найближчим оточенням школяра вирішує двоєдине завдання: збереження і зміцнення здоров'я та виховання гармонійно розвиненої, освіченої, творчої, соціально активної та відповідальної особистості [1].

Позитивне шкільне середовище підтримує загальна культура школи, в якій значне місце займає фізична культура, де визнаються єдині цінності і цілі в області просування здорового способу життя, створення почуття спільності, колективу, формування ідеології фізичного і психічного здоров'я. Педагогіка партнерства вимагає розуміти під навчальним середовищем триєдність: учень, вчитель і характер відносин і зв'язків, які складають зміст навчання [3, с. 65].

Для актуалізації у дітей молодшого шкільного віку та молоді цінності здоров'я, формування у них мотивації та поведінкових установок, необхідних для його збереження і зміцнення, в закладах освіти всіх рівнів має систематично відбуватися послідовна, цілеспрямована і комплексна навчально-виховна робота. Учні мають бути охоплені програмами з мотивації до здорового способу життя, профілактики вживання психоактивних речовин, збереження репродуктивного здоров'я [1].

Такі програми мають сприяти становленню ціннісних орієнтирів дитини і підлітка, готувати до дорослого життя, формувати вміння і навички самостійно ухвалювати зважені рішення, ефективно спілкуватися, адекватно висловлювати свої почуття та емоції, критично мислити, чинити опір негативному впливові й тиску з боку однолітків і дорослих, обирати моделі поведінки, що сприяють збереженню здоров'я [2, с. 147].

Загальна мета навчально-виховної діяльності педагогічного колективу школи полягає в підтримці фізичного, духовного, соціального та естетичного розвитку, необхідних для створення передумов до того, щоб учні вміли справлятися з проблемами повсякденного життя і були здатними до навчання в школі. Визначальним у діяльності вчителя фізичної культури у початкових класах є зосередження на формуванні здорового способу життя, надання школярам достовірних знань, формування змін поведінки в потрібному напрямі, підтримка в збереженні позитивних змін у поведінці за допомогою використання позитивних власних прикладів [2, с. 148].

Молодший шкільний вік є оптимальним для початку занять спортивною діяльністю. Управління тренувальним процесом базується на контролі рухових якостей та їх порівнянні з початковими значеннями. Для цього у кінці тримісячного циклу проводять вимір рухової підготовленості. Найбільш оптимальними для хлопчиків (дівчат) цього віку є тести: на гнучкість, швидкість, спритність, абсолютну силу, «вибухову» силу, силову, динамічну, статичну, аеробну, анаеробну витривалість та фізичну працездатність. За результатами тестування в учбово-тренувальний процес вносять необхідні корективи з метою забезпечення індивідуального підходу до розвитку рухових здібностей дитини [4, с. 218].

Одним із пріоритетних напрямів реформування виховання учнів, є забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей, охорона та зміцнення їхнього здоров'я. Отже, вчителі створюють позитивну ауру, культ здоров'я в класі, в школі і в сім'ї. Останнім часом через різноманітність та багатоаспектність форм навчання, виникає необхідність вивчення їх впливу на фізичне та психічне здоров'я дітей. Це актуальна проблема, оскільки окремі освітні моделі, програми, підручники можуть мати негативний вплив на здоров'я учнів або ж ніяк не сприяють його покращенню, бо не враховують основних наукових засад фізичного та психічного розвитку дитини. І тому сьогодні набуває актуальності і практичної значущості проблема створення педагогічних технологій, які б не тільки зберігали, а й покращували здоров'я дітей [1].

Дослідження підтвердили: якщо фізичне середовище є підходящим для дітей, то рівень захворюваності та травматизму знижується. Також будівля школи і навколишні її споруди можуть впливати і на психічне благополуччя. Були проведені дослідження кореляції між позитивним психосоціальним середовищем, ризикованою поведінкою і показниками стану здоров'я [2, с. 148].

При цьому позитивне сприйняття шкільного життя учнями розглядається як ресурс для забезпечення здоров'я і благополуччя, тоді як негативне його сприйняття може бути фактором ризику, що впливає на їхнє фізичне і психічне здоров'я. У ситуації позитивного шкільного клімату, що передбачає наявність доброзичливих, дбайливих вчителів, спостерігається не тільки вища успішність, а й більш сприятлива поведінка учнів щодо свого здоров'я [1].

Провідною метою кожної освітньої реформи, в тому числі нинішньої, є підвищення якості освіти. Відповідно концепції НУШ, метою фізичного виховання є не тільки розвиток фізичних якостей, а й різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [2, с. 149].

Таким чином, вся робота вчителів початкових класів має бути направлена на те, щоб допомогти дітям усвідомити, що здоров'я – це прекрасний дарунок, першооснова щастя людини, тому треба його берегти й зміцнювати. При цьому вчителі початкових класів, спираючись на Концепцію НУШ, Державний стандарт початкової освіти, статuti закладів освіти мають враховувати всі сфери здоров'я: фізичне, психологічне й соціальне, що надає можливість зберегти і зміцнити здоров'я кожного школяра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Важливість освіти у галузі здоров'я, безпеки і соціальної інтеграції. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/109> (дата звернення: 03.03.2021р.).
2. Подгорна В., Дроздова К. Особливості діяльності вчителя фізичної культури в умовах нової української школи. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка: Серія: педагогічні науки. № 1 (157), 2019. С. 147-151. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/30.pdf> (дата звернення: 03.03.2021р.).*

3. Kazakova, K.S. Educational environment: basic research approaches. Trudy Kol'skogo nauchnogo tsentra. Proceedings of the Kola Scientific Center Academy of Sciences. 2011. P. 65-71.

4. Павленко Є. Розвиток рухових якостей в молодшому, середньому і старшому шкільному віці. *Формування загальнолюдських цінностей у студентської молоді в контексті фізичного виховання і здорового способу життя*: монографія / кол. авторів; за заг. ред. Осіпцова А.В., Пристинського В.М. Маріуполь : ТОВ "ПІНС", 2016. С. 181-247. URL: <http://ddpu.edu.ua:8083/ddpu/bitstream/123456789/258.pdf> (дата звернення: 03.03.2021р.).

Назарова Г.Л.,

асистент вчителя, соціальний педагог

*КЗ «Гімназія зі структурним підрозділом початкової школи №44
Маріупольської міської ради Донецької області»*

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСНОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Педагогіка, як наукова галузь, зазвичай центрована на феномені «дитинство» – найвідповідальнішому періоді життя людини й подальшому становленні і формуванні національно свідомої особистості, громадянина своєї країни. Основним в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня, дитиноцентризм. Особистісно-орієнтована модель освіти, що заснована на ідеях дитиноцентризму, передбачає максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності. Першим із педагогів-дослідників ще в XVII ст. найбільш повно здійснив фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму мислитель і засновник нової прогресивної педагогічної системи Я.А. Коменський [1].

О. Квас під дитиноцентризмом розуміє особистісноорієнтовану модель виховання дитини, призначення якої – розширити її можливий життєвий шлях та саморозвиток на засадах гуманізації реального буття дитини, посилення уваги до системи її цінностей та інтересів задля формування у неї основ життєвої компетентності [4]. На переконання О. Квас, дитиноцентризм досліджує не тільки дитину, але і світ, у якому вона живе, тобто життєвий простір дитини, закономірності і дії людей, які зосереджують життєву активність на невеликому просторовому відрізку (місто, село, вулиця, ділячка тощо) [4].

Дитиноцентризм у сучасній освіті розглядається як один із чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти. Загалом це і є те, що може і повинна робити школа – допомогти кожному пізнати себе, розвинути на основі природних задатків. Сформована таким чином особистість у дорослому віці матиме більше можливостей для успішної самореалізації, що забезпечить динамічний розвиток суспільства на основі гуманізму й демократії.

Джон Дьюї поставив дитину у центр педагогічної системи, указуючи на те, що дитина – сонце, біля неї і повинна обертатися вся освіта; інтереси дитини стають цінностями освітньої основою організації всіх освітніх процесів; виховання та навчання дитини повинні проходити без примусу та натиску.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Втілення цих відомих положень на нормативно-прикладному рівні відбувалось досить складно, адже було необхідно врахувати не лише актуальні потреби сучасної дитини, а й закласти потенціал для її перспективного розвитку, готовності продовжувати навчання в базовій школі [2].

К. Ушинський приводу він писав: «Педагогів кількісно потрібно не менше, а навіть ще більше, ніж медиків, і якщо медикам ми ввіряємо наше здоров'я, то вихователям ввіряємо моральність і розум дітей наших, ввіряємо їхню душу, а разом із тим і майбутнє нашої вітчизни» [3]. Основною ж метою виховання повинна бути тільки сама дитина, бо все інше існує тільки для дитини.

Актуальними для Нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму: відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості; активність учнів в освітньому процесі; орієнтація на інтереси та досвід учнів; створення навчального середовища, яке перетворює навчання на яскравий елемент життя дитини; практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом; відмова від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини; виховання вільної незалежної особистості; забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини; упровадження шкільного самоврядування, що передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству; виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї).

Організація освітнього процесу в Новій українській школі ґрунтується на певних пріоритетах.

Дитиноцентризм: розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів; формування загальнолюдських цінностей; свобода вибору власної освітньої траєкторії; підтримка життєвого оптимізму; розвиток самостійності; плекання творчості й допитливості.

Визнання цінності дитинства: відповідність вимог віковим особливостям; визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру; врахування цінностей та інтересів дитини з метою формування в неї основ життєвої компетентності; обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність дитини

Радість пізнання: пізнавальний процес, який приносить радість дитині; обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на творчість і дослідницьку діяльність; презумпція талановитості дитини; розвиток особистості та умов для її формування; подолання будь-яких форм дискримінації; плекання в учнів гідності, оптимізму, сильних рис характеру і чеснот; плекання здоров'я учнів: формування здорового способу життя;

перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування. У Новій українській школі наскрізний процес виховання ґрунтується на цінностях 4 – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, до себе та інших людей та ін.) і соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність та ін.).

Отже, у центрі навчання в Новій українській школі є особистість учня, його потреби, мотиви, попередній досвід, здібності, активність, інтелект, індивідуально-психологічні особливості, ціннісні орієнтири, отже, навчання є антропоцентричним за метою, змістом і формами організації, усі методичні рішення спричинюються особистістю того, хто навчається. Працюючи в школі-гімназії №44, використовуємо ідеї дитиноцентризму, щоб в майбутньому наші учні стали цілеспрямованими, компетентними, гармонійними, соціальноактивними людьми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидоренко В.В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/710777/1/>(дата звернення: 03.03.2021р.).

2. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб.Міністрів України, від 21 лютого. 2018 р. № 87. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osvit> (дата звернення: 03.03.2021р.).

3. Ушинский К.Д. Материалы к третьему тому «педагогической антропологии». Собрание сочинений: В 11 т. - Т. 10. Москва-Ленинград: Изд. Акад. пед. наук РСФСР, 1948. 666 с.

4. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект. Монографія. Дрогобич, ДДПУ ім. І. Франка. 300 с.

Науменко В.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО БАТЬКІВ

В УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ

Соціально-економічні перетворення, які відбуваються в Україні, посилюють вимоги до виховання особистості, формування у неї етичної культури, гуманних відносин, шанобливого ставлення до рідних, друзів, незнайомих людей, до самої себе. Найголовніше в ньому - виховання шанобливого, поважного та дбайливого ставлення до батька та матері. Першими педагогами для дітей є батьки, які мають величезний вплив на дитину. Перші враження дитини, пов'язані з образами матері та батька. Вони впливають на дитину своєю поведінкою, прикладом, словами та способом життя. Тому без участі родини та без найтіснішого зв'язку з батьками, школа не здатна успішно

вирішувати освітні проблеми [1, с. 1].

Шанобливе ставлення - це вираз глибокої пошани до батьків та людей, що базується на визнанні людської гідності та особистісних чеснот школяра. Педагоги зазначають, що молодший шкільний вік вважається найбільш сприятливим для вирішення цієї педагогічної проблеми. Багато в чому це пов'язано з роллю, яку школа відіграє у житті дітей. Однак не слід розглядати прояви у школярів неповаги до людей як невдачу сім'ї чи школи. Це їх спільна проблема. Тому, коли ці два вагомні виховні інститути діють окремо, з'являється певна низка труднощів [2, с. 7].

Завдання сім'ї - сприяти роботі школи, підтримувати її вимоги та закріплювати практичні навички, які формує педагог. Учитель повинен пам'ятати, що батьки, які щодня впливають на дитину, мають необмежені можливості у формуванні її особистості. Враховуючи ці особливості, він повинен підкріплювати вимоги батьків своїм авторитетом [2, с. 7].

Проблему виховання дітей в сім'ї вивчали видатні педагоги минулого Я. Коменський, Ж.Ж.Руссо, Й. Песталоцці, А.Дистервег, А.С.Макаренко, В.О. Сухомлинський та ін.

В. О. Сухомлинський глибоко розумів внутрішній світ дитини, її переживання, почуття, знав психологію взаємин батьків і дітей та розглядав дитину як дзеркало сім'ї, що відображає духовний світ батька і матері. Він також звертав увагу саме на духовну і моральну атмосферу родин своїх учнів [3, с. 413].

Особливу увагу педагог звертав на стосунки членів сім'ї та їх значення для гідного виховання дитини та вважав, що в родині між батьками та дітьми повинні панувати стосунки, засновані на доброзичливості, щирості, і найголовніше, повазі.

Ідеальним результатом сімейного виховання є ставлення дітей до батьків. Василь Сухомлинський зазначав: «Поважайте, діти, матір і батька, дорожіть ними, бережіть їх; вони дали вам життя, вони створюють для вас радість і щастя ...» [3, с. 79].

Педагог у своїх доробках писав, що для успішного формування всебічно розвиненої особистості потрібна єдність школи й сім'ї. У вихованні дитини, на думку педагога, взаємозв'язок родини та школи відіграє особливу роль у виховання свідомої особистості.

Досвід роботи свідчить, що до планів виховної роботи включено щомісячну роботу із батьками. Кожного місяця проводиться виховні години, на яких присутні батьки разом із дітьми, на яких обговорюють різні теми, проводять інтелектуальні ігри, «мандрують країною» відкриваючи нові та цікаві місця та ін. І найголовніше, що батьки разом з дітьми вивчають щось нове та цікаве. У руслі цієї роботи у класі може бути куточок «Мій клас – моя родина», в якому розміщені родинні цінності, фото дітей з батьками, також є рубрика «Вітаємо» та багато іншого.

Виховна робота з учнями спрямована на те, щоб серед дітей панував дух єдності, бажання допомогти один одному, розділити радість чи смуток, радіти успіхам та поразкам. А головне, щоб учні класу, знали як наразі важливо шанувати батьків. Необхідно, щоб протягом року проводилися свята та різні

заходи, мета яких навчити учнів шанувати свою сім'ю, берегти тепло батьківської оселі, шанобливо ставитись до старших, піклуватися про молодших.

У практичній діяльності вчителя можна відмітити такі корисні методи співпраці сім'ї та закладу освіти, коли наприкінці року на «Шкільному зорепаді», батькам видаються «Подяки», як підсумок гарного виховання дітей.

Отже, педагогічна взаємодія закладу освіти з батьками буде сприяти закріпленню норм і правил культури поведінки та зміцненню практичних навичок поваги до батьків. Тому важливо усвідомити, що відсутність поваги до людей серед школярів є проблемою не лише для вчителів та батьків, а й для суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чорна О.О. Виховання шанобливого ставлення до людей у школі-родині. *Рідна школа*, 2006. №10. С.22-23.

2. Чорна О.О. Виховання у молодших школярів шанобливого ставлення до людей: навч.- метод. видання. Умань: Софія, 2009. С. 33.

3. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Вибрані твори. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 5.С. 263.

Ольмезова А.І.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольський державний університет

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ ПРАЦЕЛЮБНОСТІ УЧНІВ ПАЧАТКОВИХ

КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ НУШ

Виховання працелюбності є одним з важливих чинників виховання особистості. Включаючись у трудовий процес, дитина докорінно змінює своє подання про себе і про навколишній світ. Радикальним образом змінюється її самооцінка. Вона змінюється під впливом успіхів в трудовій діяльності, що в свою чергу змінює авторитет школяра в класі.

Праця є прекрасною життєвою необхідністю людини, її результат – цінністю. Тому вкрай важливе зростання дитини-початківця в праці [1, с. 4].

Серед основних базових якостей особистості, на яких ґрунтується фундамент особистісної культури дитини, науковці виділяють працелюбність. Це усвідомлення дитиною того, що не можна залишатися пасивним, а діяти, працювати, розуміти корисність трудових зусиль та практичних результатів, легко включатися в діяльність і виконувати її якісно, з задоволенням, проявляти креатив, творчість у дітей [2].

З усвідомленням необхідності учнями своєї участі у суспільно корисній діяльності поступово виховується потреба у праці, і разом з цим, формуються прагнення досягнення своєї мети, розуміння вимог до якості праці, вміння враховувати свої сили та вміння відповідно до наявних умов та визначеного терміну виконання, здатність аналізувати та коригувати її результати [2].

Тому важливо навчити учнів, перш ніж розпочати будь-яку справу, усвідомити мету своїх дій, для кого вона потрібна, чи на часі ця справа, а також зважити свої сили та можливості [2].

Працелюбність визначається як особистісна якість, що полягає у позитивному ставленні людини до процесу трудової діяльності і виявляється в активності, ініціативності, відповідальності, захопленості і задоволеності самим процесом праці [3, с. 79].

Формування – це процес становлення певного явища. Спільним у трактуванні є те, що формування будь-якого суб'єкта або об'єкта відбувається в діяльності. Проте формування не вичерпується цим змістом, під ним розуміється також процес утворення під впливом різних чинників системних відношень усередині цілісної організації особистості. На нашу думку, сполучним ланцюгом між двома підходами до трактування терміну «формування», може бути підсумкова теза: формування є основним способом існування будь-якого процесу, і, відповідно, воно приводить до розвитку [4].

З іншого боку, поняття «формування» охоплює взаємний вплив і зв'язок виховання, середовища та розвиток. Буває, що в процесі формування тієї чи іншої риси характеру розвиток і виховання обумовлюються зовсім іншими чинниками [4].

Виховання і середовище впливає і на спонтанну особливість, властиву розвитку. Але все це відбувається в такій єдності, що встежити за динамікою не вдається, це є складною проблемою. Саме ж виховання, як суспільне явище, відноситься лише до людей і відбувається у мікро- і макросередовищі [3, с. 65].

Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості [1, с. 5].

Педагогічна наука приділяла і продовжує приділяти значну увагу проблемам працелюбності підростаючого покоління, трудового виховання молодших школярів, підготовки вчителя початкових класів до педагогічної діяльності в галузі трудового виховання. Великий внесок у розробку методологічних і теоретичних основ трудового виховання школярів, підготовку вчителя початкових класів до цієї роботи внесли К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Д. Семенов і багато інших [2].

У процесі праці розвиваються здібності, трудові вміння і навички молодших школярів. У трудовій діяльності формуються нові види мислення. Внаслідок колективності праці школяр одержує навички роботи, спілкування, співробітництва, що покращує адаптацію дитини в суспільстві [1, с. 5].

По мірі розвитку особистості розширюється масштаб її діяльності – від особистісних інтересів до інтересів сім'ї, колективу, міста, держави, планети. Чим безкорисливіше спонукання до діяльності, тим більший масштаб і вища якість виконання справи [2].

Усе це проявляється через намагання робити якісно будь-яку довірену справу, а в подальшому – досягнення професіоналізму, участь у громадській діяльності, що передбачає розвиток безкорисності задля служіння ідеї гуманізму та еволюції [4].

При цьому страх зробити помилку та виглядати недосконалим в очах оточуючих трансформується в активність та рішучість, вміння програвати, не впадати в стан розчарування, тобто виправляти свої неповноцінні якості, та діяти далі на шляху досягнення поставленої мети [5].

Зазначене можливе за умови здійснення учнями об'єктивації самооцінки бажань, спонукань, вчинків, оволодіння навичками самопізнавальної діяльності. Уміння виявляти власні негативні якості, які можуть стати на заваді у здійсненні запланованого, та трансформувати їх у позитивні, дають можливість досягати успіху у розпочатій справі та взаємодіяти з іншими членами родини на основі правдивості, миролюбності, вдячності. Завдяки самоконтролю та самоуправлінню своїми бажаннями, емоціями, думками розвивається самодисципліна та самоорганізація, формується почуття міри, самовладання та позитивне мислення, які є складовими культури родинних взаємин [3, с. 110].

Початкова школа не може залишатися осторонь від процесів модернізації освіти, які відбуваються нині в усьому світі, і в Україні зокрема. Початкової ланки освіти стосуються всі світові тенденції та інновації: особистісно-орієнтований підхід, інформатизація, інтеграція тощо. До них належить і компетентнісний підхід, поява якого пов'язана, насамперед, з кризою освіти, що полягає в суперечності між програмовими вимогами до учня, запитами суспільства і потребами самої особистості в освіті. Відповідно до вікових можливостей дітей та на основі компетентнісного підходу визначено зміст нового Державного стандарту початкової освіти, який передбачає сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій учнів початкової школи [5].

Отже, у процесі працелюбності учні пізнають навколишню дійсність, систематизуючи і закріплюючи знання, учень закріплює свій кругозір. Він стає більш старанним у навчанні. Все це перетворює працю в активний стимул для отримання нових знань. Педагоги намагаються виховати у школярів моральне ставлення до праці, викликати інтерес до роботи.

Спонукування учнів до цілеспрямованої роботи над собою в форматі системного самопізнання та самовдосконалення супроводжується розвитком в них таких необхідних для свідомої життєдіяльності якостей як працелюбність, активність, бадьорість, радість, самостійність, скромність, вдячність, взаємодопомога, взаємодовіра, що сприяє підвищенню рівня їх культури родинних взаємин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пашков О.Г. Праця як засіб виховання // Педагогіка, 1992, № 7-8 с. 3-10 URL:<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1637/1./Sergitbko.pdf> (дата звернення: 26.02.2021).
2. Баранов С.П., Сластенин В.А. Педагогіка: учеб пособ. Москва, 2004. URL: <http://padaread.com/?book=41415> (дата звернення: 26.02.2021).

3. Батишев С.Я. Трудова підготовка школярів: питання теорії та методики. - М.: Педагогіка, 1981 с. 68-78, с. 103-120. URL: <http://chl.kiev.ua/cgi-bin/sp//print/index.php?id=32444> (дата звернення: 26.02.2021).

4. Макаренко А. С. Пед. соч.: В 8 т. Т.5. – М. : 1983-1986. URL: <http://svitlocult.org/150-2018/vypusk-81-sentjabr-2018/1383-jaremchuk-l-rezultaty-samopoznavatelnoj-raboty-po-knigam-je-a-pinkovskoj-%C2%ABjegologija%C2%BB-i-uchebmetodicheskomu-posobiju-%C2%ABmetodiki-lichnostnoprofessionalnogo-samosovershenstvovanija-sub-ekta-pedagogicheskoy-dejatelnosti-na-osnove-samopoznaniya%C2%BB.html> (дата звернення: 26.02.2021).

5. Евтух Н. Б., Пиньковская Э. А., Черкашина Т. В. Методики личностно-профессионального самосовершенствования субъекта педагогической деятельности на основе самопознания : учебно-методическое пособие. Черкассы: Издатель Чабаненко Ю. А. 406 с. URL: <http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/12717> (дата звернення: 26.02.2021).

Павлова С. В.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Патріотичне виховання підростаючого покоління завжди було однією з найважливіших завдань школи. Під патріотичним вихованням розуміється поступове і неухильне формування у учнів любові до своєї країни; світоглядна основа і глибоке почуття любові до своєї Батьківщини, готовність захищати його» [1]. Пов'язаний з почуттям гордості за свою Батьківщину і свій народ, повагою до його досягнень і гідним сторінок минулого. Основна роль у формуванні патріотизму у підростаючого покоління традиційно відводиться в школі.

В умовах політичної нестабільності в світі необхідність патріотичного виховання пояснюється тим, що підростаюче покоління як менш стійка частина населення все частіше виявляється втягнутою в різні неформальні політичні рухи. Діяльність деяких з них може мати непередбачувані наслідки. Тому проблема формування патріотизму у школярів особливо актуальна і потребує додаткового пояснення.

Необхідність позакласної виховної роботи та проведення системи заходів, що сприяють прояву інтересу і вихованню любові до своєї малої батьківщини, бажанням берегти її красу, піклуватися про рідну землю. Для виявлення ставлення до патріотичного виховання батьків і педагогів було проведено анкетування. Воно показало, що кожен з опитаних дорослих може дати розгорнуте тлумачення терміна «патріотичне виховання». При цьому педагоги стверджують, що патріотичне виховання можна починати вже з молодшого

шкільного віку, до того ж сім'я і заклад освіти повинні вести паралельну роботу в цьому напрямку.

У сучасному суспільстві для людини є актуальним відновлення культурних та історичних зв'язків з рідним краєм і своєю малою батьківщиною. Процес формування основ патріотизму і любові до своєї Батьківщини треба починати з самого раннього дитинства, що нерозривно пов'язано з особистістю самої дитини і його сім'ї. Так як формування дитини, як особистості відбувається в його найближчому оточенні, то головну роль тут відіграють батьки. Поступово знайомлячись з біографією своїх батьків, бабусь і дідусів, у дітей поступово складається своє сприйняття часу, минулого і наступності між різними поколіннями, складається свій маєток на події, що відбуваються і свою причетність до них [2, с. 59].

В силу вікових і психологічних особливостей життєвий і моральний досвід у відношенні до суспільства, до Батьківщини, до своєї країни обмежений. Тому, саме в цьому віці необхідно закладати основи патріотичного виховання, які стануть фундаментом суспільного становлення особистості. Психологи підкреслюють важливість виникнення паростків патріотизму, які складають «минулий досвід» людини, досвід почуттів, стосунків. Якщо дитина в дитинстві відчув почуття жалості до навколишньої дійсності іншій людині, гордість за своїх батьків, повагу до трудящої людини, радість від гарного вчинку, захоплення подвигом, він тим самим придбав «емоційний досвід, який буде мати величезне значення для його подальшого розвитку. Тим самим це буде основою, фундаментом глибших почуттів, умовою повноцінного емоційного розвитку людини.

Також психологи стверджують, що патріотичні почуття і їх розвиток залежать від засобів і методів виховання, від умов, в яких живе дитина. При цілеспрямованому вихованні почуття дитини набагато багатше, різноманітніше і проявляються вони раніше, ніж у дітей, які не отримали правильного виховання [4, с.75].

Почуття патріотизму дітей формується, коли вони починають усвідомлювати себе частиною цілого культурно-історичної спільноти, стають причетними до народної культури. Ці діти не мають постійних інтересів, слабо виявляють ініціативу, їх увага нестійка. Вони потребують постійної допомоги та поради вчителя в організації свого дозвілля.

Відмінною особливістю почуттів дітей молодшого шкільного віку є розширення області явищ, пов'язаних з малою Батьківщиною, які викликають ці почуття. Глибоке знайомство дітей цього віку з явищами суспільного життя сприяє зростанню соціального начала в почуттях, формуванню правильного ставлення до фактів навколишнього життя. У вихованні емоційно-чуттєвого компонента велике значення має приклад емоційного ставлення дорослих до дійсності. Від багатства проявів почуттів дорослих залежить емоційне сприйняття дітьми того чи іншого явища дійсності [3, с. 52]. Поведінковий компонент патріотичного виховання формується через соціальне спрямування: освоєння соціальних ролей, досвід соціальної взаємодії у відкритому соціумі, прилучення до демократичних форм життєдіяльності.

Патріотичне виховання завжди було одним з найважливіших напрямків в роботі педагога початкових класів. Молодший шкільний вік найбільш сенситивний період для виховання позитивних рис особистості, в тому числі і патріотизму. Саме в цьому віці відбувається активний процес накопичення знань про позитивний і негативний в житті суспільства, про взаємини між людьми, про свободу вибору того чи іншого способу поведінки [5, с. 88].

Відома чутливість молодших школярів встановлює нам потреба наділяти знання про суспільство, Батьківщини та її історії в яскраву образну форму, ґрунтуючись на емоціях і почуттях дітей. З раннього дитинства потрібно закласти в дітях початкове уявлення про місце і ролі їх країни в світі. Той, хто працює з молодшими школярами, добре знає, наскільки важко сформувати у дітей 7-10 років хоч уявлення про малої і великої Батьківщини. Але робити це, тим не менш, необхідно. Без любові до Батьківщини і поваги до його історії і культурі неможливо виховати громадянина і патріота, сформувати у дитини почуття власної гідності, прищепити йому позитивні якості. Саме тому необхідно працювати над розвитком емоційно-чуттєвого компонента патріотичного виховання [2, с. 23].

Представлені завдання реалізуються в навчальному процесі за допомогою різноманітних за змістом виховних форм робіт, участі молодшого школяра в громадських справах класу і школи, виконанні громадських доручень; а також за допомогою сімейного виховання і забезпечення взаємодії сім'ї і школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Козакова І. С. Особливості патріотичного виховання дошкільнят. *Обруч*. 2003. № 6. С. 8-12.
- 2.Алієва С.А. Психолого-педагогічні передумови виховання патріотизму у дітей молодшого шкільного віку. *Початкова школа*. 2017. №9. С. 17 -20.
- 3.Асмолов А.Г. Системно-діяльнісний підхід до розробки стандартів нового покоління. *Педагогіка*. 2017. №4. С. 18 -22.
- 4.Маврин С.А. Бурмістрова, Е. В. Поняття цілісності виховання і його розвиток в сучасній педагогічній науці. Москва, 2017. 266 с.
- 4.Програма позаурочної діяльності «Кіно-клуб» для учнів 1 класу. URL: <http://pandia.ru/text/78/042/70167.php> (дата звернення: 26.02.2021).

Пєнова В.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ

Толерантність завжди цінувалася у суспільстві. Толерантність – це вміння бути терпимими до людей з різними характерами, вміння жити та піклуватися про себе не зважаючи на думки інших, здатність користуватися своїми правами та обов'язками так щоб не заважати оточуючим.

У науковій літературі поняття «толерантність» розглядається як здатність розуміти різні культури та форми людського самовираження.

У наш час, толерантність виступає об'єктом та предметом дослідження багатьох сфер наукового знання: філософії, політології, соціології, психології та інших дисциплін, дає нам можливість більш детально розглянути дане явище і зрозуміти його місце у системі знань про людину [1, с. 3].

З раннього віку дитина навчається по-різному ставитись до оточуючих. Зрозуміло, що до одних людей вона виявляє тепло і любов, до других відчуває байдужість, а до когось і непривільність. Таким чином, розуміємо, що дитина ставиться по-різному до оточуючих. Як зазначає О.О. Максимова, при вихованні толерантності ставлення дитини до оточуючих майже не змінюється. Дитина має право на свою думку про людину та на її оцінку, і саме це породжує певне ставлення до суспільства. Однак толерантність означає що дитина має вживатися не тільки з людьми про яких у неї хороша думка, а й з тими до яких вона відчуває неприязність [2, с. 9].

Головними принципами толерантності О. А. Молчанова називає: довірче співробітництво – встановлення в освітньому закладі відносин взаєморозуміння і взаємної вимогливості між адміністрацією, педагогами, з одного боку, і вихованцями, з іншого; екологія взаємовідносин – забезпечення сприятливого соціально – психологічного клімату в освітньому закладі як основи формування толерантного середовища; формування почуття власної гідності, самоповаги, поваги до оточення, народів, незалежно від їх соціальної належності, національності, раси, культури, релігії [3, с. 14].

Також, є три аспекти толерантності з позиції вихователя: вихователь якому притаманна толерантність; толерантність у співпраці з іншими людьми; толерантність у спілкуванні між педагогами. Толерантний вчитель розуміє, що він є взірцем для учнів, виховує у собі відповідні навички потрібні для спілкування та вирішення конфліктів; використовує творчі шляхи до вирішення проблем; забезпечує умови для спільної конструктивної активності учасників освітнього процесу і для особистісних досягнень, не підтримує агресивну поведінку або загострене суперництво; сприяє залученню учнів і батьків до прийняття рішень і розробок програм спільної діяльності; зрозуміло виражає свою позицію щодо непорозумінь; усвідомлює культурні відмінності для їх визнання та прояву у житті [3, с. 14 – 15].

Молодший підлітковий вік, згідно з класифікацією А. Капської – це період розвитку дітей від 11-13 років. Молодший підлітковий вік є найбільш сенситивний до формування толерантності, у цьому віці починають закладатися емоційно – особистісні передумови для формування майбутнього світогляду особистості. Підлітки починають цікавити інші люди, їхні погляди та поведінку. У цьому віці підвищується інтерес до внутрішнього світу, інтерес до самого себе та відповідальність, відбувається формування самосвідомості, самооцінки [4, с. 101].

Розвитком толерантності в підлітковому віці є такі чинники:

- умови для формування особистості;
- рівень задоволеності у міжособистісному спілкуванні;

- вплив дорослих на бажання підлітка стати дорослим і самостійним;
- рівень взаєморозуміння дорослими підлітка.

Таким чином, підлітковий вік – це найбільш складний етап становлення людини до дорослого життя, створення нового себе на основі перебудови стосунків з оточуючими людьми і зі своїм внутрішнім «Я». Підлітковий вік є найбільш рушійним формуванням для моралі та правильної поведінки у суспільстві.

Отже, підлітковий вік – це досить не простий період у житті кожної людини на шляху становлення її до дорослої розвиненої особистості. У цей період підлітки зазвичай досить енергійні, активні та інколи вибухові. Вони мають навчитися поводити себе толерантно з оточуючими людьми, також правильно налагоджувати дружні стосунки з ровесниками. У цей час підліткам потрібна допомога батьків і вчителів для того щоб стати ввічливою та освіченою людиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Карпюк Ю. Я. Толерантність як детермінанта моральної поведінки підлітків. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки.* 2017. № 1(2). С. 1–12.

2.Максимова О. О. Толерантність як складова морального виховання. *Наукові записки: збірник наукових статей.* Київ, 2015. № 128. С. 1–12.

3.Молчанова А. О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога: посібник. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013. 188 с.

4.Ремньова А. Г. Особливості виховання толерантності у молодших підлітків. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: Збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2011 рік, 9-10 лютого 2012 року.* Київ, 2012. С. 101–102.

Поліщук О.А.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ ОДИН ДО ОДНОГО ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У Концепції Нової української школи запропоновано новий підхід до організації освітнього процесу у початковій школі, згідно з яким виділяються два цикли навчання: адаптаційно-ігровий (1-2 класи) та основний (3-4 класи). Адаптаційно-ігровий цикл дозволяє максимально оптимально для дитини здійснити перехід від дошкільної до початкової освіти завдяки використанню ігрових форм і методів навчання у перших класах початкової школи. У цьому зв'язку Г. Кравцов стверджував: «дошкільники тільки навчаються грати, а молодші школярі – грають». Повноцінна дитяча гра у дошкільному віці і у

перших класах початкової шкли можлива за умови сформованості ігрової компетентності дитини [1].

Отже, сформована ігрова компетентність дозволяє дитині приймати ігрові завдання, поставлені вчителем, ефективно розв'язувати їх, що сприяє розвитку ключових компетентностей, окреслених в Концепції Нової української школи, які будуть служити базою для самовдосконалення людини в фізичній, психічній та соціальній сферах дійсності [1].

Отже, гра – це вид діяльності, що впливає на всі сфери життя дитини і є безумовною потребою особистості. Гра активізує всі складові особистості дитини – волю, інтелект, пізнання, почуття, емоції, потреби. Важливою її особливістю є позитивний емоційний тонус, радість, що ведуть до зростання пізнавальної активності, самовиразу та саморозкриття особистості. Музичні пластичні та рухові форми як складова роботи з дітьми дошкільця та шкільного віку [2].

Граючись, дитина зосереджує увагу, а це вже є початком виховання сильної волі. Ігри виховують дружні, товариські взаємини між їх учасниками, між дітьми й вихователями, між учнями та вчителями. Під час гри виникає потреба співробітництва та необхідність виконання певних правил, діти привчаються володіти власними почуттями, вчать шанувати права іншого [3].

Завдяки грі дитина набуває соціального досвіду, пізнає дійсність і взаємовідносини в ній, опановує соціальні ролі та функції дорослих, оволодіває загальнолюдськими цінностями, культурою, системою соціально вироблених знаків (Н. Захарова). Ігрова діяльність закріплює в малюка нові поведінкові навички і способи взаємодії з однолітками, стимулює розвиток вербальних та невербальних комунікативних навичок, інтенсифікує процеси розвитку, виховання та навчання. Коли дитина бере на себе роль у грі, вона діє не тільки відповідно до її характеристик, а й постійно співвідносить з ігровою роллю свої риси, здібності та прагнення, учиться розуміти себе і свої бажання (С. Копилов). Труднощі, що виникають під час вирішення навчальної задачі, у грі долаються дітьми набагато легше, без напруги. Саме гра задовольняє біологічні, духовні та соціальні потреби дитини (О. Бизикова). Отже, саме в грі діти навчаються співпрацювати, позитивно взаємодіяти, враховуючи інтереси один одного, не порушуючи права однолітків. Гра виховує доброзичливе ставлення дітей один до одного, допомагає осмислити способи організації колективної діяльності. Завдяки грі діти навчаються дружності, товариськості, а також набувають навиків співчувати, співпереживати, вболівати за своїх друзів [4].

Для вчителя початкових класів уміння керувати ігровою діяльністю дітей має стати органічною потребою. Адже у формуванні особистості молодшого школяра провідна роль належить першому вчителю, який закладає надійне підґрунтя духовності й культури. Для дитини цього віку вчитель потрібен як організатор життєдіяльності, що забезпечує кардинальні потреби в самоактуалізації. Тому саме через гру педагог має змогу толерантно, ненав'язливо, технологічно культурно ввести дітей у спеціально створені виховні ситуації, що власне є основою особистісно зорієнтованого виховання учнів. Майбутній педагог повинен усвідомлювати той факт, що серед провідних

ігрових сфер почесна роль належить мистецтву, де музика посідає чільне місце. Недаремно дослідники вважають музичне мистецтво вищою формою гри (Й. Хейзінга). Втім не кожен слухач (тим більше дитина молодшого шкільного віку) підготовлений до адекватного сприймання і розуміння музичних образів. Саме вчитель має допомогти учням увійти в художній діалог з музикою, а найкращим шляхом до цього є музично-ігрова діяльність[5].

Велике значення у вихованні моральних цінностей в учнів початкових класів має позакласна робота. Це могутній засіб виховання, адже саме в ході позакласної роботи вихованець розкриває себе, свої уподобання, вміння, цінності, переконання. Позакласна виховна робота – різноманітна діяльність учителів, вихователів, спрямована на виховання учнів і здійснювана в позаурочний час. Педагог в ході виховної позакласної роботи може невимушено спілкуватися з вихованцями і моральне виховання тут проходить легше. Під час позакласної роботи здійснюється розвиток ініціативи учнів, винахідливості, творчих здібностей і задатків, широко використовуються цікаві форми і методи роботи [6].

Виховна робота в позакласний час виконує ряд педагогічних функцій: здійснення різнобічного виховання, виховання суспільної та пізнавальної активності, пробудження інтересу до різних областей знань і видів діяльності, виявлення і розвиток здібностей, культурна організація вільного часу, професійна орієнтація, регулює вплив масової інформації [6].

Під час організації позакласних комплексних заходів учитель може запропонувати такі форми роботи: сюжетно-рольові ігри, конкурси, вікторини, заочні мандрівки у країну мистецтв, творчі хвилинки, часи мистецтва, інсценівки та театралізації творів мистецтва. Позакласна виховна робота дозволяє широко використовувати різноманітні форми роботи з школярами, які поділяються на масові, групові та індивідуальні. Велику роль у вихованні мають позакласні комплексні заняття або справи – заходи. Вони поєднують різні методи і прийоми виховної роботи. Під час проведення занять діти можуть проявити себе в тому, що найкраще виходить, спробувати себе в різних ролях. Діти разом з вихователем продумують, проводять і підсумовують заняття, що сприяє розвитку відповідальності, ініціативи, творчості, самооцінки [6].

Отже, дослідження науковців свідчать про значну роль рухливих ігор у формуванні особистості дошкільника, зокрема, вихованні моральних чеснот: сміливості, витривалості, самостійності, дружелюбності, рішучості, справедливості. Оскільки гра в дошкільному віці є провідним видом діяльності дітей, саме вона дозволяє педагогові формувати взаємини в колективі, навчати толерантності у спілкуванні, співпрацювати під час виконання завдань без дисциплінувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федорова М.А. Особливості розвитку ігрової компетентності дитини у контексті наступності між дошкільною освітою і початковою школою. *Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи* : монографія / за заг. редакцією В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 300-314.

2. Дика Г. Музичні пластичні та рухові форми як складова роботи з дітьми дошкільця та шкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 8. С. 91-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2014_8_15 (дата звернення: 26.02.2021р.).

3. Верховинець В. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Verkhovynets_Vasyl/Vesnianochka_Ihry_z_pisniamy_dlia_ditei_doshkilnoho_viku_ta_molodshykh_shkoliariv/ (дата звернення 26.02.2021р.).

4. Пуйо О. І. Формування моральних якостей дітей дошкільного віку засобами рухливих ігор. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v4/i14/18.pdf> (дата звернення: 26.02.2021р.).

5. Мар'євич Н. Шляхи підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації музично-ігрової діяльності молодших школярів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. № 5. 2009. С. 141-146. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NZTNP_U_ped_2009_5_32.pdf (дата звернення: 26.02.2021р.).

6. Поліщук О.П. Виховання в учнів початкових класів моральних цінностей у процесі позакласної роботи. *Молодий вчений*. 2018р., квітень. № 4.1 (56.1). С. 61.

Полянська В.В.,

здобувачка вищої освіти

Наукова керівниця: **Задорожна-Княгницька Л.В.,**

докторка педагогічних наук, професорка,

завідувачка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ ЛЮДЕЙ

Соціально-економічні перетворення, які відбуваються в Україні, посилюють вимоги до виховання особистості, формування у неї етичної культури, гуманних відносин, шанобливого ставлення до рідних, друзів, незнайомих людей, до самої себе. Реалізація програм передбачає концентрацію зусиль педагогів не лише на початковому компоненті, но й на вдосконаленні оточуючого середовища та стилю взаємовідносин між його учасниками.

Із розвитком науки і техніки діти отримали велику можливість пізнати те, що раніше було недосяжним для їх батьків, проте втратили уміння правильно спілкуватися і поводитися. Сьогодні ми гостро відчуваємо дефіцит етичних цінностей серед молоді. Часто доводиться спостерігати у школярів прояви неповаги, байдужості, грубості, нетактовності у ставленні до оточуючих людей. Діти не шанують старших, особливо старих, з недовір'ям ставляться до їхньої досвідченості, байдуже, а інколи з насмішкою сприймають зауваження і настанови, вважаючи людей похилого віку “відсталими”, а їхні погляди “віджилими”. Сучасне соціальне середовище не сприяє вихованню у них етичних норм поведінки. Все більше звикаємо до мізерних виявів ввічливості,

сором'язливості, доброзичливості. Ми починаємо забувати, що найвищою цінністю суспільства є людина, яку потрібно вміти шанувати [1, с.70].

Ціннісне ставлення до людей виявляється у моральній активності особистості, прояві відповідальності, чесності, працелюбності, справедливості, гідності, милосердя, толерантності, совістливості, терпимості до іншого, доброзичливості, готовності допомогти іншим, обов'язковості, добросовісності, ввічливості, делікатності, тактовності; вмінні працювати з іншими; здатності прощати і просити пробачення, протистояти виявам несправедливості, жорстокості. Показник моральної вихованості особистості — це єдність моральної свідомості та поведінки, єдність слова і діла, наявність активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції.

У молодшому шкільному віці дитина оволодіває елементарним умінням та навичками підтримки та збереження міжособистісної злагоди, запобігання та мирного розв'язування конфліктів; здатністю брати до уваги думку товаришів та опонентів; орієнтацією на дорослого як носія суспільних еталонів та морального авторитета.

Зараз, у становленні «Нової української школи», реалізація програм передбачає концентрацію зусиль педагогів не лише на початковому компоненті, але й вдосконаленні оточуючого середовища та стилю взаємовідносин між усіма учасниками освітнього процесу. Для розвитку міжособистісної злагоди на уроках використовують парні, групові та командні роботи, проекти та дослідження із залученням дітей з різного кола спілкування. Також влучно використовуються техніки «Крісло автора», «Мікрофон», які дають змогу кожному сказати свою думку, що також свідчить про повагу до один одного.

У підлітковому віці зростає цінність дружби з однолітками, відбувається емансипація від безпосереднього впливу дорослих, розширюється сфера соціального спілкування, засвоюються суспільні цінності, формуються соціальні мотиви поведінки, виникає критичне ставлення до людей як регулятор поведінки.

У юнацькому віці збільшується кількість виконуваних старшокласником соціальних ролей, зростають вимоги до відповідальності за дії та вчинки, формуються мотиви самовизначення, вдосконалюється вміння керуватися свідомо поставленою метою, зростає роль самостійних форм діяльності: формується суспільна активність.

Пізнавальна діяльність учнів у старших класах характеризується новими вміннями і розвиненими здібностями, такими як: багатство словникового запасу, розвиток допитливості, уміння організувати сприйняття інформації та визначати нові ідеї, володіти достатнім обсягом інформації, застосовувати засвоєний матеріал за нових умов, критично мислити, вирішувати складні проблеми, засвоювати причинно-наслідкові зв'язки, встановлювати приховані залежності і зв'язки, інтегрувати й синтезувати інформацію, відрізняти незначні відмінності, досконало аналізувати ситуацію, передбачати наслідки, оцінювати процес і результати, міркувати, будувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, узагальнювати та робити висновки [2].

Старшокласники, визначаючи систему цінностей, керуються планом свого індивідуального розвитку та соціальною значимістю життєвих цілей.

Процес навчання в школі як в освітньо-виховній установі створює можливості для розвитку в учнів активності у пізнанні і частково у практичній діяльності, але не завжди сприяє налагодженню толерантних міжособистісних стосунків. Реалізація цих можливостей пов'язана з формами взаємодії, які педагоги використовують у навчально-виховному процесі. Під час дослідження ми з'ясували, що найбільш поширеними в шкільній практиці є фронтальні та індивідуальні форми. Проте оптимальними для виявлення моральної активності учнів є саме групові форми, поширення яких стримується тим, що в теорії і методиці навчання клас не розглядається ні як група, ні як колектив, а в теорії виховання пізнавальна діяльність не визнається як базовий чинник для об'єднання і розвитку класного колективу [3, с. 63].

Отже навчально-виховний процес з його класно-урочною системою не може стати умовою реалізації активності у пізнанні і моральному розвитку для значної частини школярів, що призводить до проявів егресивної поведінки щодо освіти і навчання, тобто уникнення від виховного впливу. Ми також з'ясували, що ті масові форми, які переважають у виховній практиці, об'єктивно не сприяють установленню дружніх зв'язків, гуманних стосунків, виникненню прихильності між учасниками творчих справ, розумінню один одного, незважаючи на зусилля і суб'єктивні наміри педагогів. Крім того, створюючи об'єктивні можливості для реалізації школярами активної життєвої позиції лише в інституційному спілкуванні, ще й досі доволі обмежені можливості у неформальному спілкуванні, грі, соціально корисній діяльності, яку організують педагоги, частково вступають у суперечність із реальним життям школярів. Отже, і в цьому разі можна констатувати наявність фактів егресивної поведінки учнів, що знижує виховний вплив школи як організації на формування моральної особистості і на соціалізацію в цілому [4, с. 63].

Збагачуючи освітнє середовище учнів атмосферою, в якій найбільш авторитетні для них люди, взаємодіючи між собою, із учнями, іншими людьми виявляють повагу один до одного, ми мимоволі дозволяємо їм прийняти заданий стиль поведінки. Вирішальним моментом у єдності виховних впливів є постійне збіг позитивних вимог і вчинків вчителів і батьків, які дозволяють зростаючій особистості завжди знаходитися під впливом умов, які не суперечать один одному, умов, що викликають позитивні відгуки, ставлення до оточуючих.

Вчителі та родичі в освітньому просторі, створеному для дітей, стають взірцем для наслідування. Їх приклад поваги до людей сприяє появі в учнів бажання активно працювати над собою, розвивати та вдосконалювати свої особисті якості та долати наявні недоліки. Сприймаючи позитивну закономірність, діти відчують внутрішні суперечності між досягнутим та необхідним рівнем розвитку, що сприяє виникненню їх потреби у вдосконаленні.

У процесі навчання герої книг, фільмів, історичні діячі, видатні вчені, співаки, художники та спортсмени мають велику освітню силу. Найкращий спосіб пізнати людину, сформуванати шанобливе ставлення до неї можливо лише в тісній співпраці.

Взаємодіючи з різними людьми, учні отримують можливість зрозуміти стан інших, його дії та вчинки, навчаються оцінювати особистість співрозмовника в цілому. Правильно організована взаємодія в діяльності (ігри, навчальна та суспільно корисна робота), що передбачає зміну позицій, ролей, статусів, дає можливість пережити радість та проблеми інших людей як свої власні; сприяє появі в учнів не тільки бажання бути схожим на суб'єкта взаємодії, але і відповідно ставитись до нього [5, с. 81].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азова Б.О., Крол С.Є. З досвіду виховання в учнів навичок і звичок культурної поведінки. 2016. 76 с.
2. Про Основні орієнтири виховання учнів 1 - 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Наказ від 31 жовтня 2011 року № 1243. *Liga 360*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS17139> (дата звернення: 24.02.2021)
3. Білоусова В.О. Виховання культури поведінки учнів. Київ: Рад. школа, 2016. 150 с.
4. Кузнецова О.А. Педагогічні умови формування моральних норм поведінки молодших школярів. Миколаїв: ІЛІОН, 2016. 154 с.
5. Бех І.Д. Виховання особистості: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2017. 344 с.

Рейпольська О.Д.,

кандидатка педагогічних наук,
завідувачка лабораторії дошкільної освіти і виховання
Інституту проблем виховання НАПН України

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЦІННІСНОГО САМОСТАВЛЕННЯ

Одним із важливих показників прогресу людства є рівень гуманізації суспільства. Система освіти у цьому зв'язку є показником міри його досконалості. Відтак, перед сучасною освітою стоїть кардинальне завдання формування у зростаючої особистості основ розуміння світу як такого, що постійно змінюється, в якому вона перебуває у стані постійного його творця і самої себе, починаючи з дошкільної ланки. Це посилює інтерес до педагогічних досліджень питань самосвідомості, формування ціннісного самоствавлення дошкільників, а характер і ефективність його формування в дошкільному віці стає фактором успішного подальшого особистісного розвитку впродовж життя.

У нормативних документах, які регламентують освітню діяльність закладів дошкільної освіти, а саме: у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Законах України «Про Освіту», «Про дошкільну освіту», визначено основні принципи освіти, які передбачають орієнтацію на цілісну особистість, формування в неї свідомої позиції як ставлення до оточуючого світу, так і ставлення до себе.

Наукові дослідження, що розкривають теоретико-психологічну проблему ставлень особистості (Б. Ананьєв, І. Бех, О. Кононко, С. Ладивір, О. Леонтєв, В. М'ясищев, Т. Піроженко, Ю. Приходько, В. Столін та ін.) та відповідні пошуки у педагогіці (В. Ляпунова, Т. Мішечкіна, С. Світлична, О. Семенов,

О. Степанов та ін.) характеризують це утворення як систему зв'язків людини із значущими для неї сторонами дійсності, що реалізується в поведінці, закріплюється у способі життя, стає складовою свідомості й самосвідомості особистості, підґрунтям самоцінності.

Як свідчить аналіз психологічних робіт (Л. Анциферової, О. Асмолова, Д. Леонтьєва, О. Леонтьєва, А. Петровського, В. Слободчикова та ін.), ставлення до себе є складно-структурованою характеристикою особистості, однією зі складових її суб'єктного ядра, структури її самосвідомості, характеристикою самоцінності й механізмом управління поведінкою. Воно виникає на основі самосприйняття образу «Я» й оцінки значущого оточення (С. Рубінштейн, В. Столін), проявляється у поведінці й діяльності як загальне, глобальне почуття «за» чи «проти» самого себе у формі самоповаги, аутосимпатії, самоінтересу, близькості до самого себе, очікуваного ставлення інших (Р. Пантілеєв, В. Столін та ін.). Механізм самоствавлення утверджується за допомогою вчинків, під час яких суб'єкт, керуючись своїми знаннями і прагненням, робить вибір на користь поведінки, що включена у позитивний еталон соціальної групи (Е. Кязим-Заде та ін.).

Визначимо сутність поняття «ціннісне самоствавлення дошкільника», яке ми розуміємо як сукупність уявлень, переживань і конструктивних чи деструктивних самоцінувань особистості у формі власних рефлексивних якостей, які, узагальнюючись у ціннісне-Я, зумовлюють стиль її поведінки, діяльності та спілкування.

Генезис ціннісного самоствавлення дошкільника інтерпретується як індивідуально і соціально вільний акт свідомої реалізації ним своєї ціннісної сутності, що пов'язано з динамічним змінюванням власного «Я», розвитком ідентичності. Зокрема, ціннісне самоствавлення дошкільника пов'язане зі здатністю характеризувати себе як слухняного, розумного, веселого, охайного із намаганням в сюжетно-рольових іграх презентувати власне «Я» через сукупність запозичених у значущих дорослих властивостей.

Нами з'ясовано, що розвиток ціннісного самоствавлення особистості в дошкільному віці невід'ємний від процесу входження дитини у соціальний простір і реалізації у ньому власної ціннісної сутності. У соціальному просторі закладу дошкільної освіти особистість одночасно і відкриває, і опановує суспільні цінності й смисли, «наділяє» їх особистісним змістом, робить їх надбанням ціннісного «Я». Саме ціннісні і смислові «виміри» виступають базисом простору самоусвідомлення, «опануванням світу в собі», стимулюють розвиток нового рівня ціннісного «Я».

Завдяки осмисленню, узагальненню результатів науково-теоретичних досліджень щодо: формування смисло-життєвих особистих цінностей в соціальному просторі (Б. Братусь, Д. Леонтьєв), становлення особистісного простору (С. Нартова-Бочавер, Т. Литаренко), розвитку простору самоусвідомлення (Б. Ананьєв, Р. Бернс, В. Столін), а також когнітивної складової (П. Чамата, І. Чеснокова), емоційної складової (М. Лісіна, В. Рибалка О. Соколова, А. Сільвестру, Ш. Шварц), мотиваційної складової (Г. Балл, Л. Божович, А. Маслоу), комунікативної складової (Г. Андрєєва, О. Корніяка),

регулятивної складової (І. Бех, М. Савчин, С. Якобсон), центрального конструкту – ціннісного «Я» (С. Нартова-Бочавер, Н. Непомнящая, Г. Цукерман), було обґрунтовано такі структурні складові ціннісного самоствавлення дошкільника, як: когнітивна; емоційна, мотиваційна.

Отже, проведений теоретичний аналіз та емпіричне узагальнення дослідження дозволили виявити суттєві зміни у соціальному і особистісному просторі дошкільників 3-4 років, що полягають у розширенні кола соціальних контактів та їх збагаченні новими ціннісними орієнтаціями. Вдосконалення зазначених просторів веде до поступового зменшення впливу зовнішніх соціальних чинників, замість яких у структурі ціннісного самоствавлення дошкільника починають посідати внутрішні (особистісні) потенційні ресурси.

Це сприяє якісному становленню його ціннісного самоствавлення, інтимності спілкування із самим собою, зменшуючи відстань між «Я-зовнішнім» та «Я-внутрішнім». Зростає орієнтація особистості дошкільників «зсередини», її свобода та лібералізація зовнішніх нормативних обмежень, що наближує дитину до пізнання сутності ціннісного «Я».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рейпольська О.Д. Теоретико-методичні засади формування у дошкільників ціннісного самоствавлення. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук 13.00.08 – дошкільна педагогіка. URL: <https://ipv.org.ua/2021/materialy-do-zakhystu-reypolskoyi-olhy-dmytrivny/> (дата звернення: 21.02.2021).

2. Рейпольська О.Д. Теоретико-методичні засади формування у дошкільників ціннісного самоствавлення: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні. 2020. 380с.

Самарська С.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ

КУЛЬТУРИ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Школа і сім'я - найважливіші сфери життя дитини, які постійно піддаються змінам. Втрата сімейних цінностей на сучасному етапі розвитку суспільства поряд з іншими стала однією з основних причин демографічних проблем. Тому однією з важливих і насущних проблем є співпраця школи та сім'ї.

Починаючи з XVII століття, Я. Коменський, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Дж. Локк, Й. Герbart – кожен з них мав власні уявлення про сімейне виховання та його ролі в підготовці до самостійного життя особистості.

Успішне вирішення завдань виховання можливе лише за умови взаємодії сім'ї та школи. Співпраця сім'ї та школи стає все більш актуальною. Обидві сторони висувують свої, часом справедливі претензії. Так вчителі скаржаться на відсутність інтересу у батьків до шкільного життя своїх дітей, відсутність

моральних цінностей, пасивність, часом погане виховання. Батьки ж у свою чергу незадоволені надмірними навантаженнями, взаємовідносинами в дитячому колективі, байдужістю педагога.

Взаємодія закладу освіти та сім'ї – це взаємозв'язок педагогів і батьків в процесі їх спільної діяльності і спілкування. У результаті розвиваються обидві сторони. Отже, взаємодія школи та сім'ї – джерело і важливий механізм розвитку учнів середніх класів [3, с. 25].

Як писав видатний педагог В. Сухомлинський: «У родині закладаються коріння, з яких виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи».

Сім'я як виховний колектив має низку специфічних особливостей. Перш за все, це - колектив, об'єднаний не тільки спільністю мети, але і кровноспорідненими зв'язками. Батьківські почуття, батьківська любов – своєрідний каталізатор, що прискорює розвиток особистості. Це порівняно стабільний колектив, де спілкування відбувається постійно, в найширших сферах, у різноманітних видах діяльності [4, с. 215].

Особливістю сім'ї є те, що вона являє собою різновіковий колектив, де старші виступають природними вихователями дітей, здійснюється передача досвіду старших поколінь молодшим.

У родині закладається і забезпечується виховання найважливіших якостей особистості. У ній дитина отримує перші уявлення про світ, тут формується той фонд понять, поглядів, почуттів, звичок, який лежить в основі морального становлення особистості. Тільки в сім'ї можна створити та відтворити культуру істинно родинних відносин, освоїти найважливіші соціальні ролі, збагатити моральний досвід, здійснити статеве виховання дітей, підготувати їх до майбутнього сімейного життя [4, с. 226].

Сім'я покликана допомогти засвоїти позитивний досвід життя і праці старших поколінь, забезпечити розумну організацію життя дитини, накопичити цінний індивідуальний досвід діяльності, відносин, звичок.

Мета сімейного виховання – формування таких якостей особистості, які допоможуть гідно долати всі труднощі та перепони, що зустрічаються в житті. Розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, первинного досвіду трудової діяльності, моральне й естетичне формування, фізичне здоров'я та емоційна культура дітей – все це залежить від сім'ї, від батьків, власне становить завдання сімейного виховання. Відомо, що батьки мають найбільший вплив на дітей. Ж.-Ж. Руссо стверджував, що кожний наступний вихователь надає на дитину менший вплив, ніж попередній.

Безумовно, сімейне і соціальне виховання взаємопов'язані, доповнюють і можуть, певною мірою, навіть замінювати один одного, але вони нерівнозначні, ні за яких умов не можуть стати такими.

Сім'я забезпечує базисне почуття безпеки, гарантуючи постійний захист життя дитини при освоєнні нових способів його дослідження та реагування, взаємодії із зовнішнім світом. Також родичі є для дитини джерелом гармонії у хвилини хвилювань і відчаю.

Як відомо, діти зазвичай прагнуть копіювати поведінку людей з їхнього оточення. Це свідомо спроба поводитися так само, як інші, неусвідомлена реакція, аспект ідентифікації з іншими.

У зв'язку з цим важливо відзначити, що діти вчать у батьків певним зразкам поведінки, не тільки засвоюючи безпосередньо, їм повідомляються певні правила. Також діти можуть засвоювати завдяки спостереженню навички комунікації, що існують у взаєминах батьків.

Сім'я відіграє велике значення в придбанні дитиною життєвого досвіду. Вплив батьків особливо великий тому, що вони є для дитини джерелом необхідного життєвого досвіду. Запас дитячих знань багато в чому залежить від того, наскільки батьки забезпечують дитині можливість розвиватися в різних напрямках, згідно з інтересами дитини. Крім того, з дітьми важливо багато розмовляти.

Дитина, яка відчуває на собі любов батьків, виросте щасливою, буде намагатися створити свою сім'ю. Батьки старшого покоління завжди будуть членами сім'ї молодшого покоління. Якщо виховували молодше покоління в любові, тоді, наприклад, така сім'я буде жити єдиною, великою родиною.

Сім'я важливий чинник у формуванні дисципліни і поведінки у дитини. Батьки впливають на поведінку дитини, заохочуючи або засуджуючи певні типи поведінки, а також застосовуючи покарання або допускаючи прийнятну для себе ступінь свободи в поведінці.

Спілкування в сім'ї стає зразком для дитини. Спілкування в сім'ї дозволяє дитині виробляти власні погляди, норми, установки і ідеї. Розвиток дитини буде залежати від того, наскільки комфортні умови для спілкування надані йому в сім'ї; розвиток також залежить від чіткості і ясності спілкування в родині.

Отже, дитина саме в родині отримує первинні знання про навколишній світ, а при високому освітньому та культурному потенціалах батьків – продовжує засвоювати й саму культуру сімейних відносин усе життя. Сім'я – це певний морально-психологічний клімат, для дитини – це перша школа відносин з людьми. У родині складаються уявлення дитини про добро і зло, про шанобливе ставлення до матеріальних і духовних цінностей, про порядність. З близькими людьми в родині дитина переживає почуття любові, дружби, відповідальності, справедливості, обов'язку тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

3. Гайворонская Н. И. Взаимодействие школы и семьи в воспитании. *Педагогическое мастерство : материалы II Междунар. науч. конф.* Москва: Буки-Веди, 2012. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/65/3116/> (дата звернення: 21.02.2021).

4. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Науково-методичний посібник. Київ: МАУП, 2000. 312 с.

5. Парфенова И. М. Организация сотрудничества семьи и школы. *Воспитания школьников.* 2002. №3. С. 25- 28.

6. Педагогика: учеб. / под ред. Л.П. Крившенко. Москва: ТК Келби, Изд-во Проспект, 2005. 432 с.

Семеренко Е. Р.,
здобувач вищої освіти
спеціальності «Початкова освіта»,
Запорізький національний університет

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В НУШ

Василь Сухомлинський писав: «Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло» [1].

На сьогодні, це вже не новина, що суспільство ставить перед освітою нові цілі. І реформа освітньої галузі розпочалася саме з початкової школи, яку всі зараз називають НУШ – цікава, безпечна і дружня до дитини школа.

Одним із ключових компонентів формули НУШ є педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнями, учителем і батьками. Це означає, що нова школа працює на засадах «педагогіки партнерства». А одним із основних принципів цього підходу є дитиноцентризм. Тобто, школа враховує здібності, потреби і інтереси кожної дитини.

Дитиноцентризм – це максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів. Актуальними для нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму:

- активність учнів у навчальному процесі, орієнтування на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- забезпечення свободи і прав дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально – психологічного комфорту дитини [7].

А також упровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини розуміє виховання гуманістичних і демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству [6].

Дитину ані на мить не повинні полишати ситуації успіху, відкриття нових знань, творчі надбання та знахідки. Вона має почуватися щасливою та захищеною.

Не секрет, що сучасні діти, покоління Z, постійно потребують похвали. І вчитель часто ставить собі запитання: «Хвалити чи не хвалити». Відповідь повинна бути однозначною, - так. Адже добре слово дає позитивний імпульс людині, невпевненій у своїх силах, схвалення розкриває приховані таланти і здібності, похвала стимулює до руху вперед і пізнання нового.

Томас Манн писав: «Людина слабка, як тільки чує оплески – щось у ній росте і шириться, якщо ж холодне мовчання – стискається» [3].

Основним в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня, дитиноцентризм. Особистісно орієнтована модель освіти, що заснована на ідеях дитиноцентризму, передбачає максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів, забезпечення

морально-психологічного комфорту, відмови від орієнтації освітнього процесу на здобувача освіти [1].

Дитиноцентричні ідеї у педагогічній творчості багатьох вчених різних історичних періодів еволюціонували від досліджень дитини як «малого дорослого» до виникнення у ХІХ ст. цілого напрямку у педагогіці. Дитиноцентризм увійшов в історію виховання як педагогічна течія або особливий підхід до виховання дитини [5].

В. Г. Кремень розглядає дитиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини. Переважна більшість сучасних педагогів-дослідників розглядають дитиноцентризм у контексті гуманізації освітнього процесу та тлумачать його як соціально-педагогічну модель освіти, системоутворювальною метою якої є створення умов для розвитку її природних задатків і здібностей. Дитиноцентризм у сучасній освіті розглядається як один із чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти [1].

Реалізація дитиноцентричного підходу в освіті передбачає визнання дитини центральною фігурою освітньо-вихованого процесу, який розглядається не тільки як передання пасивній дитині знань, умінь і навичок, а як залучення дітей до активної самостійної пізнавально-дослідницької діяльності, створення умов для розвитку в дітей логічного мислення і стимулювання їхньої творчої діяльності.

О. Квас під дитиноцентризмом розуміє особистісно зорієнтовану модель виховання дитини, призначення якої – розширити її можливий життєвий шлях та саморозвиток на засадах гуманізації реального буття дитини, посилення уваги до системи її цінностей та інтересів задля формування у неї основ життєвої компетентності [3, с. 33].

Мета Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року полягає у забезпеченні проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти, одним із напрямів якого є запровадження принципу дитиноцентризму – орієнтації на потреби учня в освітньому процесі [4].

Специфікою педагогічного вивчення феномену дитиноцентризму є визначення його закономірностей у певних соціокультурних умовах, що реалізуються в освітньому процесі, у зв'язку з чим постає питання їх спрямованості на особистісне зростання учня як спільне завдання педагога і системи загальної середньої освіти. Тому успішний розвиток загальної середньої освіти на засадах дитиноцентризму, як головної ланки національної системи освіти, буде чи не найголовнішим свідченням того, що наша освіта вже пережила кризу свого становлення і виходить на шлях динамічного реформування [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ціннісно-освітоглядний аспект. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів III-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції 18 квітня 2018 р. У 2-х частинах: Ч. 1.* Київ : Агроосвіта, 2018. С. 121-128.

2. Бордовская Н. В. Педагогика : [учеб. пособие] / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. СПб. : Питер, 2006. 304 с.

3. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект : монографія. Дрогобич, ДДПУ ім. І Франка, 2018. 300 с.

7. 4. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>. (дата звернення: 21.02.2021).

5. Бех І. Особистісно-орієнтований підхід у вихованні. Професійна освіта: педагогіка і психологія: українсько-польський щорічник. – Ченстохова. - Київ, 2000. С. 331–350.

6. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Педагогічна думка, 2008. С. 267–311.

7. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

Сербул О.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИТИНОЦЕНТРИЧНИХ ІДЕЙ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

У сучасній освіті ідеї дитиноцентрованої педагогіки глибоко вкоренилися у все, що пов'язано із життєвим простором дитини (сім'я, дитячий садок, школа, позашкільні й виховні інституції, суспільне середовище тощо).

В Україні чимало зроблено для того, щоб проблеми дитинства стали проблемами держави. І на законодавчому, і на виконавчому рівнях держава намагається створити все необхідне для забезпечення підростаючого покоління належними умовами розвитку.

Особистісно-орієнтована модель освіти, що заснована на ідеях дитиноцентризму, передбачає максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів, забезпечення морально-психологічного комфорту, відмови від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра.

Дитиноцентричні ідеї у педагогічній творчості багатьох вчених різних історичних періодів еволюціонували від досліджень дитини як «малого дорослого» до виникнення у ХІХ ст. цілого напрямку у педагогіці. Особливо виразно виділяються ідеї В.О. Сухомлинського, І.А. Зязюна, І.Д. Беха. Їх дослідницька спадщина відкрила перспективи для фундаментального теоретичного осмислення дитиноцентризму на засадах гуманізму та реалізації його засадничих ідей у контексті розвитку вітчизняної педагогіки. Дитиноцентризм увійшов в історію виховання як педагогічна течія або особливий підхід до виховання дитини [4; 2; 1].

Дитиноцентризм – модель виховання та навчання дитини, призначення якої розширення її життєвого шляху та саморозвитку, увага до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності.

Тому головне завдання сучасної початкової школи – не вкласти в дитину максимум знань, а навчити її оперативно отримувати інформацію, яка потрібна їй у кожній конкретній ситуації, виховати її з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, здатною діяти креативно.

Актуальні в наш час гуманістичні концепції виховання й навчання учнів базуються на ідеях дитиноцентризму, а саме:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;

- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;

- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;

- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;

- виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї);

- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;

- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству [6].

Найважливішою ідеєю дитиноцентризму є співробітництво учнів, батьків, вчителів. «Тільки разом з батьками, спільними зусиллями вчителі можуть дати дітям велике людське щастя», – писав В.О.Сухомлинський. Педагогічна творчість вчителя спрямована на проектування особистості дитини, на перспективу її розвитку [3].

Дитиноцентризм у сучасній освіті розглядається як один з чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти. Його впровадження зумовлене, насамперед, тим, що сучасні умови розвитку суспільства на початку третього тисячоліття з його новою філософією спілкування, новими перспективами і ризиками, вимагають від школи новітніх підходів до проблеми формування активної, діяльної, успішної особистості, в якій поєднується в високий інтелектуальний рівень, розвинуті фізичні та моральні якості, активна громадянська позиція, здатність до результативної фахової діяльності [5].

Отже, розвиток людства наразі набув глобального характеру, що робить конкурентоспроможною лише людину, здатну жити і діяти в такому просторі, стає надто важливим по-новому визначити мету та зміст освіти. Адже постійна змінюваність, динамізм змін, істотне розширення комунікацій в інформаційному суспільстві зумовлюють потребу вироблення в дитини умінь, навичок і бажання навчатися впродовж життя, щоб завжди бути конкурентоспроможною, а також

навчитися тому, що стане основою, методологією життя та діяльності людини загалом. Це зумовлює потребу зміни в освіті самого способу включення особистості в навчальний процес.

Йдеться, зокрема, про формування в дітей бажання бути успішними в житті, що має стати важливим стимулом до максимальної самореалізації. Це потрібно не так освіті, як суспільству адже суспільна злагода досягається завдяки поєднанню індивідуальних устремлінь та загальносуспільних цілей. Таке поєднання можливе за умови досягнення нового якісного рівня свободи всіх учасників освітнього процесу і є запорукою впровадження нової моделі освітнього процесу в школі, моделі особистісно-орієнтованої, моделі гуманістичної, зорієнтованої на створення необхідних умов задля самореалізації особистості учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Особистісно-орієнтований підхід у вихованні. *Професійна освіта: педагогіка і психологія: Українсько-польський щорічник*. Київ, 2000. С. 331–350.

2. Зязюн І. А. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу. *Рідна школа*. 2000. № 8. С. 8-13.

3. Ідеї дитиноцентризму у сучасній початковій школі: веб-сайт URL: <https://abetkaland.in.ua/stattya-ideyi-dytynotsentryzmu/> (Дата звернення: 20.02.2021р.).

4. Коменский Я. А. Материнская школа, или О заботливом воспитании юношества в первые шесть лет / избр. пед. соч. в II т. / под ред. А.И. Пискунова. Москва: Педагогика, 1982. Т. I. 656 с.

5. Концептуальних засад реформування середньої освіти. Нова українська школа від 17 серпня 2016 року: веб-сайт URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (Дата звернення: 20.02.2021 р.).

6. Огляд концепції нової української школи- Нова українська школа: порадник для вчителя - Пляєди 2017: веб-сайт URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/elementary/1adviser/2.html> (Дата звернення 20.02.2021 р.).

Солдатова А.Г.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Задорожна-Княгницька Л.В.,**

докторка педагогічних наук, професорка,

завідувачка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Учитель – той, хто навчає, той, хто вчить, той, хто пробуджує людське в людині... (Ф. Моріак) [1, с. 1].

Освітній процес (за С. Катериною) – це цілеспрямована, керована та обмежена у часі й просторі взаємодія педагогів і вихованців, результатом якої є засвоєння знань, умінь, навичок, формування світогляду, розвиток розумових

сил та потенційних можливостей учнів, закріплення навичок самоосвіти відповідно до поставлених цілей [2, с. 3].

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливого значення набуває виховання зростаючої особистості основ етичної культури. Необхідність у вихованні в суспільстві таких гуманістичних цінностей як совісті, добра, справедливості, гідності, чесності, відповідальності, обов'язку пробуджує до пошуку нових методів морально-етичного виховання, які відповідають суспільним формам, вимогам та змісту.

На даний момент формування етичної культури являє собою значущу проблему, розв'язання даної проблеми пов'язано з гуманізацією початкової ланки шкільної освіти та виховання. Ця ланка є важливою позначкою до внутрішньої культури. Моральні цінності особистості виступають критерієм його особистісного росту, а також, у свою чергу, визначає рівень розвитку суспільства в цілому.

Успіх реалізації завдань морально-етичного виховання учнів початкової школи зумовлений необхідністю реалізації та втілення гуманістичного підходу, який ґрунтується на ціннісному ставленні до дитини та, за умов особистісного ставлення, повазі її гідності. Молодший шкільний вік є найбільш сенситивним у плані виховання основ етичної культури. Даний факт можна пояснити тим, що саме у період молодшого шкільного віку закладаються основи світосприйняття, осмислюються етичні цінності, активно формується моральна сфера, усвідомлюється необхідність дотримуватися правилам поведінки, моральних якостей та етикетним нормам.

Сутність морально-етичного виховання є сукупністю знань про добро та зло, совість, честь, обов'язок, гідність, справедливість, відповідальність, уявлення про способи прояву відповідних особистісних моральних якостей, а також вміння керуватися цими знаннями у суб'єкт-суб'єктних взаєминах при здійсненні морального вибору та у роботі з самим собою.

Шляхи вдосконалення процесу виховання морально-етичних цінностей у молодших школярів здійснюється на основі реалізації наступних дій:

- активізація виховного процесу урочної та позакласної виховної роботи;
- удосконалення теоретико-методологічної підготовки вчителів;
- удосконалення взаємодії з батьками та іншими соціальними інститутами [3, с. 1].

Таким чином, якщо дотримуватись вище перерахованих умов, можна створити сильну виховну базу.

У морально-етичному вихованні дітей молодшого віку, зміст педагогічної взаємодії сім'ї та школи має бути орієнтований на формування у дітей ціннісного ставлення до себе, оточуючих, природи, батьків. А також, шляхом актуалізації етичних знань про добро і зло, честь і гідність, справедливість, відповідальності, обов'язків, формувати ціннісне ставлення до Батьківщини. Дуже важливо не просто дати етичні знання дітям, а закріпити ці знання шляхом використання знань на практиці.

Участь батьків дітей та їх педагогів тренінгах, лекціях, семінарах сприятиме удосконаленню та формуванню етичних та педагогічних знань у

батьків, а також формуванню вмінь та навичок з даної теми. Також така активність буде позитивно впливати на морально-психологічний клімат у сім'ї.

Оскільки провідною діяльністю дітей молодшого шкільного віку є навчання, а для того, щоб навчання приносило задоволення дітей зацікавлюють навчанням у грі. Так, завдяки грі, діти також вчаться і етичним нормам. Прикладом такої гри є гра «Хто знає більше ввічливих слів?» Схема цього дійства наступна: діти стають у коло, а дорослий-ведучий, стоїть у центрі кола та звертається до дітей з питаннями.

- Які слова треба говорити, коли вітаєшся?
- Які слова ми говоримо, коли вибачаємось?
- Які слова треба говорити, коли ви звертаєтесь до когось із проханням?
- Які слова говоримо прощаючись? [4]

Учасник гри, котрий не знає відповіді на питання, вибуває. Переможцем гри стає той, хто відповів на всі питання ведучого правильно та без затримки.

Отже, виховання у дітей молодшого шкільного віку морально-етичних цінностей потрібно та дуже важливо. Брати участь у вихованні цих цінностей мають брати батьки та педагоги, які прищеплюють почуття гідності, чесності, відповідальності, справедливості, а також розуміння норм та правил поведінки. Саме виховання морально-етичних цінностей у дітей молодшого шкільного віку – одне з рішень до розв'язання проблеми агресивності.

Список використаних джерел:

1. Осипенко О. А. Формування морально-етичних цінностей в учнів початкової школи. Школа: веб-сайт. URL: <https://school58.org/teachers/%D0%A2%D1%8E%D1%82%D1%8E%D0%BD%D0%D0%BD%D0%B0/blog/formuvannya-moralno-etichnih-cinnostey--v-uchniv-rochatkovoyi-shkoli> (дата звернення 25.02.2021).

2. Слесик К. Розвиток етичної культури учнів основної школи в процесі навчання гуманітарних предметів як дидактична категорія. *Рідна школа*. 2016. №11. С. 4-8.

3. Подольська І. Морально-етичне виховання учнів початкових класів у взаємодії сім'ї та школи. Єдьюкейшн: веб-сайт. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukavo-metodychna-robota/88-rpldoldol/134-moralno-etichne-vikhovannya-uchniv-pochatkovikh-klasiv-u-vzaemodiji-sim-ji-i-shkoli> (дата звернення 25.02.2021).

4. Франчук З. П. Формування етичної культури школяра в навчально-виховному процесі. Освіта: веб-сайт. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/39237/ (дата звернення 25.02.2021).

Тараненко А.О.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**
асистентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На всіх етапах розвитку суспільства мораль є важливим регулятором людської поведінки, людських відносин, а моральність (результат засвоєння і внутрішнього прийняття людиною норм моралі) – одним із критеріїв оцінки чеснот людини. Молодший шкільний вік – особливий період для становлення людини. Саме в цей час закладаються основи особистості, її майбутнього характеру, дається спрямування в її розумовому й естетичному розвитку. Знання і вміння, які здобула людина у цьому віці, стають пізніше фундаментом для формування високих життєвих ідеалів, стійких і благородних моральних звичок і переконань [1, с. 289].

Моральне виховання – одна з найважливіших сторін багатогранного процесу становлення особистості, освоєння індивідом моральних цінностей; вироблення ним моральних якостей, здатності орієнтуватися на ідеал, жити згідно з принципами, нормами і правилами моралі, коли переконання і уявлення про належне втілюються в реальних вчинках і поведінці. Моральність не передається у спадок, тому кожна людина повинна пройти процес морального виховання. Моральні переконання, принципи і норми складають духовне ядро, основу особистості [1, с. 290].

В основі поняття моральне виховання лежать терміни мораль і моральність. Мораль – це традиційна змістовна форма суспільної свідомості і відносин між людьми, схвалюється і підтримується груповим, класовим, загальнонародним громадською думкою. Мораль визначається характером суспільних відносин. Вона містить в собі загальноприйняті норми, правила, закони, заповіді, табу, заборони, які з раннього дитинства вселяються маленькій людині [2, с. 421].

Моральність – це поняття, яке є синонімом моралі. Однак мораль розглядається як форма свідомості, а моральність – це сфера моралі, звичаїв, практичних вчинків [2, с. 424].

Моральність – це невід'ємна сторона особистості, що забезпечує добровільне дотримання нею існуючих норм, правил і принципів поведінки. Вона знаходить вираз у відношенні до Батьківщини, суспільству, колективу і окремим людям, до самого себе, праці і результатами праці [3, с.290].

Моральне виховання передбачає різноманітні впливи на думки, почуття, соціальну практику індивіда, його самовдосконалення. Цей процес поєднує в собі такі особливості: цілеспрямованість (полягає в чіткій окресленості мети педагогічних впливів); багатофакторність (передбачає врахування усіх чинників, які відіграють суттєву роль у процесі виховання); віддаленість у часі результатів роботи (виховання є тривалим процесом, результати якого не можуть бути досягнутими відразу); неперервність (полягає в систематичності взаємовпливів

вихователя і вихованця); визначальна роль педагога (педагог має бути моральним взірцем для дитини); цілісність (передбачає внутрішню єдність усіх виховних засобів і впливів щодо формування моральної культури людини) [3, с. 293].

До засобів морального виховання відносять: художні – література, мистецтво, кіно; природу – дає можливість викликати у дитини гуманні почуття, бажання піклуватися про тих, хто потребує її допомоги; власна діяльність дитини – гра, праця, навчання, художня діяльність, спілкування є засобами практичного виховання моральної поведінки; оточення дитини [4, с. 280].

Саме в початкових класах закладаються основи акуратності й охайності, увічливості, точності, прищеплюються гарні манери, уміння культурно поводитися в школі, будинку, на вулиці й у громадських місцях. Якщо елементарні норми культурної поведінки не привиті дітям з ранніх років, то пізніше приходиться заповнювати цей пробіл і нерідко проводити більш важку роботу: перевиховувати школярів, у яких укоренилися негативні звички [4, с. 282].

Важливою умовою морального виховання є громадська спрямованість колективу. Учні молодших класів, зокрема першокласники, не маючи досвіду колективного життя, не можуть самостійно оцінювати певні факти і явища з позиції загальних інтересів колективу, не вміють правильно оцінювати поведінку своїх товаришів і критично аналізувати власну. Для виховання правильної поведінки необхідна повсякденна, систематична організація діяльності кожного учня у колективі під керівництвом вчителя [5, с. 207].

Урок – місце різноманітних колективних дій і переживань, накопичення досвіду моральних взаємин. На уроках діти привчаються до самостійної роботи, для успішного здійснення якої необхідно співвідносити свої зусилля з зусиллями інших, навчитися слухати і розуміти своїх товаришів, зіставляти свої знання зі знаннями інших, відстоювати думку, допомагати і приймати допомогу. На уроках діти можуть переживати разом гостре почуття радості від самого процесу отримання нових знань, засмучення від невдач, помилок. У виховному відношенні всі предмети, які вивчаються в школі, однаково важливі [5, с. 209].

З учнями необхідно проводити систематичні бесіди на етичні теми. У моральному вихованні школярів визначальне значення має особистий приклад вчителя, його ставлення до дітей. Навіть у дрібницях, в манерах діти намагаються наслідувати своєму вчителю. Якщо для відносин між вчителем і учнями характерні душевність, чуйність, дбайливість, такими ж будуть відносини учнів між собою. Вчителю слід уникати загальних оцінок особистості кожного учня. Школяра можна хвалити або засуджувати за його вчинок, але не слід оцінку конкретного факту переносити на його особистість в цілому і говорити, що він взагалі хороший чи, навпаки, у всьому поганий [6, с. 479].

Моральні порушення школярів за В. Сухомлинським – егоїзм, недисциплінованість, жорстокість, невдячність, підлість. Щоб подолати дані деформації слід проникнути у внутрішній світ дитини, зрозуміти причини, що породили зло, знайти ключі до виправлення вад. Основними причинами, що штовхають школяра на порушення моралі – здебільшого розлучення батьків,

пияцтво, знуцання над дитиною, постійні суперечки між батьками, непослідовність у вихованні від суворості та жорстокості до ласки і догоджання [6, с. 485].

Основний шлях подолання моральних деформацій школярів полягає в тому, щоб звертатися до нього, характеризувати його, говорити з ним, не виносячи на суд колективу його поведінку. Виховна суть таких бесід у тому, щоб вони викликали у дитини бажання бути доброю, справжньою людиною [7, с. 198].

Можна зробити такий висновок, що сформовані в молодшому шкільному віці основи моральної спрямованості особистості значною мірою визначають подальше її життя, а виправити допущені батьками, педагогами помилки у моральному вихованні дітей важко або неможливо. Цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки і є моральним вихованням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болдирев Н.И. Нравственное воспитание школьников. Москва: Просвещение, 1979. 291 с.
2. Виготский Л.С. Педагогическая психология: учеб. пособ. Москва: Педагогика, 1991. 425 с.
3. Каирова И.А. Нравственное развитие младших школьников в процессе воспитания. Москва: Просвещение, 1979. 293 с.
4. Кузнецова Л.В. Гармоническое развитие личности младшего школьника: Книга для учителя. Москва, 1988. 287 с.
5. Богданова О. С., Петрова В.И. Методика воспитательной работы в начальных классах: Пособие для учителя. 2-е изд., испр. Москва: Просвещение, 1980. 207с.
6. Бабанський Ю.К. Педагогика. Москва: Просвещение, 1998. С. 486.
7. Карпов И.А. Азбука нравственного воспитания. Москва: Просвещение, 1979. 213 с.

Тобагулова А.М.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Проблеми молоді завжди привертала увагу вихователів, але особливо актуальними вони стали останнім часом. Не секрет, що гуманізація і демократизація сучасної національної школи висуває на перше місце моральне виховання учнів.

У педагогічній літературі питання морального виховання знаходило своє відображення в дослідженнях О.С. Богданової, Б.Т. Ліхачова, А.С. Макаренка, І.Ф. Свядковського, В.А. Сухомлинського, І.С. Мар'єнко, в яких виявляється сутність основних понять теорії, наводяться шляхи подальшого розвитку

принципів, змісту, форм та методів. М.І. Болдирєв, М.І. Рожков, І.Ф. Харламов, М.Г. Яновська також зробили значний внесок у розробку даного питання.

Проблема відродження моральної культури та духовності підштовхують вітчизняну філософську та педагогічну думку до нового осмислення таких понять, як моральність, моральна культура та моральні цінності.

Моральність – охоплює моральні погляди, переконання, почуття, стосунки, поведінку людей. Моральна культура формується на основі моральної свідомості, яка є результатом морального виховання [1, с.72].

Моральне виховання – це виховна діяльність школи і сім'ї, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі, участь у практичній діяльності. В свою чергу, моральна свідомість - це одна із сторін суспільної свідомості, яка у вигляді уявлень і понять відображає реальні відношення і регулює моральний бік діяльності людини.

Складовими моральної культури є культура етичного мислення, культура почуттів і культура поведінки, які визначають рівень опанування вихованцем морального досвіду суспільства, спроможність цілеспрямовано й послідовно дотримуватись моральних цінностей, норм, принципів та готовність до постійного самовдосконалення. Л. М. Толстой стверджував: думай добре, і думки переростуть у добрі вчинки [2, 220 с.] .

Цінності – це певні загальні норми та принципи, які визначають напруженість людської діяльності, мотивацію людських вчинків. Істинно добродійною і мудрою є та людина, яка знає, що таке високі моральні та духовні цінності і та, котра діє відповідно до них.

Моральні цінності – одна із форм виявлення моральних ставлень суспільства. Під цінностями розуміють, по-перше, моральне значення, гідність особистості і її вчинків чи моральні характеристики суспільних інститутів; по-друге, цінність уявлення, що стосується галузі моральної свідомості – моральні норми, принципи, ідеали, поняття добра і зла, справедливості, щастя [3, с.388].

Під моральним вихованням підлітків ми розуміємо цілеспрямоване устремління їх до наполегливого засвоєння та послідовного впровадження в життєдіяльність загальнолюдських духовно-моральних цінностей; гуманності -у вигляді доброти, співпереживання, милосердя, надання допомоги тим, хто її потребує; ідеї миру -у вигляді співіснування людей, народів, держав без насилля, в дружбі і взаємовигідному співробітництві; патріотизму -у вигляді любові до отчого дому, близьких людей, до рідного краю, до Вітчизни -України, а також формування в них таких якостей, як совість, чесність, справедливість, порядність [4, с.14].

Розвиток моральної культури підлітків характеризується відносною самостійністю, національною самобутністю, гуманістичною спрямованістю, єдністю національного і загальнолюдського та крос-культурними зв'язками і взаємовпливами, слугує для нагромадження та збереження аксіологічної інформації.

Виховання моральності пов'язане з необхідністю уважного ставлення до індивідуальних «духовних святинь» кожного учня. Допомогти підростаючому

поколінню адаптуватися до нових умов, ознайомити його зі світовими художніми, моральними, культурними цінностями, розкрити багатство досягнень людського духу - ці завдання повинна розв'язати сучасна українська школа. Отже, на нашу думку, процес розвиток морально-духовних якостей дитини треба розглядати як важливий фактор у профілактиці негативних проявів поведінки, аморальності школярів [5, с.88].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник. Київ: Вища шк., 1997.
2. Толстой Л.Н. Полн. собр. соч. Москва, 1957. Т.41.
- 3.Словарь по этике/ Под ред. А. А. Гусейнова, И. С. Кона. 6-е изд. Москва: Политиздат, 1989. 447 с.
4. Журба К. Виховання духовної культури підлітків. *Шкіл. світ*. 2004. №34.
5. Фіцула М. Педагогіка: навч. посіб. Тернопіль, 1997.

Товстоног К.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Самойленко Н.В.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ

ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Педагогічна майстерність учителя здебільшого базується на мистецтві спілкування. Спілкування – це зв'язок між людьми, який призводить до виникнення психічного контакту, що проявляється в обміні інформації, взаємовпливі, взаємопереживанні та взаєморозумінні [1].

Специфіка педагогічного спілкування в тому, що під час його реалізації здійснюється комплексний вплив педагога на учня таким чином, щоб забезпечити ефективне навчання, виховання і розвиток нової особистості. Через спілкування відбувається трансляція досвіду поколінь новому поколінню [1].

Педагогічне спілкування – це форма комунікативної взаємодії вчителя з учнями, їхніми батьками, колегами, у якій реалізуються наперед визначені педагогічні функції та яка спрямована на інтелектуально-особистісне зростання учнів. Найважливішою складовою вербальних засобів зовнішньої педагогічної техніки є здатність учителя організувати ефективне педагогічне спілкування. Адже у процесі спілкування проявляються професіоналізм учителя, його педагогічна майстерність і педагогічний артистизм. Педагогічна діяльність ґрунтується на спілкуванні з учнями. А вміння майстерно організувати його, урахувавши особистісні якості учнів, знання правил та вимог педагогічного спілкування - головне завдання кожного вчителя [1].

Відомі педагоги запропонували дотримуватися загальних принципів оптимізації спілкування з учнями. Так, учитель має: заходити до аудиторії бадьорим, упевненим, енергійним демонструвати готовність до спілкування

створювати у класі необхідний емоційний настрій здійснювати органічне керування власним самопочуттям та спілкуванням проявляти гнучкість, оперативність, правильно добирати методику впливу на учнів [2].

До засобів педагогічного спілкування відносять:

- вербальні;
- комунікативні;
- педагогічний такт;
- міміка;
- поза;
- емоційність.

Також до засобів педагогічного спілкування педагога під час досліджень пред'явили такі вимоги:

до вербальних - мова має бути яскрава, образна, педагогічно доцільна;
до невербальних - міміка повинна бути енергійною, виразною;
пантоміміка - пластичною й адекватною жестикуляції.

Професійне педагогічне спілкування - це взаємообумовлений процес рольових ігор учителя-вихователя і вихованців. Якщо для педагога спілкування є передусім видом професійної діяльності, то для учня - це вид повсякденної життєдіяльності. Тому, спілкуючись з учнями, педагог не тільки взаємодіє з вихованцем, він повинен залишатися одночасно і поза ним, бо йому треба спостерігати, аналізувати, коригувати, приймати рішення та ін.

Основою педагогічного процесу є особистість учня. Тож організовуючи педагогічне спілкування, учителеві насамперед необхідно враховувати особистісні якості учнів. Наприклад, яким чином можуть поводитися учні різного темпераменту в запропонованих обставинах [2].

Кожний тип темпераменту має свої переваги і недоліки, і до представників кожного з них учитель має знайти підхід, керуючись певними психологічними принципами.

До учнів-холериків доцільно застосовувати підхід, що ґрунтується на використанні переваг цього виду темпераменту - енергійності, захопленості, пристрасності, рухливості, і нейтралізації його недоліків, запальності, конфліктності, нестриманості. Холерик постійно має бути чимось зайнятий.

Сангвінік завжди обіцяє, але не завжди виконує обіцянки, тому його потрібно постійно контролювати. Такий підхід дає вчителю змогу активізувати переваги учнів-сангвініків.

Флегматик ніколи не може працювати в умовах дефіциту часу, йому необхідний індивідуальний темп роботи. Його не слід квапити, він сам розрахує час і зробить справу. Відповідним має бути підхід учителя до роботи з учнем-флегматиком.

Принцип роботи з учнями-меланхоліками, які теж мають свої переваги (чутливість, м'якість, людяність, доброзичливість) і недоліки (низький рівень працездатності, поміркованість, сором'язливість), передбачає категоричну заборону для вчителя кричати або підвищувати голос на таких учнів, давати їм різкі, жорсткі вказівки [2].

Недопустимим у педагогічному спілкуванні є упереджене ставлення вчителя до учня. У жодному разі не можна орієнтуватися на невинуваті стереотипи за зовнішніми даними учня (в окулярах - отже, розумний, спортсмен - тугодум тощо), оцінювати учнів за їхнім соціальним статусом або формувати уявлення про них на основі попередньо отриманої інформації. Учителю необхідно уважно придивлятися до кожного учня, вивчати його особистість, перевіряти будь-яку інформацію, пов'язану з ним, та переоцінювати внутрішні установки - тільки за таких умов він зможе побудувати з учнями справжнє, дієве, педагогічно доцільне спілкування [2].

Тож оптимальне спілкування педагога з учнями - це діалогічне спілкування, що завжди має міжособистісний, суб'єкт-суб'єктний характер і створює передумови для їхнього психічного і особистісного розвитку.

Педагогічне спілкування розглядається як складний багатоаспектний процес взаємодії в системі «вчитель - учень». Це невід'ємна складова і важливий засіб вирішення завдань педагогічної діяльності, покликаної забезпечувати організацію процесів навчання, виховання та розвитку школярів. Педагогічна діяльність (її зміст і умови здійснення) визначає загальний зміст, характер і основні риси педагогічного спілкування, а також важливий рівень розвитку культури вчителя як його суб'єкта [3].

Виховний процес характеризується постійним розвитком, який не позбавлений невдач та помилок з боку як вихователя, так і учня. Відтак з боку педагога можливе виникнення негативної реакції як відповіді на порушення дисципліни учнем. У цій ситуації вихователь схильний бачити в особі учня лише той негативний акт, що на цей момент найбільше привертає його увагу, опускаючи цілісне бачення особистості вихованця. Тому «віра в людину - це здатність завжди за негативним вчинком, навіть негативною рисою, бачити в ній позитивне. А звідси і здатність завжди і всюди спрямовувати наше спілкування не стільки проти зла в людині (іноді треба «недобачати його»), скільки на розвиток, на розкриття всього кращого в ній». У висловленні довіри до вихованця є насправді великий виховний момент, адже відчувши довіру вихователя до себе, учень обов'язково прихилиться до нього і буде намагатися виправдати довіру [4].

Отже, дотримуючись загальних принципів організації педагогічної взаємодії, застосовуючи різні стилі та моделі спілкування, що відповідають конкретній педагогічній ситуації, розвиваючи комунікативну пам'ять та постійно вдосконалюючи педагогічну техніку, учитель має змогу побудувати ефективний діалог з учнями та досягти справжньої майстерності у мистецтві впливу на виховання своїх учнів через засоби педагогічного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Культура мовлення викладача в професійно-педагогічному спілкуванні *Вісник психології і педагогіки* веб сайт. URL: https://www.psyh.kiev.ua/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96 (дата звернення: 27.02.2021)

2.Налагоджуємо професійне педагогічне спілкування. Педрада портал освітян України. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/21-nalagodzhuyemo-efektivne-pedagogichne-spilkuvannja> (дата звернення: 27.02.2021)

3.Колодяжна А.В., Метельова Я.К. Формування іміджу педагога. *Тези доповідей XIV Всеукраїнської конференції молодих вчених та студентів «Наукові розробки молоді на сучасному етапі»*, Т. 3. Київ, КНУТД 2015. С.394 – 395.

4.Проблема оптимізації взаємодії «педагог – учень»: загальні питання. Освіта UA. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/29250/> (дата звернення: 27.02.2021р.).

Трубачова В.Я.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На даний час реформування та модернізація освітнього процесу сприяє його переходу на якісно новий рівень організації оскільки основним завданням є перетворення людини з сліпого об'єкту та формального виконавця на повноправного творця суспільства. Одним із рушійних сил такого перетворювального розвитку є повноцінний процес виховання, невід'ємним елементом якого є виховання соціальної активності у дітей молодшого шкільного віку. Саме соціальна активність спрямовується на морально-етичний, культурний розвиток особистості дитини, пристосовується до її цінностей, потреб, інтересів (а також суспільних), сприяє становленню високих та життєвих пріоритетів, ціннісних особистісних рис, активному включенню в оточуючу соціальну дійсність [1, с. 96].

В умовах формування громадянського суспільства та модернізації системи освіти у країні важливе місце у процесі виховання соціальної активності у дітей молодшого шкільного віку посідає низка нормативно-правових документів, таких як: Конституція України, Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державний стандарт початкової освіти, Концепція Нової української школи, Наказ МОН України «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти», Типові освітні та навчальні програми для 2-4-х класів закладів загальної середньої освіти та ін.

Становлення особистості складаються з різноманітних зв'язків з суспільством, під час яких відбувається засвоєння цінностей, норм, формується активність і цілісність, набувається соціальний досвід. Особистість перетворюється на розвиненого суб'єкта, що набуває суспільного досвіду, робить його своїм надбанням, тобто відбувається розгорнута соціалізація.

Соціальна активність – це риса, яка відображає спрямованість набутого в процесі виховання і навчання на вибудовування важливих зв'язків із навколишнім світом і людьми, що, у свою чергу, сприяє формуванню соціальних якостей особистості. Вихованець, перебуваючи в умовах закладу освіти, знаходиться під впливом соціально-комунікативних відносин, залучається до них шляхом організованої педагогами цілеспрямованої освітньої діяльності, де також відбувається і самовиховання особистості, розвитку її внутрішніх якостей [2, с. 93].

Зазначене має важливе значення в умовах становлення нової української школи. Особистість постає як активний суб'єкт життєдіяльності, особа, яка здатна реалізувати свої потенційні можливості, жити повноцінним життям, самостійно діяти, здійснювати власний вибір, приймати незалежні рішення та відповідати за їхні наслідки. В умовах інтенсивних соціальних перетворень зовнішні умови, що визначають розвиток особистості, піддаються змінам.

Сутність соціальної активності визначається як одна із ліній зв'язку людини між собою і соціальним середовищем, як характерна риса способу життєдіяльності соціального суб'єкта (особистості, соціальної групи, історичної спільноти, суспільства), що відображає рівень спрямованості здібностей, знань, навичок, концентрації волевих, творчих зусиль на реалізацію невідкладних потреб, інтересів, мети, ідеалів, завдяки освоєнню, збереженню, руйнуванню традиційних або створенню нових умов, життєво важливих зв'язків з природним і соціальним середовищем, формуванню особистих соціальних якостей [2, с. 93].

Кожна людина по-різному впливає на розвиток суспільства. Отже, ступінь її впливу на соціальні процеси називається соціальною активністю. Соціальну активність особистості можна визначити ще як якість її зв'язків із суспільством. Чим активнішим є індивід, тим більший його вплив на процеси, що відбуваються в суспільстві. Пасивність же, навпаки, зменшує ступінь цього впливу. Від соціальної активності особистості залежить зазвичай і її соціальна мобільність. Соціально активна дитина є більш мобільною [3, с. 173].

Також сутність соціальної активності особистості полягає в суспільно значущих потребах особистості за їх взаємодії із внутрішньою мотиваційною сферою. Адже саме зовнішні стимули і є тою змістовою частиною соціальної активності особистості, що діють безпосередньо і на внутрішні.

Сам спосіб задоволення потреби зумовлює розвиток та сприяє формуванню нових потреб, які неминуче виникають у різних сферах суспільного життя, людської діяльності. Чим вищий рівень цивілізованості суспільства, економічного та духовного розвитку, тим багатшими і різноманітнішими є його потреби. Внутрішніми спонуками до дій стають мотиви, які є результатом усвідомлення особистістю своїх потреб і виявляються в конкретних прагненнях їх задовольнити.

Тому, процес формування соціальної активності учнів передбачає: створення соціально-виховного середовища; формування суб'єкт-суб'єктних відносин на основі діалогу «рівноправних» партнерів; надання можливості учням проявляти себе в різних соціальних ролях; залучення учнів до різних видів суспільно корисної діяльності [4, с. 105].

Також формування соціальної активності особистості учня початкової школи розглядається як процес засвоєння школярами соціального досвіду, в ході якого він перетворює соціальний досвід у власні цінності та орієнтації, вибірково вводить у свою систему поведінки ті норми і шаблони поведінки, які прийняті в суспільстві або групі [2, с. 93].

Виховання соціальної активності, на думку М. Твердохлеб, можна розглядати як процес створення умов для реалізації готовності учнів до реальних соціальних дій у різних сферах соціальних відносин (політичній, економічній, духовній). Загальна соціальна функція виховання полягає в тому, щоб, виховуючи соціальну активність, не тільки передавати з покоління в покоління знання, уміння, ідеї, соціальний досвід, способи поведінки, а на основі набутого досвіду сформувати особисту потребу дитини в соціально активній, суспільно позитивно спрямованій діяльності [5, с. 311].

На думку Л. Лепіхової, соціальна компетентність вимагає від особистості як принципості, вміння відстояти власну думку, протистояти небажаному впливу, так і толерантності, вміння не просто пристосовуватися, а ефективно діяти в соціальних умовах, що постійно змінюються; вимагає як досить високого рівня оптимізму, що дає віру в успіх, так і достатнього рівня песимізму, який дає змогу реально оцінити себе та свої знання з метою уникнення зайвої ейфорії, змушує ліквідувати прогалини в знаннях і вміннях, що гальмують справу. Спираючись на виокремлені передумови, вчитель може ефективніше здійснювати процес формування соціальної компетентності молодших школярів [5, с. 311].

Таким чином, можна зазначити, що особливість формування соціальної активності молодших школярів проявляється в участі в заходах, розвитку активного спілкування, в термінах здійснення молодшими школярами добродіянь, в рівні взаємин співробітництва у системах «учень – учень» та «учень – вчитель». У процесі виховання соціальної активності особистість має можливість виявити ставлення до самої себе, до оточуючого світу, до свого місця в цьому світі, до своєї ролі в житті, що власне характеризує соціальну позицію школяра.

Отже, виховання соціальної компетентності у дітей молодшого шкільного віку є інтегральною якістю особистості, яка, в умовах становлення Нової української школи, передбачає оволодіння певною системою знань, формування умінь і навичок взаємодії в соціумі та здатності оцінювати свої дії та вчинки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриш І.І. Становлення соціальної активності молодших школярів під час включення у добродійну діяльність. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики.* 2016. Вип. 27. С. 96-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_27_24 (дата звернення: 23.02.2021).

2. Петько Л.В. Державний стандарт початкової освіти в ракурсі формування соціальної активності дитини. *Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр.* Вип.1. с. 93. URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/20110/1/Petko%2c%202018%2c%20Berdiansk.pdf> (дата звернення: 23.02.2021).

3. Грабовська С., Чолій С. Соціальна активність в процесі соціалізації особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Т. XII, Ч.1. Київ, 2010. С. 173.

4. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: навч. посіб. Київ: Альма-матер, 2014. С. 105

5. Уйсімбаєва М.В. Методика виховання соціальної активності старшокласників засобами проектної діяльності в позакласній роботі. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. №15. С. 311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2015_15_64 (дата звернення: 23.02.2021).

Філіппова Г.А.,

учителька початкових класів,

Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів №26

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО УЧНІВ НА УРОКАХ З ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Сучасна тенденція до індивідуалізації навчання, до становлення вільної творчої особистості, до максимального обліку вікових і індивідуальних здібностей учня набуває все більшого поширення. Але, незважаючи на велику кількість публікацій, питання вельми бідно розкриті: більше декларативних лозунгів про необхідність персоніфікованого підходу до учнів і зовсім мало сутності цього постулату, і тим більше технології здійснення індивідуального підходу: умов, методів, прийомів.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки в Україні однією з найбільш актуальних являється проблема використання засобів індивідуального підходу для ефективності педагогічної роботи з учнями. Тому вивчення ефективності індивідуального підходу до учнів є важливим напрямом педагогічного дослідження [1]. Прогресивні педагоги у всі часи приділяли підвищену увагу питанню про індивідуальний підхід до учнів. У висловлюванні з цього приводу підкреслюється значення індивідуального підходу для всебічного розвитку особистості учня.

В педагогічній теорії індивідуалізація виховання особистості в колективі розглядається як одна з ведучих тенденцій навчально - виховного процесу, що стоїть у системі педагогічних дій по відношенню до кожного учня, направлена на максимальне врахування вікових та індивідуальних особливостей особистості у цілях її всебічного та гармонічного розвитку.

Індивідуальний підхід до учнів є ефективним та дає доволі високі можливості у навчально-виховному процесі. Тому використання індивідуалізації у педагогічній роботі є запорукою високої якості та ефективності процесу навчання та виховання у сучасних загальноосвітніх закладах.

Інтерактивність освіти сприяє формуванню як предметних умінь і навичок, так і загальнонавчальних, виробленню життєвих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних якостей особистості. Саме під час інтерактивного навчання учні вчаться демократично

спілкуватися з іншими людьми, критично й творчо мислити, приймати обґрунтовані рішення [5].

Застосування активних та інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів. На уроках, де використовуються ці технології, діти почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки і спокійно сприймають зауваження, адже вони є активними учасниками навчального процесу. В атмосфері довіри та взаємодопомоги легко робити відкриття, усвідомлювати важливість здобутих знань. Саме за таких умов можливе виховання особистості, підготовленої до майбутнього, у якому необхідно розв'язувати проблеми та приймати конкретні рішення. Мозковий штурм спонукає учнів виявляти уяву та творчість, розвиває вміння швидко аналізувати ситуацію. Дискусія – це широке публічне обговорення якогось спільного питання. Казка, гра, фантазія – життєдайне джерело дитячого мислення, благородних почуттів та прагнень (В. Сухомлинський) [2].

Зауважимо, що С. Покатіло визначає інтерактивну технологію навчання як таку організацію освітнього процесу, за якої кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітувати, адже від його діяльності залежить завдання, якість виконання поставленого перед групою та класом. Інтерактивні технології навчання містять чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, розумові й навчальні умови і процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів [3, с. 36].

Отже, одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні є формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань, наукового світогляду. Принцип індивідуального підходу вказує на необхідність вивчення індивідуально-неповторного в особистості кожної дитини, він є формувальним, розвивальним принципом, який передбачає творчий розвиток індивідуальності дитини [4, с.3]. У освітньому процесі України використовуються такі методи індивідуального виховання як: веб-квести з використанням смартфонів, що є для дитини дуже близьким, робота з малюнками та проектами через творчість дитини, тренінги та бесіда. У сучасних дослідженнях відзначається: диференціації й індивідуалізації освітнього процесу відповідно до індивідуальних здібностей, нахилів, інтересів і потреб кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтерактивні методи навчання. URL: <http://www.lycem-do-dytyny.com> (дата звернення: 03.03.2021).
2. Гудовсек О.А. Інноваційна технологія диференційованого навчання Світлани Логачевської. *Інноватика у вихованні*. 2016. Вип. 3. С. 108–114.
3. Покатіло С.І. Нестандартні уроки в початкових класах. Активні та інтерактивні форми організації роботи учнів. *Початкове навчання та виховання*. 2012. №16. С.35-38.
4. Терещук Г.С Теоретичні засади методичної системи індивідуалізованого навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2005. №1. С. 3-5.

5. Шалимова О. Д. Формування у молодших школярів умінь самостійної роботи в процесі трудового навчання. *Початкова школа*. 2009. №8. С.71.

Хоренко К.С.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Молодший шкільний вік є важливим у становленні особистості дитини, бо саме тоді закладаються основи особистісного розвитку учнів початкової школи. Віковими особливостями дітей 1 - 4 класів можна вважати: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування [1].

Воля є одним з найважливіших компонентів структури особистості. Вольові якості - це відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, що засвідчують досягнутий особистістю рівень свідомої саморегуляції поведінки, її влади над собою. До їх числа відносять: цілеспрямованість, рішучість, самостійність, наполегливість, ініціативність, витримку тощо [2].

Розвиток волі, наголошує Л. Кузнецова, це складне, але водночас винятково важливе завдання школи і сім'ї. Учена вважає, що основними якостями волі є наполегливість, цілеспрямованість, самостійність, рішучість, організованість, дисциплінованість. Якщо ці якості розвинені недостатньо, зазначає педагог, людина досягає скромних і незначних результатів у своїй діяльності, навіть якщо у неї були явно виражені здібності на початковому етапі виховання. Така людина звикає робити тільки те, що її захоплює, цікавить, це вона схоплює "на льоту" (приймає спонтанне рішення) [3].

У кожному класі є діти, які не можуть примусити себе систематично виконувати домашні завдання. Вони неухважні на уроках, неорганізовані, незібрані, забувають вдома зошити, щоденник, підручники, ручки. Вчителі та батьки навряд чи схвалять поведінку такої дитини. Вони зазвичай сердяться на неї, часто читають «нотації» недбалому учневі. Але вимагати зібраності від такої дитини все одно, що неписьменного примусити написати твір іноземною мовою. Покарання тут даремні. Вихід лише один — необхідно розвивати волю школяра. Це важка справа, що вимагає тривалих, наполегливих зусиль з боку вчителя, батьків, самого учня [4].

Учителі мають формувати перш за все такі вольові якості, як наполегливість, рішучість, витривалість, які необхідні в навчальній діяльності, за допомогою ініціатив у формі ігор на подолання труднощів. Формуючи вольові якості молодших школярів різними засобами, вчителі повинні пам'ятати про неприпустимість волюнтаризму й тиску на дітей, адже в усіх використовуваних методах і засобах школярі мають бути зацікавлені. Педагоги повинні

стимулювати учнів початкових класів учитися краще, бути наполегливими, зважаючи на їхні потреби. Формуючи вольові якості школярів у процесі діяльності, вчителі мають спиратися на індивідуальний та диференційований підхід [3].

Чим доросліше дитина, тим більше вимагають від неї волі, старанності у навчанні, у всіх інших видах діяльності. Ось чому навантаження повинно відповідати можливостям дитини. Якщо вона виконує завдання без особливого труда, слід доручити йому роботу, яка вимагатиме від неї більших трудових зусиль. Воля може розвиватися лише за умови, що в дитини є перешкоди, які необхідно долати. Якщо ж перед ним ставляться тільки дуже легкі завдання, його воля не тренується. Давайте обдарованим дітям завдання підвищеної складності. Не допускайте, щоб вони працювали у півсили. Разом із тим, якщо дитина випереджує решту дітей у розумовому розвитку, це не значить, що можна завантажити її лише інтелектуальною діяльністю [4].

За даними провідного дослідника з питань розвитку волі й її виховання В. Селіванова у дітей успішно розвивається організованість, старанність, якщо існує єдність вимог школи й сім'ї у вихованні і навчанні. Самостійність у молодших школярів розвинута мало, вона виникає частіше внаслідок прояву у них емоцій і бажань, а не в результаті критичного усвідомлення ситуації і своєї ролі в ній. Тільки у 3-4 класі імпульсивна самостійність поступово переходить у вольову, свідомо керовану.

Воля молодших школярів ще мало розвинута, не має яскраво вираженої цілеспрямованості у поведінці, як правило, вони керуються у своїй діяльності лише близькими цілями, не висувають віддалені цілі, які потребують проміжних дій для їх досягнення, одні цілі в них швидко змінюються на інші. Молодший школяр може діяти за усвідомленням обов'язку, але основна його вольова активність породжується безпосередньо емоціями та інтересами. Тому у дітей необхідно виховувати стійку цілеспрямованість, витримку, ініціативність, самостійність, рішучість тощо [5, с. 96].

Підводячи підсумки слід зазначити, що розвиток волі в учнів початкових класів – це складний процес, який починається ще в дошкільному віці та обумовлюється різноманітними чинниками, вимагає врахування особливостей кожного учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікові особливості учнів. URL: http://www.ort.kiev.ua/2.str/sps/sps_002.pdf (дата звернення: 26.02.2021 р.).
2. Загальна психологія - Павелків Р. В. - 2.5. Вольові якості особистості. URL: <https://ukrtextbook.com/zagalna-psixologiya-pavelkiv-r-v/zagalna-psixologiya-pavelkiv-r-v-2-5-volovi-yakosti-osobistosti.html> (дата звернення: 26.02.2021 р.).
3. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4230/1/4067_IR.pdf (дата звернення: 27.02.2021 р.).
4. Виховання волі у школярів. URL: http://kuncevo.ucoz.ru/_ld/8/834_volja.doc (дата звернення: 27.02.2021 р.).

5. Савченко К.В. Психокорекційна робота як засіб формування вольових якостей молодших школярів. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. Вип. 4 (28). С. 95 - 99. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3874/1/Savchenko.pdf> (дата звернення: 27.02.2021 р.).

Цимбал Д.О.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ПРОФІЛАКТИКА ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Життя і здоров'я кожної людини виступають найвищою цінністю суспільства. Поширення здорового способу життя, зростання здорової молоді, яка буде реалізовувати себе в новій державі, повинно стати головним завданням закладів загальної середньої освіти.

У Законах України «Про охорону дитинства», «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», «Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя дітей та молоді», Основних орієнтирах виховання учнів 1–11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України, Наказах Міністра охорони здоров'я України «Про поліпшення діяльності органів і закладів охорони здоров'я з питань здорового способу життя, гігієнічного виховання населення» акцентується увага на пріоритетності здійснення профілактичної роботи з дітьми та молоддю [1; 2].

Соціальна криза призвела до збільшення вживання куріння, алкоголю та психотропних речовин, що розширило корінні причини дитячих хвороб. Ці явища отримали назву «шкідливі звички».

Сьогодні вони широко поширилися серед молоді і мають досить великий вплив на наше життя людей будь-якого віку. Невід'ємною частиною профілактики є тема здорового способу життя, тобто здатність учнів усвідомлювати шкоду, що завдається алкоголем і нікотинном, наркотиками і отруєннями.

Профілактична робота, організована для учнів, також повинна враховувати мотивацію і особисте здоров'я дитини. Боротьба зі шкідливими звичками є частиною проблем охорони здоров'я країни. Без ретельних досліджень, без методики і з урахуванням реальних умов і фізичних можливостей дітей неможливо проводити теоретичні дослідження і застосовувати їх на практиці в житті. Профілактична та просвітницька робота повинна бути не тільки в школі, а й поза школою та над самим собою. Робота не повинна ставати разовою, вона має бути систематичною, цілеспрямованою і довгостроковою. Важливою умовою ефективності профілактичної роботи для вихованців також є емоційний інтерес до долі дітей, схильних до розвитку шкідливих звичок [3, с.102-104].

Освітні заклади разом з батьками повинна проявляти уважність за дітьми, а деякі батьки навіть не дбають про одяг, їжу дітей; вони не турбуються про те, що їхні діти не будуть вдома протягом декількох днів. Причинами проблем вихованців є: відсутній позитивний контакт між членами сім'ї, байдуже ставлення до потреб дитини, неповага до дитини, а іноді грубість і жорстокість. У такій родині батьки проявляють зневагу до суспільства і етики. Цим ставленням родина дає більше виховної роботи вчителям.

У педагогічній діяльності для досягнення повного взаєморозуміння з учнями слід дотримуватися наступних принципів: проблеми взаємовідносин зі студентами повинні вирішуватися самими учнями, а не за них; не обов'язково завжди створювати успішні ситуації, тому що важкий шлях до успіху – це гарне майбутнє. Ключ до життя - не тільки щастя, а й біль. Якщо людина не сформована в дитинстві і юності, в майбутньому зусилля не з'являться.

Щоб проводити профілактичну роботу найбільш ефективно і успішно, необхідно використовувати різні методи, які, в свою чергу, є невід'ємною частиною будь-якого педагогічного, корекційного, навчального і виховного процесу.

Курс профілактики шкідливих звичок може здійснюватися через такі форми роботи: лекції, бесіди, семінари, опитування, зустрічі, невеликі виступи, дебати, рішення задач, конкурси, заняття психотерапією, рольові та ділові ігри, тренінги, тури. столи, мозковий штурм, дискусії, конкурси творчих робіт (конкурси малюнків, настінні газети, книжкові виставки), показ відеоматеріалів профілактичного змісту. Використання цих форм профілактичної роботи допомагає молодим людям сформувавши достатню моральну самооцінку, дає можливість організувати ефективну роботу як позитивну рушійну силу формування здорового способу життя, пригнічувати і руйнувати негативні механізми, відновлювати і змінювати негативну поведінку. Позитивна підтримка підсилює позитивну моральну мотивацію, активізує її виконання або уповільнює негативну мотивацію, знижує її силу і не дає студентам проявляти мотивацію до паління, вживання алкоголю і шкідливих речовин.

Таким чином, профілактика шкідливих звичок - куріння, вживання алкоголю та психоактивних речовин у дітей та підлітків виходить на загальнодержавний рівень і передбачає консолідацію зусиль різних відомств та провідної ролі системи освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону дитинства. Закон України від 31.12.2020 за №1095-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 25.02.2021).

2. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення. Закон України від 01.01.2021, № 1019-IX. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text (дата звернення: 25.02.2021).

3. Шишова І. О. Профілактика наркоманії серед підлітків у виховному процесі загальноосвітньої школи. Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2006.

Шаповалова Є.С.,

здобувачка вищої освіти спеціальності

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОЇ МОРАЛІ УЧНІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

У наш час однією з актуальних основ становлення дитини як справжньої людини та громадянина є формування в неї загальнолюдської моралі, через проблему зниження суспільної моралі, духовності, культури поведінки частини учнівської та студентської молоді.

Питанням формування основ загальнолюдської моралі учнів займалися такі видатні педагоги як В. Сухомлинський, який у своїх пошуках звернувся до аналізу складних і тонких психологічних феноменів і механізмів розвитку особистості, та Я.А. Коменський, який присвятив питанню морального виховання твір «Закони добре організованої школи», та сучасні науковці як І. Білецька, І.Бех, О.Коберник та багато інших.

Мораль (лат. *moralis* - моральний) - система поглядів, ідей, норм, оцінок, що регулюють поведінку людини; одна з форм соціальної свідомості. Мораль є свідченням певного рівня людського розвитку, духовної зрілості та характеру його стосунків з іншими людьми та світом. Створення основ загальнолюдської моралі у дітей та їх моральної свідомості, почуттів та звичок - це єдиний процес, який веде до створення морально повноцінної, духовно наповненої та щасливої людини нового світу.

Важливим аспектом у діяльності школи завжди було питання виховання загальнолюдської моралі у підростаючого покоління. Ця діяльність вимагає створення сучасного освітнього середовища та пильної уваги дорослих, тому вона використовує безліч педагогічних технологій та методів виховання, оскільки в процесі історичного розвитку людства, відповідно до змін у соціальному розвитку, розвивалася і змінювалася мораль. У педагогіці мораль та моральне виховання постають як цілісний процес, спрямований на формування моральних якостей особистості підлітків у свідомості, почуттях та поведінці, оскільки в процесі виховання соціальні норми надалі стануть регуляторами поведінки дитини - виховання батьків та старших, повага до народних традицій та звичаїв, національних та культурних цінностей України.

Одним із завдань шкільної та педагогічної діяльності є формування національної свідомості та самосвідомості, прагнення жити в гармонії з природою, поваги до закону, для людей похилого віку, для жінок. З раннього дитинства вчитель повинен виховувати у своїх учнів колективізм, чесність і правдивість, вимогливість і принциповість, стійкість і мужність характеру.

Нині обов'язком учителів та вихователів у контексті проблеми морального виховання є утвердження у школярів принципів загальнолюдської моралі. Про це свідчить Закон України «Про освіту» де встановлюється, що «Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані настановленням і

особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства...» [1].

У своєму трактаті «Наставление нравов» видатний чеський педагог Я.А. Коменський цитував давньоримського філософа Сенеку, який писав: «Навчись спершу добрим правилам моралі, а потім мудрості, бо без перших важко навчитися останній». Так само початки виховання загальнолюдської моралі можна знайти у спадщині В. Сухомлинського - про що свідчать заголовки окремих статей та розділів монографій відомого вчителя: «Радість і добро», «Розуміння життя, добра і зла в ньому» та багато інших [2].

Процес формування основ загальнолюдської моралі повинен відбуватися шляхом поступового занурення дітей у світ етики та моральної самосвідомості, тому повинно постійно створюватись усвідомлення особистих стосунків дитини зі світом та іншими людьми. В процесі навчання вчитель повинен керуватись особистісним підходом до можливостей та нахилів кожної дитини, щоб створити умови для успішного саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації учня на основі національних та загальнолюдських цінностей.

Суттєві зміни в орієнтації цінностей у дітей відбуваються в наприкінці шкільного віку. Ступінь розвитку соціальної активності дітей безпосередньо пов'язана з певним рівнем розвитку їх свідомості та самосвідомості. Тут елементом навчального процесу школи є позакласні заходи, що забезпечують гнучкість та цілеспрямованість навчальної роботи у поєднанні з навчанням, що сприятиме практичному засвоєнню дітьми якісних знань. Перш за все це стосується реалізації завдань морально-етичного виховання учнів 3-4 класів у позакласній роботі. Наприклад, у початковій школі, використовуючи художні твори, можна показати дитині приклади добрих людських якостей, які вона згодом може використати як приклад.

Діти різного віку по-різному сприймають матеріал та моделюють вчинки, адже саме в віці виявляється невідповідність знань та діяльності дітей - молодший підлітковий вік є особливим етапом, оскільки дитина починає реалізовувати себе, свої здібності та потенційні можливості. Водночас уже можна стверджувати, що у віці 10 років відбувається якісний стрибок ціннісної орієнтації як у системі моральних благ, так і по відношенню до інших людей.

У наш час активно розвивається проблема виховання дітей у загальнолюдській моралі, до якої залучено багато вчених, психологів та педагогів. Як свідчення - вихід ґрунтовної праці «Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів», над якою працювали І.Д. Бех, К.І. Чорна, К. О. Журба, В. А. Киричок, І. М. Шкільна, С. В. Коновець, у якій представлені концептуальні основи морального виховання самосвідомості особистості, а також результати досліджень лабораторії громадянсько-морального виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України щодо формування основ загальнолюдської моралі учнів загальної середньої освіти. Представлено методику формування досліджуваної якості у молодших

школярів, молодших та старших підлітків – учнів закладів загальної середньої освіти, старшокласників, у тому числі засобами мистецтва [3].

Підготовка дітей до життя в цивілізованому суспільстві залежить від того, наскільки вчителю вдалося створити сприятливі педагогічні умови та виховати в учнів повагу до моралі. Завдання вчителя - створити за допомогою виховних засобів такі моральні відносини, в яких дитина відчуватиме задоволення, що її вчинки та поведінка приносять радість людям та вона може комфортно почувати себе в суспільстві.

Таким чином, головною метою морального виховання учнів у позакласній роботі є створення виховного простору, що вплине на розвиток особистості. У ньому має бути представлений весь об'єм цінностей моралі та культури, щоб у дитини була можливість сформуванню певне почуття загальнолюдської моралі та власної значущості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 16 лип. 2019 № 10-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення : 21.02.2021).

2. Сухомлинська О. В., Антоненко Н. Б., Березівська Л. Д. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб./ ред. О. В. Сухомлинська. Київ: Либідь, 2005. 552 с.

3. Бех І. Д., Чорна К. І., Журба К. О., Киричок В. А., Шкільна І. М., Коновець С. В. Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2016. 176 с.

Шека О.А.,

заступниця директора з НВР,

КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 32 ММРДО»

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасний освітній процес передбачає створення нової моделі навчання та виховання, призначення якої є розширення життєвого шляху та саморозвитку кожної дитини, увага до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності. Тому концепцією Нової української школи передбачається організація процесу навчання на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, у рамках якої школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму.

Головне завдання сьогодення – не вкласти в людину максимум знань, а навчити її оперативно отримувати інформацію, яка потрібна їй у кожній конкретній ситуації, виховати її з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, здатною діяти креативно. Відповідно, навчання та виховання повинно бути максимально наближеним до здібностей і особливостей конкретної дитини. У цьому й полягає головна думка концепції дитиноцентризму.

Дана концепція потребує від учителя необхідності працювати відповідно до вимог ХХІ століття, до його швидкоплинних динамічних процесів, складностей за окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проектів.

Саме тому актуальність проблеми реалізації дитиноцентризму в освіті є беззаперечною. Дитина стоїть у центрі педагогічної системи. Інтереси дитини стають цінностями освіти. Орієнтація НУШ на учня передбачає врахування вікових особливостей фізичного, психічного розумового розвитку дітей, що сприятиме розкриттю потенціалу кожної дитини, дасть можливість створювати ситуації успіху в навчанні для учнів із різними рівнями навчальних можливостей, стимулює дитину на пошуки нових знань, викликає прагнення до досягнення нових успіхів у навчанні.

Ідеєю дитиноцентризму пронизані дослідження багатьох науковців, серед яких слід зазначити роботи Е. С. Рабунського, В. І. Загвязинського, Л. П. Книш, Т. М. Ніколаєвої, А. П. Аристової, І. Т. Огороднікова, М. Н. Данилова, Л. С. Виготського, Е. Н. Кабанової-Міллер, Г. С. Костюка, Н. А. Менчинської, Б. М. Теплова і інших.

Основними принципами реалізації дитиноцентризму в сучасній школі є наступні орієнтири:

- організація освітнього середовища, яке відображає інтереси та потреби дітей;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- врахування особистих потреб та інтересів кожної дитини, її вікових та індивідуальних особливостей;
- забезпечення основних прав та свобод дитини в усіх проявах її діяльності;
- розвиток самостійності, залучення до процесів прийняття власних рішень;
- розвиток спільноти класу, де інтереси кожної дитини узгоджуються з інтересами колективу класу;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою та самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Впровадження педагогами зазначених принципів навчання підпорядковується виконанню ними завдань, що є актуальними в організації освітнього процесу, а саме:

- більше хвалити – менше критикувати;
- допомагати переборювати невпевненість у власних силах;
- переконувати учнів в обов'язковому виконанні поставлених задач;
- допомагати уникнути поразки;
- спонукати до виконання конкретних дій;
- пояснювати заради чого здійснюється кожна діяльність;
- допомагати пережити не результат цілого, а навіть конкретної деталі.

До основних напрямків дитиноцентризму, за нашими спостереженнями, належать свобода педагогічної творчості, активність учнів в освітньому процесі, практична спрямованість навчальної діяльності, виховання вільної незалежної

особистості, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини, врахування психофізіологічних особливостей дітей, проведення уроків мислення на природі, творчих робіт із розвитку пам'яті та мислення, мовної діяльності, стимулювання інтелектуальних здібностей дитини.

Результативність навчання значною мірою залежить від вибору методів навчання та відповідності їх віковим та індивідуальним завданням розумового розвитку дітей. Слід також зазначити основні напрямки удосконалення методики початкового навчання, такі як:

- розвиток активності; ініціативність;
- самостійність; розвиток творчого потенціалу;
- науковий пошук; групова робота;
- індивідуальний підхід; інноваційні технології.

В основі дитиноцентризму лежать технології критичного мислення, інтегрованого, диференційованого, особистісно-орієнтованого, проектного та інтерактивного навчання. Завдяки інноваційним технологіям діти засвоюють норми поведінки, взаєморозуміння, повагу по відношенню до однолітків, до старших. Розвиваються навички, здібності через творчі та дидактичні завдання.

Впровадження принципів дитиноцентризму допомагає учням повірити в себе, в свої здібності, сприяє відчуттю радості від успіху, що має неабиякий стимулюючий вплив на особистість. Завдяки реалізації цих принципів забезпечується неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, долається будь-яка дискримінація, відзначаються зусилля й успіхи всіх учнів. Учні мають свободу вибору предметів та рівня їхньої складності, є можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах.

Учні навчаються справлятися зі стресом та напругою, у той час як педагогічні задачі вирішуються в атмосфері психологічного комфорту та підтримки, розкриваючи потенціал кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 21 лютого. 2018 р. № 87.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennyaderzhavnogo-standarturochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 20.02.2021 р.).

2. Коберник Г. І. Індивідуалізація й диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика: монографія / Г. І. Коберник. Київ: Наук. світ, 2002. 231с.

3. Концепція нової української школи. URL: <https://www.calameo.com/books/002158349095e29db0807>.

4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка, 2008. 424 с.

5. Сидоренко В.В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року. Київ. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>

6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3.

СЕКЦІЯ III. ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Авксентьєва Л.О.,
учителька початкових класів
Маріупольська СШ № 3
Єгорова О.В.,
учителька початкових класів
Маріупольська СШ № 3

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Нова українська школа являється ключовою реформою Міністерства освіти і науки. Вона має на меті зупинити негативні тенденції та перетворити українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України.

Головною метою є створення школи, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті.

Нова українська школа – це школа, до якої приємно ходити дітям. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти, адже головне завдання НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Нова українська школа визначає такі головні завдання:

- Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.
- Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.
- Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
- Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.
- Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.
- Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
- Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентностей для життя.
- Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.
- Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання.

Сьогодні вони є орієнтиром оновлення науково-методичної роботи усіх ланок, оскільки визначають модель інноваційного освітнього середовища, в якому вчитель володітиме інноваційними технологіями навчання і виховання,

забезпечуючи партнерські стосунки з учнями та батьками, здійснюватиме навчально-виховний процес на засадах компетентнісного підходу.

Молодший шкільний вік, особливо багатий ресурсами, які треба вчасно виявити, підтримати, розвинути. Молодших школярів відрізняє особлива пластичність і вразливість, готовність сприймати і емоційність.

Хочеться зазначити, що зміни в початковій ланці дають можливість досягати результатів навчання не шляхом механічного заучування, а більш цікавими і прийнятними методами для дітей початкової школи, дають дитині розкритися, максимально розвинути її індивідуальність.

Працюючи в пошуках результативних методів роботи, ми прийшли до висновку, що процес формування вмінь і навичок є набагато ефективнішим, якщо організувати навчання у співробітництві, що ґрунтується на спільній діяльності і взаєморозумінні вчителя і учнів. Таке навчання, з використанням інтерактивних технологій, сприяє формуванню ключових компетентностей школярів, підвищує інтелект дитини, зміцнює її віру у власні здібності, стимулює активність і творчість.

Дійсно, учні початкових класів добре навчаються лише за умови, коли їм цікаво, коли вони переживають хоча б невеликий успіх. Тож, із перших днів навчання дитини в школі, намагаємося створити ситуацію успіху, підтримати учня, що зазнав невдачі, похвалити навіть за незначну перемогу.

Коли ми починали працювати з 1 класом з найпростіших технологій, таких як «мозковий штурм», «мікрофон», робота в парах і малих групах, складання «асоціативного» куща, впровадження технології ігрового та проблемного навчання.

Наші учні люблять працювати в малих групах, де отримують можливість спілкуватися, вільно висловлювати свою думку, порівнювати, робити спільні висновки. Практикуємо під час уроків роботу в парах. Під час такого виду діяльності учні можуть перевірити знання один одного, обмінятися думками і лише тоді висловлювати свої ідеї класу. Це сприяє розвитку мовлення, вміння висловлювати і відстоювати свою думку.

Ще часто на уроках використовуємо такий метод інтерактивного навчання, як «Асоціативний куш». Це дозволяє швидко перевірити, узагальнити знання учнів. На кожному уроці намагаємося розвивати творчі здібності учнів на основі спеціально розроблених логічно – пошукових задач. Використовуємо метод «Мозкового штурму», підбираємо до уроків такі завдання, за допомогою яких можна розвивати пізнавальні процеси: увагу, пам'ять, уяву, швидкість реакції, логічне мислення. Ще з перших днів навчання в школі вчимо дітей вільно висловлювати свої думки. Цьому сприяє технологія «Мікрофон».

У своїй педагогічній діяльності використовуємо метод проектів. Він є однією із основних технологій формування ключових компетентностей учнів. Тому що працюючи над створенням проектів діти навчаються критично мислити, чітко усвідомлювати, де і яким чином можна застосовувати набуті знання, генерувати нові ідеї, бути комунікабельним, постійно самовдосконалюватися.

Для розвитку мислення молодших школярів на уроках часто застосовуємо проблемні завдання. Наявні в них суперечності, спонукають до роздумів, пошуків і певних висновків, викликають дискусію. Подобається школярам самостійно порівнювати, зіставляти певні факти і явища, узагальнювати, робити висновки. Потім звіряти свої міркування з матеріалом підручника. Такі вправи не тільки розвивають мислення учнів, а й підсилюють впевненість, віру в свої сили.

Отже, інтерактивні форми і методи дають можливість створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою значимість, зможе розкрити свої здібності й продемонструвати знання, відчути впевненість у собі. Під час уроку учні можуть вільно висловлювати свою думку і вислухати свого товариша, вчитель не є засобом «похвали і покарання», а другом, порадником, старшим товаришем.

На нашу думку, основним завданням вчителя є: залучити учнів до активної самостійної діяльності, перетворюючи школяра в її суб'єкта. Зацікавленість, викликана вчителем на уроці, може перерости в стійкий інтерес до знань. «Учень – це не посудина, яку потрібно заповнити, учень – це смолоскип, який потрібно запалити».

Згадаймо В.О. Сухомлинського: «Є успіх – є бажання вчитися». Особливо це важливо на першому етапі навчання – у початковій школі, де невдача приносить справжнє «горе».

Взагалі, сучасні діти приходять до школи з бажанням успішно діяти. Їм подобається на уроках не просто слухати, а ставити запитання, брати інтерв'ю, приймати рішення, фантазувати. Якщо ми, вчителі, будемо організовувати на уроках таку діяльність, то навчання буде успішним, а знання – якісним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 від 24 липня 2019 р. № 688): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п> (дата звернення: 09.03.2021)

2. Крамаренко С. Г. «Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого учня», 2010 р.

3. Падалка О.С., Шпак О.Т. «Сучасні педагогічні технології». Київ, 2000. 368 с.

Агаєва А.С.,

учителька початкових класів

Маріупольська гімназія

зі структурним підрозділом початкової школи № 17

Маріупольської міської ради Донецької області

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ШКОЛЯРІВ ПРО ПРОФЕСІЇ

Основним завданням навчальних закладів системи освіти України є підготовка конкретної людини до активної професійної діяльності у галузі матеріального та інтелектуального виробництва. Важливе місце в цій діяльності

повинно посідати науково обґрунтована профорієнтація молоді на певні види професій з урахуванням особистих інтересів у початковій школі.

Проблема самовизначення зараз набуває особливого значення. Підлітковий вік - це період, в якому відбуваються найбільш істотні зміни в психіці. Саме зараз самовизначення стає афективним центром життєвої ситуації молодих людей. Особисте самовизначення, має ціннісно-смысловий характер, задає особистісно-значущу спрямованість на досягнення певного рівня в системі соціальних відносин, на основі якого висувуються вимоги до певної професійної галузі, здійснюється професійне самовизначення назовні

Для різних вікових груп школярів професійне самовизначення має різний ступінь виразності – це визначається їх психологічними й фізіологічними особливостями. Так, у молодших школярів, мета вибору ще не має якогось конкретного втілення, але вона потенційно існує [1, с. 5].

З усіх структурних компонентів професійної орієнтації в початковій школі (1-4 класах) здійснюється її перший етап – професійна інформація (професійна освіта).

У Положенні про професійну орієнтацію молоді, визначено такі етапи профорієнтаційної роботи зі школярами різного віку: початковий (пропедевтичний) етап); пізнавально-пошуковий (5-7 класи) етап; базовий(визначальний) (8-12 класи).

Метою початкового етапу є ознайомлення дітей у процесі навчальної, позакласної та позашкільної роботи з найпоширенішими професіями, виховання позитивного ставлення до різних видів трудової та професійної діяльності, інтересу до пізнання своєї особистості, формування початкових загально-трудова уміння і навичок, здатності до взаємодії з іншими особами в процесі діяльності. Результатом цієї роботи має бути сформоване у молодших школярів ставлення до себе, суспільства і професійної діяльності [2, с. 49].

Учні 1-4 класів ще далекі від свідомого вибору професії, але проведена серед них профорієнтаційна робота повинна стати основою, на якій в подальшому будуть розвиватись професійні інтереси та наміри школярів у старших класах. Є особистісні якості, які необхідні і професійно-важливі для всіх без виключення професій, - це працьовитість, пошана до людей праці всіх професій і спеціальностей, усвідомлення необхідності трудитися, уміння планувати і контролювати свою роботу, правильно організувати робоче місце, акуратність і точність в роботі, посидючість, наполегливість, уміння вибрати найбільш раціональний спосіб виконання завдання, економія матеріалів і часу тощо. Всі ці якості потрібно формувати, починаючи вже з першого класу. Дітей необхідно поступово вводити у безмежний світ професій, учити їх орієнтуватися в цьому світі. Це можна робити на уроках «Я досліджую світ» під темами «Які бувають професії?», «Ким працюють мої батьки?» або під час тематичних тижнів «Професії» [3, с. 34].

Тому профорієнтаційна робота з молодшими школярами має особливий характер і відрізняється від роботи з дітьми середніх та старших класів. Специфіка, насамперед, полягає в тому, що при роботі з молодшими школярами

не ставиться ціль безпосередньо підвести учнів до вибору певної професії, а лише підготувати основу для цього вибору. Учні початкових класів необхідно поступово вводити у світ професій.

У середньому шкільному віці починає усвідомлюватись потреба вибору професії, “життєва мета”, своє місце в суспільстві. Саме в період навчання в основній школі відбуваються основні зміни у професійному самовизначенні, особливо змінюються мотиви і потреби стаючи більш реальними. На цьому етапі відбувається засвоєння певних цінностей, спрямованих на школяра суспільством, закладається основна мотиваційна база для вибору свого професійного майбутнього. Зміна психологічного змісту у процесі вибору професії пов’язана з розвитком і “дорослішанням” учня, а також із зміною соціальної ситуації підлітка.

У старшому шкільному віці проблема вибору майбутньої професії здебільшого вже вельми актуальна і соціально значуща: наближається закінчення шкільного навчання, постає питання про визначення свого місця у суспільстві, в трудовій діяльності. Із зміною соціальної ситуації в розвитку старших школярів пов’язані і психологічні зміни внутрішньої позиції учня: з’являються звернення в майбутнє (моделювання свого професійного майбутнього). Ступінь усвідомлення учнем може бути найрізноманітнішим: від примітивних форм до глибоких переконань. Все це і стає у старшому шкільному віці першопричиною виникнення стійкого інтересу до самого себе, до виявлення своїх можливостей професійної діяльності [1, с. 6].

Старшокласників завжди хвилює проблема вибору професії, власного самовизначення і вони ведуть з цього приводу розмови з однолітками і з дорослими які їх оточують. Вони розуміють, що вибір професії – це не один момент, а процес, що складається з ряду етапів, тривалість яких залежить від зовнішніх умов і індивідуальних особливостей суб’єкта вибору професії [4, с. 57].

Аналіз практики загальноосвітніх установ показує, що старшокласники відчують значні труднощі при виборі майбутньої професії внаслідок незнання технологій професійного самовизначення, невміння проектувати свій життєвий і професійний шлях в сучасних ринкових умовах. Можливі випускниками професії не повною мірою відповідають, з одного боку, потребам ринку праці, а з іншого, особистісним якостям самих учнів. Рішення даної проблеми передбачає пошук нових підходів до організації професійної орієнтації з урахуванням тих змін, які відбулися в освітній системі: поява нових видів освітніх установ, різнорівневих освітніх програм, реалізація профільного навчання, варіативності освіти та ін. В даний час від школи потрібно створення умов для формування у підлітка індивідуального освітнього запиту, особистісної потреби у виборі професійної діяльності, готовності до професійного самовизначення і подальшої самореалізації в нових економічних і соціокультурних умовах [5, с. 269].

Отже, щоб на сучасному етапі розбудови профільної школи робота з професійного самовизначення молоді давала бажані результати, вона повинна здійснюватися послідовно і мати неперервний характер. Лише системний підхід у проведенні профорієнтаційної роботи, різноманітність форм організації

профорієнтаційної роботи, активізація пізнавальної діяльності учнів, індивідуальний підхід у здійсненні роботи щодо підготовки учнів до професійного самовизначення, залучення учнів до суспільно необхідної праці і виду діяльності, що відповідає їх нахилам і здібностям приведе школярів до успішного вибору професії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Махаєва О. Я. Я обираю професію: Комплекс. програма актив. проф. самовизначення школярів. Москва: Перспектива. 2016, 52 с.
2. Шнейдерова Л.О. Профорієнтаційні ігри. Старокостянтинів, 2016. 72 с.
3. Владкова В.М. Профорієнтація: Навчальний посібник. Львів: Новий світ, 2017. 160 с.
4. Вінтін І. А. Особливості соціального самовизначення старшокласників. Социс. 2016. 103 с.
5. Скиба М Є, О.М. Коханко. Теорія і практика професійно-орієнтаційної роботи з молоддю: Навчальний посібник. Хмельницький: ХНУ, 2017. 322с.

Бережна В.С.,

здобувачка вищої освіти

Мариупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Мариупольського державного університету

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ 6 КЛАСУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У нормативних документах, що відображають стратегії розвитку освіти, Законі України «Про освіту», Про Національну доктрину розвитку освіти, Концепції художньо-естетичних дисциплін у «Новій школі», пріоритетність компетентнісного підходу в навчанні» відзначається, що мета сучасної школи – виховати всебічно і гармонійно розвинену особистість та сформувати загальнокультурну компетентність випускника закладів загальної середньої освіти [1; 2; 3].

Важливим компонентом гармонійного розвитку особистості є естетичне виховання, основною метою якого є формування її естетичної культури учнів, тобто здатності до повноцінного сприймання, адекватного розуміння прекрасного як у мистецтві, так й у реальній дійсності.

Естетичне виховання як засіб формування особистості дітей та молоді розглядається у працях багатьох учених, які вбачають у ньому великі інтеграційні можливості: О. Апраксіна, Б. Асаф'єв, Н. Гродзенська, Д. Кабалєвський, Л. Масол, Б. Ліхачов, Г. Падалка та ін..

Наукові розвідки вказують на те, що у визначенні загальних характеристик естетичного виховання велике значення мали праці філософів, педагогів, психологів, які досліджували основні категорії: естетичну свідомість, естетичні почуття, естетичний ідеал.

Естетичне виховання - складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за

законами краси в усіх сферах діяльності людини. У процесі естетичного виховання формуються естетична свідомість і поведінка школяра.

У науковій літературі естетична свідомість трактується як форма суспільної свідомості особистості, що являє собою художньо-емоційне освоєння дійсності через призму естетичних почуттів, переживань, оцінок, смаків і виражається в мистецькій творчості та естетичних поглядах людини.

Під естетичними почуттями розуміють особливі почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в дійсності й у творах різних видів мистецтва. Як результат – відбувається формування естетичного смаку, тобто здатність людини правильно оцінювати прекрасне, відокремлювати справді прекрасне від неестетичного.

Багато чинників єднають естетичне виховання з моральним, адже обидва ці виховні напрями засновані на по чуттях, позитивних і негативних переживаннях.

Великі виховні можливості в плані естетичного виховання школярів містять твори художньої літератури, як письмової форми мистецтва слова, художнього освоєння світу словесними образами. Література, у порівнянні з іншими видами мистецтва, відрізняється не тільки кількістю засобів виразності, а й зумовлюється способами організації твору: це – поезія та проза.

Відмінності художньої літератури полягають в тому, що образи її образи потребують інтелектуального розуміння, а не чуттєвого сприймання як у музиці, балеті, опері, перебувають на межі мистецтва та розумової діяльності. Художні твори, у яких розкривається нове про людину або суспільство, пройняті глибокими думками та переживаннями.

Сприймання художньої літератури має свою специфіку, яка полягає в тому, що це особистісне відтворення читачем образів зі слів письменника.

Роль художньої потреби в естетичному розвитку учнів дуже важлива, тому що завдяки їй формується установка на естетичне сприйняття дійсності. При цьому слід ураховувати, що естетичний аспект свідомості дітей, підлітків та молоді детермінується всіма явищами дійсності, тому його результат може бути неоднозначний у ціннісному відношенні. Сприймаючи явища природи, предмети побуту, мистецькі твори, вчинки людей тощо, дитина їх оцінює як прекрасне чи потворне, комічне або трагічне, звеличене чи низьке.

Чарівність української мови учні пізнають підчас вивчення творів письменників минулого століття, це: О.Кониський «Молитва за Україну», С.Чарнецький «Ой, у лузі червона калина похилилася», Л.Українка «Мрії», а також сучасних письменників: В.Нестайко «Тореадори з Васюківки», І.Жиленко, С.Чернілевського та ін..

Основними педагогічними умовами, що сприяють успішному здійсненню естетичного виховання учнів на уроках літератури є: правильний відбір художнього матеріалу та відповідних йому методів, прийомів навчання; знання вчителем специфічної особливості кожного класу, кожного учня; спрямованість роботи вчителя на уроці, що передбачає формування естетичних смаків; систематичність роботи вчителя відповідно до поставленої мети; естетична освіченість, психолого-педагогічна та методична підготовленість самого вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту. Закон України від 05 вересня 2017 № 2145-VIII <https://zakon.rada.gov> (дата звернення 19.02.2021).
2. Про Національну доктрину розвитку освіти. Указ Президента України від 17.04.2002 за №347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>. (дата звернення 19.02.2021).
3. Концепції художньо-естетичних дисциплін у «Новій школі», пріоритетність компетентнісного підходу в навчанні. URL: <https://www.slideshare.net/eranokeranok/ss-82032978>. (дата звернення:20.02.2021).

Білоконь Н.В.,

здобувачка вищої освіти

Запорізький національний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В нинішніх умовах у нашій країні відбуваються суттєві реформи в галузі освіти. Докорінна зміна освітньої мети переорієнтовує процес навчання на особистість дитини – його гуманізацію, загальнорозвивальний характер. Особистісно орієнтоване навчання передбачає організацію навчання на засадах глибокої поваги до особистості вихованця, врахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до нього як до свідомого суб'єкта освітнього процесу.

Головне завдання, що стоїть перед школою - забезпечувати всебічний розвиток дитини, розкриття її потенціалу, формування цінностей та рис, необхідних для самостійної взаємодії з інноваційним світом. Ці завдання відображено в Законі України «Про освіту», Державному стандарті початкової освіти, Концепції Нової української школи та низці інших нормативно-правових актів.

Актуальність проблеми дитиноцентризму є беззаперечною, оскільки Нова Українська школа, враховує цінність дитинства, дає змогу відчувати успіх та унікальність кожній дитині, дотримуючись принципу презумпції талановитості

Фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснили Г. Вашенко, Д. Дьюї, А. Дістервег, Я. Коменський, В. Кремень, Я. Корчак, А. Макаренко, К. Роджерс, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. У сучасній вітчизняній педагогіці ідеї дитиноцентризму знаходять своє відображення в наукових доробках І. Беха, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Лозової, М. Левківського, О. Сухомлинської та ін.

Під дитиноцентризмом розуміють стиль виховання дитини, підґрунтям якого є культ дитини, пріоритет її інтересів і бажань; забезпечення процесу виховання й навчання кожної дитини на основі розвитку її природних здібностей [1, с. 29].

На сьогоднішній день актуальними для Нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів в освітньому процесі;
- орієнтація на інтереси та досвід учнів;
- створення навчального середовища, яке перетворює навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- упровадження шкільного самоврядування, що передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству;
- виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї) [3].

Нинішнім пріоритетом НУШ є не вкласти в дитину максимум знань, а навчити здобувати їх впродовж життя, сформувати особистість, інноватора та патріота. Адже зміни в швидкозмінному інформаційному суспільстві зумовлюють пошук шляхів виховання ініціативної, креативної особистості, здатної до самостійної творчої діяльності, інноваторства, саморозвитку і самореалізації. Цьому сприяє освітній процес з індивідуальними підходами та вимогами до кожного, надання молодшим школярам максимальних можливостей для розкриття свого потенціалу, виявлення творчих здібностей.

Таким чином, реалізація ідей дитиноцентризму в сучасній початковій школі ґрунтується на таких принципах:

- більше хвалити – менше критикувати;
- допомагати переборювати невпевненість у власних силах;
- переконувати учнів в обов'язковому виконанні поставлених задач;
- допомагати уникнути поразки;
- визначати важливість зусиль дитини в діяльності;
- спонукати до виконання конкретних дій;
- допомагати емоційно пережити не результат цілого, а навіть окремої деталі;
- пояснювати заради чого здійснюється кожна діяльність [2].

На основі запропонованих вище принципів, аналізу наукових джерел і власного педагогічного досвіду, зазначимо, що реалізація дитиноцентризму як наскрізного процесу, сприяє розв'язанню у початковій школі таких ключових завдань :

– розвиток дитини відповідно її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів;

– формування моральних та загальнолюдських цінностей молодшого школяра;

– урахування цінностей та інтересів дитини з метою формування в неї ключових та предметних компетентностей;

– неупереджене та справедливе ставлення до особистості молодшого школяра, подолання будь-яких форм дискримінації;

– розкриття творчих здібностей та потенціалу, визнання талановитості кожного.

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація дитиноцентризму здійснюється у початковій школі наскрізно. Цей підхід зумовлює розвиток молодшого школяра з урахуванням його психофізіологічних особливостей й потреб, а також індивідуальної освітньої траєкторії. Він враховує цінність дитинства, дає змогу відчувати успіх та унікальність кожній дитині, дотримуючись принципу презумпції талановитості. Нині нова, сучасна школа має стати гарантом прав кожної дитини на повноцінний розвиток та реалізацію свого індивідуального творчого потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутенко Л. Л, Ігнатович О. Г. Сходинки до педагогічної майстерності : словник з курсу „Основи педагогічної майстерності”. Старобільськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. 136 с.

2. Ідеї дитиноцентризму у сучасній школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/idei-ditinocentrizmu-u-sicasnij-skoli-109520.html> (дата звернення: 20.02.2021).

3. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ціннісносвітоглядний аспект. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів III-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції* 18 квітня 2018 р. м. Київ. У 2-х частинах : Ч.1. / наукова редакція, упорядкування: В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. Київ : Агроосвіта, 2018. С. 121-128.

Болгов М.В.,

здобувач вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Петреба М.М.,**

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри педагогіки і освіти

Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ДИТЯЧОГО КОЛЕКТИВУ У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

На нинішньому етапі розвитку педагогіки однією з найбільш важливих та актуальних є проблема виховання дитячого колективу. Саме дитячий колектив

сприяє процесу соціалізації дітей не тільки в школі, а й в суспільстві в цілому. Без добре згуртованого колективу, неможлива позитивна виховна робота в класі. Слід зазначити, що саме через класний колектив відбувається вплив на ставлення учнів до навчання та поведінки дітей в суспільстві та класі.

Аналізуючи літературу та джерельну базу, яка стосується проблематики формування дитячого колективу, можна зазначити, що дослідниками цієї проблеми були Великі педагоги та вчені: Макаренко А.С., Сухомлинський В.О., Ушинський К.Д., Коннікова Т.Є., Іванов І.П. та багато інших.

Слід зауважити на тому, що коли ми говоримо о проблемі формування колективу, варто зауважити що важливе місце в теорії та практиці формування колективу належить Макаренку А.С.. Великий Макаренко першим у педагогічній діяльності запровадив ідею колективного виховання, як певну цілісну систему.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні важливості проблеми формування дитячого колективу.

Якщо говорити про створення колективу та керуванням ним, то в першу чергу слід зазначити про те, що головне місце в цьому процесі надається особі вчителя. У зв'язку з цим Сухомлинський писав: «Колектив – це дуже чутливий інструмент, який творить музику виховання, необхідну для впливу на душу кожного вихованця, – творить тільки тоді, коли цей інструмент настроєно. А настроюється він лише особистістю педагога, вихователя, точніше: настроюється він тим, як дивляться вихованці на педагога як на людину, що вони в ньому бачать і відкривають... Якщо ми говоримо про те, що колектив - велика виховна сила, то, образно кажучи, ми маємо на увазі квітучу й зелену крону дерева, яку живить глибоке й непомітне з першого погляду коріння, і цим корінням є духовне багатство вихователя» [1, с. 478].

Вчитель повинен зробити все від нього залежне для того, щоб довірений йому клас став колективом, тоді кожному учню буде комфортніше в шкільному середовищі, він із задоволенням йтиме в школу до своїх однокласників.

Колектив – це група людей, яка об'єднана загальними цінностями, цілями і завданнями діяльності, що мають значення для групи в цілому і для кожного її члена зокрема. В свою чергу дитячий колектив – це група дітей, об'єднана спільною корисною діяльністю (навчанням, працею, спортом, захопленнями).

Характеризуючи дитячі колективи учені виділяють первинні, загальношкільні та тимчасові колективи. Загальношкільний колектив – це колектив всього навчально-виховного закладу (школи), складовою частиною якого є клас (первинний колектив) Тимчасовий колектив – це учнівський колектив, створений на певний період (спортивні команди, команда КВК тощо). У своєму розвитку первинний колектив (клас) проходить три стадії, проте цей поділ є досить умовним, тому що між ними нема і не повинно бути різких меж, переходів і критичних моментів. Кожна нова стадія розвитку дитячого колективу – це новий ступінь якісного росту відношень, які виникають між його членами, між учнями і вихователями, між окремими колективами учнів [2, с. 35-36].

Колектив необхідний і як середовище взаємодії, і як форма цілісної організації дитячого життя, що дає можливість надавати одночасно виховний

вплив на всіх дітей разом і на кожну особу окремо, адже дати самооцінку, порівняти себе з іншими, вчитися спілкуватися, формувати певні моральні цінності людських стосунків дитина може лише в колективі [3, с. 124-129].

Аналіз наукових праць з даної проблеми дає можливість виділити такі шляхи згуртування колективу учнів: педагогічна вимога, колективна діяльність, формування активу класу, принцип паралельної дії, перспектива, гра, змагання, традиції, навчальна діяльність.

Отже, з усього вищезазначеного можна зробити висновок, що проблема формування дитячого колективу в педагогіці посідає одне з найголовніших місць. Колектив є тією рушійною силою, який в майбутньому буде вирішувати подальшу долю суспільства. Успіх будь-якого суспільства буде залежати від колективу. Тому проблема розвитку і формування колективу буде посідати головне місце в педагогічній діяльності викладачів закладів загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В. О. Принципи виховання шкільного колективу / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти томах. Київ: Радянська школа. 1976. Т. 1. С. 478.
2. Погоріла І.О. Проблеми особистості і колективу в системі виховної роботи школи. *Рідна школа*. 2002. С. 35-36.
3. Мельничук С. Г. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Г. Мельничук. Київ: Слово. 2012. С. 124-129.

Бура О.М.,

учитель початкових класів

*КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 47
Маріупольської міської ради Донецької області»*

СПРИЙМАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Педагогічна наука приділяє велику увагу духовному розвитку особистості. Діяльність закладів освіти, яка спрямована на всебічний розвиток дитини, пов'язана з розширенням функції естетичного виховання, зі зміною та збагаченням структури і змісту художньо-естетичного виховання, його засобів і методів.

Особливої уваги набуває пошук методів пробудження естетичних інтересів і потреб до музики в учнів молодших класів під час її сприймання, удосконалення навчальних програм, впровадження нових методичних розробок, доскональне вивчення та втілення в навчальний процес найкращого досвіду педагогів сучасності [1].

Проблемою творчого сприймання музики слухачами представлена у працях педагогів першої половини минулого століття: Б.В. Асаф'єва, П.П. Блонського, Н. Л. Брюсова, З.Кодая, С.Т. Шацького, Б.Л. Яворського та ін. Педагогічні аспекти музичного сприймання розкриті в дослідженнях: О.О. Апраксіної, Ю.Б. Алієва, В.К. Белобородової, Н.Л. Гродзенської, Г.С. Дідич, Д.Б.

Кабалевського, В.Д. Остроменського, Т.П. Племніної, О.Я. Ростовського, О.П. Рудницької, В.М. Шацької та ін..

В основі слухання музики лежить музичне сприйняття. Формування музичного сприймання школярів є провідною проблемою сучасної музичної педагогіки. Музичне сприймання у формі відчуттів, сприймань, уявлень, абстрактного мислення - складний багаторівневий процес, зумовлений не тільки музичним твором, але й духовним світом людини, її досвідом, рівнем розвитку та психологічними особливостями.

Тільки за умови розуміння світу мистецтва, воно увійде у свідомість, як відкриття прекрасного і духовного світу, стане джерелом формування ціннісних критеріїв. Кожне сприйняття будь-якого предмета, явища є складним процесом, в якому беруть участь різні органи почуттів.

З психології відомо, що сприйняття – це відображення предметів та явищ дійсності, які діють в даний момент та органи почуттів. Сприйняття не можна ототожнювати з відчуттям. У процесі сприйняття відбувається впорядкування та об'єднання окремих відчуттів в цілісні образи речей та подій.

Музичне сприйняття має певні властивості. Це емоційність - переживання краси музичного образу, почуття і думок, що виникають під впливом музики; цілісність, образність - сприйняття в творі його цілісного образу - настрою, характеру твору, проникнення в окремі елементи музичної мови (мелодію, гармонію, ритм); осмисленість - будь-яке сприйняття, в тому числі музичне, міцно пов'язане з мисленням. Специфічною особливістю музичного мислення є те, що воно завжди має емоційний відтінок, пов'язане із діяльністю музичного слуху, без якого воно взагалі не відбувалося б; асоціативність - безмежна кількість асоціацій є ознакою багатой творчої фантазії і загальної художньої обдарованості людини [2, с. 4].

Загальну базу для музичного розвитку дитини становить комунікативний, мовний, руховий і сенсорний досвід, який полегшує засвоєння музичної мови та сприяє формуванню навичок музичного сприйняття. Уміння виділяти інтонаційні зв'язки твору, стежити за розвитком основних інтонацій, відчувати жанрові ознаки, виявляти змістовність використаних у творі виразних засобів допомагають дітям проникнути у суть музичного образу. Центральною ланкою процесу формування музичного сприйняття є музична діяльність дітей, а особливо благодотворними є такі чинники – багатство музичних вражень та їх повторність.

Художнє спілкування із музичним мистецтвом, зразками якого є музичні твори справляє позитивний вплив на формування особистості дитини, особливо у молодшому шкільному віці. Необхідність формування творчої особистості з розвиненим цілісним мисленням вимагає створення специфічних умов здійснення педагогічного процесу. Однією з таких умов є інтеграція видів діяльності й видів мистецтва на уроках музики в початкових класах. Формування інтегрованої навченості молодших школярів передбачає вивчення узагальненого навчального матеріалу про мистецтво та набуття позитивного досвіду молодшими школярами в різних видах мистецької діяльності.

Різні види навчальної діяльності, які виконуються молодшими школярами, сприяють набуттю позитивного досвіду, самовизначенню учнів у виборі «улюбленого» виду мистецької творчої діяльності, виявленню їх індивідуальних здібностей [3, с. 64].

Сутність керування музичним сприйманням полягає у доцільному впливі на слухачів з метою організації й координації їх діяльності, спрямованої на усвідомлення змісту музичного твору. Такий процес є складним і багатограним, враховуючи специфіку музичного мистецтва та особливості її сприймання школярами, індивідуальними відмінностями кожної дитячої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 21 лютого. 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 12.02.2021 р.).

2. Масол Л. М. Концепція загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*. 2004. №1 (31). С. 2-5.

3. Турчин Т. Застосування осучаснених форм музичного навчання молодших школярів як передумова їх творчого розвитку. *Рідна школа*. №7. 2011. С. 64-66.

Галицька К.Є.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА З ПІДЛІТКАМИ

Підлітковий вік - це період первинної, амбівалентне оптиції. У цьому віці закладаються основи морального ставлення до різних видів праці, відбувається формування системи особистісних цінностей, які визначають вибірковість ставлення підлітків до різних професій. У даний час закладами освіти ведеться пошук найбільш ефективних шляхів профорієнтаційної роботи. Процес самовизначення особистості в професійній діяльності вимагає модернізації як самого навчального процесу, так і системи відносин його учасників. Сьогодні існує запит з боку суспільства на профорієнтаційну роботу в школі, а це значить, що педагог повинен бути готовий до такої роботи. Вибір педагогами методів, форм і ступеня поглиблення змісту залежить від психологічної, інформаційної та методичної готовності до використання професійних ресурсів, від їх доступності, від оснащеності навчального процесу супутніми засобами.

Вивченням особливостей і проблем профорієнтації учнів підліткового віку займалися такі вітчизняні вчені як А.К. Маркова, Г.С. Пригін, Є.К. Клімов, Н.С. Пряжников, Т.В. Кудрявцев та інші. Звертаючись до праць зарубіжних вчених, були вивчені основні позиції П.С. Лернер, Л. Хьелл, які розглядали цю проблему і підкреслювали важливість профорієнтаційної роботи для формування особистості підлітків [1].

Професійна орієнтація в сучасному поданні - це «науково обґрунтована і послідовна діяльність з підготовки та розподілу молодіжних груп населення з різних видів і рівнів професійної діяльності на основі реальних потреб суспільства і здібностей індивідів до таких видів діяльності» [2]. Тож, ця діяльність спрямована на формування професійної самосвідомості підлітків, розширення їх кругозору про світ професій, про різноманіття форм праці, на допомогу у виборі професійного шляху з урахуванням, як індивідуальних схильностей і здібностей окремих індивідів, так і потреб суспільства. Отже, основними цілями професійної орієнтації є: ознайомлення молоді з найбільш важливими для суспільного виробництва професіями; допомога молодим людям у пошуку свого місця на ринку праці, де вони можуть принести найбільшу користь і отримати повне задоволення від своєї праці відповідно до їх здібностей і можливостей.

Професійна орієнтація у закладах освіти здійснюється в рамках повсякденної навчальної та позаурочної діяльності, а в якості її основних структурних елементів можна розглядати: професійне просвітництво; професійну діагностику; професійну консультацію; професійний відбір; соціально-професійну адаптацію; професійне виховання [3]. Всі ці елементи взаємопов'язані і взаємозумовлені. Вони можуть виступати в іншій послідовності, але завжди ефективно діють тільки разом, в тісному взаємозв'язку, і для того, щоб ця система працювала найбільш злагоджено, необхідно раціональне управління нею.

Професійна орієнтація - багатоаспектна система, що вбирає в себе освіту, виховання, вивчення індивідуальності кожного вихованця, організацію діяльності за інтересами та надання учням допомоги в самовизначенні при виборі професії. Найбільш важливою складовою професійної орієнтації та соціалізації особистості в цілому є професійні проби, які вихованці можуть проходити в клубних формуваннях або різноманітних дитячих об'єднаннях за інтересами в системі додаткової освіти дітей. Очолювати ці процеси можуть педагоги додаткової освіти, що є одночасно керівниками колективів, гуртків, секцій, аматорських об'єднань, соціальні педагоги та педагоги-організатори, які працюють в цій системі.

Важливим питанням в професійній орієнтації є розкриття для підлітків таких понять як «професія», «спеціальність», «посада», їх складу та призначення в основних сферах суспільного виробництва.

Професія - це група споріднених спеціальностей і в перекладі з латинської означає «офіційно вказане заняття». Наприклад, професія: токарь, учитель, лікар та ін. Однак немає взагалі вчителя, токаря чи лікаря, а є, наприклад, вчитель російської мови, вчитель фізики, вчитель математики і т.д., які відносяться до групи «педагогічної професії».

Під «спеціальністю» розуміється комплекс знань, умінь і навичок набутих шляхом відповідної підготовки та досвіду роботи, які в подальшому будуть необхідні для діяльності в рамках тієї чи іншої професії (інженер-будівельник, інженер-технолог, лікар-терапевт, учитель біолог і т. д.).

Посада - службове місце (положення) в будь-якому закладі, на підприємстві, пов'язане з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських та фінансових обов'язків. Посадові обов'язки в тій чи іншій сфері суспільної праці (наприклад, міністр, директор, начальник або технолог виробництва) визначаються професійною підготовкою та досвідом роботи за спеціальностями в певній сфері діяльності [4].

Таким чином, профорієнтаційна робота з підлітками - це комплекс дій для виявлення схильностей і талантів до певних видів професійної діяльності, а також система дій, спрямованих на формування готовності до праці і допомогу у виборі кар'єрного шляху. Реалізується безпосередньо під час навчально-виховного процесу.

Підготовка підлітків до самостійного, усвідомленого вибору професії повинна бути обов'язковою частиною гармонійного розвитку кожної особистості і невідривно розглядатися в зв'язці з фізичним, емоційним, інтелектуальним, трудовим, естетичним вихованням, тобто бути інтегрована у весь навчально-виховний процес, а отже профорієнтаційна робота в школах є одним з найважливіших компонентів у розвитку як окремо взятої людини, так і суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: Учебник для студ. вузов. 4-е изд., Москва: Академия, 1999. 456 с.
2. Бендюк М.А. Что ты должен знать о выборе профессии и поиске работы. СПб. : Речь, 2000. 203с.
3. Возрастная и педагогическая психология. сост. И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. Москва, 1999. 320с.
4. Климов А.А. Как выбирать профессию: Пособие для педагогов и психологов. Москва: Контур, 2000. 159 с.

Гладких А.В.,

учителька початкових класів,

Маріупольська загальноосвітня школа № 18

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ШКОЛЯРІ В СВІТІ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

Українська освіта сьогодні має бути сучасною, такою що відповідає запитам з боку суспільства та особистості, потребам економіки, а також світовим тенденціям. Час змінюється, а з ним змінюються діти з їхніми запитамі, пізнавальними інтересами, можливостями, потребами. Все це веде до змін завдань і цілей сучасної шкільної освіти [3, с.22].

Створення Нової української школи стало ключовою реформою Міністерства освіти і науки України щодо удосконалення й осучаснення освітянського процесу. Створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у житті, створити основу для неперервної освіти і подальшого розвитку наукового потенціалу - основна мета НУШ [2].

Пріоритетним завданням освіти у Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття є виховання в учнів відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей.

У Державному Стандарті початкової освіти сказано: «Метою соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності здобувача освіти, його соціальної замученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку» [1].

Саме на реалізацію соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі спрямований новий курс в Новій українській школі «Я досліджую світ», метою якого є формування в школярів позитивної мотивації до здорового способу життя, здоров'язберігаючих навичок, дбайливого ставлення до здоров'я.

Головними завданнями соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі є:

- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;
- формування в школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і оточуючих;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- формування у здобувачів освіти сталої мотивації до здорового способу життя;
- розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення [1].

В сучасній школі виникла необхідність інтегрування і втілення в практику принципово нових педагогічних ідей, концепцій, методик, технологій, методів у центрі яких – особистість дитини з її потребами й інтересами, життєвими цінностями. Адже найважливіша справа будь-якої школи – турбота про здоров'я учнів. Від здоров'я, гарного самопочуття і бадьорості дітей залежить їх духовне життя, віра у свої сили. Незаперечною є думка, що суспільство, яке прагне жити в гармонії з довкіллям, має не лише декларувати, а й формувати систему істинних цінностей у кожного громадянина. Тому одним із чинників благополуччя індивідуальності, родини та суспільства в цілому має стати здоров'я [5, с.37].

Формування мотивації школярів до здорового способу життя буде успішним, якщо правильно застосовувати сучасні педагогічні методи. Доцільно використовувати такі методи, що полегшують процес відвертого і доброзичливого спілкування дітей. Наприклад:

- ранкова зустріч;
- лепбук;
- робота в групах;
- дебати;
- аналіз історій і ситуацій;
- мозковий штурм;
- опитування думок;
- інтерактивні презентації;
- рольова гра;
- сторітелінг.

Адже саме за допомогою мотивування особистість нерідко виправдовує свої дії та вчинки і приводить їх і відповідність до своїх особистісних норм. Чим повніше і точніше дитина усвідомлює свої мотиви, тим міцніше її влада над власними вчинками. У формуванні якісно нового рівня самоусвідомлення та мотивації на збереження і зміцнення духовного, соціального, психічного, психологічного, морального та фізичного здоров'я має брати участь не тільки педагог, а й оточуючі його сфери – сім'я та суспільство. Вчитель, яку б педагогічну спеціальність не мав, повинен виховувати в учнів стійку мотивацію до здоров'я та здорового способу життя. Ця діяльність може реалізуватись не лише через програмний навчальний матеріал, а й через позакласні та позашкільні форми роботи. Наприклад:

- години спілкування; хвилинки-здоровинки;
- свята; група подовженого дня;
- конкурси; домашні завдання.

Застосування цих заходів сприяє утворенню у школярів адекватної самооцінки, дає можливість організувати дієву роботу, з формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, знецінити і зруйнувати негативні мотиви, перебудувати і змінити негативні форми поведінці дітей на позитивні; підтримати, посилити позитивні моральні спонуки, активізувати їх прояви чи згальмувати негативні мотиви, знизити їх силу, утримати учня від прояву негативної мотивації на здоровий спосіб життя. Крім того, необхідно звернути увагу на залучення батьків до формування навичок здорового способу життя їх дітей: батьківські збори; всеобуч для батьків; ігри-подорожі; круглі столи; практикуми для батьків; телефони довіри.

Здоровий спосіб життя є передумовою для розвитку різних сторін життєдіяльності людини, досягнення нею активного довголіття та повноцінного виконання соціальних функцій, для активної участі в трудовій, громадській, сімейно- побутової, дозвільної формах життєдіяльності. Тільки здорова людина має перспективу отримати належну освіту, стати добрим фахівцем, створити сімейний добробут, реалізувати свої кар'єрні та суспільні амбіції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/ (дата звернення: 12.02.2020).

2. Концепція нової української школи URL: <http://mon.gov.ua/Новини/2016/12/05/konczepczyia.pdf> (дата звернення: 12.02.2020).

3. Бережна Т. Школа сприяння здоров'ю. Мода чи веління часу? *Директор школи*. 2006. № 47. С. 22.

4. Іванов О. Школа сприяння здоров'ю. *Управління школою*. 2010. № 2. С. 2.

5. Осадченко Т. Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практич. порадник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. С. 37.

Головко В.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У ХХІ столітті чітко визначено як одне із стратегічних завдань виховання - формувати високу гуманістичну культуру особистості, що визначається положеннями Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту».

Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є використання художньої літератури у вихованні культури поведінки учнів. Художня література має важливе значення у вихованні учнів, оскільки формує духовний світ учнів, формує культуру. Художня література виступає як мистецтво, образ слова.

Важлива роль виховання за допомогою художнього слова висвітлена у працях Я. Коменського, К. Ушинського, О. Потєбні, І. Франка, І. Огієнко, Л. Українки, В.Сухомлинського, Т. Бугайко, Ф. Бугайко та сучасних науковців: В. Андрусенко, Ю. Борєва, Т. Ворошило, Н. Миропольської та ін.

Виховний вплив художньої літератури виявляється в стійкому емоційному ставленні учня – проясненні й усвідомленні моральних переживань, які виникають при читанні. «Ця органічна злитість естетичного і морального переживання збагачує і духовно розвиває особистість дитини» [1, с. 236].

Завдання художньої літератури – впливати на розум, переконання, почуття, сприймання, аналізування, висловлювання та підтвердження підсумків, засвоєння. За допомогою художньої літератури слід виховувати сумлінне ставлення до праці, порядність, національно-громадянську активність, чесність.

Головна вимога, якої повинен дотримуватися педагог у процесі виховання використовуючи художню літературу – вдале підбирання художньої літератури; вплив на емоційну сферу учня, створення системи цінностей, розширювати кругозір, формувати духовність кожного учня, заохочувати учнів до самовиховання, самоосвіта, читання й аналізування творів художньої літератури, які несуть повчальний зміст, виховання загальнолюдських і національних образів-ідеалів, розуміння національної свідомості. Зосередження уваги на позитивних якостях, головних, другорядних героїв, пошук правди, справедливості – ключові моменти, що формують культуру кожного учня.

«Сприйняття художньої літератури є активним вольовим процесом, що передбачає діяльність, завдяки співпереживанням героям, уявним перенесенням себе на їхнє місце, в результаті чого у свідомості учня виникає особиста присутність та участь у розв'язанні проблемних ситуацій, протиставлення героїв, до аналізу хороших та поганих вчинків, закріплення і відтворення у подальшому житті» [2, с. 140].

Особливість художньої літератури – це поведінка героя, що лягає в основу близькості до життєвого досвіду учня. «Дії казкових персонажів, способи розв'язання конфліктів, види мовленнєвих висловлювань дитина наслідує й переносить на власне життя» [3, с. 22].

Художнє слово допомагає самотійно осягати світ, аналізувати вчинки героїв, зіставляти їх зі своєю поведінкою, осягати життєві істини, спостерігати за відносинами людей, пізнавати людей, світ, себе в цьому світі. «Література естетично освоює світ у художньому слові. Її предмет хоча і не прямолінійно, але неухильно розширюється» [4, с. 150].

Художні літературні твори спрямовані на розумовий розвиток дитини, її мислення, підведення до узагальнення та висновків, використання порівнянь, розвиток пам'яті, самопізнання, розкриття внутрішнього світу людей, почуттів, ставлення до соціуму та природи.

Вплив художньої літератури проявляється в ставленні один до одного, розумінні хорошого й поганого, поведінці на заняттях, в іграх, у навчанні, у вмінні доводити до кінця розпочату справу, бути наполегливим у досягненні мети, не відкладати на завтра те, що можна зробити сьогодні, привчати бережно ставитись до іграшок, речей, книг, бути мужніми, сильними, допомагати слабким, проявляти взаємодопомогу між людьми, прагнути до знань та краси.

У школярів формуються яскраві образи, жваве й точне мовлення, смак дітей до розуміння краси за допомогою художніх малюнків, що спонукають до розвитку своєї творчої уяви, внутрішнього світу людей, розвитку самотійності та творчості.

Перше знайомлення із художнім твором розкриває першочергові події, а вже далі учень проникає в глибокий зміст написаного, в основі якого – засвоювати все найкраще і найцінніше.

К. Ушинський вважав, що читання художньої літератури сприяє розвитку почуттів дитини, мужності, витривалості, терпіння, чемності, розсудливості, вчинків, норм поведінки. Все це формує всебічно-розвинену особистість. Література формує мотивацію дізнаватися більше, створювати краще, «бути кращою версією самого себе», розширювати кругозір.

Світ літературного розкриває і показує учням радощі, щирість, відчуття дива, яке можна побачити, якщо відкрити своє серце, пізнання героїв, вибір між добром і злом.

В. Сухомлинський наголошував, що за допомогою літератури діти відчують себе героями, потрібно правильно підібрати художню літературу. Художня література має важливий вплив на культуру поведінки учнів, має виховний вплив на особистість, бажання до цікавості.

Таким чином, процес формування культури поведінки дуже складний, вимагає усвідомленого використання педагогом багатого арсеналу методів та засобів педагогічного впливу на учнів. Ефективному вихованню особистості сприятиме високоякісний зміст художньої літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сорока Н. Значення науково-художніх творів для розвитку молодших школярів. *Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*. 2018. №7. С. 235-237.
2. Кондаков Б.В., Попкова Т.Д. Художній світ літератури і феномен дитячого світогляду. *Вісник Пермського університету*. 2013. № 2. С. 139-148.
3. Шкляр Н. А. Проблема соціалізації дошкільників засобами художньої літератури у сучасному науковому дискурсі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. №21. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708772/1/7.%20Проблема%20соціалізації%20дошкільників%20засобами%20художньої%20літератури.pdf> (дата звернення: 18.02.21).
4. Рашидова С. Художня література як мистецтво виховання і формування людини. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. № 1(70) URL: [User/Downloads/domtp_2016_1_18%20\(12\).pdf](http://User/Downloads/domtp_2016_1_18%20(12).pdf) (дата звернення: 17.02.21).

Громова Д.В.

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.**,

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ПЕДАГОГІЧНА ВИМОГА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СВІДОМІСТЬ ВИХОВАНЦЯ

Сучасна педагогіка має багато класифікацій методів виховання, спрямованих на формування морального досвіду та позитивної поведінки у дітей. Це педагогічна вимога, громадська думка, вправи і привчання, прогнозування, створення виховних ситуацій. Данна робота має за ціль розібратись з поняттям «педагогічна вимога» та як вона впливає на свідомість вихованця.

Педагогічна вимога – це метод педагогічного впливу на вихованця, за допомогою якої вчитель спонукає його до позитивної діяльності або гальмує негативні риси та вчинки. Чітку формулу педагогічної вимоги сформулював Антон Семенович Макаренко. Він писав: «Коли б хто-небудь запитав, як би я зміг у короткій формулі визначити сутність мого педагогічного досвіду, я відповів би, що якомога більше вимог до людини і якомога більше повага до неї...» [1, с. 193]

Головною метою педагогічної вимоги є формування розвиненої особистості, її умінь, навичок та здібностей. Педагогічна вимога висувається тоді, коли свідомість дитини готова до неї. Вона повинна бути зрозумілою, доцільною та послідовною. Для того щоб вихованець або колектив взагалі позитивно віднеслись до педагогічної вимоги, потрібно роз'яснити їм сутність

вимоги, користі та наслідки від її виконання [2]. Чим доросліше стають діти, тим вище повинні бути вимоги до них.

Але завжди потрібно бути готовим до того, що колектив або член колективу може піти проти педагогічної вимоги, тим самим порушуючи дисципліну та цілісність учнівського колективу [3].

Для більш ефективної дії, педагогічна вимога повинна висуватись в усіх сферах життєдіяльності. Не треба забувати, що вимога повинна бути систематичною, щоб вихованці звикли до постійного докладання зусиль, навіть тоді коли ніхто про це не нагадує.

Педагогічна вимога виконується у двох формах – прямій та опосередкованій.

На самому початку роботи педагога з учнівським колективом слід використовувати пряму педагогічну вимогу. Щоб ця форма мала позитивні наслідки, вона має бути чітко сформульована, висловлюватись врівноваженим та упевненим тоном. Педагог повинен розкрити головну мету педагогічної вимоги та пояснити спосіб її виконання [2]. Більшість прямих вимог є позитивними, тобто вони зумовлюють якісь конкретні позитивні дії через рішучий тон та підкреслену інтонацію [1, с. 195].

Коли починають розвиватись учнівський колектив, стосунки між педагогом та учнями та їх відношенням до діяльності педагога, використовується опосередкована форма. Вона поділяється на три групи – позитивне, нейтральне та негативне ставлення, які в свою чергу діляться на види. Перша група відповідає за позитивне відношення педагога до вихованців. Воно виявляється у схваленні, довірі та проханні. У опосередкованих вимогах другої групи немає чіткого ставлення педагога до дітей, але характерною ознакою є існуюче ставлення вихованця до стимульованої діяльності – натяк, вимога в ігровій формі, порада. Третя група характеризується негативним ставленням вихователя до діяльності вихованця та його моральних якостей, та виражається через погрози, недовіру та осуд [2].

З якою ж ціллю використовують ці види ставлення? Вимога-схвалення використовується для стимулювання вихованця до позитивних дій та розвитку здорової самооцінки. Вихованцям важлива підтримка, учителю слід вселяти у вихованців впевненість у власних діях та силах. Вимога-довіра виражається через доручення. Завдяки цьому дитина починає відчувати свою важливість та бажання виправдати довіру у педагога. Вимога-прохання є внутрішнім стимулом до виконання дій. Вихователь озвучує прохання, а дитина думає, що виконала це за власним бажанням, тим самим формується впевненість у власних діях та позитивна оцінка своїх вчинків. Вимога-натяк являється своєрідним непрямим поштовхом до виконання певних дій, та виражається через погляд, жарт, звертання до усього класу без називання певних імен. Вимога в ігровій формі використовується тоді, коли потрібно привабити вихованців виконувати нудні доручення. Вимога-порада виражається через рекомендації та є поштовхом до самостійного прийняття якихось рішень.

Для гальмування негативних дій або вчинків застосовують вимогу-погрозу. Її використовують у вигляді попередження про застосування більш жорстких

мір. Вимогу-недовіру слід використовувати дуже обережно та лише коли інші способи вже не діють. Дитина психологічно відчуває тиск з боку недовіри членів колективу та учителя та переживає щодо свого стану в колективі. Вимога-осуд висловлюється у формі докору, зауваження у тому разі, коли потрібно загальмувати негативні дії та стимулювати до позитивних [4].

Для того щоб сформувати соціально-виховану дитину потрібно використовувати усі ці методи правильно та виважено, щоб не зробити учням тільки гірше.

Таким чином, педагогічна вимога відіграє важливу роль у розвитку формування особистості та психічних процесів дитини. У наш час школи намагаються сформувати стійку, соціальну людину, готову до розвитку та праці. Окрема увага приділяється екологічним проблемам у світі. Правильно налагоджена система педагогічних вимог сприятиме високим результатам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб.. Київ: Вища школа, 2005. 343 с.
2. Педагогічна вимога : веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/pedagogicna-vimoga-34459.html> (дата звернення: 27.01.2021р.).
3. Методи формування досвіду суспільної поведінки та діяльності : веб-сайт. URL: https://studopedia.com.ua/1_25860_pedagogichna-vimoga.html (дата звернення: 27.01.2021р.).
4. Яка роль методу вимог у системі формування свідомості та переконань? : веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/pedagogika/yaka_rol_metodu_vimog_sistemi_formuvannya_s_vidomosti_perekonan (дата звернення: 27.01.2021р.).

Жижкіна В.Є.,

учителька початкових класів,

КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 50

ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Активні методи навчання – це методи навчання в освітніх закладах, які спонукають до активної розумової і практичної діяльності. Таке навчання використовує систему методів, що зорієнтовує учнів початкових класів оволодівати знаннями і вміннями під час активної розумової і практичної діяльності. Обираючи такі методи, необхідно враховувати: вік вихованців, їх життєвий досвід знання [2].

«Я досліджую світ» як навчальний предмет характеризується дидактичними особливостями, що відрізняють його від інших навчальних дисциплін. Це інтегрований, пропедевтичний курс, що складає систему узагальнених знань про природу. Він у доступній формі ознайомлює учнів з предметами та явищами природи, розкриває зв'язки між ними, допомагає осмислити закономірності розвитку навколишнього світу.

Головна мета інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: формування в учнів уявлень про цілісність природи та місце людини в ній, засвоєння знань, що

складають основу для подальшого вивчення, біології, хімії, географії, екології, фізики, астрономії [1, с.23].

Під методами активного навчання розуміється сукупність способів організації і керування навчально-пізнавальною діяльністю, що мають змушену активізацію мислення і поведження учнів, тобто їхню змушену активність. Суть цієї особливості в тому, що кожен учень безупинно спонукається до активної діяльності, тому не може не бути активним, незалежно від того, бажає він цього чи ні. Означимо особливості цього методу:

1. Досить тривалий час залучення всіх учнів в активне навчання (протягом усього заняття). Таким чином, активність учня носить не короткочасний, не епізодичний характер, можна говорити про порівняння періоду активної роботи на занятті учня з періодом активної діяльності на тому ж занятті викладача чи навчальної машини.

2. Самостійне вироблення рішень учнями в умовах підвищеного ступеня мотивації й емоційності.

3. Постійна взаємодія викладача чи майстра виробничого навчання й учнів за допомогою прямих і зворотних зв'язків [3].

Реалізація курсу «Я досліджую світ» передбачає включення учнів у практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру [1, с.150], які є одними з активних методів навчання:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне-відмінне, до якого цілого воно належить);

- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? До чого призначено?);

- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно-наслідкових зв'язків Чому? Яким чином? Від чого залежить? І з чим пов'язано?; загадка, висновок-узагальнення) [1, с.67].

Специфіка інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що містить у собі відомості з географії, біології робить його одним з найбільш припустимих для інтегрування. В основі інтегрованих уроків – близькість змісту основних тем різних предметів і їх логічного взаємозв'язку. Наприклад, нами було виділені можливі поєднання (сполучення) таких освітніх галузей: природнича, математична, технологічна, інформатична.

Упровадження активних методів навчання розвиває самостійність мислення та здатність дитини вирішувати складні навчальні завдання з опорою на образи та уяву. Інтегрована особистісно-орієнтована технологія впливає на проєктування ефективної мотиваційної сфери саморозвитку особистості молодшого школяра: діти яскраво виражають позитивне ставлення до школи в цілому, спостерігається більш повна інтеграція учнів зі школою, класним колективом і навколишнім світом, про що свідчать їх малюнки школи (переважають зображення вчителя та однокласників, шкільні атрибути та елементи живої природи; малюнки демонструють яскраво виражений творчий підхід, незвичайність у зображенні персонажів, деталей та елементів,

несподіваність сюжетів, позитивне емоційне забарвлення).

Таким чином, активні методи навчання це інноваційні методи, які є активними інструментами при використанні в освітньому процесі не тільки для учнів початкової школи, а й для вчителів. За допомогою цих методів можна поглибити знання молодших школярів, розширити їх інтереси, розвивати творчі ідеї і висунути нові концепції, спілкуватися з іншими людьми, вчитися разом із студентами. Використання активних методів навчання дають можливість вчителям краще зрозуміти своїх учнів та їх емоції, почуття, характер та сприйняття навчального матеріалу учнями початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ. : Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.

2. Методи навчання у школі та ЗДО. URL: https://www.pedrada.com.ua/article/2361-metodi-navchannya#anc_5 (дата звернення: 12.12.2020).

3. Основні ознаки методів активного навчання. URL: <https://methodist.ucoz.ua/download/metoduaktivnogonavchanniy.pdf> (дата звернення: 12.12.2020).

Заїченко А.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАНІСТЬ ДИТИНИ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

В сучасному житті дуже часто питання вихованості стоїть дуже гостро. Значення цього поняття змінюється в залежності від розвитку суспільства, його культурного рівня та навіть від політичного ладу країни. Вихованість формується з дитинства, вона закладається в дитячих закладах, школі і в сім'ї.

Процес становлення незалежної демократичної України з її прагненням стати повноправним членом європейської спільноти передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованого життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних і культурних засад життя українського народу. Тому мета сучасного освітнього процесу – не тільки сформувані необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й формувати громадянина, патріота; інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти асоціальним впливам, вправлятися з особистими проблемами, творити себе і оточуючий світ [1, с.215].

Виховання учнів у сучасній школі здійснюється в контексті громадянської і загальнолюдської культури, охоплює весь освітній процес, ґрунтується на свободі вибору мети життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави.

Орієнтири передбачають залучення учнів до різних форм творчої та суспільно корисної діяльності, зокрема: пізнавальної, оздоровчої, трудової, художньо-естетичної, спортивної, пропагандистської, ігрової, культурної, рекреаційної, екологічної, що організуються у години дозвілля, тобто у позакласний час [1, с. 217].

«Вихованість – це дзеркало, в якому кожен показує своє обличчя» – говорив Гете. Внутрішня культура, духовне багатство, високі моральні якості – тільки тоді є соціально цінними, коли вони визначають норми щоденної поведінки людей, характер і форми спілкування між ними, гармонію внутрішнього світу і зовнішнього вигляду.

Вихованість є передусім якістю соціально необхідною, суспільно цінною та являється запорукою здоров'я. Геніальний лікар, педагог, учений М. Амосов заявляв: «Психологічне напруження, неприємності і горе шкодять дітям так само, як і дорослим. Тому так важливий психологічний комфорт усім, успіх дитини в суспільному житті, коли вона добре навчається та займає гідне місце серед друзів, за силою, спритністю, розумом. Але це вже залежить від виховання». Дуже часто нова людина починається для інших не з ерудиції, інтелекту, смаків, ділових і моральних якостей – а з усього, чим багатий її внутрішній світ [2, с. 161].

Система цінностей і якостей особистості розвивається і виявляється через її власне ставлення з урахованням вікових особливостей учнів, а саме:

- ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави;
- патріотизм;
- розвинена правосвідомість;
- політична культура;
- ціннісне ставлення до людей, природи, мистецтва, праці;
- ціннісне ставлення до себе, до свого фізичного «Я», до свого психічного «Я», до свого соціального «Я».

Духовні якості дитини визначають етичну культуру вихованця, рівень етичної вихованості, яка покликана сприяти освіті, навчанню і розвитку, а також з часом, самовдосконаленню.

Добре ставлення до людей має виявлятися в зрозумілій для всіх формі. Такою формою, якістю спілкування людини з людиною є ввічливість. Слово «ввічливість» – це загальноприйнятий спосіб вираження доброго ставлення до людей. Тому треба знайомити дітей з цим, якщо можна так висловитися, ситуативним етикетом. Необхідно знати, як поводитися серед рідних і близькому колі товаришів, сусідів, друзів, серед малознайомих і зовсім чужих людей. Існують певні норми поведінки на вулиці, у транспорті, в місцях громадського харчування, розваг, видовищ, в установах, на зборах і мітингах, під час урочистих церемоній тощо. Все це повинно стати надбанням підростаючого покоління [3].

Головним засобом спілкування є мова, слово. За тим, як володіє людина цим засобом комунікації, нерідко роблять висновок про її культуру й вихованість. Виховання культури мови органічно входить у формування культури

спілкування. З перемінним успіхом ведеться боротьба в школі і вдома із жахливими дитячими «сленгами». Не менш важливими, ніж лексика та граматики, є також дикція, інтонація, сила і висота звуку, темп мови. Щоб школярі оволоділи мистецтвом починати і підтримувати бесіду, їх слід навчити зовсім нескладних речей: відповідати на запитання зрозуміло, привітно, не соромлячись, надто не мудруючи; ставити запитання, які мають пряме відношення до теми розмови; висловлювати свою думку лише тоді, коли їх запитують, і уникати при цьому різкості й категоричності; уважно й чемно слухати співрозмовника [3].

Важливою умовою розвитку у школярів моральних переконань є сформованість в них моральних почуттів. Почуття тільки тоді стають компонентом моральних переконань особистості, коли вони виступають як внутрішній стимул до моральної поведінки. Тому виховання моральних почуттів як мотиваційної основи моральної поведінки – одне із головних завдань виховної роботи в школі [4, С. 292].

Для ефективного формування у школярів моральних почуттів необхідно створювати в класі атмосферу, що сприяє розвитку у дітей взаємоповаги, емоційного сприймання до переживань інших, взаємодопомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2005. 215. 218 с.

2. Качинська Л.П. Виховний процес в сучасній школі: методичний посібник. Рівне, 1997. 159 с.

3. Зміст позаурочної та позашкільної виховної роботи: веб-сайт. URL: http://pidruchniki.ws/14990528/pedagogika/zmist_pozaurочноyi_pozashkilnoyi_vihovnoyi_roboti (дата звернення: 22.01.2021).

4. Кириленко С.В., Косарева Н.І. Книга класного керівника: довідково-методичне видання. Торсінг плюс, 2005. С. 288-290.

Зіньковська В.С.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Науковий керівник: **Павленко Є. А.,**

ст. викладач кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини

Маріупольського державного університету

МОТИВАЦІЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Здоров'я – одна з найважливіших складових у житті кожної людини, особливо дитини, тому дуже важливо вчасно навчити її слідувати за своїм здоров'ям. Концепція Нової української школи допомагає розкрити ключові моменти здорового образу життя.

Неодноразово у дослідженнях вчених (серед них Г. Апанасенко, В. Бальсевич, О. Дубогай) доводиться думка, що існуюча система навчання дітей на уроках фізичної культури не відповідає за змістом та об'ємом, інтенсивністю навантажень організму що росте, а головне, не враховує індивідуальних

особливостей школярів. Присутність вмотивованого залучення до рухової активності дітей всіх вікових категорій є недостатньою, щоб до завершення шкіл вони усвідомлено займалися оздоровленням власного організму та вели здоровий спосіб життя. Лише у невеликій кількості навчальних закладів застосовуються креативні педагогічні підходи що, однак, є радше виключеннями із ситуації, що склалась [1, 2].

Поняття «здоров'я» нерозривно пов'язане із поняттям «здоровий спосіб життя», як сценарій життєдіяльності, спрямованої на збереження та покращення здоров'я підростаючого покоління. Розуміючи проблеми в збереженні здоров'я молоді, педагоги та батьки сьогодні надзвичайно занепокоєні питанням допомоги дітям бути здоровими, сильними, витривалими. Здоров'я дітей особливо важливо тому, що за оцінкою фахівців, приблизно 75% хвороб дорослих є наслідком умов життя в дитинстві та в юнацькі роки. Майже 90% дітей дошкільного віку, учнів, студентів мають певні відхилення в здоров'ї, а більше 50% - незадовільну фізичну підготовку [2].

Формування у школярів здорового способу життя і стійких здорових звичок, а також свідомого ставлення до власного здоров'я і рівня фізичної підготовки є найголовнішим соціальним завданням усього шкільного співтовариства. Велике значення в формуванні позитивної мотивації до здорового способу життя має фізичне виховання, яке забезпечує фізичне і духовне вдосконалення.

Роль вчителя фізичної культури в поліпшенні здоров'я, підвищенні працездатності учнів і їх правильному фізичному розвитку дуже велика. Заняття фізичною культурою і спортом сприяють гармонійному розвитку організму дітей і підлітків. Під впливом щоденних фізичних вправ укріплюється ріст тіла, збільшується окружність грудної клітини, життєва ємність легень, м'язова сила, поліпшується робота серцево-судинної системи. Для фізичного виховання характерна комплексність у застосуванні засобів, причому до засобів варто віднести крім фізичних вправ природні сили і гігієнічні фактори. Гігієно-санітарні фактори є вирішальними в реалізації задач оздоровчої спрямованості фізичних вправ. Позитивний вплив на людину фізичні вправи роблять тільки тоді, коли застосовуються з урахуванням режиму праці (навчання), харчування, відпочинку із дотриманням санітарних норм місць занять (освітленості, вентиляції та інше) [2].

Зверніть увагу: дорослі нерідко намагаються обмежити рухову активність дитини з перших днів її життя. Однак це їм, на щастя, не вдається. Попри всі заборони дитина використовує для руху будьякі сприятливі можливості, її спонукає до цього хоча й неусвідомлена, але могутня й непереборна внутрішня природна потреба в русі. Однак із віком сила цієї потреби знижується. Недостатню рухову активність називають гіподинамією. І в цьому плані варто згадати досліди І. Муравйова, який вивчав дві групи мишей одного віку, одну групу — не обмежував у рухах, руховий режим другої групи мишей був різко обмежений — їх помістили в маленькі клітки. Результат експерименту виявився дивовижним: тривалість життя тварин, які вели малорухливий спосіб життя була в 6 разів коротшою, ніж активних мишей [3].

Відмітимо, що науковець І. Горобець зазначила, що переважно активні форми інформаційно-просвітницької роботи серед школярів: підготовка дітей-волонтерів; проведення конкурсів малюнків, агітаційних листів «Зупинимо СНІД разом», «Туберкульозу – ні!», агітбригад «Лікар Нехворайко», «Пожежний експрес», «Ми – за здоровий спосіб життя»; Місячник здорового способу життя; Дні здоров'я та спорту, благодійні акції «Сонечко в долонях», «Від серця до серця», «Милосердя» й інші, значно підвищували мотивацію до збереження та зміцнення здоров'я учнів початкової школи [5, с. 59].

Отже, на сучасному етапі розвитку освіти, інтеграції України в європейський освітній простір пріоритетності набувають проблеми збереження й зміцнення здоров'я населення, цілеспрямованого формування здорового способу життя дітей та молоді. В основі формування здорового способу життя лежить особистісно-мотиваційна установка людини на втілення своїх соціальних, фізичних, інтелектуальних і психічних можливостей та здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Навч. Посібник. 2-е вид., випр. Харків: «ОВС», 2008. 406 с.: іл.
2. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2001. 272 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk697212.pdf> (дата звернення: 03.03.2020).
3. Тянтова В., Здоров'я це ніщо, але без здоров'я все ніщо. *Шкільний світ*. 2010 №40. С.15-18.
4. Горобець І. А. Проблема формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання: *Науковий пошук молодих: збірник 8 статей аспірантів та магістрантів*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». 2017. Вип. 2. С. 58-63.

Коваль Т.О.,

учителька, КЗ «Маріупольська загальноосвітня

школа I-III ступенів №18

Маріупольської Міської ради Донецької області»

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КАЗКОТЕРАПІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На початку ХХІ століття освіта в Україні зазнала значних реформ. Сучасна освіта – це диференційований підхід до учнів; вміння виявити і розпізнати інтереси та здібності кожної дитини; задовільнити потребу в розвитку її розумових та психологічних особливостей.

Казкотерапія – це один із видів арт-терапії; терапія середовищем, особливою казковою атмосферою. Це читання або розказування дітям казок, які роблять так, що дитина бачить в них себе, свої клопоти та переживання та знаходить способи їх розв'язання [1, с. 178].

Казка – мова, яку розуміє дитина. Це має стати чудовим інструментом для педагога. З допомогою казки можна легко знайти спільну мову з дитиною.

Суть казкотерапії полягає у тому, що коли дитина не хоче щось робити або робить щось неправильно – її не потрібно сварити, наказувати. Простіше вигадати казку, в якій герой дуже схожий на цю дитину і попав в аналогічну

ситуацію. Звичайно ж, він виходить з неї, прийнявши правильне рішення. Дитина обов'язково поставить себе на місце героя і буде намагатися наслідувати його вчинок. І найголовніше в цьому те, що дитина самостійно приймає рішення [6, с. 224].

Цей різновид арт-терапії виник на базі дослідницьких робіт Л. Виготського, Б. Беттельхейма, Е. Берна, М.-Л. фон Франца, М. Осоріної, Е. Романової, психотерапевтичних казок А. Гнездилова та досвіду О. Захарова.

Для будь-якої терапії, і для казкотерапії зокрема, дуже важливо створити такі умови, які б допомагали дитині подолати те, що стримує її розвиток. Спілкування дітей з казкою допомагає їм впоратися зі своїми негативними станами, невпевненістю, лінню, небажанням пізнавати нове. Власне, цей аспект і став основним у створенні концепції казкової терапії [4, с. 126].

Василь Сухомлинський наголошував на надзвичайному значенні створення казки в процесі роботи з дітьми: «Я не уявляю навчання в школі не тільки без слухання, але й без створення казки...». Розробка власних казок сприяє розвитку комунікативних, творчих умінь, створює доброзичливу атмосферу в колективі, підвищує самооцінку дитини. Така робота, на думку Сухомлинського, «є одним з найцікавіших для дітей видів поетичної творчості. Разом з тим, це важливий засіб розумового розвитку» [3, с. 224].

Казкотерапію можна використовувати на уроках читання, природознавства, трудового навчання, курсів «Основи здоров'я» та «Я у світі», на перервах, хвилинках відпочинку та виховних годинах.

За допомогою казок учні можуть передавати свої почуття, викликані прочитаним, розказаним або інсценізованим твором.

Потрібно зазначити, що казкотерапія має особливий вплив на соціальне та психічне здоров'я підростаючого покоління. Вплив казки на дітей відбувається на двох рівнях: вербальному і практичному. Вчені рекомендують починати роботу на вербальному рівні (сприймання казки), продовжувати на практичному (малювання, ліплення) і на завершальному етапі застосувати знову вербальні засоби (обговорення казки, дискусія). Разом з тим, при використанні казкотерапії бажано дотримуватися певних етапів: 1 етап – аналітичний (ознайомлення зі змістом казки), 2 етап – оперативний (обговорення казки), 3 етап – введення морального правила (висновки).

Дуже дієвою формою казкотерапії вчені вважають колективне створення казки, спрямоване на розв'язання спільної проблеми. Для учнів ця форма роботи є особливо цінною, оскільки кожна дитина є автором. А це, в свою чергу, дає можливість з'ясувати проблеми, які є в учнів, і вирішити їх.

Казкотерапія як психологічний метод виконує чотири функції:

Діагностичну – передбачає виявлення вже наявних життєвих сценаріїв і стратегій поведінки дитини; сприяє виявленню стосунків або стану дитини, про які вона не хоче говорити вголос.

Прогностичну – в тому випадку, коли діагностується потенційний розвиток подій, можна говорити про прогностичну функцію діагностичної казки.

Терапевтичну (корекційну або коригувальну) – казка, завдяки якій відбуваються позитивні зміни у стані і поведінці дитини.

Виховну – позитивні зміни в поведінці дітей після роботи над казкою.

Головна особливість роботи у системі казкотерапії – це взаємодія з дитиною на ціннісному рівні.

Приклад казки наведено нижче. Мета: пропагувати серед дітей здоровий спосіб життя; показати його переваги.

В одному місті жив лікар під прізвиськом Життелюбний. Прізвисько йому дуже пасувало: він був доброю, веселою, жвавою людиною і чудовим лікарем.

Лікар любив кожного ранку співати свою чарівну пісеньку про здоров'я, робити ранкову зарядку і обливатися холодною водою. Взимку Життелюбний катався на лижах і ковзанах, а влітку – плавав і бігав щоранку. А ще лікар завжди і всім давав пораду:

Займайтеся спортом, частіше гуляйте на свіжому повітрі – і ви будете здорові. В тому ж місті жив хлопчик Вова. Це був гарний, але дуже хворобливий хлопчик. А ще він усього боявся: темноти, висоти, води. Взимку він боявся морозу, восени – дощу, влітку – протягів.

Вова часто хворів, і друзів у нього не було. Сидячи вдома, він дивився зі свого вікна, як весело граються діти, і йому ставало ще сумніше.

Ось настали довгоочікувані зимові канікули. У дворі діти будувати снігові замки, льодяні гірки, заливали каток, грали в сніжки. А Вова весь цей час лежав у ліжку з температурою. Його мама дуже переживала за сина. Вона так не хотіла, щоб хлопчик пролежав усі канікули. Потрібно було терміново щось робити.

Мама згадала про чудового лікаря під прізвиськом Життелюбний і зателефонувала йому. Лікар відразу приїхав додому до хлопчика. Він подивився на лежачого в ліжку під двома одіялами Вову і запропонував йому:

Давайно, друже, трошки повеселимося. Лікар заспівав веселу пісеньку, і хлопчику захотілося затанцювати.

Потім він дав Вові вітамін «Здоров'я» і подарував ковзани.

Прошли роки. Вова виріс і став кращим спортсменом у своєму місті. У нього з'явилося багато друзів, і, звичайно, він зовсім забув про свою хворобу, але назавжди запам'ятав чарівну пісеньку лікаря [5].

Отже, мета казкотерапії – дати дитині, особливо дошкільного і молодшого шкільного віку, те, що необхідно: свободу думок, бажань, дій, почуттів. Казки допомагають дітям подолати невпевненість, страхи, допомагають фантазувати, приймати нестандартні рішення. Казки є засобом формування у свідомості дитини позитивного образу – уявлення, певного ідеалу – носія бажаних поведінкових якостей та реакцій. Через казку дитина вчиться помічати прекрасне, розуміти добро і зло, вчиться бути товариською, доброзичливою, вчиться бути Людиною. Де б дитина не була, а казка завжди поруч. Казкотерапія – це проста, цікава та ефективна здоров'язберігаюча технологія, яку доцільно використовувати під час здійснення освітньої діяльності в сучасній школі для ефективного формування ключових компетентностей в молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вачнов І.В. Казкотерапія. Розвиток самосвідомості через психологічну казку. Москва: Просвещение, 1997. 178 с.

2. Зінкевич-Євстигнєєва Т.Д. Шлях до чаклунства. Теорія і практика казкотерапії. СПб.: Мова, 1998. 348 с.
3. Соколов Д.Ю. Казки та казкотерапія. Москва: Ексмо-прес, 2005. 224 с.
4. Фесюкова Л.Б. Виховання казкою. Харків, 1996. 126 с.
5. Моцкус Л.В. Застосування методу казкотерапії в початковій школі: методична розробка. Луцк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2018. 44 с.

Куцєбова Т.Ф.,

учителька початкових класів,

*КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 24
Маріупольської міської ради Донецької області»*

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ЕВРИСТИКО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Евристичне навчання математики нині є одним із напрямів інноватики у роботі з молодшими школярами, оскільки передбачає перетворення організаційно-навчального процесу математики у творчо-евристичний процес пізнання учнями навколишнього світу за законами математики. Однією з інноваційних технологій викладання в закладах освіти є технологія дослідницького навчання. Навчання на основі дослідження, або дослідницьке навчання, прагне залучити здобувачів освіти до справжнього наукового процесу відкриття. Дослідницьке навчання – освітня технологія, що використовує навчальне дослідження як головний засіб досягнення результату [2, с. 178].

Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках математики займає ключову позицію в роботі учителя, оскільки, якщо в учня немає мотивів вивчати математику або ці мотиви слабкі, то це є однією із причин відставання школярів у вивченні математики. *Мета етапу* мотивації на уроці є фокусування уваги учнів на проблемі та підвищення інтересу до обговорюваної теми. Мотивацію розглядають як своєрідну психологічну паузу [1, с.310], яка дає змогу учням усвідомити, що вони зараз почнуть вивчати іншу (після попереднього уроку) тему. Учні мають бути налаштовані на ефективний процес пізнання, мати в ньому особистісну, власну зацікавленість, усвідомлювати, що й навіщо вони зараз робитимуть. З метою мотивації евристико-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках математики нами застосовуються такі прийоми:

I. Мотиваційний заклик на початку уроку. Під час вивчення теми: «Частини величини. Поняття про дріб із чисельником 1» у 3 класі мотиваційний заклик на початку уроку звучав так: На попередньому уроці ми познайомилися із половиною – однією з двох рівних частин цілого. Сьогодні ми познайомимось із іншими частинами. Цікаво, що з числами такого виду були знайомі ще наші далекі предки. Папіруси, знайдені у Єгипті, свідчать, що стародавні єгиптяни ще 4 тисячі років тому мали десяткову систему числення, користувалися частинами, які пізніше назвали єгипетськими. Єгипетські дроби продовжували використовуватися спочатку в Стародавній Греції, а потім і математиками усього світу. Максим Плануд, грецький монах, вчений, математик, у XIII столітті ввів

назву чисельника і знаменника. Саме з такими дробами ми працюватимемо сьогодні на уроці.

II. Реалізація зв'язку математики з життям упродовж уроку. Даний прийом реалізувався через розв'язання завдань з повсякденного життя (для прикладу, з теми «Розв'язування задач за допомогою відсотків» - задачі економічного спрямування). Або ж на уроці з теми «Обернені задачі. Складені задачі на знаходження невідомого зменшуваного» учням пропонувалось таке завдання:

Доросла людина робить 15 дихальних рухів (вдихів/видихів) за 1 хвилину, а новонароджена дитина – 55 дихальних рухів за 1 хвилину. Практичні завдання:

1. На скільки більше дихальних рухів за 1 хвилину робить новонароджена дитина порівняно з дорослим? Проведіть дослідження в парах. Порахуйте, скільки дихальних рухів за 1 хвилину робить кожен з вашого класу.

2. Складіть складену задачу на знаходження невідомого зменшуваного на основі отриманих вами результатів дослідження.

III. Використання методу навчальної дискусії на уроках математики. На кожному уроці обговорення будь-якого питання навчального матеріалу ґрунтувалось на обміні думками між учнями та вчителем, на дискусії. Під час дискусії учні взаємно збагачуються навчальною інформацією, навчаються самостійно мислити. Навчальну дискусію використовували під час вивчення таких тем: *«Додавання й віднімання іменованих чисел», «Ознайомлення із взаємопов'язаними величинами: ціна, кількість, вартість» та ін.*

Навчальна дискусія навчає прийомам аргументування, наукового доведення, розвиває гнучкість мислення, як необхідну умову евристичної діяльності, виховує в учнів уміння активно відстоювати власну точку зору.

IV. Використання різноманітних методів похвали та заохочення. З досвіду проходження педагогічної діяльності, позитивним стимулом є наклейки, фанти, зірочки тощо, які учень отримував після уроку за результатами своєї успішної навчальної діяльності. Наприклад, *«Система наліпок та жетонів», «Дипломат успіхів», «Своя валюта»* тощо. Наприклад, на уроці ми вводили свою «грошову» одиницю – зірку. І в кінці уроку нагороджували нею кожного учня за результатами роботи, для підтримання успіху дитини на уроці. Коли в учня збиралось 10 зірок, то він обмінював їх в учителя на суперприз (шоколадну медаль або ж інший солодкий презент).

Отже, використання системи прийомів стимулювання пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках математики (мотиваційний заклик на початку уроку, реалізація зв'язку математики з життям упродовж уроку, використання методу навчальної дискусії на уроках математики, використання різноманітних методів похвали та заохочення) дозволить підвищити інтерес учнів до змісту знань з математики, процесу їх отримання, налаштує їх на ефективний процес відкриття, активізує власну зацікавленість до евристико-пізнавальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скафа О. І. Власенко К. В. Основні компоненти навчально-пізнавальної евристичної діяльності учнів. *Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник*

наукових праць. Випуск XIX. Слов'янськ: Видавничий центр СДПІ, 2013. С.309-319.

2. Тимофєєва І., Гнатюк О. Теоретичні засади дослідження та реалізація STEM-освіти в початковій школі. *Наукові записки міжнародного гуманітарного університету*. Одеса. Випуск 31. 2019. С.176-179. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v31/45.pdf> (дата звернення: 09.02.2021).

Кучеренко М.Ю.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Кучеренко О.М.,

учителька початкових класів

КЗ «Маріупольська спеціалізована школа I-III ступенів № 8

імені Героя України Бойко В.С.

«ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» LEGO

Сучасна освіта вимагає від учителя гнучкості і більш ґрунтовної підготовки. Коли знижується дитяча увага, учні відволікаються від процесу. Це може бути сигналом того, що їм не цікаво і пора міняти діяльність. Тому дуже важливо зробити процес навчання більш динамічним і цікавим. Одним з таких способів є навчання в ігровій формі, під час якого створюється атмосфера психологічного комфорту, діти відчувають себе творцями, господарями. І саме в цей момент на допомогу приходять неймовірні «Шість цеглинок» LEGO. Хтось із вчителів обов'язково скептично зазначить, що 6 цеглинок – надзвичайно мало, але насправді все залежить від креативності педагога!

Освітнє середовище LEGO об'єднує в собі спеціально скомпоновані для занять в групі комплекти LEGO, ретельно продуману систему завдань для дітей і чітко сформульовану освітню концепцію.

LEGO-педагогіка – це одна з найвідоміших і поширених нині педагогічних систем, що широко використовує тривимірні моделі реального світу і предметно-ігрове середовище навчання та розвитку дитини [1].

Педагог під час організації занять з LEGO – партнер дитини, який підтримує, надихає, за потреби допомагає їй знайти відповідь на питання. Він мотивує дитину бути самостійною, спонукає до дій у різні засоби, зокрема власним прикладом, адже дитина вчиться наслідувати дорослого. Упродовж усього заняття педагог знаходиться поруч з дитиною, ставить їй запитання, цікавиться успіхами, звертає увагу на розв'язання певних задач. Використання елементів LEGO-конструктора на заняттях стають перед педагогами завдання:

– формувати у дітей цілісну систему уявлень про навколишній світ (про світ людей, природи, речей);

– формувати елементарні знання з основ математики, фізики, механіки;

– навчати основним прийомам та способам конструювання різних моделей з деталей LEGO-конструктора;

– формувати загальні вміння – виконувати завдання відповідно до поставленої мети;

– доводити розпочату роботу до кінця, працювати поряд і разом з дорослим, з однолітками;

– планувати діяльність;

– аналізувати та оцінювати її результат;

– розвивати дрібну моторику, формувати зорову координацію рухів, правильну поставу;

– створювати умови для активного розвитку всіх психічних процесів, зокрема конструктивного мислення, репродуктивної та творчої уяви, образної, рухової та словесно-логічної пам'яті;

– збагачувати активний словник школярів та формувати навички зв'язного мовлення, вербального та невербального спілкування;

– формувати морально-етичні цінності; виховувати такі базові якості особистості, як самостійність, цілеспрямованість, наполегливість, креативність [3].

«Шість цеглинок» – це ігри-завдання із набором з шести цеглинок LEGO певних кольорів (червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного та синього). Для роботи за цією методикою учні та учитель мають індивідуальні набори з шести цеглинок.[4, с. 5]

«Шість цеглинок» – це інструмент та практичний засіб, який дає змогу реалізувати ігрові та діяльнісні методи навчання у НУШ [1].

Це комплекс ігор-завдань не лише для розвитку мислення, мовлення, уваги, а й механізм розвитку оперативної пам'яті, самоконтролю та ментальної (когнітивної) гнучкості, що вкрай необхідні для навчання у школі та протягом життя.

Оперативна пам'ять допомагає учням утримувати інформацію, розуміти та опрацьовувати її, зокрема, під час читання.

Здатність до самоконтролю – це вміння протидіяти спокусам, не відволікатися, добре все обмірковувати, перш ніж почати діяти, конструктивно керувати емоціями.

Ментальна гнучкість дає нам змогу швидко реагувати на зміни, що відбуваються навколо. Гнучкість мислення передбачає наявність кількох ідей у голові, погляд на ситуацію з різних точок зору, перегляд планів з огляду на нові обставини [4, с. 5].

Ця методика спрямована на здатність співпрацювати у команді, співпереживати за результат товариша, команди, вміння вчитись у своїх однолітків, дослуховуватись до їхніх ідей та пропозицій, вміти розподіляти ролі та обов'язки, вміти вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення.

Особливості ігор-завдань з шістьма цеглинками:

- Завдання спрямовані одночасно на розвиток декількох умінь. Починатися одне і те ж завдання може з розвитку математичних, а от завершуватися розвитком мовленнєвих умінь.

- Будь-яке завдання можна адаптувати відповідно до віку, вмінь та потреб конкретного учня (наприклад, змінивши кількість цеглинок чи час, відведений на виконання завдання).

- Кожне завдання надає можливість учневі вправлятися у виконанні того самого завдання знову і знову і в такий спосіб набувати впевненості у своїх силах.

- Завдання передбачають можливість відкритого закінчення, коли учень може запропонувати кілька варіантів виконання і кожен з них буде вірним. Головне – дати можливість учневі пояснити своє бачення .

Завдання із шістьма цеглинками може інтегруватися у будь-який вид діяльності та форму роботи, оскільки даний інструмент носить міждисциплінарний характер.

«Шість цеглинок» – це не фіксований набір завдань та інструкцій, а відкрита система, яка стимулює учня робити відкриття, досліджувати, експериментувати, шукати власні відповіді на проблемні ситуації, ставити цілі та розробляти план дій, творити та імпровізувати доскоchu [4, с. 6].

Методика «Шість цеглинок» сприяє не лише розвитку компетентностей учнів НУШ, а і становленню учителя Нової школи, який прагне відійти від педагогіки однієї правильної відповіді. Цей інструмент надає можливість і простір педагогові змінити роль педагога-виконавця на педагога-дизайнера.

Щоб робота з цеглинками LEGO була більш успішною, цікавою та мотивуючою, вчителям слід дотримуватись таких порад:

- Давайте дітям виконувати завдання самостійно – нехай вони контролюють процес. Якщо у дитини виникли труднощі, вона зневірилася у собі чи просить про допомогу, підбадьорте та допоможіть їй корисною порадою чи ідеєю.

- Будьте поруч з дітьми, спостерігайте за ними, адже це допоможе швидко відреагувати на потреби дітей та краще зрозуміти, що цікавить дітей та що їх мотивує.

- Будьте допитливими, ставте відкриті питання, на зразок, «Над чим ви зараз працюєте?», «Мені цікаво чому...?», «Як тобі це вдалося?» тощо.

- Спонукайте дітей вигадувати/створювати власні історії і ділитися ними один з одним.

- Заохочуйте, схвалюйте спроби кожної дитини проявляти оригінальність, гнучкість мислення, продукувати креативні відповіді та рішення, бачити нові можливості у відомому, висувати самостійні ідеї, критично і реалістично оцінювати зроблене, зіставляти задумане з реально досягнутим.

- Пам'ятайте, що в більшості завдань немає єдиної правильної відповіді. Дайте можливість дітям проаналізувати виклик та запропонувати своє рішення проблемної ситуації. Давайте дітям можливість робити вибір і переконайтеся, що кожна дитина бере активну участь у виконанні завдання [2, с.7].

Отже, сьогодні конструктори LEGO є незамінним матеріалом для занять з дітьми у початковій школі. LEGO-технологія цікава тим, що об'єднує в собі елементи гри та експериментування. Кожен педагог може знайти у ній щось корисне для себе: музичні керівники будуть вивчати ноти за допомогою конструктора, учитель фізкультури може використовувати цеглинки як нестандартне обладнання, практичний психолог проводити тестування та релаксаційні вправи. За допомогою LEGO учні можуть вивчати математику, мову,

знайомитися з докiллям i навиць малювати цеглинками. Конструктор є надiйним помічником у роботi вчителiв-логопедiв i корекцiйних педагогiв. I така популярнiсть цiлком обгрунтована.

Використання LEGO на уроках у початкових класiв є важливим елементом навчального процесу, за допомогою якого можна допомогти розвивати учневі розумові та фізичні здібності: увагу, моторику, пам'ять, мовлення. В процесі такого навчання діти проявляють свої творчі здібності та фантазію, здобудуть навички взаємодії з однолітками, взаємодопомоги та обміну інформації, навчаться вмінню приймати рішення, розвиватимуть свої комунікативні навички. При цьому технології навчання з використанням LEGO здатні підвищити бажання вчитися та краще засвоювати матеріал.

В силу своєї педагогічної універсальності набори «Шість цеглинок» служать найважливішим засобом розвивального навчання. Як і інші види діяльності творча діяльність дитини завжди приваблива і змушує її думати, оскільки пов'язана зі створенням чогось нового, відкриттям нових можливостей.

Особливість використання набору «Шість цеглинок» полягає в тому, що він, як і гра, відповідає інтересам і потребам дитини. Учні мають можливість діяти з геометричними тілами, на практиці пізнавати їх колір, форму, величину. Ігрова форма використання цеглинок сприяє розвитку у дітей пізнавального інтересу, активізує часту зміну позицій. Фантазування при використанні цеглинок допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати, захоплено працювати і бачити кінцевий результат своєї роботи.

Ця методика використання набору «Шість цеглинок» сприяє розвитку мислення, спритності, інтелекту, уяви та творчих задатків. А також сприяє формуванню таких якостей, як уміння концентруватися, здатність співробітничати з партнером, і найголовніше – почуття впевненості в собі. Якщо з дитинства прагнути до пізнання – це перейде в уміння вчитися сприймати нове з великим інтересом.

Отже, LEGO-конструктор спонукає працювати в рівній мірі і голову, і руки дитини. Конструктор допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працюючи і бачачи кінцевий результат. Саме LEGO дозволяє вчитися граючи і навчатися в грі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Використання LEGO-технології в освітньому процесі. *На Урок*. веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-lego--tehnologiy-v-osvitnomu-prostor-i-novo-ukra-nsko-shkoli-123419.html> (дата звернення: 25.02.2021).
2. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник / упорядник О.Рома. Київ: The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
3. Новосельська Н. Т., Тимечко О. П. Використання LEGO-технології в освітньому просторі НУШ. *Молодий вчений*, № 10 (86) жовтень. 2020 р.
4. Шість цеглинок в освітньому просторі школи: методичний посібник / упорядник О.Рома. Київ: The LEGO Foundation, 2018. 32 с.

Лушпа М.В.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ 6 КЛАСІВ

У сучасних умовах відродження національної школи і реформування освіти в Україні домінуючим стає особистісно орієнтований підхід у навчанні, що забезпечує перехід від авторитарної школи до гуманістичної. Такий процес обумовлений змінами в соціально-політичному житті країни і підтверджується Конституцією України, Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття), Концептуальними засадами реформування середньої школи.

Формування комунікативних умінь, а саме в Україні – провідна проблема сучасної методики навчання мови. Цій проблемі приділяли значну увагу такі провідні педагоги і лінгвісти ХІХ століття: В.Г.Белінський, М.Ф.Бунаков, К.Д.Ушинський та інші.

Мова – це те, що виявляє саму сутність людини, мовне виховання має бути першоелементом у цілісній системі розвитку особистості. Виховувати мовленнєву культуру потрібно розпочинати з раннього дитинства. Провідна роль у цьому належить найближчому оточенню дитини – сім'ї та вчителю початкової школи.

Вже у початковій школі мовленнєвий розвиток повинен спиратися на вивчення теорії, оскільки саме теорія дає систему базових лінгвістичних знань. Без них неможливе вільне і грамотне володіння як мовою, так і мовленням.

Комунікативне вміння - це усвідомлені комунікативні дії учнів (на основі знання структурних компонентів умінь і комунікативної діяльності) і їх здатність правильно будувати своє поведінку, керувати ним відповідно до завдань спілкування. Комунікативні вміння за своєю структурою є складними вміннями високого рівня; вони включають в себе найпростіші вміння. За своїм змістом комунікативні вміння об'єднують в собі інформативно-комунікативні, регуляційних комунікативної комунікативні групи умінь.

Кожен урок української мови – складна, цілісна, динамічна система змісту навчального матеріалу й організації роботи з ним, яка насамперед спрямовується на засвоєння матеріалу, зазначеного в темі уроку. Мета уроку збігається з метою навчального процесу в цілому, однією з них є формування національно-мовної особистості учня. Саме особистий досвід педагогічної діяльності показує, що це можливо досягти у тому випадку, якщо на кожному уроці та позакласній роботі педагог виховуватиме в учневі увагу до слова, свідоме ставлення до мови як засобу самовираження, спілкування між людьми, передачі почуттів і переживань, ставлення до довкілля.

Для того щоб реалізувати новий підхід в навчанні, вчителю необхідно не тільки підібрати нові методи навчання, навчитися співпрацювати, а й мати в

руках навчально-методичний комплекс, допомагає досягти високих результатів. Основні показники сформованості комунікативних умінь учнів:

- вступати в контакт з учителем і учнями класу;
- вести бесіду, коротко і точно висловлювати свої думки
- вміння слухати, почути і зрозуміти те, що мав на увазі співрозмовник;
- задавати питання і відповідати на них;
- уникати конфлікти в процесі спілкування з вчителем і які навчаються в класі;
- регулювати свій емоційний стан в процесі діалогу;
- достатньо повно і точно виражати свої думки.

Таким чином, коли розвивається мовлення учня, розвивається і мислення, мовленнєва пам'ять, інтелект, емоційна сфера, мовне почуття, естетичний смак, розуміння краси української мови.

На кожному уроці учневі потрібно засвоювати мовні і мовленнєві знання, оволодівати мовним рівнем за віком, тоді навчання української мови буде ефективним.

Самоаналіз педагогічної діяльності показав, що ефективним у формуванні комунікативних умінь і навичок учнів є застосування творчих вправ зі складання речень: на задану тему, за опорними словами, за сюжетним малюнком, за опорними словосполученнями, на основі власних спостережень, різних варіантів про одне і те ж саме.

Творчі вправи доцільно проводити систематично при підготовці до переказів і різних видів творчих робіт.

Для переходу на більш високий рівень сформованості комунікативних умінь необхідно:

- 1) створювати позитивну мотивацію на основі внутрішніх потреб, попереднього індивідуального досвіду спілкування і комунікативних здібностей учнів;
- 2) розширювати комунікативну бази в рамках уроків шляхом використання системи вправ, в яких формування комунікативних умінь буде розглядатися як спеціальна педагогічна та дидактична задача;
- 3) занурювати учнів в комунікативну діяльність через організацію роботи в діалогових режимах із застосуванням інформаційних технологій;
- 4) конструювати «образу Я» за допомогою рефлексивних завдань, розглядаючи це як умову формування комунікативних умінь на продуктивному і творчому рівнях.

Зарекомендувала свою ефективність така форма роботи, як взаємна перевірка завдань, що здійснюється групами дітей або в парах. Учні можуть використовувати ті форми контролю, які їм уже добре знайомі: заслуховування вчинених віршів, правил, перевірка письмових завдань. На перших етапах цієї роботи учні можуть лише відзначати помилки або недоробки опонентів, але поступово вони переходять до більш змістовного контролю, тобто виявляють причини помилок, шукають можливості виправлення. У результаті у школярів підвищується відповідальність не тільки за власні успіхи, а й за показники товаришів, підвищується самооцінка, здатність до рефлексії

Рівень мовленнєвого розвитку учнів набуває комунікативного спрямування, при вивченні, з використанням інтерактивних методів. Тому використання на позакласних годинах, уроках різних інтерактивних вправ сприяє підвищенню навчального і розвиваючого потенціалу занять та ефективності. При формуванні комунікативних умінь молодших школярів враховуються не тільки фізичні і психофізіологічні особливості розвитку, а й використання таких форм навчання (гра, робота в постійних і тимчасових мікрогрупах, тренінг, проектна діяльність), які максимально активізують діяльність учнів в роботі, що в кінцевому результаті сприятиме глибшого закріпленню комунікативних умінь.

Необхідно заохочувати дітей висловлювати свою точку зору, а також виховувати у них вміння слухати інших людей і терпимо ставитися до їх думку. Вирішальна роль в цьому належить вчителю, який повинен давати учням мовні зразки і надавати їм допомогу у веденні дискусії, суперечки, приведення аргументів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко – Давидович Б. Як ми говоримо. Київ: Освіта, 1994. 312с.
2. Вашуленко М. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2001. №5. С. 11–14.
3. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / упорядн. Стребна О. В., Соценко А. О. 6-е вид. Харків: Основа, 2008. 174 с.
4. Коломієць М. П., Молодова Л. В. Словник іншомовних слів. Київ: Освіта, 1998. 250 с.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: практика, досвід. Київ: Освіта, 2002. 135с.

Ляшук К. А.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольського державного університету,
Науковий керівник: **Мойсеєнко Р.М.,**
кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ

Виховання культури поведінки завжди було актуальним питанням педагогіки. З покоління в покоління люди знаходили і передавали самі зручні, розумні способи дій в певних ситуаціях. Культура поведінки - це одна з актуальних і складних проблем людства, яка повинна вирішуватися всіма, хто має відношення до дітей. Те, що ми закладаємо в душу дитини зараз, проявиться пізніше, стане його і нашим життям. Школярі повинні вміти керувати своєю поведінкою і планувати свої дії на основі первинних ціннісних уявлень, дотримуватися елементарних загальноприйнятих норм і правил поведінки.

Культура впливає на соціальну поведінку, оскільки людина - істота суспільна, зумовлює особливості взаємодії, сприйняття людини з іншими. Людина освоює стиль поведінки, спілкування і роботи, що характерно для його культури. Культура поведінки відображає моральні вимоги суспільства, що

направляють, регулюють і контролюють вчинки та дії учнів. Освоєні людиною правила трансформуються в вихованість особистості [3, с. 111].

Сутність культури поведінки школярів полягає в цілісності етичних знань, моральних суджень, морально-вольових якостей і вчинків. Основи культури поведінки учнів характеризуються певним рівнем культурно етичних знань, моральних оцінок і вчинків, які відображають ставлення до суспільства інших людей і до себе самих. Діти вимагають глибокого розкриття внутрішнього змісту культури поведінки, їм треба роз'яснити, що дотримання норм поведінки свідчить про повагу до людей, традицій. Стиль поведінки учнів значною мірою формується під впливом громадської думки, тому важливо, щоб до сфери суспільних оцінок належала культура поведінки [1, с. 253].

Проблема формування культури поведінки підростаючого покоління є однією з головних на сучасному етапі розвитку людства. Зниження культурно-морального рівня суспільства в цілому веде до необхідності створення нових підходів і шляхів формування культури поведінки особистості. Як відомо, фундамент культури поведінки закладається в шкільному віці, що визначає подальший гармонійний розвиток особистості і суспільства в цілому. Отже, в сучасних умовах серед важливих завдань виховання учнів на перший план висунуто формування культури поведінки. Помилки навчання і виховання істотно впливають на рівень культури поведінки школяра. Отже, педагогам необхідно проводити цілеспрямовану роботу по формуванню культурно-морального рівня підростаючого покоління.

Багато вчених, які займаються даною проблемою стверджують, що питання виховання культури поведінки приділяють недостатню увагу. Причину вони вбачають у тому, що дорослі ще самі не до кінця усвідомили значимість самого поняття «культура поведінки». Проблемою виховання культури поведінки у дітей займалися такі вчені як С. В. Петеріна, А. М. Виноградова, Т. Єрофєєва, І. Н. Курочкіна, Т. Яковенко, О. В. Зацірінська, Л. Ф. Островська та інші.

У науково-педагогічній літературі неодноразово зазначалося ускладнення завдань культурно-морального становлення і розвитку школярів у зв'язку зі зміною соціального середовища. Зростаючий обсяг інформації, докорінні зміни, що відбулися в останні роки в системі освіти, пов'язані з посиленням уваги до особистості того, хто навчається як основної соціальної цінності, соціальні, економічні та інші проблеми сучасного суспільства істотно впливають на особистісний розвиток і поведінку підростаючого покоління.

Багатий матеріал для вирішення соціально-педагогічних проблем дітей в сучасних умовах дають роботи П.П. Блонського, Л.С. Виготського, Н.П. Вайзман, А.В. Гордєєвій, Е. Сегена, Ж. Демор та ін. Питання культурно-морального виховання школярів знайшли своє відображення в дослідженнях останніх десятиліть Л.Н. Бересневої, С.С. Бикової, С.Л. Гостомислова, В.А. Сахарова, О.Б. Шелигін; вивчення негативних поведінкових проявів дітей М.Н. Заостровцева, П.А. Ковальова, Е.Е. Копченова.

А. М. Виноградова вважає, що формування у дітей етичних уявлень багато в чому визначає розвиток їх почуттів і поведінку. Неправильні уявлення про дружбу, доброту, чесність, справедливість є причиною частих конфліктів між

дітьми. Тому педагог повинен, перш за все, з'ясувати, що знають самі діти про етику відносин між людьми, яке конкретне зміст вкладають вони в поняття «доброта», «чесність», «справедливість», чи усвідомлюють вони прояви жорстокості, брехливості, себелюбства. Саме тому необхідно знайомити дітей з правилами поведінки, виховувати навички культурної поведінки в повсякденному житті, культуру етикету, виховувати любов і шанобливе ставлення до близьких і оточуючим людям, прищеплювати дбайливе ставлення до культурних цінностям, знайомити педагогів і батьків з культурою поведінки, так як в сім'ї виконання основних вимог поведень обов'язково не менш, ніж поза домом.

Формування основ культури поведінки починається з найперших років життя дитини. Вона, наслідуючи дорослій людині, починає освоювати основні норми спілкування. Засобом формування культури поведінки може бути вся та атмосфера, в якій живе школяр: вона може бути просякнута доброзичливістю, любов'ю, гуманністю або жорстокістю, аморальністю. Навколишнє середовище дитини стає засобом виховання почуттів, уявлень, поведінки, тобто вона активізує весь механізм морального виховання і впливає на формування певних якостей.

Ґрунтуючись на вже придбаних дітьми навичках культурної поведінки (прояви ввічливості, уваги і симпатії до однолітків і дорослих, елементарних навичок надання допомоги, привітних форм спілкування), відмічає Н. Мирошкінова, потрібно навчити розуміти сенс і значення певних правил етичної поведінки людини і в зрозумілій школярам формі розкривати їх. Цілеспрямована систематична робота з виховання навичок і звичок культури поведінки дітей починається з їх приходом в школу. Провідною діяльністю стає навчання, змінюється уклад життя, з'являються нові обов'язки, новими стають і відносини з оточуючими. Саме в школі закладаються основи акуратності й охайності, ввічливості, точності, прищеплюються гарні манери, уміння культурно поводитися в школі, вдома, на вулиці і в громадських місцях. Вчити дітей осмислено дотримуватися цих правил в залежності від ситуації, місця і часу - важливе завдання, що стоїть перед школою і сім'єю [4, с. 43].

Для ефективності та результативності роботи в напрямку виховання культури поведінки в школі і в будинку потрібні певні педагогічні умови, серед яких: авторитет і культура вихователів і батьків (допомога, довіра, любов, рада, будь ласка, щирий інтерес до дитячих починань складають фундамент доброзичливих відносин з дитиною); позитивний настрій (атмосфера доброзичливості, активна змістовна діяльність виховують в дітях тягу до зайнятості, бажання пізнавати нове і використовувати ці знання в житті); зв'язок з родиною (дозволяє зберегти єдність вимог і спадкоємність у вихованні); дотримання точного режиму (запобігає перевтомі в діяльності, дозволяє сформувати стереотип поведінки); правильно організована обстановка (цікава, пізнавальна наочність, дидактично-методичні матеріали, іграшки дозволяють дітям знаходити заняття за інтересами і тим самим запобігають зриву в поведінці) [2, с. 23].

У вихованні культури поведінки школяра головне завдання: добитися не автоматичного виконання правил поведінки, а розвитку активності і свідомості, щоб культура поведінки, її навички стали частиною характеру, потребою особистості. Знання повинні перейти в переконання - глибоке усвідомлення саме такого, а не іншого типу поведінки.

Отже, культура поведінки дітей відображає моральні вимоги суспільства до особистості і засвоєння положень, що спрямовують, регулюють і контролюють вчинки та дії учнів. Міра сформованості культури поведінки школярів впливає не тільки на результативність їх навчання, а й на процес соціалізації вихованців і розвиток особистості в цілому. Заклад загальної середньої освіти є важливим соціальним інститутом у вихованні культури поведінки у учнівської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Більдіна М.О. Структура та зміст поняття культури поведінки молодших школярів. *Вісник ХДАК*, 2014. 249-257 с.
2. Желан А.В. Формування культури поведінки дітей дошкільного віку. А.В. Желан. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*, 2014. 20-24 с.
3. Косачов І. П. Моральний розвиток молодшого школяра в процесі навчання і виховання. І. П. Косачов. Москва: АРКТИ, 2005. 264 с.
4. Мирошкінова Н. Культура поведінки - перший крок до інтелігентності. Н.Мирошкінова. *Початкова школа*, 2016. 42-44 с.

Михайлова Я.О.,

учителька початкових класів,

*КЗ «Гімназія зі структурним підрозділом початкової школи № 44
Маріупольської міської ради Донецької області»*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Знаннєва парадигма поступово втратила свій сенс, оскільки заґрунтовувалася на накопиченні знань, забезпечуючи переважно інформативну підготовку учнів початкових класів. Між тим, знання в життєдіяльності сучасної дитини виконують здебільшого допоміжну функцію. Учням потрібні не стільки знання, скільки уміння оперувати, діяти, робити умовисновки, розмірковувати, досліджувати тощо. З погляду педагогічної доцільності таку стратегію навчання логічно реалізувати в освітньому середовищі LEGO, що об'єднує чітко сформульовану концепцію і спеціально скомпоновані для уроків комплекти LEGO. Саме тому останнім часом у освітньому процесі дедалі ширше використовуються LEGO-технології, що належать до ігрових технологій, а отже, відповідають провідній діяльності молодшого шкільного віку [2, с. 150].

Із запровадженням Концепції НУШ та підписанням Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти та науки України і фондом The LEGO Foundation, у професійну діяльність вчителів початкової школи увійшла нова освітня стратегія, що ґрунтується на інтегративному підході «навчання через гру», який поєднує зорієнтоване на дитину, супроводжувальне та зорієнтоване на вчителя навчання відповідно до характеристик ігрового навчального досвіду

та поєднує в собі активне навчання, експериментальне та навчання керованих відкриттів, навчання за запитом, проблемне навчання, проєктне навчання, Монтесорі педагогіка [3]. Саме у своїй єдності за допомогою ресурсу гри вони забезпечують створення навчального досвіду школяра, що є значущим, стійким, соціальним та радісним; сприяють успішному розвитку у молодших школярів когнітивних, творчих, емоційних, фізичних та соціальних умінь [4].

LEGO - конструктор – це набір для створення різних цікавих ігор. Для наборів LEGO характерні висока якість, естетичність, незвичайна міцність, безпека. Широкий вибір цеглинок і спеціальних деталей дає дітям можливість будувати все, що душі завгодно. Конструктори LEGO – це цікавий матеріал, стимулюючий дитячу фантазію, уяву, формуючий моторні навички. LEGO-конструювання допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працюючи і одержуючи кінцевий результат.

При використанні LEGO-технологій ми можемо відзначити деякі переваги їх перед іншими інноваційними конструктивно-ігровими прийомами, які використовують для формування математичної компетентності:

- атмосфера майбутнього інсценування або відтворення завдань породжує в учасників потужні стимули, викликає у них сильні відчуття, пов'язані з детальним обмірковуванням образів героїв, яких їм треба змодельовати, озвучити (зіграти);

- активізується словниковий запас дитини, розвивається творчість дітей, формуються навички діалогічного мовлення;

- на етапі роботи з конструювання моделей діти вчаться працювати у групі з 2-4 учнів, у процесі вони вчаться спілкуватися, бути терпимими один до одного й до невдач товариша, частіше приходять на допомогу один одному;

- з виробами з конструктора LEGO дитина може грати, маніпулювати ними, при цьому не буде боятися зіпсувати деталі. Конструктор безпечний: немає ризику порізатися, проковтнути отруйний хімічний склад, тобто руки дитини залишаються чистими при правильному догляді за конструктором;

- у роботі з конструктором LEGO у дитини виникає почуття безпеки, так як конструювання – це світ під її контролем;

- конструктор LEGO не викликає у дитини негативного ставлення і вся педагогічна робота сприймається нею як гра; – оскільки конструктор можна розташувати не тільки на столі, але й на підлозі, на килимі, і навіть на стіні, дитині під час заняття немає необхідності зберігати статичну сидячу позу, що особливо важливо для соматично ослаблених дітей;

- робота з LEGO дозволяє розкрити індивідуальність кожної дитини, подолати її психологічні труднощі, розвинути здатність усвідомлювати свої бажання і можливість їх реалізації.

Використання LEGO на заняттях своїм змістом, формою організації та результативністю сприяє формуванню вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти, виділяючи характерні особливості героїв, подій, що впливає на розвиток уваги, спостережливості, пам'яті, просторових уявлень, уяви [1, с.214].

Отже, сьогодні, серед найбільш поширених засобів навчання для запровадження STEM-напряму в освітній процес є конструктори та

робототехнічні системи, сучасне комфортне середовище, що забезпечено спеціальним наборами LEGO Education для конструювання, проектної діяльності та робототехніки. Конструктор LEGO завжди залишається для учнів початкових класів найбільш популярним навчальним, розвивальним та ігровим інструментом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берфорд А. Большая книга «Лего. Мінськ.: Пресс, 2015. 214 с.
2. Демченкою. М.Ю., Нікітіна О.О. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку засобом LEGO-конструктора. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/19/part_2/34.pdf (дата звернення: 12.12.2020).
3. Parker R. Learning through play in primary school classrooms. International Developments. Australian Council for Educational Research. 2019. June. P.20- 21.
4. Parker R., Bo S. Thomsen. Learning through play at school. A study of playful integrated pedagogies that foster children's holistic skills development in the primary school classroom. White paper. 2019. The LEGO Foundation.

Мітеланг Н.В.,

учителька інформатики та математики

КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа

I-III ступенів № 47

Маріупольської міської ради Донецької області»

ВИКОРИСТАННЯ СТОРІТЕЛІНГУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Дітям подобається слухати цікаві захоплюючі історії – і не дивно, адже люди полюбили їх дуже давно – ще тоді, коли мало хто був писемним, не було книг, Інтернету та інших популярних сьогодні джерел інформації. Разом з тим, сучасні учні губляться в потоці інформації, їм буває складно запам'ятати великі обсяги нецікавих фактів, і, як наслідок, втрачається інтерес до навчання. Саме тому в педагогіці набуває популярності метод сторітеллінгу, при якому пояснення нової інформації, необхідної для запам'ятовування, відбувається за допомогою захоплюючих емоційних історій [3].

Сторітеллінг (у перекладі з англійської story означає історія, а telling – розповідати; отже, сторітеллінг – це розповідь історій) – це мистецтво захоплюючої розповіді та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача. Ця методика була розроблена та успішно випробувана на особистому досвіді Девідом Армстронгом, головою міжнародної компанії Armstrong International.

У процесі створення сторітеллінга Девід Армстронг врахував відомий психологічний фактор: історії значно легше сприймаються, вони більш захоплюючі та цікаві, ніж правила або директиви. Після того, як людина вислухала вас, вона починає вам довіряти. Вам же стає значно простіше переконати її у чомусь та мотивувати [2].

Алгоритм створення історій для сторітеллінгу виглядає так:

1. Визначитись з темою та метою уроку (Не до кожного уроку можна створити таку історію, і багато в чому саме тема впливає на вибір сюжету).
 2. Розробка детального сюжету та основних подій оповіді.
 3. Вибір головного героя – вибір імені, характеру, зовнішнього вигляду тощо.
 4. Вигадування інтриги (це ключовий момент в історіях для сторітеллінгу).
- На цьому етапі вже можна скласти перший варіант історії.

5. Перегляд готової історії та додавання метафор.

Ефективність освіти в сучасній школі чи дитсадку, а особливо під час пандемії та дистанційного навчання, залежить від уміння педагога правильно вибрати методи і прийоми навчання в конкретних умовах для кожного заняття чи уроку. Метод навчання – це взаємопов'язана діяльність педагога й учнів, яка спрямована на засвоєння учнями системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання та загальний розвиток. Дослідники виокремлюють близько п'яти десятків різноманітних методів [1].

Пропонуємо вашій увазі п'ять найбільш популярних сюжетів історій для сторітеллінгу, які можна використовувати, змінюючи основну лінію згідно з вашими потребами:

- Перемога над монстром. Сюжет: головний герой – ціль – зустріч з дуже сильним монстром – боротьба та перемога – досягнення цілі. Використовується для додаткової мотивації для навчання (в початкових класах).

- Перемога (класичний). Сюжет: головний герой – ціль – перепони на шляху до цілі – подолання проблеми – результат. Цей сюжет можна використати для мотивації, пояснення процесів або явищ, вибору способів вирішення певних проблем чи задач.

- Попелюшка. Сюжет: головний герой – незвична ситуація – поява проблем (або ворогів) – втручання чарівного помічника – щасливе вирішення ситуації. Такий сюжет підійде для мотиваційних промов, пояснення або порівняння процесів та явищ, опису еволюційних змін, вибору варіанту.

- День бабака. Сюжет: головний герой – ціль – дії героя та повернення до початкової точки – вибір правильної стратегії дій – досягнення мети. Вчителі використовують такий сюжет тоді, коли потрібно провести роботу над помилками.

- Квест. Сюжет: головний герой – ціль – зміна кількох локацій та вирішення в кожній з них певних задач – почергове досягнення міні-результатів – тріумф. Цей сюжет доцільно використати там, де необхідне моделювання проблемних ситуацій, розв'язання аналітичних задач, закріплення набутих навичок [3].

Таким чином, сторітеллінг як прийом навчання у початковій школі має величезну практичну користь, оскільки він сприяє більш легкому засвоєнню матеріалу, подоланню страху публічного виступу, налагодженню стосунків з іншими учнями, самопізнанню школяра та розвиває його уяву. Тож не дивно, що з кожним роком він стає всі більш популярним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методи навчання у школі та ЗДО URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2361-metodi-navchannya> (дата звернення: 03.03.2021).

2. Сторітеллінг як метод навчання. URL: <https://www.creativeschool.com.ua/blog/storitelling-yak-metod-navchannya/> (дата звернення: 03.03.2021).

3. TEACHHUB Незалежна освітня корпорація. URL: <http://teach-hub.com/storitelinh/> (дата звернення: 03.03.2021).

Міщенко О.Г.,
*головний спеціаліст відділу нормативності та якості
дошкільної, загальної середньої освіти
департаменту освіти і науки облдержадміністрації
Донецької області*

ОСНОВНІ ВИДИ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Засоби навчання математики розуміють як сукупність об'єктів будь-якої природи, кожний з яких повністю або частково замінює поняття, яке вивчається, дає нову інформацію про нього.

У початкових класах використовуються різні засоби навчання: підручники, навчальні посібники для учнів (картки з математичними завданнями, зошити з друкованою основою, довідники тощо), спеціальні наочні посібники (предмети або їх зображення, розрізні цифри, знаки дій і порівняння, моделі геометричних фігур та ін.), інструменти і прилади (лінійка, циркуль, кутник, палетка), технічні засоби навчання. Засоби навчання поділяються на фронтальні (демонстраційні) та індивідуальні.

Починаючи вивчати те чи інше питання, вчитель повинен мати на увазі, чи є в уяві учнів потрібні наочні образи. Щоб учні уявляли собі життєву ситуацію, відображену в задачі, краще простежували залежності між величинами, необхідно застосовувати предметне моделювання. Потім можна переходити до більш узагальненого (умовно-предметного) і графічного моделювання, до застосування готових опорних схем і таблиць.

Використання наочних посібників дає змогу: активізувати роботу учнів; зекономити час на уроці; збільшити обсяг роботи на уроці; підвищити ефективність процесу оволодіння знаннями, вміннями і навичками.

На підставі вищезазначеного робимо висновок, що засоби навчання та обладнання – це: навчально-наочні посібники технічні засоби навчання обладнання навчального, загального та спеціального призначення.

Засоби навчання – це частина обладнання закладів освіти як сукупність матеріальних об'єктів, які використовуються як джерело знань та сприяють організації пізнавальної діяльності і виховному впливу на учнів [1, С. 27].

Нова українська школа передбачає кардинальні зміни в оформленні кабінетів 1 класу. Зокрема, тепер рекомендується використовувати одномісні парти. Проте необхідні меблі для облаштування простору в освітніх закладах не обмежуються шкільними партами. Крім них, кожен навчальний кабінет повинен містити зручні стільці для учнів та вчителів; шафи, тумби, органайзери та полиці для розміщення і зберігання дидактичних матеріалів.

Невід'ємною частиною шкільного обладнання залишається дошка. Але Нова українська школа розширює можливі види дощок для роботи на уроках. Тепер, крім вже звичних для школярів магнітно-крейдових дощок, у школах можна також використовувати магнітно-маркерну, коркову або магнітно-крейдово-маркерну дошку.

Оформлення класів за новою програмою НУШ - запорука гармонійного розвитку дитини. Нова українська початкова школа має виконати дві важливі задачі: сформувані у дітей бажання вчитися та дати базові знання і навички. Розуміючи це, ми пропонуємо захопливі та привабливі матеріали для проведення занять, щоб навчання стало для учнів дивовижною та приємною подорожжю у світ знань. Процес пізнання може бути напрочуд цікавим. І щоб зробити його саме таким для усіх школярів, варто створити для них середовище, яке заохочувало б розвиток критичного і творчого мислення. Значним є перелік наочності НУШ для індивідуальної роботи в початкових класах.

Важливою інновацією Нової української школи в підходах до початкової освіти є активне залучення ігор в процес навчання. Гра є основним видом діяльності дошкільнят, з допомогою якої вони пізнають світ та опановують соціальні ролі. Тому навчання у формі гри в НУШ, особливо у перших класах школи, робить процес адаптації до нового етапу життя органічним. Іграшки можна використовувати для більш плідного навчання і закріплення нових для дітей знань та навичок. Перелік ігор, які сприятимуть розвитку дітей, доволі різноманітний. Це дозволяє підібрати обладнання для кабінету згідно з задачами, які потребують вирішення. Заняття з конструкторами з дерева, м'якого каучуку чи пластику (зокрема, Lego), як геометричних, так і довільних форм формують у дітей інженерне мислення та навички. Гра з бізібордами та тактильними панелями позитивно впливає на загальний розвиток дитини. Логічні ігри сприяють формуванню логічного мислення шляхом вирішення практичних завдань. Настільні ігри можуть стати гарним інструментарієм для вивчення чи повторення матеріалу з математики та читання [2].

Проте, основним засіб навчання математики в початкових класах залишається підручник. Підручник з математики для початкових класів — книжка, в якій на основі системи теоретичних повідомлень, вправ і задач розкриваються знання відповідно до мети навчання, визначеної програмою. У ньому конкретизуються зміст програми відповідного класу і визначаються основа методичні підходи до опрацювання навчального матеріалу.

Зміст шкільного підручника з математики для початкових класів значною мірою спирається на найближче оточення учнів, знайоме їм з власного досвіду. Він відображає внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки та забезпечує наступність вивчення математики в середніх класах.

Структура і методичний апарат підручника з математики такі, що його можна ефективно використовувати як: складовий елемент пояснення нового матеріалу; основний засіб організації навчальної діяльності учнів у процесі осмислення й закріплення нових знань та формування вмінь розв'язувати задачі; засіб обміну інформацією між учителем і учнем в умовах класно-урочної системи навчання [1. С. 28].

Останнім часом спостерігається перехід багатьох країн до електронних підручників. Це відбувається не лише тому, що з'являється все більше гаджетів, на які можна їх завантажити, а й через економію коштів (собівартість виготовлення мультимедійних підручників нижча за виготовлення паперових підручників); турботу про стан здоров'я учнів, які носять наповненні книжками важкі портфелі; та необхідність формування в учнів навичок XXI століття. Вивчення електронних освітніх ресурсів під час реалізації проекту «Міжнародний досвід використання технологій в освіті» (IETE) передбачало три основні шляхи виникнення інноваційного контенту та його застосування: електронні підручники; онлайн - курси, ігри, відеоконференції та управління освітою [3].

Підручник являє собою завдання з математики в 1 класі, відповідно до вимог освітньої програми і дозволяють розвивати самостійність, пізнавальний інтерес у вивченні математики. Пропонуються різні тренінгові вправи для розвитку уваги, логічного мислення і пам'яті, тести для перевірки засвоєння основних розділів програми.

До предметного унаочнення, яке використовується на уроках математики, належать як предмети навколишньої дійсності, так і їх зображення, а також цифри, знаки дій; відношень ($<$, $>$, $=$). У вчителя мають бути зображення різноманітних реальних предметів: картинки із зображенням посуду, одягу, взуття, спортивних речей, інструментів, сільськогосподарських машин і знаряддя, транспорту тощо.

При використанні предметної наочності, по-перше, якість засвоєння учнями математичних понять і закономірностей значно зростає, оскільки до роботи залучаються всі аналізатори: зорові, слухові, моторні й мовленнєві; по-друге, учні навчаються самостійно користуватись наочними посібниками, що дуже важливо під час проведення самостійних робіт.

Важливим засобом наочності в процесі вивчення математики є таблиці. За метою застосування вони різноманітні: таблиці для формування математичних понять і закономірностей (навчальні таблиці); таблиці-інструкції; таблиці, що служать засобом відшукування способу розв'язування задачі; таблиці для усних обчислень; таблиці-довідники. Окремі з них мають не одну, а кілька цілей.

Таблиці-інструкції — це здебільшого алгоритми виконання арифметичних дій, пам'ятки розв'язування текстових задач.

Таблиці можуть бути використані як при опрацюванні нового матеріалу, так і при його закріпленні [4. с. 28]

Поширеним дидактичним матеріалом у сучасній початковій школі є зошити з друкованою основою та картки з математичними завданнями. У зошитах з друкованою основою подаються не тільки завдання, а й відводиться вільне місце для їх виконання. Це дає змогу звільнити учня від непродуктивної праці: переписування завдань, що пропонуються для розв'язування. Зошити з друкованою основою призначені для організації самостійної роботи учнів переважно на етапах закріплення й повторення вивченого матеріалу, для підготовки учнів до ознайомлення з новим матеріалом, для домашньої роботи.

Завдання однієї сторінки зошита складаються з розрахунку на 2-3 послідовних уроки. Проте використовувати ці завдання можна не на кожному уроці, а через один-два уроки. Необов'язково, щоб учні розв'язали всі завдання зошита. Вибірку доцільних чи потрібних завдань визначає вчитель, враховуючи можливості своїх учнів.

Зошити з друкованою основою слід використовувати в поєднанні з підручником, іншими посібниками і робочими зошитами учнів.

Картки з математичними завданнями використовують: під час проведення навчальних самостійних робіт, а також письмових контрольних робіт; як додаткові завдання для окремих учнів; для роботи з учнями, які мають прогалини в знаннях; під час організації самостійної роботи невеликої групи учнів на фоні фронтальної роботи з класом. Наприклад, їх можна використати при опитуванні, коли 1—2 учні біля дошки готуються до відповіді, виконуючи індивідуальні завдання за картками, а вчитель в цей час працює з класом. Їх можна застосовувати вибірково, з урахуванням реальних умов роботи в класі.

До засобів зворотного зв'язку належать – віяло (розрізні цифри скріплені у вигляді віяла), числовий абак (пристрій, який складається з двох стрічок, на кожній з яких записані одноцифрові числа, вони можуть рухатись у картонній рамці, а у рамці зроблені віконця для чисел), сигнальний блокнот та інше [5].

До технічних засобів навчання математики належать новітні технології – комп'ютери, інтерактивні дошки, проектори. Вони допомагають у багатьох випадках замінити записи на класній дошці під час пояснення вчителем нового матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А. Методика викладання математики початкових класах Навчальний посібник.

2. Засоби навчання та дидактичні матеріали НУШ. URL: <https://factor-g.com.ua> (дата звернення: 03.03.2021).

3. URL:irbis-nbuv.gov.ua > [irbis_nbuv](http://irbis-nbuv.gov.ua) > [cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua) (дата звернення: 03.03.2021).

4. Коваль Л.В., Скворцова С.О. Методика навчання математики в початковій школі: теорія і практика: Підручник для студентів за спеціальністю 6.010100 „Початкове навчання”, освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” [2-ге вид., допов. і переробл.] Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.

5. Характеристика основних видів засобів навчання математики. URL: <https://vseosvita.ua/library/harakteristika-osnovnih-vidiv-zasobiv-navcanna-matematiki-21748.html> (дата звернення: 03.03.2021).

Налізко І.С.,

учителька початкових класів,

КЗ «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням окремих предметів I-III ступенів №4 Маріупольської міської ради Донецької області»

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальним питанням сьогодення є використання інтерактивних технологій на уроках трудового навчання у початковій школі. Такі технології спрямовуються на навчання молодшого школяра критичному мисленню, прийняттю важливих рішень, досягненню компромісу, розв'язанню проблем та вмінню спілкуватися у своєму осередку щодо вирішення суспільних проблем.

Метою освітньої галузі «Технології» є формування і розвиток проектно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей для реалізації творчого потенціалу учнів і їх соціалізації. Освітні технології, що використовуються в межах викладання технологічної освітньої галузі, обумовлюються основною моделлю педагогічного процесу, в якому наявні три головні і постійні складники: *учитель, учень, інформація* (предмет вивчення). Освітня галузь «Технології» містить у собі інформаційно-комунікаційний та технологічний компоненти. Зміст предметів освітньої галузі має чітко виражену прикладну спрямованість і реалізується переважно шляхом застосування практичних методів і форм організації занять [1 с.37-39].

Зміст та основні положення проектно-технологічної технології застосовуються у початковій школі порівняно недавно. Ця технологія, визначає таку організацію педагогічного процесу, яка дозволяє через проектну діяльність прийти до формування певних умінь та навичок. Проектна діяльність – це діяльність по створенню цілісного об'єкту як результату навчальної діяльності, який вимагає набору певних знань та умінь. Подібними видами діяльності в трудовому навчанні є проекти для створення різноманітних виробів [2 с.8]. Серед інших інтерактивних технологій виділяється такі технології: робота в парах, діяльності ротаційних (змінювальних) трійок, «два – чотири – всі разом», «Акваріум», «Мікрофон», «дискусії», метод «прес», «телевізійні ток-шоу», тренінгові методи навчання, мультимедійні технології, технології розвитку критичного мислення як багатомірного бачення світу, ділові ігри та інші [2 с.10].

У процесі вивчення різних тем з трудового навчання використовуються різноманітні інтерактивні технології та методи навчання. Групи учнів (4-6 осіб) працюють над матеріалом поділеним на логічно-сміслові блоки, і кожен учень при цьому стає експертом у своєму питанні, яке доповідають після його вивчення в групі. При вивченні теми ефективним є застосування «кейс-методу». Цей метод стимулює спілкування та нестандартні підходи до вирішення навчальних проблем.

Впровадження інтерактивних технологій навчання у процесі викладання трудового навчання у початковій школі дає змогу учням проявити свою увагу, творчість, уміння висловлювати власну думку, оволодіти навичками дискусії. Використовуючи інтерактивні технології на уроках трудового навчання для формування творчо-інтелектуальних здібностей учнів, потрібно пам'ятати, що

загальним показником розвитку інтелекту є свобода людини від зовнішніх обмежень, наприклад, її здатність побачити можливість нового застосування звичайних предметів, відсутність страху перед новим, незвичайним [3].

Отже, використання інтерактивних технологій є важливим на всіх етапах формування здорової та розумної особистості у межах викладання технологічної освітньої галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мироненко Н. В. Використання інтерактивних методів навчання у формуванні творчо-інтелектуальних здібностей школярів на уроках трудового навчання. *Наукові записки серія: педагогічні науки*. 2015. № 97. С. 37-39.

2. Кобюк Ю. М. Зміст та основні положення проектної технології застосовуються у початковій школі порівняно недавно. *Методичні рекомендації*. 2016. С. 8-10.

3. Інтерактивні технології на уроках трудового навчання. *Методично-практичний посібник*. Полтава. 2007. URL: <http://poippo.pl.ua/file/book/chemshut.pdf> (дата звернення: 27.02.2021).

Ніколенко Л.В.,

учителька початкових класів

Рибинська загальноосвітня школа I-III ступенів

Волноваської районної ради, Донецької області

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ

Людина в своєму індивідуальному розвитку стає особистістю лише тоді, коли в неї формується певний світогляд. Світоглядна зрілість дитини допомагає їй самостійно розібратися, зорієнтуватися в складних подіях і явищах сучасного життя, забезпечує в майбутньому активну участь у житті суспільства. Тому особливої актуальності сьогодні набуває проблема формування світогляду молодших школярів [6].

Одним із вирішальних засобів виховання духовності та формування світогляду людини є музичне мистецтво. Діючи на глибинні психологічні механізми людських емоцій, музичне мистецтво активно впливає на розвиток особистості, збагачує її духовний та моральний потенціал, сприяє формуванню її художнього світогляду.

У системі музично-педагогічної освіти одне з пріоритетних місць у вирішенні навчально-виховних завдань посідає народна пісня.

Українська народна пісня зі своєю історією, жанровим та стильовим змістом є потужним мистецьким фактором формування високого рівня світоглядної культури учнів. Українська народна пісня була і залишається носієм національних ціннісних орієнтацій. І щоб зберегти національну самобутність у сучасній музичній культурі, потрібно повернутися до українських національних джерел як дієвого формування світогляду, зокрема засобами народної пісні на уроках музичного мистецтва.

На доцільності вивчення народно-пісенної творчості у процесі освіти наголошували О. Потебня, А. Іваницький та інші вітчизняні фольклористи.

Враховуючи, що основи будь-яких знань, умінь закладаються у початковій школі, то доцільно розглянути формування світогляду на уроках саме в учнів молодшого шкільного віку [1].

У Державному стандарті початкової освіти наголошується на розвиток світогляду свободу педагогічних спільнот у виборі шляхів навчання, виховання і розвитку школярів, відкриває можливість вибору та створення власного навчального забезпечення освітнього процесу. Чинні вимоги до його якості доповнюються показниками, що відповідають пріоритетам нового Державного стандарту і передбачають: реалізацію ідеї інтеграції; дослідницький підхід до формування умінь; конструювання знань, а не їх відтворення; організацію пошуку інформації з різних джерел; розвиток критичного мислення, творчості тощо [6].

У Концепції « Нова українська школа» зазначено, що програму Нової української школи для початкової освіти розроблено за такими принципами: дитиноцентрованості і природо-відповідності, узгодження цілей предмета (курсу) з очікуваними результатами і змістом; доступності і науковості змісту та практичної спрямованості результатів; наступності і перспективності змісту для розвитку дитини; логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; взаємопов'язаного формування в кожній освітній галузі ключових і предметних компетентностей; можливостей реалізації вчителем змісту освіти через предмети або інтегровані курси; можливостей адаптації змісту програми до індивідуальних особливостей дітей (інтелектуальних, фізичних, пізнавальних); творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання [2].

У праці «Серце віддаю дітям» В. Сухомлинський розповідає про той добродійний вплив, який справило на його вихованців виконання українських народних пісень. Рідна пісня, визначаючи поетичне бачення навколишнього світу, допомогла виховати в дітей естетичне ставлення до природи, тонкість сприймання, емоційну чуйність [5].

В українській народній пісні проявляються не лише національні традиції, звичаї, культура, в їх змісті відображаються моральні норми та цінності, котрі вироблені попередніми поколіннями, а якщо звернути увагу на той емоційний запал, що передає слухачеві ця пісня, то можна відчувати українську душу і пережити зв'язок з долею українського народу, з його багатого і трагічною історією. Українська народна пісня є багатим матеріалом для формування світогляду школярів [6].

Отже, для формування світогляду молодших школярів, потрібні активні методи, які б стимулювали інтерес дітей до національної творчості. Такими методами можуть бути: виконання або розучування народних пісень учнями, слухання музики; бесіда – це шлях накопичення теоретичних знань; читання і слухання книжок і казок – це шлях накопичення історичних знань про музичну народну творчість; спів по нотах різних вправ, що сприяє створенню активної творчої атмосфери; порівняння подібних чи контрастних образів, що сприяє поглибленому емоційному сприйманню творів та ін. [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наукова стаття «Виховання молодших школярів засобами української пісні в умовах Нової української мови», 2020 р. URL: <https://op.ua/ru/pedclass/naukova-stattya/vihovannya-molodshih-shkolyariv-zasobami-ukrayinskoyi-pisni-v-umovah-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli> (дата звернення 07. 02. 2021).
2. Концепція Нової української школи, 2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 08.02.2021).
3. «Методика формування творчої активності учнів початкової школи в процесі навчально-музичної діяльності», Київ-2017р. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.08/dis_Chuang_Guan.pdf (дата звернення: 11. 02. 2021).
4. Нова педагогіка « Естетичне виховання школярів засобами музичного мистецтва», 2021 р. URL: <http://www.novapedahohika.com/noloms-855-1.html> (дата звернення: 07. 02. 2021).
5. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти, від 21 лютого 2018 р. № 87 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07. 02. 2021).
6. Мойсеєнко Р.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до здійснення мистецької освіти. Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей: І Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнарод. участю 11 квітня 2019 р. Маріуполь, 2019. С.216 -218 с.

Починок Д.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Нетребя М.М.,**

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри педагогіки і освіти

Маріупольського державного університету

ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ПОТРЕБИ У ЗДОРОВОМУ СПОСОБІ ЖИТТЯ

На сьогоднішній день потреба в здоровому способі життя є провідною роллю у формуванні в учнів систематичності самостійних занять фізичними вправами, їхнього відношення до уроків фізичної культури та розуміння її значущості. Від учителя який викладає цей предмет залежить виховання в учнів потреби в здоровому способі життя..

З початку навчальної діяльності дитина проводить більшу частину свого часу у закладі освіти. Найчастіше ціна отриманої освіти це втрата здоров'я через недостатню фізичну активність, психологічний вплив соціуму та навколишнього середовища.

Освіта та здоров'я є важливими компонентами успішного повсякденного життя дітей та молоді. Результати різноманітних досліджень дозволяють стверджувати, що традиційна система освіти більшою мірою орієнтована на

здобуття знань та інформації, а формування життєвих умінь і навичок недостатнє для підготовки дітей до самостійного життя та не відповідає сучасним вимогам. Підліткам потрібні не лише знання, а й життєві навички, що допомагають досягти цілі, коригувати поведінку, оцінювати ризики, зберігати та покращувати здоров'я та якість життя. Адже тільки здорова дитина досягає успіхів у навчанні, займає відповідне становище в учнівському колективі, має добрий фізичний розвиток, психічний стан [2].

За даними профілактичного медичного обстеження стан здоров'я дітей щороку погіршується такими чином на 2018-2019 навчальні рік 65,1% учнів мали недостатній рівень фізичної підготовленості. На протязі 2019-2020 навчального року спостерігалось зниження рухової активності молоді. У 2020 році ситуація ускладнилась із-за введення карантинних заходів, та за оцінками освітнього відомства, така ситуація вимагає кардинальних змін і модернізації підходів до розвитку і популяризації фізичної культури учнів та учнівського спорту [4].

Сучасні школярі потребують оптимальної рухової активності, саме тому в сучасному закладі освіти потрібні щоденні заняття фізичною культурою. Оптимальний руховий режим повинен, по-перше, задовольнити вимоги організму, по-друге, сприяти гармонійному фізичному розвитку, високій працездатності, своєчасному формуванню рухових навичок та якостей [3].

Пріоритетом в діяльності сучасного навчального закладу є виховання свідомого ставлення до власного здоров'я як важливої соціальної цінності, зміцнення фізичного, психічного здоров'я учнів, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя та профілактика негативних проявів.

Усе вище сказане вимагає розробки індивідуальних програм оздоровлення, різноманітних освітньо-оздоровчих послуг, ефективних форм та методів взаємодії медичних і освітніх установ, соціальних інститутів для проведення занять, тренінгів, психолого-розвивальних, впливів на становлення та розвиток особистості, стан здоров'я та спосіб життя школярів [1].

Отже, у сучасних закладах освіти на уроках фізичної культури та здоров'я вчителі повинні виховувати та навчати учнів здоровому способу життя, бо це є найважливішою соціальною цінністю. Об'єднавшись держава і заклад освіти повинні забезпечити можливість реалізації цих цінностей, бо виховуючи здорове, активне, творче покоління у країні з'являються молоді амбіційні продуктивні сили, які мають як розвинутий інтелект так і духовний потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янова Т., Михайленко В. Особливості економічної соціальної молоді в умовах трансформації українського суспільства. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. №7. С. 49.

2. Парафейник Н.В. Виховання навичок здорового способу життя учнів школи. *Здоровий спосіб життя – філософія XXI століття*: матеріали Міжгалузевої міжрегіональної науково-практичної конференції в м. Донецьку, 23 квітня 2014 року. У 2-х т. Донецьк: Витоки, 2014. Т.1. 261-268 с.

3. Бондаренко І.Й. Збереження здоров'я учнів у процесі фізичного виховання. *Здоров'я через освіту*: Матеріали Міжгалузевої регіональної

науково-практичної конференції у м. Донецьку, 22 квітня 2009 року. У 2-х томах. Том 1. Донецьк: Каштан, 2009. 287-292 с.

4. Середня освіта. «65% учнів мають недостатній рівень фізичної підготовки»: веб-сайт. URL: <http://osvita.ua/school/80895/> (дата звернення: 26.02.2021).

5. Нетреба М.М. Проблема формування лідерських якостей старшокласників в закладах загальної середньої освіти. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* / [За ред. І.Д. Бега, Р.В. Малиношевського]. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. С.204-207.

6. Нетреба М.М., Умрихіна К.І. Теоретичні аспекти дослідження проблеми лідерства. *Освітній менеджмент: теорія і практика: зб.наук.праць* / за заг.ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 77-84.

Руф В.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольський державний університет

Наукова керівниця: **Мойсеєнко Р.М.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Найважливішим у вихованні є спрямування підростаючого покоління до загальнолюдських моральних цінностей, адже саме ці моральні цінності впливають на поведінку дитини у суспільстві. Найлегшим із засобів прилучення дитини до загальнолюдських цінностей є народні казки. Саме у казках діти бачать приклади поведінки героїв, навчаються розділяти такі поняття, як «добро» і «зло», через це в них поступово формуються певні правила поведінки і моралі.

Виховання загальнолюдських цінностей завжди було і є однією із найважливіших проблем формування особистості, яку досліджували багато відомих педагогів і психологів: А. С. Макаренко, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський, Г. С. Костюк, І. Д. Бех та ін. Вплив українських народних казок на виховання загальнолюдських морально-етичних цінностей досліджували: С. Ф. Русова, М. Г. Стельмахович та ін.

Велику увагу вихованню моральних цінностей приділяв К. Д. Ушинський: «уся справа в одній, і дуже важливій закономірності морального виховання: якщо людину навчають добру уміло, розумно, наполегливо, вимогливо, то в результаті – буде добро, а якщо учать злу, то в результаті – буде зло. Коли не навчають ні добру, ні злу – буде зло, тому що людина його обов'язково вчинить, навіть не знаючи і не розуміючи, що вона зробила зло» [1, с. 42].

Виховання культурних звичок, формування правил поведінки і моралі не може йти самопливом, адже залишить після себе тільки купу помилок і незрозумілостей, тим самим завдасть дитині великої шкоди. Батькам і вчителям обов'язково потрібно займатися моральним вихованням

дитини, учити її умінню відчувати людей, умінню ставити себе на місце іншого, адже тільки тоді можна зрозуміти як правильно вчинити. На думку А. С. Макаренка, «культурне виховання буде тільки в тому разі корисне, коли воно організоване свідомо, супроводиться певним планом, правильним методом та контролем. Добре розказана казка – це вже початок культурного виховання» [2, с. 314].

Казка – це маленька пригода у світ яскравого і мальовничого, тому діти дуже легко її сприймають і уявляють як гру. У казці завжди зображуються добро і зло, діти бачать те погане і гарне, тому немає потреби говорити відоме їм, що казковий сюжет видуманий, адже дитяча увага повинна бути зосереджена на цих загальнолюдських моральних цінностях, а не на розвінчанні казкових ситуацій.

Ідеальним персонажам казки властивий ідеальний набір дій, вчинків, емоцій і моральних цінностей. Зовнішній вигляд та ім'я героя відповідає його внутрішнім якостям, які згідно з законами народної казки є лише позитивними й відображають народні уявлення про ідеальні людські риси, які приваблюють тих, хто слухає ці казки, – дітей. Головною рисою героя є доброта, яка поєднується із скромністю та чемністю. Він ніколи не вихваляється своїми подвигами, поводить себе скромно й виховано, за що його люблять люди і винагороджує казка. Потім йде справедливість і чесність – герой завжди бореться за правду і справедливість, карає ворогів і рятує скривджених, виступає на боці слабшого. У казках за допомогою розуму та хитрощів герой перемагає набагато сильніших від себе супротивників, як силою, так і здібностями. Це говорить про те, що в системі людських цінностей розум переважає над силою, тобто цінується значно більше й має велике значення у пристосуванні людини до навколишніх умов і життя в колективі. Також дуже часто в казки вводиться мотив допомоги чи порятунку людей, тварин, які згодом стають у пригоді герою, віддячують йому за виявлену доброту і людяність, співчуття до слабких і беззахисних.

Казковий герой найчастіше представляється безпомічним перед загаданими йому завданнями. Йому допомагає якийсь чудодійний помічник або тварина, адже в казці герой завжди заслуговує на це своєю мудрістю, великодушністю та добротою. Дуже яскраво виражається така риса героя як сміливість. Попри всі свої страхи, герой все ж таки перемагає зло та рятує всіх. Таким чином, у народній казці утверджується думка, що сміливою є не та людина, яка нічого не боїться, а яка заради своєї благородної мети стає сміливою. В казках народ звертає увагу зовсім не на соціальне становище героя, а на те, який він – добрий чи злий, правдивий чи підступний, а також на його поведінку та бачення світу, тобто що саме герой несе своїм існуванням іншим людям.

Під час проходження матеріалу в школі дітям цікаво працювати над змістом народних казок. Існує безліч різних методів і прийомів для опрацювання матеріалу, найвідомішим із них є інсценування казки чи окремих її фрагментів. Під час цього відбувається перевтілення у казкових героїв, діти вчаться стежити за своєю поведінкою, так би мовити, збоку. Також підсилити ефект методу інсценування можна за допомогою використання хоча б найпростіших фрагментів костюмів, атрибутів чи декорацій.

За дослідженнями С. Ф. Русової, «кожна людина має спочатку переробити у власній душі цінності світової та вітчизняної культури, тільки потім вже вона здатна визначити власні цінності і відчутти причетність до загальнолюдських цінностей нації й усього людства» [3, с. 37]. На її думку, «в казці усіми життєвими справами керує глибоке переконання правди, в казці нема моралі, а є пережите почуття мільйонів людей, що через віки перенесли велику віру в перемогу правди, в красу добра й його непереможну силу. Нехай же й в душі дитини засвітиться ясна зіронька – шукання правди, хай прокинеться бажання здобути правду не тільки для себе, а для усіх цих Іванів, дурних та вбогих, до яких вона зве в казці» [4, с. 77].

Отже, можна зробити висновок, що саме народні казки є тим першим і найважливішим засобом виховання у дітей загальнолюдських моральних цінностей. Саме через казку діти потрапляють у світ поганого і гарного, доброго і злого, вчаться бути справедливими, добрими і чесними не силоміць, а через власні висновки. Також запам'ятовують моделі правильної поведінки, що підготує їх до можливих труднощів у майбутньому. Казка формує ті моральні якості, які дитина буде використовувати у подальшому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ушинський К. Д. Рідне слово. Вибрані пед. твори: у 2-х т. Київ: Радянська школа, 1983. Т. 2. 380 с.
2. Макаренко А. С. Книга для батьків. Пер. з рос. Київ: Радянська школа, 1980. 327 с.
3. Дяков І. В. Фольклор як засіб виховання особистості в педагогічній спадщині Софії Русової. *Педагогічна спадщина Софії Русової в контексті сучасності: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 24-26 березня 2016 р.* Ніжин, 2016. С. 32–39.
4. Євдокименко І. М. Публікації Софії Русової на сторінках журналу «Світло» з погляду журналістської та редакторської майстерності. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації.* 2014. №1–2 (17–18). С. 76–81. URL: /drsk_2014_1-2_17%20(3).pdf. (дата звернення: 18.02.2021).

Самойленко Н.В.,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри педагогіки і освіти

Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ГРУПИ ПОДОВЖЕНОГО ДНЯ

Трансформаційні процеси НУШ спрямовані на реалізацію особистісного потенціалу дитини і її здатності адаптуватися до різноманітних життєвих викликів, тому, в організації навчально-виховного процесу значна роль відводиться самопідготовці молодших школярів. Уміння вчитися впродовж всього життя є основою стандарту освіти як ключова компетенція, що знайшла відображення в Рекомендаціях Європейського Парламенту і Ради Європи та в Концепції «Нова українська школа». Перед юним поколінням стоїть задача

оволодіти засобами пошуку і засвоєння нових знань, навичок і умінь інтелектуальними ресурсами та інформаційними потоками [1].

Актуалізувала та загострила вказану проблематику, яка стала стрижневою в організації навчально-виховного процесу та набула масштабів планетарного значення під час ковідної пандемії. Найбільшою гостротою вона торкається молодших школярів. Тому організація самопідготовки в молодшій школі, спрямована на самостійну роботу молодших учнів із окремих предметів і набуває практичної значущості. Нова українська школа покликана здійснювати супровід правильного виконання домашніх завдань надавати своєчасну кваліфіковану педагогічну допомогу.

Проблема організації домашніх завдань сучасній школі багатогранна і різноманітна. Її досліджували як вітчизняні так і зарубіжні педагоги В.Ф. Паламарчук, М.В. Богданович, Н.Б. Істоміна і Л.П. Кочина. Кожен автор має свій власний погляд на цю проблему та зміст поняття «домашнє завдання» трактують по своєму. Так, наприклад, С.П. Баранов використовує таку понятійну категорію, як домашня навчальна робота, а І. Підласий цей процес розглядає як самостійну навчальну діяльність учнів за завданням вчителів спрямованої на розширення і поглиблення знань і умінь, отриманих на уроках. І. Харламов виокремлює термін «домашня робота учнів» як самостійне виконання навчальних завдань, що передбачає повторення, глибше засвоєння матеріалу та застосування на практиці, спрямованих на розвиток творчих здібностей і обдарування, удосконалення навчальних умінь та навичок. Вихователі групи подовженого дня схиляються до понятійної категорії Н. Волкової, яка тлумачить домашню роботу як самостійне виконання учнями навчальних завдань після уроків не лише вдома, але й у школі, в умовах групи подовженого дня. Таку домашню роботу називають самопідготовкою та акцентують увагу не лише на заучування нового матеріалу на уроці і виконання вправ, а й самостійне оволодіння знань.

Сучасні технології і методики навчання дають чимало можливостей недосяжних без виконання домашньої роботи. Так за принципом навчання «перевернутий клас» авторами якого є американські вчителі Аарон Самса і Джонатан Бергманн – діти можуть самостійно опрацьовувати новий матеріал, а в класі – закріпити отриманні знання, розв'язувати вправи, завдання, проводити дослідження [2, 20].

Проблема організації навчального процесу полягає в тому, що найближче домашнє оточення освітнього середовища зацікавлене більше в оцінюванні учнівських результатів та досягнень, а ніж готовності дітей виконати задану роботу. Домінуюча роль батьків проявляється в результатах через отриману оцінку, а мета – привчити школярів до самостійного виконання цієї роботи, тобто навчити цілеспрямовано застосовувати необхідний освоєний інструментарій. Мова йде про самопідготовку як один із провідних видів діяльності позаурочний час та невід'ємну складову освітнього процесу і його логічного продовження. Тому, в сучасній Новій українській школі одним з пріоритетних напрямів, є усвідомлення проблеми самостійної діяльності учнів і педагогічне керівництво процесом самопідготовки. Перед педагогами групи подовженого дня стоїть завдання збалансувати та оптимізувати процес виконання домашнього завдання

та узгодити з розвивально-ігровою діяльністю яка передбачає не лише вивчення і закріплення нового матеріалу, а і розвитку навичок самостійної пізнавальної діяльності, раціонального розподілу часу, визначення пріоритетів, а головне оволодіти однією з ключових компетенцій дітей-школярів початкової школи – уміння вчитися [3].

Головне, на що повинна бути спрямована місія педагога або агентів соціалізації – допомогти отриману учням радість успіху, зрозуміти і проаналізувати процес виконання домашнього завдання та стимулювати бажання до вдосконалення, як підкреслював Ш. Амонашвілі «подарувати дитині крила». Для досягнення вказаних завдань не менше наполегливість і професіоналізм і від самого вчителя, який передбачає ретельну підготовку до наступних занять: раціональний підбір як навчального, так і пізнавально-розважального дидактичного матеріалу, пропорційне використання інноваційних форм та методів збалансування як розумового і фізичного навантаження, неординарні форми заохочення учнів. І тут на допомогу фахівцю мають прийти і педагогічна майстерність, і професійна інтуїція, і знання індивідуально-психологічних особливостей своїх вихованців і бажання самому підвищувати свій професіональний рівень.

Компетентність за останнє десятиліття набуває статусу інтегрованого результату освіти, яка рефлексує на нові суспільні виклики. А формування компетентності у дітей як наближення системи освіти України до європейських стандартів.

Безперечно, важлива роль у цьому процесі належить педагогу який виконує не одну функцію, а саме головне – отримати кінцевий результат і навчити дитину вчитися та виконати основну функцію школи. Спрямованість НУШ на самостійний пошук необхідної інформації добирати, аналізувати і використовувати інформацію, щоб досягти головного – зуміти застосувати набуті знання та навички у подальшому житті. Тому, значна роль покладається в цьому ланцюжку на вчителів вихователів групи подовженого дня, які виконують місію менеджера освітнього процесу в позаурочний час та забезпечують виконання трьох основних функцій – дидактичну, розвивальну та виховну.

На ефективне опанування нового матеріалу впливає безліч чинників, серед яких є мало опрацьована проблема диференціації та індивідуалізації домашніх завдань, які віддзеркалюють особливості пам'яті учня сприйняття ним змісту і характеру самостійної роботи та сприяє розвитку здібностей і поглибленню знань. Комфортне перебування в закладі подовженого дня залежить не лише від матеріально-технічних та побутових умов, а перш за все від майстерності вихователя, який несе відповідальність не лише за здоров'я і життя учнів, а і за якість виконаних завдань та створення умов, що дозволяють дітям більш ефективно розкрити потенціал кожної дитини [4, 29].

Сучасні вчителі пропонують залучити дітей до організації середовища класу мотивуючи в необхідності формування почуття відповідальності. Вважається, що педагогам слід заохочувати дітей до прийняття рішень щодо розміщення навчального матеріалу, оформлення класу, призначення відповідальних за якусь

справу. Самопідготовка як навчальна діяльність учнів спрямовується на розвиток їх самостійності, тому практики не рекомендують надто опікувати дітей під час виконання домашніх завдань, а заохочувати до самостійної роботи навіть тоді, коли завдання виконуються неправильно. Головним критерієм повинна залишатися самостійність. Сучасні педагоги схиляються до думки, що необхідним є набуття досвіду самостійності та виховування вольових рис характеру.

А вміння створити раціональне навчальне середовище для дітей, планування їх самостійної роботи, добирати цікаві та ефективні форми роботи і засоби впливу, вчити долати труднощі – одна з головних рис майстерності. Отже, освітній процес у групі подовженого дня передбачає створення такої атмосфери, спрямованої на максимальний успіх виконаних завдань і завдяки самостійній роботі під курівництвом вихователів-наставників, та навчити дітей працювати, розвивати й удосконалювати навички самостійної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: за тв.. Постановою Каб. Міністрів України від 21 лютого 2018 р. №87. URL: <https://www.kmu.ua/ua/npas/prozatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 20.03.2019)
2. Нова українська школа: poradnik vikhovatelju grupy podovzhenogo dnia u zakladaх serednoї osviti. Navchально-методичний посібник. Л., вид. «Світ – 2019».2018.
3. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Чернівці: Букрек, 2015, 640 с. (Т2)
4. Ведмідь Н.М. Мотивація навчальної діяльності молодших школярів: теорія, досвід. Раївка, 2010.

Саранова В.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Восутко Н.Ю.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ГЕРОЇКО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Щира відданість та любов до рідного краю – одна з головних рис кожного громадянина. «Патріотизм містить в собі емоційно-моральне і дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної природи, до своєї нації, до матеріальних та духовних надбань суспільства» [3, с. 52].

Виокремлюють такі принципи патріотичного виховання:

– Принцип національної спрямованості виховання, що передбачає формування у молоді любові до країни ,національної свідомості, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави.

– Принцип культуровідповідності, який передбачає виховання як культуротворчий процес, який спрямований на формування фундаментальної культури особистості, що базується на набутому морально-етичному досвіді людства.

– Принцип гуманізації виховного процесу який зосереджує увагу на особистості як вищій цінності [5].

Національно-патріотичне виховання ґрунтується формується завдяки родинному вихованні, ідеям і засобам педагогіки, педагогічної думки, які уособлюють зразки високої духовної мудрості українського народу – повага та любов до рідного краю, свого народу, традицій, звичаїв, готовність до мирної та ратної праці в ім'я України, почуття гордості за Батьківщину, вірність Україні, власну відповідальність за її долю [4, с. 25].

Багато сучасних педагогів, таких як М. Стельмахович, П. Щербань та Ю. Руденко, досліджують проблеми національно-патріотичного виховання в сім'ї та ідеї народної педагогіки. М. Стельмахович, зокрема, наголошував, що національне виховання у родині має будуватися на українознавстві, формуванні та сприйманні уявлень про власну націю та її ідентичність.

Загальний складовий зміст національного виховання – це розвиток трудової активності учнів. Зміст виховання допомагає дітям зрозуміти принципи економічних законів і проблем суспільства та способів їх подолання, розвиває бажання працювати та усвідомлювати життєві потреби трудової активності, підприємництва й здатність до соціальної творчості, що є умовою соціальної адаптації. «Справжнє патріотичне виховання починається там, де ідея і особиста праця – піт, мозолі, зливаються воєдино, творять те, про що народ говорить: у людини є святе за душею» [2, с. 204].

У теперішній час, проблема розвитку особистості свідомого українського громадянина, який поєднує в собі національні риси та самобутність українського народу, стоїть саме перед суспільством та школою [1, с.10]. Національно-патріотичне виховання надає широкі можливості для формування національної гідності, пізнання української історії культури та традицій.

Основними завданнями виховання школярів можна назвати:

– забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів та суспільних вимог;

– реалізація індивідуального підходу до особистості, відмова від уніфікації в процесі виховання, орієнтації на «усередненого» вихованця;

– сприяння набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування ними духовних надбань українського народу;

– формування національної свідомості, любові до свого народу, його історії, держави, рідної землі, почуття патріотизму і духовності, родини, гордості за минуле, і сучасне – якостей, які безпосередньо впливають на досягнення достатнього рівня обороноздатності держави та зміцнення її могутності на основі героїчних прикладів історії українського народу, Другої світової війни, національно-визвольних змагань та сучасних Збройних Сил України;

– сприяння активній та ефективній діяльності позашкільних закладів, центрів патріотичного виховання молоді, громадським молодіжним та дитячим організаціям, які стосуються національно-патріотичного виховання [2].

Патріотичне виховання в школі може бути здійснене у декількох формах: як міжпредметна форма діяльності в рамках освітянського простору; як навчальний предмет; як організація шкільного життя, що сприяє демократичній поведінці; як організація позакласної та позашкільної діяльності (виховання).

Одним з найкращих засобів формування національного патріотизму є позакласні уроки патріотичного виховання, які є різноплановим складним педагогічним явищем : вони виступають ігровим методом, формою навчання; виконують виховну, пізнавальну, мотиваційну, розвивальну функції, адже урок є дієвим засобом активізації і закріплення знань, викликає інтерес і спонукає до виконання дидактичного завдання, сприяє розвитку психічних процесів.

Таким чином, урок патріотичного виховання – це найкращий час для проведення народних ігор, які є чудовими засобами формування патріотизму у школяра, адже включає в себе зв'язок з минулими поколіннями, але багато чого в ній залишається незрозумілим для дитини, в той час як дидактична гра дає можливість врахувати конкретні умови соціокультурного простору, що формує досвід, тому зміст таких ігор є близьким і зрозумілим для дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононенко П. П., Усатенко Т. П. Концепція української національної школи-родини : Педагогічні концепції : Школяр, 1997. 422 с.
2. Коркішко О. Г. Виховання патріотизму як педагогічна проблема : наук. – метод. зб. вип. ХІХ / за заг. ред. проф. Сипченка В.І. Слов'янськ : СДПУ, 2003. 258 с.
3. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов: учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений : изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. 368 с.
4. Сипченко В. І. Педагогіка: основні положення курсу: навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів. Слов'янськ : 2000. 139 с.
5. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015. Протокол № 3/5-2. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/35420__35420. (дата звернення: 01.03.2021).

Склярова С.В.,

учителька початкових класів,

«КЗ ЗСО І-ІІІ ступенів с. Македонівка»

ІНТЕГРОВАНЕ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МИСТЕЦТВО»

У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У початковій освіті століттями домінує предметна система навчання, яка складається з автономного вивчення різних навчальних предметів та здобутті,

при цьому, знань, що у недостатній мірі взаємозв'язані між собою. Реформування сучасної початкової освіти визначає подолання відокремленого викладання навчальних предметів та створення нових навчальних програм, які зможуть зорієнтувати освітній процес на розвивальний та продуктивний інтегративний підхід в освіті. Вперше, інтеграційний підхід до організації навчання розглядається, як засада, задля сформування єдиного сприймання довколишнього світу. Своєрідність роботи вчителя початкових класів дає можливість впроваджувати інтеграцію у навчальний процес вже з самого його початку. Аби вдало виконати завдання, що окреслені Державним стандартом початкової освіти та Типовими освітніми програмами початкової школи, вчитель повинен ознайомитися з теорію інтеграції навчального матеріалу, оволодіти методикою інтегрованого уроку, визначити шляхи підвищення ефективності застосування інтеграції на уроках, які будуть сприяти розвитку основних компетентностей [1].

Значним прогресом Нової Української Школи виступило загальнодоступне запровадження інтегрованого курсу «Мистецтво», котрий до цього часу обирався за бажанням вчителя одного з предметів музичного та образотворчого мистецтва. При, винятково, автономному викладанні музичного та образотворчого мистецтв в учнів плавно погасають характерні учням початкової школи - багата творча уява, фантазія, асоціативність [2].

Між видами мистецтва перебуває маса різноманітних зв'язків. Якраз в умовах інтегрованого навчання набагато продуктивніше здійснюється взаємне проникнення та систематичне засвоєння знань учнів, становлення в них цілісної та багатомірної картини світу, гнучкого мислення.

Викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» визначає пошук, заглиблення та поширення цікавих тематичних зв'язків, художніх уподібнень, емоційно-образних зіставлень між видами мистецтв у процесі викладання курсу [3, с.5].

Перевагами інтегрованого вивчення мистецтва визначається: розвиток ключових компетентностей; більш чітке розуміння мети кожного з предметів у різних контекстах; більш глибоке розуміння теми, завдяки її дослідженню через кілька точок зору; краще усвідомлення комплексного підходу через предмети, навички, ідеї та різні точки зору пов'язані з реальним світом; вдосконалення навичок системного мислення [4].

Основними видами діяльності на інтегрованих уроках мистецтва є: пізнавальні, ігрові, практичні та творчі. Методика викладання інтегрованого мистецтва базується на надбаннях мистецької педагогіки з урахуванням використання інтеграційних форм та методів [5, с. 14].

Враховуючи вікові особливості молодших школярів на інтегрованих уроках доцільно застосовувати ігри, ігрові ситуації, драматизацію, інсценізацію. Комплекс різних видів мистецтва необхідно інтегрувати з різними видами діяльності молодших школярів: співом, малюванням, складанням казок, віршів, імпровізацій. Оскільки молодшим школярам характерна швидка втомлюваність, необхідно турбуватися про своєчасну зміну діяльності на уроках, що надасть можливість утримувати увагу та сформувати стійкий інтерес учнів, уникаючи їх перезавантаження [5, с. 19].

Сам процес інтеграції естетичних знань, здійснюється на рівні свідомості та підсвідомості учнів в незалежності від наполегливих зусиль вчителів, які викладають мистецькі дисципліни або бодай всупереч їхньому бажанню, тому потрібно, щонайменше направляти та вносити корективи у діяльність, доповнюючи все це широким діапазоном підходящих освітніх технологій. За подібних умов даний суб'єктивний процес, який знаходиться під певним впливом внутрішніх та зовнішніх чинників здобуватиме упорядкованості, систематизації, та педагогічної ефективності. Разом з цим недостатня пізнаваність проблеми та технологій робить її актуальною для дослідження [6, с.168].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>. (дата звернення: 11.02.2021).
2. Оновлені програми для основної школи освітньої галузі «Мистецтво». URL: <https://artmon59-new.ed-era.com/>. (дата звернення: 11.02.2021).
3. Масол, Л. М. Інтеграція в системі шкільної мистецької освіти і поліхудожня підготовка вчителів. 2003. 5 с.
4. Міністерство освіти і науки України. Проект Нової Української школи. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/Anonces/2016/nova_shkola_p_roekt.pdf (дата звернення: 12.02.2021).
5. Мойсеєнко Р.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до здійснення мистецької освіти. *Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей: I Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнарод. участю* 11 квітня 2019 р. Маріуполь, 2019. С.216 -218 с.
6. Кондратова В. В. Мистецтво (інтегрований курс): методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 168 с.
7. Мойсеєнко Р.М. Компетентнісний підхід як основа підготовки майбутнього компетентного фахівця. *Молодь і ринок*. №9(164), вересень 2018. № 9 (164). С.42-48.

Христофоров Ю.О.,

здобувач вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Нетребя М.М.,**

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри педагогіки і освіти

Маріупольського державного університету

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Сьогодні система виховання потерпає реформ та перемін. Це пов'язано з тим що технології не стоять на місці і кожен день вдосконалюються. Головним завданням Нової української школи стає розкриття потенціалу всіх учасників освітнього процесу. Розробка і впровадження інновацій є великою проблемою

для сучасного закладу освіти, адже технології тісно пов'язані з формуванням у учнів інтересу і мотивації до навчання.

Поняття «інновація» означає введення чогось нового, зміна, новизна. Повертаючись до педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання й виховання, організацію спільної діяльності вчителя й учня [1].

В останні роки інтерес до навчання у учнів різко впав, по більшій частині цьому виною є застарілі форми навчання. На вирішення цієї проблеми прийшли такі форми навчання, як нестандартні уроки. Серед нестандартних типів уроків найбільш розповсюджені: ділові ігри, прес-конференції, уроки-конкурси, уроки-«суди», уроки-концерти, рольові ігри, уроки-конференції, уроки-семінари, інтегровані уроки.

Із впровадженням у освітній процес сучасних технологій учитель і вихователь усе більше освоюють функції консультанта, радника, вихователя. Це потребує від них спеціальної психолого-педагогічної підготовки, тому що у професійній діяльності вчителя реалізуються не тільки спеціальні, предметні знання, а й сучасні знання в галузі педагогіки та психології, технології навчання й виховання. На цій базі формується готовність до сприйняття, оцінки та реалізації педагогічних інновацій [1].

Особливістю сучасних уроків є те, що вчитель прагне урізноманітнити шкільне життя учнів, викликати інтерес до уроку, предмету. Проведення таких уроків свідчать і про спроби вчителя вийти за межі шаблона в побудові методичної структури заняття. Використання в дидактичному процесі інноваційних методів і форм активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів особливо актуальна на сучасному етапі становлення національної системи освіти і збагачення її новим змістом. Мета інноваційної орієнтації навчання - підготовка висококваліфікованих кадрів, які не тільки досконало володіють професійними природничо-науковими і технічними знаннями, але також виявляють високу інноваційну сприйнятливість і інноваційну активність [2].

Під освітніми інноваціями розуміють новизну, що істотно змінює результати освітнього процесу, створюючи при цьому удосконалені або нові:

- освітні, дидактичні, виховні системи;
- зміст освіти;
- освітні, педагогічні технології;
- методи, форми, засоби розвитку особистості, організації її навчання і виховання [2].

Практично всі педагогічні інновації реалізуються у змісті навчання й виховання учнів через введення державних стандартів, розробці загальнодержавних концепцій виховання учнів, створенні авторських навчальних планів і програм, підручників, посібників, виховних систем, нової системи оцінювання навчальних досягнень учнів [3].

Отже, інноваційні технології позитивно впливають на процес навчання та виховання, насамперед шляхом зміни схеми передачі знань і методів навчання. Використання нестандартних уроків в закладі освіти дає змогу пригорнути увагу учнів до предмету та підвищити ефективність вивчення матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дюндин В. Регіональні проблеми інноваційного розвитку освітніх установ. Київ: Наш час, 2012. 234 с.
2. Черкасов І.С., Чекмарьова Н.Г. Використання інноваційних технологій фізичного виховання у ВНЗ. 2017. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/wissn009/article/view/112230> (Дата звернення: 25.02.2021).
3. Ващенко Л. Пріоритетні напрями реалізації завдань інноваційної політики столичної освіти. Початкова школа. Київ: К.І.С., 2012. 123 с.
4. Нетреба М.М., Кулішова М.С. Інноваційні технології в системі управління закладами освіти як психолого педагогічна проблема Освітній менеджмент: теорія і практика: зб. наук. праць / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2020. С. С. 86-93.

Школенко Д.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Восвутко Н.Ю.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

В сучасному українському суспільстві одним із пріоритетних завдань нової української школи є морально-етичне виховання підлітків. Я вважаю це важливим аспектом тому, що найголовніше в підлітковому віці для людини є соціалізація, спілкування з однолітками та затвердження себе у суспільстві. Більш того, морально-етичне виховання впливає на всі сфери життя людини у подальшому розвитку. Адже реформування різних сфер життя країни потребує особистості з високою духовністю, моральністю та визнанням етичних цінностей як регуляторів поведінки. Впровадження в навчально-виховний процес творів усної народної творчості, насамперед в яких зображені ситуації, сформовані на морально-етичній основі, буде сприяти формуванню в школярів загальнолюдських морально-етичних цінностей.

Дослідження проблеми морально-етичного виховання підростаючого покоління непокоїла багатьох відомих педагогів та науковців, таких як В.Сухомлинський, К.Ушинський, О.Духнович, С.Русова, М.Стельмахович, які аналізували сутність понять етнопедагогіки та вважали, що фольклор є школою формування людської душі та добра. Про важливість використання народної поетичної творчості на певних етапах навчально-виховного процесу також торкалися Г.Іванюк, О.Ростовський, О.Неживий, С.Домбровський. Вчені запевняли, що через усну народну творчість перед особистістю відкривається душа рідного народу, краса навколишнього світу.

За словами Б.Ступарика: «...слід пам'ятати: якщо українці зберегли впродовж віків у надто важких умовах свою національну самобутність, то це означає, що вони мають свою неповторну систему виховання, яку треба творчо

розвивати в умовах самостійної держави» [1, с. 161]. Фольклор, обряди, звичаї – це своєрідний духовний фундамент національного розвитку, найцінніші досягнення народу в моральному та естетичному житті. З перших хвилин свідомого життя дитини й необхідно починати моральне виховання, бо саме в цей етап вона найбільш піддатлива до емоційних впливів. Формування ідейної серцевини особистості, а саме почуттів, переконань, поведінки, громадських поглядів, вчинків, можна реалізувати за допомогою колискових, дитячих пісень, приказок та прислів'їв. Прислів'я як один із жанрів народної творчості, складені народом протягом багатьох століть, містять у собі багато повчального: «Це ніби правила життя: одне люди схвалюють, інше засуджують» [2, с. 27], - зазначає О.Савченко. Для прикладу хочу навести прислів'я, узяті з джерел народної словесності, які влучно відображають основні моральні цінності: «Між правдою й кривдою немає середини» [3, с. 127], «Правду кожен хвалить та не кожний боронить» [3, с. 127] (правдивість), «Шукай добро, воно дорожче від золота» [3, с. 110], «Добрый чоловік людям добро чинить і ніколи не хвалиться» [3, с. 110] (добродійність, милосердя), «Хто за чуже хапається, свого позбувається» [3, с. 119], «Не дивись на лице, заглянь у душу» [3, с. 119] (чесність), «Землю красить сонце, а людину праця» [3, с. 330], «Діло майстра величає» [3, с. 271] (працьовитість), «Як посолиш, так і їстимеш» [3, с. 14] (відповідальність), «Де сила не візьме, там розум допоможе» [3, с. 170], «За гроші розуму не купиш» [3, с. 121] (мудрість, розсудливість), «Приятеля легше знайти, ніж зберегти» [3, с. 115], «Біда друзів випробовує» [3, с. 115] (дружба), «Нащо ліпший клад, коли в сім'ї лад» [3, с. 59] (повага до родини, турботливість). У школі під час вивчення творів української спадщини школярі не раз стикаються з прислів'ями та приказками.

На особливу увагу заслуговують українські народні пісні. Завдяки мелодичності мови, її яскравій поетичності, милозвучності, повчальному характеру, українські пісні мають важливий вплив на морально-етичне виховання підлітків. В наших піснях охоплюються різноманітні теми: дружби, родинних відносин, відносин між чоловіком та жінкою, ставлення та поваги до старших, любові до тварин та турботи за рідними. Такі народні пісні, як «Та забіліли сніги», «Через Річеньку через Болото», «Чи тямий дівчино той вечір чудовий», «Вишні, черешні розвиваються» говорять нам про цінність дружби. Пісні про кохання становлять найбільший обсяг родинно-побутової лірики. В них передаються усі тонкощі відносин жінки та чоловіка: перше несміливе почуття, відкрите утвердження щастя любити й бути улюбленим, чи сумніви та біль розлуки, або думки про майбутнє одруження та щасливе заміжнє життя. Такі пісні як ніщо краще можуть навчити реаліям світу, які рішення правильно робити та який шлях ліпше обрати на тому чи іншому етапі життя.

Не менш важливими у формуванні морально-етичної бази підлітків є казки. Навіть дитячі. Якщо їх перечитувати вже у більш дорослому віці, вони повертаються до нас неймовірною реальністю, яку ми не помічали у казках в дитинстві. В цих маленьких, на перший погляд, розповідях можна знайти великі та мудрі вислови, рішення, думки героїв, які вдало вписуються в реальність та навіть можуть допомогти знайти істину. Для особистості в підлітковому віці

важливо вирішувати деякі життєво важливі питання вже зараз, й найліпше, якщо ці рішення будуть базуватися на морально-етичній основі, в чому, як ми вже дізналися, пречудово може допомогти фольклор. Своєрідність фольклору проявляється у яскраво вираженому виховному спрямуванні, відповідності тем, образів, ідей віковим особливостям дітей, поєднанні словесного матеріалу з елементами гри, метафоричності та афористичності.

Ще одним джерелом морально-етичної бази для підлітків є байка. Своїм корінням вона сягає глибинних фольклорних джерел, а в своєму історичному розвитку байка пройшла нелегкий шлях – від античної моральної алегорії до соціально насиченої сатири. В.Г. Белінський неодноразово повторював: «Байка є поезією розуму», тим самим підкреслюючи в ній раціоналістичне та моралістичне начало. Більш того, усі ми знаємо, що з цих невеличких оповідань випливають неабиякі моральні ствердження. «Касталійське джерело» (1685) є поетикою, котра визначає байку як «вигадану розповідь, що веде до пізнання істини. За словами Лессінга, законом байки є повчальність моралі, а її кінцевою метою є наочне зображення певного морального правила. Для сучасних підлітків байка є одним із засобів пізнання життєвих відносин, характеру людини, її вчинків та поштовхів, тобто все, що стосується моральної грані життя. Це є своєрідною допомогою для дітей в пізнанні світу та самих себе.

Усна народна творчість формує у підлітків навички культурної поведінки, вчить бути ввічливими, відповідальними, щедрими, працьовитими, поважати людей, родину та рідний край. Фольклор складає скарбницю народної мудрості, увібравши в себе багатовіковий досвід українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ступарик Б. Українська національна ідея в освіті й вихованні сучасної молоді. Україна: національна ідея (Матеріали Міжнародної наукової конференції 23 квітня 2002 року). Київ : КиМУ, Правові джерела, 2003. С. 187. URL: %D1%85%D1%85%D1%85/Downloads/Ppps_2011_39(1)_30.pdf (дата звернення: 28.02.2021).
2. Савченко О. Я. Літературне читання: підручник для 2 класу. Київ: Освіта, 2012. 160 с. URL: http://mountainschool.pu.if.ua/sites/default/files/Issue_16/47.pdf (дата звернення: 28.02.2021).
3. Скрипченко Н.Ф. Читанка: підручник для 2 кл. чотириріч. поч. шк. 5-те вид. Київ: Освіта, 1993. 366 с. URL: http://mountainschool.pu.if.ua/sites/default/files/Issue_16/47.pdf (28.02.2021 р.).

СЕКЦІЯ IV. ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

THE EFFECT OF DIGITAL STORYTELLING IN IMPROVING YOUNG LEARNERS' WRITING SKILLS IN DISTANCE LEARNING CONTEXTS

Dr Eleni Korosidou

Adjunct Lecturer, University of Western Macedonia – Greece

Introduction

Today's children are very efficient in operating electronic media and, at the same time, develop skills, knowledge and understandings about the world they live in (Yelland & Gilbert, 2013). In that vein, a shift from traditional teaching and learning to more innovative and contemporary approaches is considered significant (Grant & Bolin, 2016). Multimedia activities provide learners of the twenty-first century with opportunities to improve their skills. Digital Storytelling can serve as a tool in designing supportive learning environments and engage (very) young learners in multiliteracies development (Korosidou & Griva, 2020). Digital Storytelling (DS) combines the art of telling stories with a mixture of digital media, as for example text, pictures, recorded audio narration, music and video (Robin, 2016, p. 17). In other words, a blending between multimedia elements and computer software is achieved, in order to tell a story revolving around a specific topic. The current paper focuses on organizing a multimedia distance learning environment aiming at supporting young children in creating digital stories, with the ultimate goal of improving their writing skills in a second/ foreign language.

Creating a collaborative writing community

Nunan (1999) stated that writing is not a spontaneous skill, it is not acquired easily and it is often viewed as probably the most difficult task during language learning. Learners' poor previous knowledge regarding adopting effective writing strategies is often observed (Nunan, 1999), as learners seem to lack organization, good content and language use, while their vocabulary and grammatical structures knowledge is limited (Harmer, 1991). These difficulties undoubtedly affect learners' effective writing. Research indicates that utilizing DS in primary education settings results in the significant improvement of students' writing skills and their visual memory (Ohler, 2008), as well as their foreign language skills and their vocabulary (Korosidou & Bratitsis, 2020; Korosidou, Bratitsis & Griva, 2021).

A coherent and cohesive digital story can be seen as achieving a meaningful flow in the construction of the narrative, allowing the audience to understand the digital content and its aim. The process develops around a number of steps, including exposition, rising action, climax, falling action and resolution (*Freytag's Pyramid*, see Nilsson, 2008), also enabling children to digitalize the components and create a coherent story. Ohler (2005/2006) states that "through creating electronic personal narratives, students become active creators, rather than passive consumers, of media" (p. 44). "The importance of having a story at heart of a digital story- with a beginning, an end and some development and interest between these points" (Boase, 2013, p.2) is pointed out in the literature. Therefore, it is obvious that by structuring a story where

content is presented in a visual or audio way empowers learner with the ability to communicate using various multimedia techniques in a critical manner.

Designing and implementing DS distance courses with young learners DS becomes even more challenging in a distance course setting, as it can allow students to create narrative, illustrate course content and share a person's or communities point of view (Ohler, 2008; Rossiter & Garcia, 2010) utilizing only digital media. Creating a DS community by employing collaborative DS tools allows learners to produce a set of digital narratives and develop a number of language and digital skills. On the part of the educator, planning and implementing a DS distance course means: i) being aware of the appropriate software corresponding to learners' age, their interests and needs, ii) having a positive attitude towards DS, iii) being able to operate technology for implementing DS, iv) knowing the structure and the components of digital stories, and v) applying the theoretical knowledge about DS in practice.

The following steps can be taken to design a DS distance course can be designed and implemented through the following steps:

- a) *Instruction through engagement in digital storytelling.* At the beginning of the distance course, participants familiarize with the major components of a digital story (Center for Digital Storytelling, 2011). In more detail, participants should be encouraged to invent their stories by including the following components: a) a point of view, b) a dramatic question, c) the emotional content, d) the gift of voice, e) the power of soundtrack, f) economy, and g) pacing. (Lambert, 2006; Ohler, 2008).
- b) *Engagement in a number of story-related digital activities.* Such activities, designed and implemented in a pedagogical framework, include i) sequencing a number of digital pictures and engage in a process of writing a narrative or re-narrating a story in written form, where classmates act as reviewers of the stories created, ii) participating in a number of gamified or game-based activities by utilizing interactive tools and software to accomplish a number of writing tasks, and iii) managing interactive presentations and multimedia interactive posters.

Concluding remarks

Overall, the DS approach is considered relevant for developing children's 21st-century skills (Binkley et al., 2012). DS and DS related activities provide children with opportunities experiment with a variety of multimodal tools to develop their language skills, as well as their media literacy (Korosidou & Bratitsis, 2019; Korosidou, Bratitsis & Griva, 2021). As far as the creation of digital stories is concerned, children are motivated by the software utilized, including elements such as sound effects or written text in their stories. In that way, the DS process supports children in expressing themselves in different ways. A distance course allows both teacher and children to utilize technology, to make use of digital tools and participate in DS projects. Different communicative modes enable children to express their ideas in text, also representing correlations of multimodal elements and discovering efficient ways to make meaning.

References

Boase, C. (2013), Digital Storytelling for reflection and Engagement: a study of the uses and potential of digital storytelling, in <https://gjamissen.files.wordpress.com>

- Center for Digital Storytelling. (2011). Retrieved from <http://64.13.206.59/index1.html>. Now available at <http://www.storycenter.org/about/>
- Grant, N.S., & Bolin, N.L. (2016). Digital Storytelling: A method for engaging students and increasing cultural competency. *Journal of Effective Teaching*, 16 (3), 44-61.
- Harmer, J. (1991). *The Practice of English Language Teaching: New Edition*. New York: Longman.
- Korosidou, E., & Bratitsis, T. (2019). Infusing Multimodal Tools and Digital Storytelling in Developing Intercultural Communicative Competence of Young EFL Learners. In A. Liapis, G. N. Yannakakis, M. Gentile, M. Ninaus (Eds). *Proceedings Book Games and Learning Alliance: 8th International Conference, GALA 2019*, Athens. Switzerland: Springer.
- Korosidou, E., & Bratitsis, T. (2020). Gamifying Early Foreign Language Learning Using Digital Storytelling and Augmented Reality to Enhance Vocabulary Learning. In Michael E. Auer and Thrasyvoulos Tsiatsos (Eds.) *Internet of Things, Infrastructures and Mobile Applications Proceedings of the 13th IMCL Conference* (2019). Springer.
- Korosidou, E, Bratitsis, T., & Griva, E. (in press 2021). A Framework Proposal for Interdisciplinary Early Childhood Education integrating ICT and Foreign Language. In Mikropoulos, A (Ed.) *Research on E-Learning and ICT in Education, Technological, Pedagogical and Instructional Perspectives*. Springer.
- Korosidou, E., & Griva, E. (2020). Digital Storytelling in foreign language classroom: Exploring opportunities for developing multiliteracies in preschool settings. In *International Perspectives on Creativity in the Foreign Language Classrooms*. NY: Nova Science press.
- Lambert, J. (2006). *Digital storytelling: Capturing lives, creating community* (2nd ed.). Berkeley, CA: Digital Diner Press.
- Nilsson, M. (2008). Digital storytelling as a tool in education. In Hansson, T. (Ed.) (2008), *Handbook of research on digital information technologies. Innovations, methods, and ethical issues* (pp. 131-145). Hershey, New York, Information Science Reference.
- Nunan, D. (1999). *Second Language Teaching and Learning* Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Ohler, J. (2005/2006). The world of digital storytelling. *Educational Leadership*, 63, 44-47.
- Ohler, J. (2008). *Digital Storytelling in the classroom: New media pathways to literacy, learning, and creativity*. Corwin Press, Thousand Oaks, Ca.
- Rossiter, M., & Garcia, P. A. (2010). Digital storytelling: A new player on the narrative field. *New Directions for Adult & Continuing Education*, (126), 37-48.
- Sarica, H.C., & Usluel, Y. K. (2016). The effect of digital storytelling on visual memory and writing skills. *Computers & Education*, 94, 298-309.

Yelland, N.J. & Gilbert, C.L. (2013). *SmartStart: Creating new contexts for learning in the 21st century*. Research report presented to IBM. <http://www.ipadsforeducation.vic.edu.au/userfiles/files/226543%20Vic%20Uni%20BM%20Report%20Smart%20Start%202.pdf>.

BUILDING THE GAP BETWEEN THE SCHOOL COMMUNITY AND ITS DIGITAL SELF: PERSPECTIVES AND OBSTACLES

Dr Ioannis A. Theodorou

Adjunct Lecturer, University of Western Macedonia

Introduction

Anyone who has participated in or lived within a school community attending the relevant school events until the 1990s, would know that the parents who did not have the time to physically attend school events were excluded from them. Schools largely operated as discrete entities, with limited links to their own parent community, let alone the wider educational community (Lee, 1990). However, there has been a tremendous rise in the use of technology in education during the last decades, expanding the physical barrier of the school community and affecting the educational system as a whole. In more detail, the digital era in education has had a vast impact on a series of educational levels: i) utilizing ICTs in teaching and learning, ii) utilizing ICTs aiming at the improvement of communication between school and parents, iii) ICTs as tools for the acquisition of 21st century skills, iv) creating a digital school community (Korosidou, Bratitsis, & Griva, 2021; Korosidou & Griva, 2020; Korosidou, Griva & Pavlenko, 2021).

Benefits of adopting technology in education settings

According to Makrakis and Kostoulas-Makrakis the well-known 4Cs skills (communication, collaboration, creativity and critical thinking) have transformed to 10Cs transversal skills including critical consciousness, connectivity, critical reflection, coresponsibility, cross-/intercultural understanding and constructing knowledge (Makrakis & Kostoulas-Makrakis, 2017). Legislators and policy makers are seemingly recognizing the benefits of digital learning and the need for instructional materials for learners in the 21st century, through the utilization of different devices in schools (Georgsen & Zander 2013). At the same time, many scholars consider that technology can amplify both the teaching methods and the partnerships between families and school (Bacigalupa, 2016). Digital media are considered more efficient, more immediate, more effective and more convenient than traditional outreach models (Blau & Hameiri, 2017). Even more, *virtual learning communities* are “generally thought as social structures, authentically developed under a common purpose, with the aim to promote knowledge sharing and continuously support members’ personal development in a specific field” (Barab & Duffy, 2000). In the context of situated learning, learning communities are based on dynamic and social participation processes, captured in collaborative activities, working artefacts, routines, stories or perceptions that promote participants’ professional development (Tsiotakis & Tsimoyiannis, 2017, p. 161). The challenge in the future is for schools to become learning communities in which teachers, students, administrators, and other staff, are all equal members (Zhao,

2019). In a way students co-own the community. Thus, they should have the same rights and opportunities to participate in school governance, constructing the physical, social and cognitive environment (Zhao, 2019)

Obstacles to overcome

Taking into consideration what was previously mentioned, there are numerous obstacles that we need to overcome. By interpreting research data from various countries it is observed that the incorporation of ICT in educational systems has been overfunded without bringing the expected results: it did not revolutionize education as anticipated, while in many cases, the relevant equipment remained underutilized (Vourletsis & Politis, 2017, 217). This is due to the fact that teachers are often expected to transit into new generation learning spaces with little support. Continuing professional development may be left up to individuals within schools and consequently 'there may be little compunction for teachers to change the way that they practice' (Imms, Cleveland, & Fisher, 2016, p. 13). Moreover, not all children have access to technology, while the ongoing *pandemic of Covid-19 has given an insight of the inequalities that may arise from the use of technology. Moreover, children from disadvantaged families seem to receive much less academic support from their parents and are less likely to have access to necessary physical resources, such as a computers or tablets* (Andrew et al., 2020; Bol, 2020). Another issue that has to be addressed is the integration of technology in a humanitarian school curriculum, not focusing on standardized tests. In other words, the school system has to reinvent itself in a humanitarian curriculum that would play an important factor in shaping the citizen of the 21st century (Kalogiannaki & Karras, 2012). That curriculum should include the following aspects: a) the promotion of multicultural practices, and b) the modern citizen and the acceptance of diversity, mutual respect, democracy, critical thinking and social justice (Kalogiannaki & Karras, 2014). As Apple (2002) reasons: "*the debate about the role of the new technology in society and in schools is not and must not be just about the technical correctness of what computers can and cannot do. These may be the least important kinds of questions, in fact. Instead, at the very core of the debate are the ideological and ethical issues concerning what schools should be about and whose interests they should serve*" (Apple, 2002, p.242).

Concluding remarks

Technology has offered many opportunities to open the horizon of the classroom and the school community all together. For the first time, it seems that there are no physical barriers between the members of the school community. Moreover, through the use of technology deep learning can be achieved and students can create their own digital material. But in order for those goals to be achieved for every school -and not only by a number of "innovative" schools- we need to meet a number of prerequisites. Firstly, the governments should support the staff's personal development by training teachers- not just providing technology equipment to schools. Secondly, technology should be integrated in a curriculum focusing on the development of citizenship, also reducing the inequalities among children of different socio-economical background in our world.

References

Andrew, A., Cattan, S., Costa-Dias, M., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., Sevilla, A. (2020). *Learning during the lockdown: Real-time data on*

- children's experiences during home learning*. IFS briefing note BN288. London.
- Apple, M. (2002). 'Is the new technology part of the problem or part of the solution in education?' in Darder, A., Baltodano, M. & Torres, R. (eds.) *The Critical Pedagogy Reader*, Routledge: London.
- Bacigalupa, C. (2016). Partnering with families through photo collages. *Early Childhood Education Journal*, 44(4), 317–323. <https://doi.org/10.1007/s10643-015-0724-3>.
- Blau, I., & Hameiri, M. (2017). Ubiquitous mobile educational data management by teachers, students and parents: Does technology change school-family communication and parental involvement? *Education and Information Technologies*, 22(3), 1231–1247. <https://doi.org/10.1007/s10639-016-9487-8>.
- Barab, S. A., & Duffy, T. (2000). From practice fields to communities of practice. *Theoretical foundations of learning environments*, 1(1), 25–55
- Bol, T. (2020). *Inequality in homeschooling during the Corona crisis in the Netherlands*. First results from the LISS Panel. <https://doi.org/10.31235/osf.io/hf32q>. Apple, M. 2002. 'Is the new technology part of the problem or part of the solution in education?' in Darder, A., Baltodano, M. and Torres, R. (eds.) *The Critical Pedagogy Reader*. Routledge: London.
- Georgsen, M., & Zander, P-O. (Eds.) (2013). *Changing education through ICT in developing countries*. Aalborg Universitetsforlag
- Imms, W., Cleveland, B., & Fisher, K. (2016). "Pursuing That Elusive Evidence about What Works in Learning Environment Design." In Imms, W., Cleveland B., & Fisher, K. (Eds) *Evaluating Learning Environments*, 3–17. Sense Publishers Rotterdam. doi:10.1007/978-94-6300-537-1.
- Kalogiannaki, P. & Karras, K. (2014). Education and Teacher Education Worldwide. What about the crisis. In Callogianakis, P., Karras, K., Wolguter, C. Chiang, T.-H., Tendo, M. (eds.) *Crisis in Education*, 207-224. Nicosia: H.M.
- Korosidou, E, Bratitsis, T., & Griva, E. (in press 2021). A Framework Proposal for Interdisciplinary Early Childhood Education integrating ICT and Foreign Language. In Mikropoulos, A (Ed.) *Research on E-Learning and ICT in Education, Technological, Pedagogical and Instructional Perspectives*. Springer.
- Korosidou, E., & Griva, E. (2020). Digital Storytelling in foreign language classroom: Exploring opportunities for developing multiliteracies in preschool settings. In *International Perspectives on Creativity in the Foreign Language Classrooms*. NY: Nova Science press.
- Korosidou, E., Griva, E. & Pavlenko, O. (2021). Parental involvement in a program for preschoolers learning a foreign language. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 7(1), 112-124. <https://doi.org/10.46328/ijres.1219>.
- Lee, M. (2010). The networked school communities today In Lee, M., Finger, G. Acer (Eds) *Developing a Network School Community*. Press: Victoria.
- Makrakis, V., & Kostoulas-Makrakis, N. (2017). An Instructional-Learning Model Applying Problem-Based Learning Enabled by ICTs. In Anastasiades, P. & Zaranis

- N. (eds), *Research on e-Learning and ICT education* (pp. 3-16) Springer International Publishing: Switzerland.
- Vourletsis, I., & Politis., P. (2017). Differences in Attitudes Towards ICT in Education Between Freshmen and Senior Students of Department of Primary Education in Greece. In Anastasiades, P.&Zaranis N. (eds), *Research on e-Learning and ICT education* (pp. 217-229). Springer International Publishing: Switzerland.
- Zhao, Y.(2019). The future of education, 2030, In Shengquan, Yu, Hannele, Niemi, Jon,Mason,(Eds).*Shaping Future Schools with Digital Technology*, Springer Nature: Singapore.

Варгання Л.В.,

заступниця директорки,

КЗ «Маріупольський міський НВК «Гімназія-школа» №27

Маріупольської міської ради Донецької області»

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Долаючи виклики, які поставила перед освітянами пандемія COVID-19, заклади освіти цілком і ланка початкової освіти зокрема були змушені пристосовуватися до абсолютно нових вимог викладання та організації освітнього процесу в умовах всеукраїнського локдауну. Згідно з «Положенням про дистанційну освіту», представленому у Листі МОНУ від 02 листопада 2020 року, учні мають цілковите право на забезпечення здобуття повної загальної середньої освіти за дистанційною формою [3, с.3], під час якої «не лише 30 відсотків навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі» [3, с.4].

У той же час організація навчального процесу в умовах дистанційної освіти у початковій школі є «надзвичайно актуальною» [1, с.10], оскільки вчителі мають розв'язати одразу декілька питань, що, з урахуванням психолого-вікових особливостей наймолодших здобувачів освіти, постають перед ними у зовсім новому світі: по-перше, як ефективно взаємодіяти з учнями дистанційно, які додатки сприятимуть цьому процесу, «у чому полягають особливості онлайн-уроків, як якісно доносити матеріал та перевіряти завдання тощо» [1, с.12].

Не слід забувати, що наймолодші здобувачі освіти, які звикли до принципів засвоєння знань через певну гру, прийнятну в умовах НУШ, потребують особливого психологічного комфорту. Створення подібних умов «полягає у відборі відповідного змісту з предмету, розширення його інформаційного поля за рахунок міжпредметної інтеграції» [2, с.1] тощо. Крім того, слід враховувати емоційний стан кожного учня, а під час дистанційної освіти вищезазначений чинник набуває особливого значення. Оскільки від того, хто є учень за типом темпераменту, екстраверт чи інтроверт, залежить характер завдання. Наприклад, екстраверту з його підвищеною чутливістю та емоційністю «варто організувати ситуацію для активної участі в дискусіях» [2, с.2], тоді як інтроверту з його заглибленістю у власний внутрішній світ слід дати «індивідуальне завдання, у якому він проявиться більше» [2, с.2].

Надзвичайно важливим чинником для успішного здобуття освіти школярами молодшої ланки в умовах карантину є якісний зв'язок із батьківською спільнотою. Наприклад, можна створити відповідний чат для спілкування з батьками у Viber. Що стосується сприйняття вчителя як учнями початкових класів, так і їхніми батьками, то слід зауважити, що ті й інші повинні сприймати педагога не як суворого контролера, що лише постачає знання, а як «доброго вчителя, який завжди допоможе» [2, с.2], зуміє створити відповідні умови «для повноцінної самореалізації, прояву успішності, самоствердження та підвищення його самооцінки» [3, с.12]. Звісно, реалізація цих чинників матиме по-справжньому благодіючий вплив на представників батьківської громади.

Організуючи навчальний процес у молодшій ланці, слід якнайретельніше підійти до вибору онлайн-сервісів для щоденної плідної роботи з учнями. Виходячи з досвіду нашого навчального закладу хочу зауважити, що найкращими та найдоцільнішими стали онлайн-сервіси Classroom, Google-meet та Zoom. Зазначу найсуттєвіші переваги цих сервісів, проголошені в роботі Олени Грищук, вчительки початкових класів, колекційної педагогині та практичної психологічній, авторки вебінару для вчителів молодших класів. Зокрема, у «Classroom» - це «моніторинг роботи вчителя, оцінювання, встановлення deadline, можливість повернути роботу учня, конфіденційність оцінювання» [1, с.23]. У той же час сервіс Zoom чудово підходить для великої кількості учасників конференції, увімкнення і вимкнення звуку всім учасникам, які можуть «підняти руку», демонстрація екрану, відеозапис уроку» [1, с.23]. До речі, такі самі переваги має і безкоштовний Google-meet, який широко використовується у нашому навчальному закладі НВК «Гімназія-школа» №27. Його беззаперечна перевага полягає у наявності постійно діючого посилання на онлайн-конференцію, закріпленого на сторінці кожного класу, а також більш широких можливостей здійснення адміністративного контролю за діяльністю педагогів завдяки можливості безперешкодно відвідувати онлайн-сесії, які щодня проводять вчителі.

Не менш важливим чинником для організації якісної дистанційної освіти для учнів початкової школи є складання розкладу занять на період дистанційної форми навчання. Як зазначають фахівці, у розкладі обов'язково слід відводити час для синхронного, «зокрема регулювання тривалості сесій [1, с.26], так і для асинхронного навчання. «Наприклад, після сесії синхронного навчання дитина за вказівками вчителя і за допомогою батьків організовує навчання сама» [1, с.26]. Суттєвою особливістю плідного формування онлайн розкладу у початковій школі є те, що вчителі протягом зазначеного у ньому часу «залишаються на зв'язку з батьками учнів за допомогою текстових повідомлень, додатків, електронних листів, телефонних дзвінків» [1, с.26].

Наприклад, наш освітній заклад НВК «Гімназія-школа» №27, маючи єдину систему користування онлайнсервісом, мав на час карантину єдиний розклад. У молодших класах уроки щодня починались о 09.00, по чотири предмети на кожен день тижня. Тривалість кожного - 40 хвилин, яке змінювалось в залежності від уроку, теми, мети, яку ставив учитель, з синхронного на асинхронне навчання. Домашні завдання не задавались, окрім читання, вивчення напам'ять. Під час

асинхронного навчання учні самостійно виконували завдання за попередніми вказівками вчителя та допомогою і контролем батьків. Згодом виконані завдання прикріплювались у зазначений раніше термін у Classroom.

Усі перераховані вище чинники, звісно, мають неабияке значення для організації та впровадження дистанційної освіти в молодшій школі, проте першочергове завдання кожного педагога полягає у виборі та застосуванні певних технологій дистанційного навчання.

Розглянемо, у першу чергу, що ж являють собою вищезазначені педагогічні технології. Отже, «...технології дистанційного навчання – це відкрита та розгалужена система дидактичних та інформаційно-комунікаційних технологій, яка створена за рахунок поєднання потрібних форм, методів та засобів навчання», а за мету такі технології мають «...отримання найвищої якості результатів навчання». Використовуються подібні технології саме для «організації навчального процесу та керування ним» [4, с.16].

Наразі, використовуючи найбільш узагальнені методологічні підходи щодо організації дистанційного навчання в цілому і зокрема у класах молодшої ланки дослідники виділяють «дві основні технології подання навчального матеріалу : синхронну та асинхронну» [4, с.16], тобто синхронна технологія передбачає одночасне перебування вчителя та учнів в безпосередньому інтерактивному процесі спілкування у режимі реального часу. У той же час асинхронна технологія не передбачає подібної можливості, а тому інформація, яку потрібно донести до здобувача освіти, передається саме через комп'ютер.

Розглянемо більш докладно, які з чотирьох можливих типів носіїв інформації найпридатніші для впровадження в дистанційну освіту для учнів молодших класів. У першу чергу, це, звісно, друковані матеріали : підручники, посібники, робочі зошити тощо. Вони використовуються найчастіше, і серед беззаперечних переваг застосування мають зручність, адже ними можна користуватися будь-де, а також доступність, бо подібні матеріали наявні в кожного учасника дистанційного навчання. У той же час є кілька недоліків їх повсякчасного використання. Це, зокрема, відсутність інтерактиву та необхідність вправності читання для здобуття якнайбільшої кількості інформації. Проте, оскільки підручники та інші друковані матеріали наразі є провідним джерелом інформації для молодших школярів, то їхнє використання в якості асинхронної технології дистанційної освіти у початковій школі в цілому є доречним і виправданим.

Друге місце серед технологій, що можна віднести до синхронної, посідають відео технології, наприклад, телетрансляції та відеоконференції з одночасним здійсненням звуку і зображення. Для учнів молодшої школи найбільш придатні, звісно, відео конференції у додатках Google-meet або Zoom. Безперечною перевагою їхнього використання є високий рівень інтерактивної взаємодії всіх учасників освітнього процесу, а завдяки йому присутнє і своєрідне відчуття «реалізму» того, що відбувається, і навіть передача особистих почуттів, бо вчителі мають змогу і передавати власні емоції, і бачити емоції учнів, що сприяє кращому засвоєнню знань та коригуванню всього процесу уроку в цілому. Отже, відео технології – це один із найдієвіших засобів синхронної технології

навчання, тому він є ефективним для використання саме в початковій школі, бо знання молодші школярі краще засвоюють через певний емоційний зв'язок, який і можливий саме завдяки впровадженню подібних технологій.

І нарешті, умовне третє місце посідають комп'ютерні технології як елемент синхронної технології навчання. Це спільна діяльність онлайн або навчання через новітні web-ресурси. Серед переваг подібної технології, слід зазначити певну синергію під час онлайн діяльності, бо вищезазначені технології дають можливість одночасно використовувати текст, графіку, аудіо та відеоматеріали. Крім того, вони забезпечують високий рівень інтерактивності, бо можна проводити прямий діалог або обмінюватися коментарями у чаті, а також надавати коментарі щодо оцінки роботи учня. Серед недоліків можна відзначити обов'язкову наявність відповідної комп'ютерної техніки, що, на жаль, наразі є не в кожного здобувача освіти, а також може бути порушена своєчасність надання відповідей, якщо виникнуть проблеми у роботі комп'ютерної мережі. Проте, враховуючи переваги даної технології, з впевненістю можна сказати про доцільність її використання у початковій школі під час дистанційного навчання.

Отже, спираючись на вищенаведені факти, можемо зробити висновок, що найбільш ефективній організації та якісним результатам дистанційного навчання у початковій школі сприятиме забезпечення технологічного комфорту всіх учасників процесу, всебічної підтримки та контролю з боку вчителів та адміністрації закладу.

Тож долаймо разом виклики часу, працюймо над собою та зростаймо професійно щодня у нашій клопіткій, але надзвичайно прекрасній учительській справі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf (дата звернення 22.02.2021 р.).

2. Методичні рекомендації щодо організації проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій для учнів початкової школи закладів загальної середньої освіти в умовах карантину. URL: http://bytenku.ucoz.ua/Distansiyne-n/pov_01-22-386_krilevec_dod.pdf (дата звернення 22.02.2021 р.).

3. Щодо організації дистанційного навчання. Лист МОН №1/9-609 від 02.11.20 року.

4. Муковіз О.П. Основи дистанційного навчання у початковій школі : [навчально-методичний посібник] : Візаві, 2018. 128 с.

Гуцева В.О.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**
асистентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Існує маса причин, за якими людина не може навчатися в освітніх установах. Це може бути і поганий стан здоров'я, і значна віддаленість від освітніх центрів, зайнятість і т.д. На жаль, навіть діти в силу тих чи інших обставин іноді не відвідують всі шкільні заняття. Щоб уникнути негативного розвитку подій, не допустити появи «боргів» по навчанню, відставання, використовують метод дистанційне навчання.

Використання мережевих дистанційних освітніх технологій (ДОТ) в освітньому процесі початкової школи дозволяє зробити процес навчання більш продуктивним. Під час уроку вчителю важко повністю викласти матеріал по темі, головна причина – брак часу. Але завдяки застосуванню ДОТ, молодші школярі можуть доповнити і перевірити свої знання з теми предмета: відправити виконані домашні завдання на перевірку, пройти навчальний тестування, обговорити на форумі цікаві теми, взяти участь в різних мережевих ініціативах (проекти, конкурси, ігри). Таким чином, молодші школярі завжди включені в освітній процес, навіть якщо пропустили урок. На жаль, розглядаючи дистанційне навчання в початковій школі, не можна не сказати про недоліки цієї форми. Основний з них полягає в тому, що такий спосіб отримання знань підходить далеко не всім дітям. Він вимагає певної відповідальності і самомотивації, а їх недолік спостерігається у більшості школярів 1-4 класу. На щастя, ця проблема вирішується жорстким контролем з боку батьків. Ще один мінус – необхідність якісних інтерактивних засобів комунікації (комп'ютерів, швидкісного інтернету і т.п.). На жаль, доступні вони далеко не завжди і не всім. Третім же недоліком можна вважати нестандартність даного підходу, що може викликати певні складнощі у дітей молодшого шкільного віку. Але тим не менш, ми вважаємо дистанційну освіту зручною і корисною формою роботи [1].

По-перше, вона дає змогу навчатися в індивідуальному темпі – швидкість вивчення встановлюється самим учнем, в залежності від його особистих обставин і потреб. По-друге, ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і учнем є одним з основних вимог і підстав успішності процесу навчання.

Найпоширеніший спосіб організації дистанційного навчання пов'язаний з використанням комп'ютерних телекомунікацій в режимі електронної пошти, телеконференцій, інших інформаційних ресурсів мереж. При такій організації є можливість використовувати новітні засоби і технології, в тому числі і мультимедійні, всіх інформаційних ресурсів Інтернету, включаючи відео та аудіо конференції [3].

У початковій школі є група учнів, для яких доцільним є організація дистанційної форми навчання:

- діти, які не можуть відвідувати школу у зв'язку з особливими обмеженнями, пов'язаними з хворобою;

- діти, які змушені пропускати уроки під час загострення хронічних захворювань;

- діти-інваліди з обмеженими можливостями пересування.

З кожним роком таких дітей стає все більше і вони вимагають створення особливого освітнього середовища, індивідуального підходу в процесі навчання.

Важливим завданням вчителя при дистанційній формі навчання стає навчання учнів самостійного пошуку інформації, а також її обробці з використанням новітніх технологій, раціонального використання свого часу, ефективній співпраці з однокласниками, вчителями, батьками та ще дуже-дуже багато чому. У зв'язку з такими завданнями виникає питання: як побудувати освітній процес, щоб домогтися поставлених цілей, ефективно використовуючи навчальний час і сучасні інформаційні технології. Адже рамки звичайного уроку небезмежні.

До особливостей дистанційного навчання відносяться такі чинники:

Ті, що навчаються, займаються у зручній для себе час, в зручному місці і в зручному темпі. Кожен може вчитися стільки, скільки йому необхідно для освоєння предмету і отримання необхідних знань за дисциплінами. Відстань від місця знаходження того, хто навчається до освітньої установи (за умови якісної роботи зв'язку) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу. Дистанційне навчання в певній мірі знімає соціальну напруженість, забезпечуючи рівну можливість отримання освіти незалежно від місця проживання і матеріальних умов [2].

Перераховані особливості визначають і переваги дистанційної освіти перед іншими формами отримання освіти, але, одночасно пред'являючи певні специфічні вимоги як до вчителя, так і до учнів, ні в якому разі не полегшуючи, а часом збільшуючи трудовитрати і того і іншого.

З одного боку, дистанційне навчання вимагає специфічних навичок: ставити мету, планувати свою роботу, виділяти головне, відстежувати результати, оцінювати результати. Цими навичками діти ще не володіють. Тому в процесі навчання необхідна постійна допомога наставника, який навчав би базовим способів навчальної роботи і супроводжував індивідуальний освітній маршрут. Це не обов'язково учитель. У цій ролі можуть виступати і батьки, які зацікавлені в успіхах дитини.

Наступною трудностю є те, що це процес трудомісткий для вчителя. Він вимагає великих витрат часу, більш ретельної підготовки, особистої зацікавленості.

Грунтуючись на всьому вищесказаному, можна зробити висновки про перспективність дистанційного навчання в початковій школі. З кожним роком інтерактивних методів комунікації з'являється все більше і, отже, буде спостерігатися і прогрес даного способу. Велика кількість досліджень і практик також має привести до того, що недоліки дистанційного навчання в початковій

школі будуть мінімальними, зате його позитивні сторони будуть слугувати рішенням безлічі актуальних на сьогодні проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федорова Е.А. Перспективність дистанційного навчання в початковій школі: веб-сайт. URL: <http://ext.spb.ru/2011-03-29-09-03-14/142-preschool-pedagogy/5976-2014-09-18-18-51-51.html> (дата звернення: 27.02.2021).

2. Жидеева Е.А. Дистанційне навчання в початковій школі: веб-сайт. URL: <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tehnologii/2013/09/25/distantcionnoe-obuchenie-v-nachalnoy> (дата звернення: 27.02.2021).

3. Використання технологій в початковій школі : веб-сайт. URL: <http://www.nachalka.com/node/832> (дата звернення: 27.02.2021).

Загірна О.С.,

вчителька,

КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа I - III ступенів № 25

Маріупольської міської ради Донецької області»

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Проводити уроки віддалено, не бачити учнів, не мати можливостей пояснити особисто й допомогти в момент виникнення проблеми - ще нещодавно вчителі не могли й уявити таких ситуацій у своїй роботі. Але пандемія внесла несподівані корективи і змусила всіх терміново опановувати цифрові інструменти й нові педагогічні підходи та методики. Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів та батьків. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів, давати раду технічним проблемам виявилось зовсім не просто.

Як визначено в наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 №466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235 та Листі Міністерства освіти і науки України «Про організацію роботи під час карантину та проведення дистанційного навчання», дистанційне навчання - це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1; 2].

Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі володіють технологіями дистанційного навчання.

Рівень готовності до самостійної роботи в учнів початкових класів нижчий, ніж в учнів основної та старшої школи. Організувати роботу найменших учнів мають дорослі, але саме організувати, а не виконувати завдання за дитину. Тому первинна комунікація вчителя початкових класів з батьками з

організаційних питань має бути довшою і тривалішою, з поступовою передачею відповідальності дітям за процес навчання. Чимало вчителів недооцінюють значення встановлення взаємин з батьками своїх учнів. Батьки можуть стати найкращими друзями для вчителя/вчительки, і вони ж можуть бути опонентом. За чотири роки навчання в початковій школі вчительці варто встановити міцні стосунки з батьками учнів, яких вона навчає. Найкращий спосіб уникнути непорозумінь з батьками - чіткі правила спілкування, які варто запропонувати з самого початку навчання. Чим більше інформації отримуватимуть батьки, тим більше вони відчуватимуть себе частиною команди. Якщо батьки розумітимуть, що і навіщо робить учителька, вони довірятимуть їй і процес навчання відбуватиметься комфортніше для всіх сторін. Ефективне спілкування батьків і вчителів завжди має починатися з позитиву та довіри, це має вирішальне значення. Якщо батьки отримуватимуть інформацію від учителя/вчительки, ймовірність того, що щось неправильно трактується в процесі навчання, знижується.

Дистанційне навчання може здійснюватися у двох режимах: синхронному (всі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у веб-середовищі) чи асинхронному (освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком). Відмінністю між синхронним і асинхронним режимами є миттєві повідомлення та негайний зворотний зв'язок. Асинхронний режим не дає можливості такого типу взаємодії. Синхронний режим дозволяє співпрацювати в режимі реального часу. Перевага синхронного режиму в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час. Не потрібно копіювати класно-урочну систему в онлайн-форматі. Так само не підійде і традиційна структура уроку. У дистанційному уроці ефективніше запланувати: мінімум пояснень, максимум інтерактиву. Не варто починати дистанційне навчання з нової теми. Поки діти при звичаюватимуться до нових умов, ефективніше розпочати з повторення й закріплення знайомих дітям тем.

У ході підготовки до онлайн-уроків вчительці слід урахувати, що надати в повному обсязі навчальний матеріал, як це передбачено в реальному часі, не вдасться. Виокремте найголовніше, те, про що дитина має дізнатися та чого навчитися саме в цьому класі, не говоріть загальних фраз і не давайте матеріалу, який ви планували включити в очне навчання з пропедевтичною метою. Завдання варто створювати таким чином, щоб вони були орієнтовані на взаємодію з учнями. Слід пам'ятати, що викладання матеріалу протягом 35-40 хвилин є неефективним, тож не варто розраховувати на такий час - треба орієнтуватись на менший. Учні долучаються до вчителя за розкладом. Визначається час початку кожного уроку. Учніам надаються чіткі інструкції. Частина уроку можна використати для відео пояснення нового матеріалу залежно від теми, з урахуванням вікових особливостей дітей. Важливо прорахувати свої дії та види робіт, передбачити час на розв'язування практичних завдань, використовуючи при цьому різні інструменти дистанційного навчання, врахувати результати роботи та зворотний зв'язок. Не варто витратити час на організаційні моменти або каліграфічні хвилини, виконання уже знайомих вправ або завдань, які мають чіткий алгоритм. При цьому необхідно зважати на

рівень сформованих компетентностей, пізнавальної активності та темп учнів. Треба пам'ятати: діти різні, інформацію сприймають теж по-різному, відповідно, і завдання мають бути різними. При підготовці до уроку учителю важливо збалансовано поєднувати цифрові завдання, роботу з підручником та робочим зошитом. Особливу увагу варто приділити практичним завданням, при виконанні яких не передбачається користування електронними ресурсами.

Під час дистанційного навчання в синхронному режимі, коли діти нерухомо сидять біля екрана, не забуваймо про чергування розумової активності з фізичною, пропонуючи руханки та ігри, проводячи гімнастику для очей. Решта роботи відбувається в асинхронному режимі: учні, одержавши вказівки, самостійно виконують завдання. Асинхронний режим дозволяє розміщувати навчальні матеріали в інтернеті, й учні працюють у зручний для себе час, спілкуючись один з одним та вчителем/вчителькою через дискусійні дошки, форуми чи електронну пошту. Асинхронний режим може включати в себе різноманітні засоби інформації, аудіо- та відео-уроки (але не обмежуватись ними). За допомогою асинхронного режиму навчання учень може працювати у власному темпі та в зручний для себе час. Учителю важливо зазначити терміни виконання завдань, надіслані для зворотного зв'язку, надати орієнтовний розклад уроків для учнів, щоб вони мали уявлення про те, що їм слід робити і коли. Асинхронний режим застосовується до різних форм цифрового та онлайн-навчання. Наприклад, учителька може записувати власні короткі відео-уроки, пояснення або навчальні завдання на основі ігор, які учні виконують самостійно. Асинхронний режим включає: записані презентації, такі як слайд-шоу та відео; електронну пошту; дошки для обговорень; групи в соціальних мережах або Viber.

Таким чином, організація дистанційного навчання вимагає від вчителя не тільки знання предмету та методики його викладання, а й розвинених комунікативних та інформаційних навичок взаємодії з учнями та їх батьками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання». Наказ МОН України від 30 квітня 2013 р. за № 703/23235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (Дата звернення: 21.02.2021).

2. Лист Міністерства освіти та науки України від 23 березня 2020 року № 01-15/842 «Про організацію роботи під час карантину та проведення дистанційного навчання», URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-pid-chas-karantinu> (Дата звернення 20.02.2021).

Канченко К.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

к. пед. н, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Протягом останніх двох десятиріч, у сучасному світі більш приділяють увагу дистанційному навчанню, чим як раніше традиційному. Це дало можливість пересилати необхідну кількість даних з одного кінця світу в інший, вільно вести дискусії з викладачами та з іншими користувачами, обирати сайти в online режимі, які є зручними для здобувачів освіти, вся інформація є доступною для всіх користувачів. Сучасні інформаційні технології дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу.

Ми погоджуємося з Н. Андрусенко, що дистанційне навчання базується на принципах відкритого навчання та доступного для всіх бажаючих, в ній використовують різні навчальні комп'ютерні програми, які мають різне призначення, створюються інформаційні середовища для постачання навчального матеріалу та спілкування [1, с. 7].

Сучасні комп'ютерні телекомунікації роблять навчальну інформацію більш різноманітною, доступною і цікавою. І тому дистанційне навчання є більше ефективніше, ніж традиційні засоби. Нові електронні технології, такі як інтерактивні диски, електронні дошки оголошень, мультимедійний гіпертекст, доступні через глобальну мережу Інтернет, не тільки можуть забезпечити активне залучення студента в освітній процес, а й дозволяють керувати цим процесом. Інтеграція звуку, рухомого зображення і тексту створює нове, надзвичайно багате за своїми можливостями навчальне середовище [3, с. 491].

Дистанційне навчання дає здобувачам освіти можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладачів та методистів, відеолекції, які можна подивитися у вільний час, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного процесу навчання. До переваг також можна віднести можливість індивідуалізації навчання, вибір бажаного темпу та швидкості, висока якість контролю знань за допомогою модульної системи.

Дистанційна форма навчання потребує менше часу та енергії для засвоєння знань, є значно мобільною та комфортнішою. Саме цими та іншими причинами зумовлюється поширення дистанційної форми навчання в усьому світі, а групове навчання в аудиторіях та читальних залах поступово втрачає свої позиції. Впровадження дистанційної форми навчання в освітньому закладі дає можливість використати нові джерела фінансування, забезпечити навчання для більшої кількості студентів без відповідного збільшення витрат, скоротити обсяг аудиторних годин на існуючих курсах, покращити імідж навчального закладу завдяки міжнародному визнанню кваліфікації його випускників [3, с. 491].

У нас час розвинуті країни світу отримують на міжнародних ринках значні переваги, бо в житті суспільства іде процес інформатизації, який забезпечує підвищення рівня матеріалізації, інтелектуальної праці і якості виробів. Для укріплення своїх позицій такі держави підтримують розроблення різноманітних національних і міжнародних програм, серед яких японський проект створення комп'ютерів п'ятого покоління (проект «SIGMA»), північноамериканський проект SCI («Strategic Computer Initiative»), західноєвропейські міжнаціональні програми EURECA та ESPRINT, британська національна програма AIT («Advanced Information Technology»), французька «LaFiera Electronique» та інші [2].

Організаційно-педагогічна тенденція розвитку дистанційної освіти в Україні пов'язана як з адаптацією уже існуючих навчальних планів, робочих програм, змісту навчальних дисциплін, систем контролю якості освіти, так і з розробкою нового дидактичного забезпечення на основі модульного підходу з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій [2].

Важливою умовою змішаного навчання учнів початкових класів є роль вчителя. Вчитель може працювати з учнями у маленьких групах та додатково диференціювати навчання, збільшувати вплив на якість навчання учнів, зовсім по-іншому сприймається навчальний матеріал учнями відповідно підготовки групи. Учні початкових класів мають можливість навчатись через додаткові спеціальні розроблені дидактичні матеріали, проходити тестування, виконувати тренувальні вправи [4].

Як негативну тенденцію, що гальмує впровадження дистанційних технологій у освітній процес і чинників, що заважають поширенню дистанційного навчання, слід зазначити інертність діючої вітчизняної освітньої системи. Стримуючим чинником є й слабка сформованість або відсутність у переважної більшості випускників навчальних закладів навичок самостійної, індивідуальної роботи, необхідного рівня комп'ютерної грамотності, що створює труднощі не лише навчально-методичного, а й психологічного характеру. Проте вузи мають певний позитивний потенціал для саморозвитку освітньої системи, розширення сфери освітніх послуг, у тому числі й дистанційних [2].

Отже, тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні роблять перші кроки, впроваджуючи дистанційні технології у навчальний процес у багатьох закладах, організаціях та установах, де накопичено науково-методичний, кадровий та виробничий потенціал, проте переважна більшість навчальних закладів, потребують об'єднання своїх зусиль та зусиль державних інституцій щодо прискорення цього процесу, координації дій, нормативно-правової захищеності; надання дистанційній освіті статусу рівноцінної з очною, заочною формами навчання; зменшення інтелектуальних, матеріальних та фінансових витрат на впровадження і розвиток дистанційної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусенко Н. Дистанційне навчання в Україні. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія* [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського

вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.). Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С.7-9. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf (дата звернення: 18.02.2021).

2. Провідні тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні. [Електронний ресурс] Шоробура, І. М. Менеджмент вищої освіти : навч. посіб. Хмельн. гуманіт.-пед. акад. Хмельницький : Заколотний М. І., 2015. 256с. URL:https://pidru4niki.com/86571/menedzhment/providni_tendentsiyi_rozvitku_distantsiynoyi_osviti_ukrayini (дата звернення: 18.02.2021).

3. Штихно Л.В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Молодий вчений*. № 6 (33) червень, 2016 р. С.489-493. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/121.pdf> (дата звернення: 18.02.2021).

4. Тимофєєва І.Б., Нетребя М.М., Новицька Є.О. Змішане навчання учнів початкових класів: від аналізу до побудови моделі освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Вип. 74. С. 150-153.

Комісаренко К.Є.,

здобувачка вищої освіти

Мариупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

к. пед. н, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Мариупольського державного університету

СЕРВІСИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ ТА ВІДЕОЗВ'ЯЗКУ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Реаліями сьогодення є введення різних форм навчання, одним з яких є дистанційний режим. Такий формат може використовуватися не тільки під час карантину, а й в ситуаціях, коли учні з певних причин не можуть відвідувати навчальний заклад. Для забезпечення якісного навчального процесу необхідно правильно організувати онлайн-навчання. Для цього існує безліч платформ і сервісів [2].

Zoom – зручний і простий у використанні сервіс для дистанційного навчання, онлайн-конференцій. У цьому сервісі можна під час конференцій та семінарів демонструвати матеріали на робочому столі свого ПК, смартфона чи планшета; проводити необмежений кількість конференцій, та в безкоштовній версії кожна з них може тривати не довше 40 хвилин; конференції можна планувати и заздалегідь запрошувати учасників; записувати конференцію; проводити онлайн-конференції з відео високої якості і запрошувати до 100 учасників; обмін повідомленнями в чаті та підняття рук; також проводити батьківські збори. Zoom дозволяє всім зручно спілкуватися в режимі реального часу, тому що платформа забезпечує відмінну зв'язок. Організатор конференції може видаляти обраних учнів, а також забороняти їм транслювати відео і звук. Якщо учитель або учні не бажають показувати співрозмовникам інтер'єр, можна вибрати будь-який цифровий фон [3].

Classdojo – це сервіс, який допоможе максимально зімітувати шкільне середовище вдома. Він зроблений для кращої комунікації батьків, вчителів та

дітей. Classdojo зроблений, щоб максимально зацікавити дітей молодшого і середнього шкільного віку. Для кожного учня там є окрема анімована аватарка – вона радіє, коли отримує похвалу від учителя і сумує, коли ставлять негативну оцінку. Налаштування класу відбувається в чотири етапи: створення класної кімнати з назвою; додавання учнів; налаштування заохочувальних та «покаральних» бейджів - ви можете вибрати із запропонованого переліку або ж додати свої; відправка кодів учням. Класів можна створювати скільки завгодно. У вкладці «Portfolios» можна давати учням завдання. Журнал «ClassDojo» автоматично генерує статистику прогресу кожного учня і всього класу для обраного періоду – день, тиждень, місяць, весь час, або можна задати свій період. У вкладці статистики можна відстежувати і відвідуваність. Усі зібрані сервісом дані візуалізують у вигляді графіка або вивантажуються в таблицю. У вкладці «Messages» можна миттєво відправити на повідомлення цілій групі адресатів: наприклад, нагадати учням про домашнє завдання або сповістити батьків про збори. Отримані кожним учнем оцінки оновлюються і в акаунті їхніх батьків, тому вчителю не потрібно додатково повідомляти батькам про успішність їхньої дитини; зате можна написати і відправити батькам додаткові рекомендації або коментарі, що виникли під час уроку [3].

Skype – це безкоштовне програмне забезпечення, призначене для голосових і відеодзвінків через інтернет. Його можна встановити як на комп'ютер, так і на телефон. Сервіс дозволяє провести відеоконференцію з допомогою веб-камери з залученням до 50 учасників. При цьому тривалість відео дзвінка обмежена. Скайп має високу якість звуку, що особливо важливо для аудіювання. Під час онлайн-конференції вчитель має можливість демонструвати учням весь або частину екрану. Зручний функціонал дозволяє записати відео-урок, на який можна бути переходити по посиланню. Під час відеоконференції можна налаштувати як груповий, так і приватний чат. Викладач і учень можуть обмінюватися текстовими повідомленнями в ході розмови. Наприклад, необхідно пояснити граматичне правило, відправити назви підручників або вказати посилання на той чи інший ресурс. У разі помилки повідомлення можна видалити у всіх користувачів або внести необхідні корективи в текст після відправлення. Під час онлайн-уроку з іноземної мови для кращого розуміння змісту розмови можна налаштувати функцію миттєвого перекладу, що дозволить автоматично формувати субтитри. Вчитель може провести опитування для учнів, використавши відповідну функцію. Це корисно для зворотного зв'язку. Так вчитель зможе дізнатися сподобалося заняття чи ні, які складнощі виникли під час заняття, не зрозуміло з пройденого матеріалу [2].

Для будь-якого навчання комунікація є невід'ємним складником освітнього процесу. Від рівня комунікації залежить її ефективність, і дистанційне навчання тут не виняток. Взаємодія між учнями та вчителями в дистанційному навчанні відбувається в межах штучно створеного комунікативного простору. Складністю дистанційного навчання є не тільки стимулювання учнів до внутрішньої роботи, а й можливість розгортання діалогу, який дозволяє учням висловлювати найрізноманітніші пропозиції. Основна мета комунікації полягає в залученні та мотивації учасників до навчання [1, с. 9]. Відеоконференція – один

із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і вчитель перебувають на відстані [1, с. 20].

Отже, обговорення й ухвалення рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються в режимі реального часу. Учитель й учні можуть бачити одне одного, учитель має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом [1, с. 20].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Організація дистанційного навчання в школі методичні рекомендації. Травень 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 24.02.2021).
2. Использование Skype во время дистанционного обучения ОР.ua. URL: <https://op.ua/ru/news/osvita-v-ukraini/vikoristannya-skype-pid-chas-distanciynogo-navchannya> (дата звернення: 24.02.2021).
3. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/> (дата звернення: 24.02.2021).
4. Тимофєєва І.Б., Нетреба М.М. Упровадження цифрових технологій у підготовку майбутніх педагогів. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2019. Вип. 11, т. 3. С. 191–195.

Красозова М.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Поняття «дистанційне навчання» є добре знайомим для сучасного освітянина. У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки» приділено значну увагу питанням вдосконалення системи освіти за допомогою залучення технологій дистанційного навчання. Під дистанційним навчанням розуміють індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок, що відбувається за взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) [1].

Особливо гостро постало питання впровадження навчання на відстані у зв'язку з подіями, що відбуваються у світі. Аби забезпечити населення і при цьому не втратити рівень освіченості дітей, було вирішено перевести навчання у дистанційний формат. Для організації ефективної роботи необхідно розуміти особливості впровадження дистанційного навчання у початковій школі.

Надання освітніх послуг шляхом використання ІКТ, як зазначає О. Муковіз, є метою дистанційного навчання. У своє чергу, таке навчання має свої характерні

риси, до яких належать: гнучкість – здобувачі освіти навчаються у зручній для себе час; технологічність – використання досягнень інформаційних технологій; соціальна рівність – рівні можливості здобуття освіти незалежно від зовнішніх факторів; творчий підхід – нестандартне використання доступних засобів задля підвищення ефективності отримання знань; якість – дистанційне навчання не поступається якості очної форми навчання [1].

Методичні рекомендації організації дистанційного навчання в школі, що були розроблені за підтримки Міністерства освіти і науки України містять необхідні освітянам матеріали для всіх ступенів середньої освіти, зокрема і для початкової школи.

Для забезпечення дистанційного навчання учнів учитель може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси на свій вибір. При виборі інструментів варто звернути увагу на їх відповідність поставленим методичним цілям, універсальність, аби скоротити кількість платформ, які використовуються, доступність – вони повинні бути зрозумілі кожній дитині. Важливим моментом є інформаційна безпека – необхідно обов'язково реєструвати учнів на платформах, а також ознайомити з правилами користування кожною з них [2].

Всесвітня мережа надає можливість користуватися веб-ресурсами для дистанційного навчання, серед яких платформи Moodle, Google Classroom, Zoom, Classtime, LearningApps.org. До форм онлайн-комунікацій належать: відео конференції, форуми, чати, блоги, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі – можливе одночасне користування різними формами комунікацій або зосередження на одній з них [2].

Все вищезазначене є загальними положеннями та застосовуються на всіх ступенях середньої освіти. Однак організація дистанційного навчання в початковій школі має свої риси – різниця існує не лише у різних ланках освіти, а й кожний навчальний предмет має свою специфіку. Розрізняють синхронне та асинхронне дистанційне навчання, де синхронне представляє собою «прямий ефір», де дитина безпосередньо контактує з учителем (відео-, аудіозв'язок, спілкування в чаті), у той час як асинхронне відбувається через листування, телевізійні уроки, вчительські блоги та сайти. Асинхронне дистанційне навчання так само потрібне, як і синхронне, тому що є діти, яким потрібно більше часу на опрацювання тієї чи іншої теми. Також є діти з різними освітніми потребами, тож так забезпечується диференціація. Перевага асинхронного дистанційного навчанням ще в тому, що його можна планувати, виходячи з наявних умов. Найкращий результат має гібридне навчання, тобто поєднання цих двох видів [3].

Для успішної реалізації дистанційного навчання надзвичайно важливими є: залучення батьків до консультування щодо особливостей організації процесу дистанційного навчання; повторення та актуалізація раніше вивченого матеріалу; урахування індивідуальних особливостей дитини відповідно до її віку; моніторинг динаміки втомлюваності; дотримання режиму дня, заснованого на наукових рекомендаціях; спокій, упевненість і позитивні емоції педагогів та батьків [2].

Отже, дистанційне навчання базується на принципі гнучкості місця, часу, темпу та траєкторії навчання, і використовуючи ці переваги ми отримуємо потужний механізм для забезпечення освітнього процесу. Кожна освітня ланка має свої особливості в організації дистанційного навчання, розуміючи які, вчитель зможе забезпечити процес формування високоосвічених громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муковіз О.П. Основи дистанційного навчання у початковій освіті: навчально-методичний посібник. Умань: Візаві, 2018. 128 с.

2. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 24.02.2021).

3. Практики та підходи до дистанційного навчання – рекомендації для вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyku-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/> (дата звернення: 24.02.2021).

Лукіна Н.Д.,

учителька російської мови та зарубіжної літератури,
*КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 41
Маріупольської міської ради Донецької області»*

ПРАКТИКИ ТА ПІДХОДИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ – РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Дистанційна форма освіти потребує нових форм, методів навчання та оцінювання знань здобувачів освіти. Дистанційне навчання – це насамперед навчання. В дистанційному навчанні дитина має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, можливо, відтворення, використання на різних рівнях.

Найперше дистанційне навчання відбулося ще 1840 року в форматі листування вчителя і учениці. Це перші листи, коли вчитель надсилав завдання, потім отримував відповіді, перевіряв роботу і оцінював, надавав зворотний зв'язок. Наступним етапом стали радіоуроки, які були популярними на початку ХХ століття. На зміну їм приходять телевізійні уроки від відомих педагогів-новаторів в кінці 90-х років. Сучасні технології, інтернет призвели до появи нових способів дистанційного навчання. Зараз ми бачимо уроки Всеукраїнської школи онлайн.

Дистанційне навчання може бути синхронним і асинхронним. Синхронне навчання являє собою «прямий ефір», коли дитина контактує через засоби зв'язку безпосередньо з учителем. Це може бути відео-, аудіозв'язок, спілкування в чаті. Це дозволяє підтримати дітей. Навіть коли вчителька надсилає смайлик, добрі слова, то це для дітей вияв людськості. Це спричиняє розуміння дитиною, що вона долучена до спільного процесу.

Асинхронне навчання потребує самостійного планування або планування за допомогою вчителя, дедлайнів. Воно може відбуватися через електронне листування, телевізійні уроки, вчителі створюють блоги, сайти тощо. Асинхронне дистанційне навчання так само потрібне, як і синхронне, тому що є

діти, яким потрібно більше часу на опрацювання тієї чи іншої теми. Також є діти з різними освітніми потребами, тож так забезпечується диференціація. Перевага асинхронного дистанційного навчання ще в тому, що його можна планувати, виходячи з наявних умов.

Важливою перевагою дистанційного навчання є його гнучкість в оцінюванні і зворотний зв'язок. Головне – це допомога учням вчитися. Тому зворотний зв'язок повинен обов'язково бути та мати наступні характеристики:

- Він повинен бути конкретним, прозорим і чітким.
- Він має спричинити зміни в поведінці, але не через страх, а тому, що учень зрозумів помилку і хоче її виправити.
- Має бути зручним. Зручним для дітей, батьків і вчителів.
- Має бути своєчасним. Якщо учень чекає на зворотний зв'язок від учителя тиждень – це може спричинити непорозуміння, не дуже чітку систему навчання.
- Постійність. Зворотний зв'язок не може бути час від часу, він має бути постійним і послідовним.
- Корисні посилання, рекомендації – що потрібно подивитися, на що звернути увагу. Усі рекомендації мають бути чіткими.

Якщо вчитель проводить навчання за допомогою відео, то бажано, щоб до нього були підготовлені завдання на перевірку знань. Для цього можна скористатися сервісами: EdPuzzle, Khan Academy, Nearpod, YouTube.

При впровадженні дистанційного навчання можна використовувати різні інструменти для оцінювання. Гарно показали себе у роботі онлайн-тести з автоматичним зворотним зв'язком. Тести перевіряють рівень запам'ятовування інформації, відтворення або роботу з іншими гаджетами. Створити такі тести можна у сервісах: Quizlet, Google Forms, Kahoot, Pear Deck. Більш детально зупинимося на Google-формах. Тести, створені в Google-формах, мають цілий ряд переваг:

1. При кожному проходженні тестів автоматично перемішується послідовність питань та послідовність відповідей в них, що унеможливує списування.
2. Учні можуть проходити тестування онлайн, просто перейшовши за посиланням.
3. Створені тести можна вбудовувати в блог або на сайт, відправляти електронною поштою.
4. Є набір тем для оформлення тесту.
5. Можна зібрати певну статистику з відповідей слухачів.
6. Дають можливість спільного доступу для редагування тесту.
7. Існує можливість автоматичної оцінки відповідей, нарахування балів, коментарів до відповіді, відкладеного показу результатів.
8. Доступна індивідуальна настройка – показ питань на основі відповідей користувачів.
9. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, можливість копіювати питання з текстового редактора.

В процесі впровадження дистанційного навчання було виокремлено наступні положення:

- Існує група учнів, яким складно навчатися в таких умовах, їм потрібна підтримка.
- Потрібно посилити мотиваційний компонент навчання.
- Уміння критично мислити, працювати з будь-якою інформацією, навички саморегуляції – виявилися не просто не сформованими, деякі діти про це навіть не здогадувались.

Отже, використання тестових форм у роботі забезпечує виконання державних стандартів, розширює спектр можливостей вчителя з формування глибокого бачення навколишнього світу. Також тестові завдання значно скорочують час очікування учнями оцінки, що є суттєвим фактором як психологічним, так і виховним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, №7 Київ, 2007 р. «Методичні рекомендації щодо використання тестових технологій у процесі вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах». 240 с.: іл.

2. Сергієнко В.П., Кухар Л.О. Методичні рекомендації зі складання тестових завдань: Київ., НПУ, 2011. 41 с. URL: <http://dl.khadi.kharkov.ua/mod/page/view.php?id=34018&lang=ru> (дата звернення: 21.02.2021).

3. Большакова І. Практики та підходи до дистанційного навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyku-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/> (дата звернення: 21.02.2021).

Нешко Ю.В.,

*вихователька, заклад дошкільної освіти
Волноваського району*

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сучасне цифрове суспільство характеризується високими темпами розвитку технологій, які впливають на всі сфери діяльності. Система освіти є найбільш чутливою до інновацій, а темпи оновлення знань дуже високі.

Однією із значущих складових реформування освіти в Україні є інформатизація освітнього простору шкіл. Змінюються форми отримання знань, методи, технології та засоби. Важливі зміни відбуваються в галузі дистанційного навчання в загальноосвітніх установах: вивчаються позитивні результати роботи дистанційного навчання, поступово впроваджуються різні технології навчання на відстані, що змушує вчителів змінювати методи роботи з учнями [1, с. 18].

Впровадження технологій онлайн-навчання в освітній діяльності, перехід до дистанційних форм навчання – все це направлено на створення відкритої, доступної, безперервної, гуманістичної системи навчання, що сприяє підвищенню якості освіти [1, с. 19]. Необхідність істотного підвищення якості освіти на всіх рівнях вимагає застосування нових сучасних форм і методів

навчання. Використання технологій в навчальному процесі дає нову якість навчання. Ця нова якість має багато граней: незалежність від часу і місця, можливість кожному школяру працювати у власному темпі, доступність, різноманітність, інтерактивність тощо.

Закриття освітніх закладів через карантин спричинило збій на різних рівнях освітнього процесу. Від проведення уроків і перевірки домашніх завдань до підготовки й організації випускних іспитів та вступних тестів – всюди з'явилися складнощі як для педагогів, так і для дітей і батьків. Ситуація змусила більшість країн замислитись про альтернативні способи надання освіти, адже навчання не повинно зупинятися. І без пандемії в деяких країнах були проблеми з доступною базовою освітою. За даними ООН, близько 387 млн дітей молодшого шкільного віку в усьому світі зовсім не вміють або досить погано читають [2]. А в умовах COVID-19 вони можуть втратити гарантоване законом право на якісні знання. А діджиталізація в даному випадку є способом зробити навчання безперервним, незалежно від соціальних, економічних, епідеміологічних чи інших обмежень.

Головна роль технологій в дистанційному навчанні – забезпечення освітнього діалогу. Навчання без зворотного зв'язку, без безперервного діалогу між учителем і школярем неможливо. Можливість діалогу визначена формою організації освітнього процесу, присутності вчителя та учня в одному місці в певний час. У дистанційному навчанні освітній діалог має бути організований за допомогою телекомунікаційних технологій.

До освітніх технологій, найбільш пристосованим для використання в дистанційному навчанні, можна віднести: відео-лекції; мультимедіа-лекції і лабораторні практикуми; електронні мультимедійні підручники; комп'ютерні навчальні і тестуючі системи; імітаційні моделі і комп'ютерні тренажери; консультації та тести з використанням телекомунікаційних засобів; відеоконференції.

Технології дистанційного навчання як елементи нової форми навчання у світі, і, відповідно, активно формуються та розвиваються і в нашій країні. Мета таких технологій – надати учням елементи універсальної освіти, що дозволить їм адаптуватися до мінливих соціально-економічних умов і успішно інтегруватися в систему світової та національної культур. Це навчання будується на основі сучасних інформаційних технологій, які дозволяють швидко і гнучко координувати мінливі потреби школяра.

Однак в українській сфері освіти, як і раніше, традиційні підходи існують пліч-о-пліч з інноваціями. Зазначене поєднання є успішним, але за умови, коли від такої комбінації не страждає ефективність навчання. В 2020 році використання технологій дистанційного навчання проявило протистояння «старої школи» і тенденцій Edtech.

Вважаємо, що освітні технології мають балансувати між собою теоретичне та практичне навчання. Вивчення наук через отримання реального досвіду – ось, що допомагає ефективно закріпити пройдений матеріал.

В рамках Нової української школи актуальними є такі ідеї: практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом; активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на

інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини [3, с. 18]. Тобто весь процес побудований на грі, щоб розвинути у школярів допитливість та увагу до деталей. А важливим моментом є те, що підручники ніхто не скасовує, їх оцифровують. У пристрої вже завантажений електронний підручник. Тому навчальна література зобов'язана відповідати викликам сучасності, бути гнучкою.

З початком карантину гостро відчулася потреба в ефективній комунікації. Онлайн-зв'язок став мало не єдиним можливим містком між учнями і викладачами. У цьому сенсі важливу роль відіграє якість освітньої платформи. Адже онлайн-майданчик перетворюється одночасно в середовище навчання та місце взаємної підтримки. Інша перевага дистанційного навчання – можливість отримувати не тільки спочатку запитувані знання, а й додатковий корисний контент, нехай навіть він точково стосується дисципліни.

Міністерство освіти і науки України запускає пілотний проект – електронні класні журнали і цифрові щоденники для школярів [4]. Школи, які перейдуть на електронні журнали, зможуть відмовитися від їх дублювання в паперовому вигляді. Якщо навчання доведеться продовжити дистанційно, поява таких електронних матеріалів зніме навантаження з педагогів.

Для школярів же подібне нововведення – звична справа. І на сьогоднішній день у них є можливість займатися самотійно – як в аудиторії, так і за її межами, онлайн. Кожен учень самотійно обирає відповідний темп освоєння матеріалу і не женеться за показниками успішності класу, як в минулому цього вимагали нормативи.

В даному контексті слід звернутися до досвіду впровадження дистанційних технологій Естонії – країни з найбільш розвиненими цифровими сервісами. За тридцять років незалежності Естонській республіці вдалося побудувати одну з найкращих систем шкільної освіти, а також саму розвинену в світі електронну державну систему.

За результатами PISA (програми міжнародного оцінювання учнів), в 2018 році Естонія показала кращі результати серед європейських країн і увійшла в першу десятку найбільш успішних країн світу [5]. Одним з факторів, які виділяють Естонію серед інших європейських країн, є тотальна діджиталізація освітнього середовища.

Онлайн-система естонської шкільної освіти існує за тими ж принципами, що і вся електронна держава. Ось два її основні принципи:

1. Гарантія приватності і конфіденційності даних та інформації. Ніхто не може отримати доступ до інформації про учня, крім самого учня, його батьків і вчителів. Дані надійно захищені, а доступ надається тільки за допомогою цифрової ідентифікації особистості. У школі це допомагає, наприклад, зберігати конфіденційність оцінювання. Учні не знають оцінок один одного, якщо тільки самі не захочуть поділитися, а вчителі не знають оцінок учнів з інших предметів.

2. «Тільки раз». Держава не може запитувати одні й ті ж дані більш ніж один раз і не може зберігати їх в декількох місцях, тільки в одному. Завдяки цьому принципу, випускнику школи не потрібно подавати документи в університет. Система вузу звертається до шкільної бази даних і отримує всі необхідні

параметри. Абітурієнту залишається лише авторизуватися і зробити декілька кліків. Ніяких відсканованих копій, розрахунків середнього балу та фотографій [6].

Всесвітня пандемія і підвищена увага до технологій дистанційного навчання мотивують переосмислити способи оцінювання якості освітніх послуг в епоху цифрового буму.

Фахівцям потрібні відповідні навички, щоб не відставати від реформи освіти. А для успішної реалізації професійних функцій вихователю потрібні: обґрунтовані різноманітні знання, розвинені педагогічні здібності, досконалі професійні вміння, спрямованість на дитину як особистість і суспільну цінність зі своїми потребами та бажаннями. Інформаційні технології допомагають формувати професійно важливі якості необхідні для самореалізації майбутнього педагога дошкільного закладу [7, с. 60].

Вважаємо, що державному та приватному секторам у сфері освітніх послуг важливо заручитися спільною підтримкою. Подальший розвиток технологій дистанційного навчання дозволить сформувати єдиний освітній простір в мережі. Кожен школяр зможе отримати гідну освіту завдяки доступу до якісного контенту в нашій країні. В перспективі зазначена ситуація є можливою, якщо буде вдосконалена методика організації навчання «на відстані». Технології дистанційного навчання дозволять ефективно та безперервно отримувати знання протягом усього навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрієва М. Проблеми використання технологій дистанційного навчання в шкільній освіті. *Освітні інновації у вищих навчальних закладах: проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій // Збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2018. 90 с.

2. More than half of children and youth worldwide ‘not learning’ – UNESCO. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2017/09/more-than-half-of-children-and-youth-worldwide-not-learning-unesco/> (дата звернення: 25.02.2021).

3. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

4. Цифровізація освіти: МОН розпочало пілотування державних шкільних е-журналів та е-щоденників. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/cifrovizaciya-osviti-mon-rozpochalo-pilotuvannya-derzhavnih-shkilnih-e-zhurnaliv-ta-e-shodennikiv> (дата звернення: 25.02.2021).

5. Programme for International Student Assessment. URL: <https://www.oecd.org/pisa/> (дата звернення: 25.02.2021).

6. Е-стонія: як працюють школи в країні цифрового дива. URL: <https://osvitoria.media/experience/e-stoniya-yak-pratsuyut-shkoly-u-krayini-tsyfrovogo-dyva/> (дата звернення: 25.02.2021).

7. Таран І. Б. Інформаційні технології як фактор формування майбутніх фахівців–вихователів. *Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К. В. Балабанова*. Маріуполь: МДУ, 2011. 408 с.

Новицька Є. О.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольський державний університет

Новицька С.М.,
вчителька початкових класів,
*Комунальний заклад «Маріупольська
загальноосвітня школа I-III ступенів №15»*

ТЕХНОЛОГІЯ «ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сьогоднішній день одним із ефективних та перспективних напрямків розвитку навчання в світі вважається технологія «Змішане навчання», адже вона ввібрала в себе усі переваги очного та дистанційного навчання.

У своїй монографії Кухаренко В. [1] поняття «Змішане навчання» розглядає як: навчальна методологія, викладання та підхід, який поєднує в собі традиційні методи в класі з комп'ютерною опосередкованою діяльністю для навчання. Сильними сторонами цього навчання є комбінація різних технологій в єдиний інтегрований навчальний підхід. Дослідник виділяє наступні переваги змішаного навчання: учень вчиться готуватися до уроку; підвищується рівень мотивації; робиться акцент на глибокому навчанні; ефективне використання часу; гнучкість; легше контролювати прогрес учнів; розширені засоби діагностики; інтерактивність; викладання в командах (змішане навчання - це командний вид діяльності, котрий робить процес навчання соціальним і прозорим); робота вдома (у деяких випадках вчителя зможуть працювати віддалено); розширює навчання за межі однієї «події»; дозволяє учням отримувати в класі навички діяльності; економить гроші за рахунок скорочення поїздок; краще для досягнення суттєвих результатів; чималенькі можливості вчитися; різні вимоги навчання.

МОН [2] запевняє, що карантинні обмеження посилили виклики, які стоять перед закладами освіти України. Потреба в нових підходах до навчання з обмеженням кількості аудиторних занять залишається проблемним питанням для значної частини освітянської спільноти. Тож, для того, щоб ефективно запровадити технологію змішаного навчання необхідно підходити до планування всього процесу вивчення дисципліни як до сукупності взаємопов'язаних видів навчальної діяльності учнів. Для цього потрібно мати:

- чітко сформульовані очікувані результати навчання з курсу та розуміння, як вони співвідносяться із цілями освітньої програми;
- розуміння, як ми на різних етапах можемо оцінити прогрес досягнення очікуваних результатів навчання;
- план тем і видів діяльності на весь курс, де кожен елемент має безпосередній зв'язок з очікуваними результатами навчання.

Для організації змішаного навчання в початковій школі рекомендують [3] модель «Перевернутий клас» (Flipped classroom). Це підхід, коли учні отримують попередні знання чи інформацію самостійно — з підручників, навчальних матеріалів чи пошуку в мережі, а у класі вчитель модерує процес засвоєння цих знань і навичок на практиці. Flipped classroom спонукає учнів рівноцінно

працювати у різних навчальних середовищах — удома та в школі, тож важливо, щоб усі діти мали рівні можливості доступу до цифрових технологій.

Важливим аспектом є графік навчання. Щоб підготуватися до запровадження змішаного навчання, слід переглянути увесь шкільний розклад і усім погодитися застосовувати гнучкіший підхід до розпорядку дня. Оскільки змішане навчання передбачає, що діти приходять до школи у визначені дні, можливо, варто зробити тривалість уроків довшою, щоб учні мали більше часу на практичну роботу в групах у класі. Молодші учні потребують більшої взаємодії із вчителями.

Співпраця із батьками у моделі змішаного навчання також дуже важлива, адже значну частину часу діти навчатимуться поза межами школи. Тому необхідно чітко визначити ще на старті, якою мірою батьки можуть і хочуть бути залученими до змішаного навчання. Це буде залежати від конкретних умов кожної родини, але варто принаймні впевнитись, що батьки також беруть участь у плануванні індивідуальної навчальної траєкторії учня.

Вчитель С. Братошевська [4], яка впровадила технологію змішаного навчання в школі розповідає: «Усе відбувається так, як на звичайному уроці: презентація, яку я вмикаю через функцію демонстрації екрану, лекція. А коли діти хочуть відповісти чи щось запитати, просто піднімають руку. Опісля онлайн-уроку міг бути урок у класі. Міф – що це подвійна підготовка. Я все одно готую презентацію. То яка різниця, ввімкнути її у класі чи в Zoom? Ми готові й до того, аби хтось із дітей класу займався вдома. Тоді просто вмикатимемо трансляцію в класі».

Вчитель зазначає, що варто записувати відео уроків і переглядати їх. За словами Світлани Братошевської, так можна помітити емоції дітей і зрозуміти, коли вони стурбовані, коли щось не зрозуміли, а коли раділи. Також можна зробити аналіз помилок у викладанні. Наприклад, це спрацює, якщо вчитель записуватиме урок, коли він викладає і офлайн, і паралельно вмикає трансляцію для дітей, які навчаються онлайн. Можливо, треба інакше поставити камеру чи покращити звук, а, може, щось треба інакше пояснити, бо для дітей, які дивляться урок онлайн, це незрозуміло.

Однак Кухаренко В. [1] зауважує, що слід урахувати, що учні не звикли до складної діяльності, яка вимагає брати на себе відповідальність за власне навчання. Тому при організації «перевернутого» навчання необхідно пояснювати нові методи й обґрунтовувати їх, проводити бесіди в перебігу семестру й аналізувати з ними отримані результати. Також відзначається, що відеолекції не для всіх учнів є кращим варіантом. У перевернутому класі замість відеолекції можна використовувати будь-який навчальний матеріал різної складності залежно від цілей навчання. При цьому необхідно враховувати, в першу чергу, мотивацію учнів, а потім їх рівень підготовленості та вміння конспектувати різні навчальні та наукові матеріали.

О. Петровська [4] поділилася лайфхаками, якими користуються в Новопетрівській школі, організовуючи змішане навчання:

- Вміння правильно прикріплювати фото, користуватися інструментами для конференцій і програмами для дистанційного навчання у школі оцінюють як

інформаційні компетентності на уроках інформатики. Це змушує дітей бути вмотивованими вчитися онлайн, якщо не можуть зробити це офлайн.

- Варто провести майстер-класи для вчителів, аби вони швидко могли організувати конференцію за потреби. Наприклад, якщо хтось із дітей пішов на самоізоляцію, але хоче бути присутнім на уроках.

- Важливо правильно налаштувати й обмежити деякі функції користувачів у конференції. Аби діти не підключали-відключали одне одного, не говорили між собою. Також можна налаштувати дітей, що вміння культурно поводитися в мережі – це компетентність з інформатики, за яку можна отримати плюс чи мінус до оцінки.

- Якщо непередбачувано й невчасно під час уроку, який учитель збирався транслювати онлайн, зник інтернет, можна записати урок на відео – і поширити його серед дітей.

- Найкраще працює «Перевернутий клас». Дітям подобаються завдання штибу «Прочитати параграф і знайти додаткову інформацію в інтернеті». Тоді учні приходять готовими до уроку – треба тільки відпрацювати практичну частину.

- Треба працювати з відповідальністю батьків і дітей, товаришувати з усіма.

Отже, використання технології змішаного навчання стає дедалі більш популярною серед учителів початкової школи. Особливість технології змішаного навчання полягає в налаштуванні процесу опанування учнями навчального матеріалу: частину матеріалу учні опрацьовують вдома online, решту – з учителями у школі. Тож, технологія змішаного навчання є однією з найпопулярніших та найзручніших на даний момент, через свою гнучкість та вільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Кухаренко В.М. та ін.; за ред. Кухаренка В. М. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.

2. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).

3. Як запровадити змішане навчання у школі: 10 найважливіших складових. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-zaprovadyty-zmishane-navchannya-u-shkoli-10-najvazhlyvishyh-skladovyh/> (дата звернення: 10.02.2021).

4. Змішане навчання. Як вчителі працюють і офлайн, і онлайн. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/articles/zmishane-navchannya-yak-vchyteli-pratsyuuyut-i-oflajn-i-onlajn/> (дата звернення: 10.02.2021).

Нуянзіна К.М.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

СЕРВІС CLASSDOJO ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Використання сервісів, які допомагають організувати дистанційне навчання, не є новою тенденцією у світовій педагогічній практиці, але в умовах пандемії вони стають особливо популярними. Організувати роботу дітей молодшого шкільного віку в умовах карантину важко як вчителям і батькам, так і самим дітям, у зв'язку з цим значно зростає актуальність використання сервісу Classdojo для відтворення шкільної атмосфери. Ця проблема є важливою, задачі є такі: з'ясувати як він працює та встановити головні переваги сервісу для роботи з молодшими школярами.

Юрій Гайдученко – фіналіст премії Global Teacher Prize Ukraine 2018, констатує, що вчителя мають як давати матеріал, так і допомагати, стежити за успішністю учнів, а для цього треба вибрати найзручніший інструмент взаємодії з учнями – допомагає платформа ClassDojo [5].

По-перше, принцип роботи простий і зручний: вчитель реєструється на платформі, створює свій «Клас», додає учнів та розсилає їм посилання на «Клас» [5]. Відзначають також, що головна перевага цього сервісу в можливості зареєструватися [2]. Дійсно, дітей це зацікавлює, бо вони з перших хвилин починають сприймати Classdojo, як соціальну мережу, в якій можна цікаво провести час і поспілкуватися.

По-друге, комунікація вчителів і учнів відбуватиметься наступним чином: учасники «Класу» будуть бачити публікації від вчителя в хронологічному порядку. Це дещо схоже на звичну всім нам сторінку новин у соціальних мережах. Вчитель може прикріпити до матеріалів та завдань PDF-файли, посилання на веб ресурси, а учні та батьки коментувати. А великим бонусом для більшої зацікавленості молодших школярів стає гейміфікація навчання. Тобто кожен учень отримає аватарку у вигляді монстрика, який повинен збирати бали за завдання [5].

Розглянемо позитивні властивості сервісу Classdojo:

- до цієї системи можна приєднати батьків, щоб ті бачили в «Класі» лише свою дитину та її результати, стрічку із завданнями, тобто вони можуть відстежити успішність дитини під час дистанційного навчання в динаміці [5];

- можливість викликати випадкового учня, для чого достатньо натиснути на кнопку Random [2];

- можливість вчителя давати учню бейджі двох категорій, які мотивують і надають швидку інформацію про їхню роботу в класі, бо дає оцінку не тільки результату діяльності, а й прагнення подолати труднощі, надати допомогу [1; 4];

- журнал сервісу має функцію швидкої позначки про відвідування уроків [1].

Все це стає перевагою над іншими сервісами, які використовують для дистанційного навчання. Необхідно також охарактеризувати основні поняття

даної проблеми. Ми спиралися, що дистанційна освіта трактується відповідно затвердженого проекту «Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти»: «Дистанційне навчання може бути реалізовано шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми здобуття освіти або використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання за різними формами здобуття освіти, їх поєднання. Рішення про організацію здобуття освіти за дистанційною формою у закладі освіти ухвалюється з урахуванням необхідних матеріально-технічних, кадрових та інших ресурсів» [3].

А сервіс Classdojo розглядається, як приємний, простий інструмент для оцінки роботи класу в режимі реального часу та насамперед розрахований на вчителів початкової та середньої школи. Яскраві кольори, симпатичні аватари, кумедні персонажі, привертають увагу дітей молодшого та середнього шкільного віку. Ідея сервісу полягає в створенні зручної, наочної, легко керованої системи заохочення з різними ролями й рівнями доступу [1].

Після вище сказаного, безумовно, можна стверджувати, що сервіс Classdojo розвиває, поліпшує педагогіку партнерства між батьками та вчителем, учителем і учнем, учнем і батьками. Батьки мають можливості бачити: що відбувається на уроці, в чому дитина відстає, а що знає на відмінно, по кожному завданню можливо поставити питання вчителю в коментарях. У свою чергу вчитель має можливість відразу відреагувати на діяльність кожного учня в цікавій формі «бейджа», що захоплює молодших учнів і допомагає розвинути щирі стосунки в класі. Також сервіс, за допомогою журналу, полегшує роботу вчителя; мотивує до діяльності учня за допомогою ігрових інструментів та цікавих можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дистанційна освіта у Кременчуці. Class Dojo URL: <https://sites.google.com/view/distoavita-kremen/%D1%8F%D0%BA-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8E%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%B8/class-doj> (дата звернення: 25.02.2021).

2. Презентація на педраду «Використання «Class Dojo» в освітньому процесі». URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-pedradu-vikoristanna-class-doj-v-osvitnomu-procesi-407866.html> (дата звернення: 25.02.2021).

3. Про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти. Наказ Міністерства науки та освіти України від 23 квітня 2019 року № 536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0547-19> (дата звернення: 25.02.2021).

4. Тихоновецька І.П. Електронне портфоліо учнів Class Dojo [Електронний ресурс]//методичний кабінет. 2015. URL: <https://metkab2015.blogspot.com>

5. Юрченко О. Як організувати дистанційне навчання учнів – покрокова інструкція. Найактуальніші поради від зіркового вчителя, фіналіста Global Teacher Prize Ukraine Юрія Гайдученка: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-pedradu-vikoristanna-class-doj-v-osvitnomu-procesi-407866.html> (дата звернення: 25.02.2021).

Пустовалова О.А.,
здобувачка вищої освіти
Маріупольський державний університет
Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**
асистентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Інформаційні технології стали невід'ємною частиною суспільного життя, будучи об'єктивною даністю: процеси в рамках всіх сфер людської діяльності неможливо уявити без використання сучасних досягнень науки і техніки. Процес утворення не є винятком: в останнє десятиліття залишається актуальним питання про застосування інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах і рівнях освіти.

У світлі останніх подій, пов'язаних з пандемією і вимушеної самоізоляції, як ніколи гостро постало питання дистанційного навчання. В процесі спонтанного переходу до форми дистанційної освіти виник ряд проблем щодо організації та реалізації процесу навчання, який не передбачає очної взаємодії суб'єктів освіти: в таких умовах самі інформаційно-комунікаційні технології відіграють ключову роль.

Актуальною проблемою в контексті дистанційної освіти стає навчання в початковій школі, тому що учні молодшого шкільного віку в меншій мірі готові до даної форми взаємодії в силу своїх психологічних особливостей. Крім того, навички самостійної діяльності учнів початкової школи знаходяться скоріше на стадії формування, що також обумовлює необхідність ретельного підбору засобів навчання, заснованих на застосуванні інформаційних технологій.

Планування освітнього процесу в початковій школі, в тому числі і в дистанційному форматі, неможливо без орієнтації на психологічний портрет учня молодшого шкільного віку. Існує думка, що саме навчальна пізнавальна діяльність є провідною в процесі становлення і розвитку особистості молодшого школяра [4].

Учень початкової школи в цілому психологічно і фізично готовий до навчання, володіючи необхідним рівнем розвитку: увага досить стійка, мова і пам'ять в достатній мірі розвинені. При цьому в значній мірі розвинена наочно-образна, ніж словесно-логічна пам'ять. У зв'язку з цим слід звернути увагу на те, що у сучасної людини формується кліпове мислення: сутність даного явища полягає в найбільш легкому миттєвому сприйнятті людиною не тексту, а «кліпу» – яскравого візуального образу, який несе в собі істотний обсяг інформації [1].

Одним з найважливіших факторів при плануванні і реалізації уроку є зацікавленість учня. Інтерес - основа мотивації учня, педагог же в цьому випадку швидше регулює, спрямовує і контролює цей процес, ставлячи перед учням конкретні завдання [4].

Використовуючи інформаційно-комунікаційні засоби в процесі навчання в початковій школі, педагог має враховувати зазначені вище фактори: дуже важливо використовувати наочні засоби при поясненні і закріпленні матеріалу,

позначати цілі освоєння тем і завдання, що стимулюють самостійну діяльність учнів. При цьому важливим є мотиваційний аспект: навчальна діяльність молодших школярів зав'язана на зацікавленості в досліджуваному явищі і в виконанні певних дій.

Говорячи про дистанційну форму, яка має на увазі взаємодію вчителя і учнів на відстані за допомогою інформаційних технологій [2], деякі дослідники відзначають, що навчання молодших школярів пов'язане з проблемою недостатньої сформованості навичок самостійної діяльності [3]. У зв'язку з цим обов'язковими елементами процесу дистанційного навчання в даному випадку повинні стати, по-перше, чітко прописаний алгоритм дій учнів, і, по-друге, систематичний контакт вчителя і учня.

В силу психологічних особливостей учнів початкової школи доцільно залучати до процесів організації навчання та контролю його результатів батьків учнів за допомогою доступних сьогодні засобів, що забезпечують комунікацію на відстані: Skype, Zoom, Viber, WhatsApp. Дані засоби дозволяють як проводити індивідуальне консультування батьків, так і організовувати групові конференції та чати, де педагог має можливість видати необхідні рекомендації і відстежити процес виконання завдань.

Потреба в здійсненні контакту з батьками учнів частково викликана і гнучкістю дистанційного навчання: школяр не завжди має можливість, наприклад, бути присутнім на онлайн-занятті, в зв'язку з чим виникає потреба в регуляції навчальної діяльності при наявності зв'язку між учителем і батьками.

Окреслені вище особливості дистанційної освіти в початковій школі зумовлюють методичні особливості проектування та реалізації навчальних дисциплін з урахуванням об'єктивної потреби у використанні інформаційних технологій, в їх комбінації з педагогічними: саме в цьому аспекті багато в чому полягає рівень ІКТ-компетентності вчителя [4].

Застосування інформаційних технологій в процесі навчання дозволяє:

- раціоналізувати когнітивну діяльність учнів;
- орієнтуватися на індивідуальні особливості учнів, надаючи можливість дотримуватися власної освітньої траєкторії;
- стимулювати активну діяльність кожного учня, що не завжди можливо в форматі «живого спілкування»;
- перевести процес взаємодії вчителя і учнів в якісно іншу площину, орієнтовану на умови сучасної дійсності;
- інтенсифікувати всі рівні і етапи навчання.

Таким чином, сучасний світ неможливо уявити без інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують діяльність у всіх сферах суспільного життя, не виключаючи освіту. Досить актуальною сьогодні, особливо в умовах вимушеної ізоляції, є проблема реалізації дистанційного навчання і його методичного забезпечення. При плануванні освітнього процесу в початковій школі необхідно враховувати не тільки умови об'єктивної реальності, а й психологічні характеристики учнів молодших класів, що зумовлюють методичні особливості процесу навчання. Інформаційні технології

в даному випадку стають основним засобом навчання: застосування різноманітних ресурсів і форм роботи покликане оптимізувати процес навчання і підвищити його ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву в процесі навчання (до постановки проблеми). *Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часопис*. Дод. 1. Вип. 31. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору / Ін-т вищої освіти НАПН України. К., 2013. Том VIII (50). С. 407-416.
2. Лисинченкова С.А. Вплив особливостей сучасних школярів на їх пізнавальну мотивацію. *Молодий вчений*. 2012. С.35-37.
3. Гураль С.К. Мова і мислення. Феномен «складного» мислення. *Мовлення і культура*. 2008.
4. Виготський Л. С. Педагогічна психологія. Хранитель, 2008.

Рамусь І.В.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Через рішення України входу до Європейського співтовариства визначилась докорінна зміна реформування системи сучасної педагогічної освіти, яка має базуватися на засадах Болонської конвенції та спрямовуватися на підготовку фахівців із високими рівнями різних компетентностей, в тому числі й інформаційної. Тому згідно нового Державного стандарту початкової освіти та впровадження Концепції нової української школи дуже актуальною постає проблема підвищення професійного рівня учителів початкових класів.

Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, та водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для:

- створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні;
- інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці;
- розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [1, с. 11].

Взагалі, впровадження ІКТ у початковій школі – це необхідність сьогодення, тому що більшість дітей ознайомлюються з технологіями у дошкільному віці.

Інформаційна компетентність вчителя початкових класів, яка проявляється в умінні творчо мислити і передбачає наявність аналітичних, прогностичних умінь в засвоєнні та застосування інформації в педагогічній діяльності. Крім того, ІК є складовою частиною інформаційної культури вчителя, виконує інтеграційні функції, служить сполучною ланкою загально педагогічних і

спеціальних знань і умінь. Слід зазначити, що в сучасному тлумаченні терміну «інформаційна компетентність» найчастіше має на увазі використання комп'ютерних інформаційних технологій, а точніше визначення слід трактувати як «комп'ютерна інформаційна компетентність» [3]. Інформаційна компетентність вчителя формується на етапах вивчення комп'ютера, вживання інформаційних технологій як засіб навчання в процесі професійної діяльності і розглядається як одна з граней професійної зрілості. Аналіз педагогічної діяльності вчителя дозволяє виділити наступні рівні формування інформаційної компетентності:

- рівень споживача інформації;
- рівень користувача комп'ютером;
- рівень логічного функціонування і знання характеристик устаткування;
- рівень наочно-специфічних завдань на основі творчого підходу [3; 4].

Інформаційна компетентність вчителя передбачає широке використання комп'ютерної техніки, електронних варіантів навчальних матеріалів, навчальних програм, педагогічних технологій творчого характеру. Вчитель повинен володіти необхідною підготовкою для конкретної диференціації можливостей учнів залежно від індивідуальних особливостей, мотивації, вікових і психологічних особливостей.

ІК – одна з основних компетентностей сучасного педагога, що має об'єктивну і суб'єктивну сторони. Об'єктивна сторона виражається у вимогах, які суспільство пред'являє до професійної діяльності педагога. Суб'єктивна сторона ІК визначається індивідуальністю вчителя, його професійною діяльністю, особливостями мотивації у вдосконаленні і розвитку педагогічної майстерності.

У складі ІК вчителя можна виділити чотири складові:

- мотиваційну – наявність мотиву досягнення мети, готовність і інтерес до роботи, постановка і усвідомлення цілей інформаційної діяльності;
- когнітивну – наявність знань, умінь і здатності застосовувати їх в професійній діяльності, аналізувати, класифікувати і систематизувати програмні засоби;
- суб'єктно-діяльнісну – демонструє ефективність і продуктивність інформаційної діяльності, вживання інформаційних технологій на практиці;
- рефлексивну – забезпечує готовність до пошуку вирішення виникаючих проблем, їх творчого перетворення на основі аналізу своєї професійної діяльності [5, с. 232].

У сучасних умовах засоби ІКТ виступають основним важелем при формуванні інформаційної компетентності вчителя. Формування інформаційної компетентності засобами ІКТ дозволяє використовувати в своїй трудовій діяльності знання, уміння і навички в напрямку інформаційних і комунікаційних технологій, що є критерієм професійної придатності вчителя початкових класів для підвищення якості освіти.

Отже, професійна підготовка сучасного фахівця в початкової освіти неодмінно передбачає необхідність безперервного здобування освіти, готовність до постійного підвищення своєї професійної майстерності в умовах розвитку інформаційного суспільства й інформатизації освітнього процесу. Саме тому,

процес удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи в педагогічних навчальних закладів спрямований на розв'язання методологічних, педагогічних, методичних проблем, які ставляться і розв'язуються через залучення студентів до практичної діяльності, спрямованої на підвищення рівня їх професійно-педагогічної підготовки, особливої актуальності набуває формування в них інформаційної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція нової української школи. Формула нової школи: ключові компетентності для життя. URL <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

2. Дрокіна А. С. Модернізація професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах інформатизації освіти. Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листопада 2016 року). Харків: ФОП Петров В. В., 2016. С.

3. Крижановський А. І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2017. 305 с

4. Андрієвська В. М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 395 с.

5. Дзюба-Шпурик Л. Г. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з інформаційно-комунікаційними технологіями: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Полтава, 2016. 290 с.

6. Тимофєєва І.Б. Інформаційно-комунікаційна компетентність як чинник підготовки конкурентоспроможних випускників – педагогів. *Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 25–26 трав. 2017 р. Маріуполь : МДУ, 2017. С. 80–81.

Умарлі С.Е.,

здобувачка вищої освіти,

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Тимофєєва І.Б.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дистанційне навчання – все частіше ми чуємо ці слова, а сама форма навчання все активніше завойовує своє місце в системі освіти України. Термін

«дистанційне навчання» – це навчання на відстані від закладу освіти. Повсюдне впровадження сучасних інформаційних технологій у повсякденне життя українських громадян послужило каталізатором для розвитку процесів пов'язаних з дистанційним навчанням. Інтернет як джерело інформації давно вже став реальністю, а розвиток телекомунікацій, без яких ця форма навчання немислима, йде швидкими темпами [1, с. 38].

Технічний потенціал сучасних інформаційних технологій допомагає реалізувати одне з головних переваг дистанційних систем – навчання на відстані, створення в закладі освіти відповідної матеріально-технічної бази, що дозволить досягти найкращого ефекту.

В умовах запровадження загальнонаціонального карантину відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19», а також на основі рекомендацій МОН України, національні заклади освіти перейшли на дистанційну форму навчання. Цифрові вміння й навички поступово набувають значення ключових серед інших компетенцій молоді та дорослих [2, с. 96].

Різні аспекти дистанційної освіти в Україні регулюються рядом нормативних документів: «Національною доктриною розвитку освіти», «Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні», «Національною програмою інформатизації», законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [3; 4; 5].

В організаційну структуру системи дистанційної освіти України в різний час входили Рада з питань моніторингу розвитку дистанційної освіти при КМ України, координаційна Рада МОН України з питань дистанційної освіти, Український центр дистанційної освіти на базі КПІ, регіональні центри у Харкові, Львові, Одесі, Дніпропетровську, Хмельницькому. Сьогодні питаннями організації і впровадження дистанційної освіти займається департамент вищої освіти МОН України, Український інститут інформаційних технологій в освіті, структурні підрозділи деяких закладів вищої освіти. Наразі в Україні відсутній єдиний координаційний центр формування і реалізації державної політики в галузі розвитку дистанційної освіти [1, с. 43].

Необхідно також для нашого дослідження розкрити характерні особливості дистанційного навчання:

– гнучкість (особи, які навчаються дистанційно, можуть не відвідувати аудиторних занять, навчатися у зручний для себе час, у зручному місці та режимі, якщо зазначене дозволяє виконати всі вимоги навчального плану);

– модульність (в основу програм дистанційного навчання закладається модульний принцип, навчальний план формується на основі окремих навчальних дисциплін, також можливе навчання за індивідуальним навчальним планом);

– економічна ефективність (за рахунок використання більш концентрованого подання та уніфікації навчального матеріалу, зменшення навантаження на навчальні площі, ефективного використання технічних засобів навчання, собівартість дистанційного навчання є меншою, порівняно з традиційними формами навчання);

– нова роль педагогічних працівників (тьютор виконує функції консультування при розробці індивідуального навчального плану та у процесі організації освітнього процесу);

– використання спеціалізованих технологій та засобів навчання (технологія дистанційного навчання передбачає сукупність методів, форм і засобів взаємодії в процесі самостійного засвоєння студентом навчального матеріалу) [1, с. 41].

Отже, можемо констатувати, що завдання, поставлені перед системою освіти України процесами державотворення, кардинальними змінами в суспільно-політичному житті, вимагають створення організаційної структури системи освіти, яка забезпечуватиме перехід до «освіти протягом життя». Вирішення цієї проблеми лежить у площині дистанційної освіти. Актуальними для освітньої галузі України є вивчення кращого світового досвіду дистанційного навчання, об'єднання зусиль провідних закладів освіти, створення альтернативи аналогічним зарубіжним проектам. Зволікання з розвитком дистанційної освіти загрожує зниженням конкурентоспроможності української освіти у світовому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малінко О. Дистанційна освіта: організаційна структура, психолого-педагогічні основи, фінансування і управління. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2002. № 6. С. 38-45.

2. Якунін А.В. Проблеми здоров'язбереження при повномасштабному дистанційному навчанні. *Здоров'язберезувальні технології закладу освіти в умовах сучасних освітніх змін : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., (м. Тернопіль, 06–07 червня 2019 р.)*. Тернопільський ОКІППО. Тернопіль : Вид. центр ТОКІППО, 2019. С. 95–100.

3. Про вищу освіту. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 03.03.2021).

4. Про затвердження положення про дистанційне навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 03.03.2021).

5. Дистанційне навчання – це сучасно. URL: <http://mon.gov.ua/ua/comments/17415-distantsiyne-navchannya--tse-suchasno.-gazeta-osvita-ukrayini--24-vid-17.06.2013> (дата звернення: 03.03.2021).

Хаджинова І.В.,

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В умовах тривалого карантину проблема впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес є надзвичайно актуальною. Організація дистанційного навчання у початковій школі стала основним завданням вчителів, учнів молодшого шкільного віку та їх батьків.

Дистанційне навчання являє собою форму організації освітнього процесу, яка передбачає використання методів та засобів навчання, форм взаємодії

вчителя та учнів, які реалізуються за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій.

Це дозволяє вчителю будувати інтерактивні зв'язки з учнями та приєднувати до навчання всіх дітей, незалежно від їх місця знаходження у даний час. Також, це надає змогу залучитися до навчання дітям з особливими освітніми потребами, які не відвідують заклад освіти з іншими учнями.

Взаємодія вчителя і учнів відбувається за допомогою інформаційних технологій і засобів комунікації, таких як відеодзвінки, соціальні мережі і трансляції уроків в режимі онлайн.

Організація дистанційного навчання у початковій школі вимагає від вчителя певної серозної підготовки: вибір програмного забезпечення, яке буде відповідати віковим особливостям учнів, та буде доступним для їх розуміння, розробка завдань у дистанційному форматі, коригування програми у відповідності до нової форми навчання.

Оскільки вивчення англійської мови передбачає оволодіння учнями різних видів мовленнєвої діяльності: письмо, говоріння, читання та аудіювання, вчителю потрібно використовувати у навчанні різні види завдань та вдало комбінувати технології для дистанційного навчання.

Важливим фактором у вивченні англійської мови у початковій школі є те, що на цьому етапі закладаються основи спілкування іноземною мовою, формуються вимовні, графічні, орфографічні, лексичні та граматичні навички. При цьому потрібно постійно підтримувати інтерес та мотивацію учнів до вивчення англійської мови.

Однією із найпопулярніших платформ для проведення занять з англійської мови є Zoom. Вона має певні характеристики, які майже повністю задовольняються потреби вчителя при викладанні іноземної мови.

Платформа Zoom підходить як для індивідуальних, так і для групових занять. Учні мають доступ до неї із різних пристроїв, таких як комп'ютер, планшет або телефон. Це є дуже зручним, особливо коли в родині не один учень, і на всіх не передбачено персональних комп'ютерів.

До конференції можна приєднатися за допомогою посилання або ідентифікатора конференції. Заняття можна спланувати заздалегідь та використовувати повторюване посилання для уроків, які проводяться за однаковим розкладом кожного тижня.

Організатор конференції має змогу контролювати роботу приладів учнів. Підключати та вимикати мікрофони і камеру, що допомагає скерувати дітей і забезпечити якісну роботу.

Зручною функцією платформи є можливість демонстрації екрану. Вчитель може використовувати різноманітні матеріали, відео та презентації, зробити демонстрацію підручника. При використанні онлайн вправ є можливість долучити учнів до керування мишею комп'ютера вчителя, тому вони можуть виконувати вправи під його наглядом. З іншого боку зробити демонстрацію своїх робіт можуть і учні. Це дозволяє розвивати говоріння англійською мовою з опорою на зразки і власний текст учнів. Школярі мають змогу готувати проекти і презентувати їх індивідуально і у групі.

В платформу вбудована інтерактивна дошка, яка може стати альтернативою звичайної дошки у класі. Вчитель та учні завжди можуть переключитися на неї та занотувати важливий матеріал, скласти схему чи написати речення. Всі записи на дошці підписуються, тому вчителю відразу видно хто виконав роботу.

Для вирішення організаційних питань можна використовувати чат. Це зручно тим, що учні не перебивають один одного, а просто записують варіанти відповідей на питання і вчитель це може перевірити і оцінити.

Платформа Zoom дає змогу поділити клас на пари та групи. Для уроку іноземної мови це дуже важлива функція. Протягом уроку вчитель може поділити учнів, дати різноманітні завдання та контролювати роботу кожної пари чи групи. Завдяки цьому можна тренувати навички діалогічного мовлення учнів, і при цьому діти не будуть заважати один одному.

Всі уроки, проведені на платформі можна записувати. Вчитель може передивлятися проведенні заняття для самоаналізу, учні можуть переглядати уроки для повторення пройденого матеріалу, а батьки матимуть змогу подивитися на роботу своїх дітей на уроках. Також записані уроки можуть переглядати учні, які були відсутні на занятті та ознайомитися з новою для них темою самостійно.

Отже, дистанційне навчання є вимогою нашого часу. Воно не може замінити заняття у класі на 100%, але заклади освіти та вчителі роблять все можливе, щоб освітній процес залишався максимально ефективним. Тому у роботі вчитель використовує різноманітні технології дистанційного навчання для проведення уроків. Платформа Zoom, за умови максимального використання всіх її ресурсів, може забезпечити належний рівень проведення занять у школі для учнів початкової школи з англійської мови, тому що дозволяє тренувати всі види мовленнєвої діяльності учнів, такі як говоріння, аудіювання, письмо та читання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання: методичні рекомендації. 2020. 71 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciynna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 05.03.2021).

Хараман В.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Восвутко Н.Ю.,**

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Відповідно до «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні», запровадженої згідно із Постановою МОН України ще у 2000 р. [1], дистанційна освіта є формою навчання, що реалізується переважно через технології дистанційного навчання, які поділяються на педагогічні та інформаційні. Педагогічні технології дистанційного навчання відрізняються від традиційних,

адже ґрунтуються на опосередкованому спілкуванні викладачів зі студентами, що здійснюється шляхом телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів зі спеціальним чином підготовленими електронними матеріалами. Відповідно, інформаційні технології – це технології створення вищезгаданих матеріалів, їх передавання та збереження, а також організації і супроводу процесу дистанційного навчання через засоби телекомунікаційного зв'язку.

В сучасному світі термін «дистанційне навчання» виник завдяки потребам суспільства та за короткий період часу об'єднав всі переваги використання сучасних технологій у навчальному процесі, а саме використання соціальних мереж спілкування та мультимедійних засобів разом із традиційними методами.

Платформу дистанційного навчання, у найбільш загальному вигляді, можна визначити як програмне забезпечення, яке уможливорює реалізацію педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання шляхом автоматизації створення і отримання знань у системі дистанційного навчання, а також завдяки наявності засобів, необхідних для трьох основних користувачів – викладача, студента та адміністратора [2; 3]. Онлайн-сервіси (online services) являють собою Інтернет-ресурси, що надають різноманітну інформацію та послуги користувачам, включаючи й можливості їх онлайн-спілкування. Платформи дистанційного навчання та онлайн-сервіси бувають комерційні та безкоштовні [4]. Зупинимося на безкоштовних платформах дистанційного навчання, що реалізуються на базі рішень Open Source. До них належать ATutor, Claroline, Dokeos, LAMS, Sakai, Moodle, ILIAS, Google Classroom та інші. Безперечними перевагами таких платформ є відсутність необхідності внесення плати за їх встановку та подальше використання, значна географія розповсюдження по всьому світу, можливість внесення змін.

З точки зору навчання іноземної мови платформи надають достатньо можливостей для ефективної організації процесу дистанційного навчання. Зокрема навички письма іноземною мовою добре розвиваються при використанні студентами чатів та форумів, де вони можуть спілкуватися як один з одним, так і персонально з викладачем. З'являється велика кількість можливостей для розвитку навичок аудіювання, оскільки студенти більше не прив'язані до очних занять та обмеженої кількості прослуховувань обмеженої кількості матеріалу. Перевірити якість виконання студентами такої самостійної роботи дуже легко, адже по проходженні певного матеріалу студентам можна запропонувати виконати тестові завдання з аудіювання під час яких після прослуховування аудіоматеріалів задану викладачем кількість разів вони повинні будуть відповісти за тестові питання. До речі, час на надання відповідей можна обмежувати, а результат, отриманий студентом, буде автоматично перевірений без залучення викладача з можливістю миттєвого ознайомлення студента з результатом тестування. Платформи дистанційного навчання надають значні можливості для розвитку навичок та вмінь читання, адже викладач може розміщувати велику кількість текстів та навіть цілі книжки, які студенти мають прочитати. Можливе також створення переліку питань з прочитаного матеріалу, або ж укладання тестів множинного вибору, спрямованих перевірити, чи було

завдання виконане студентами. До того ж студенти можуть завантажити укладені ними словники за прочитаним матеріалом, що надає ряд вагомих переваг: по-перше, студентам більше не потрібно брати із собою важкі паперові матеріали (наприклад, зошити з виконаним завданням), а по-друге, укладений в електронному форматі словник є значно кориснішим та може з легкістю використовуватися студентами у майбутньому як цінний та зручний довідковий матеріал. Так само і викладачеві більше немає потреби збирати зошити та нести їх додому. Усю перевірку можна здійснити в електронному форматі, швидко й зручно, адже можна користуватися усіма перевагами електронної навігації по документу. До того ж у системах фіксується час завантаження виконаного студентом завдання, а тому викладач має змогу точно відстежити, хто зі студентів впорався із завданням вчасно.

Однією з найважливіших функцій, що реалізується вчителем, є функція контролю – перевіряти знання, компетенції та навички з вивченого предмета, які отримують студенти як у класі, так і поза ним [5]. Для цього створені дистанційні навчальні курси з використанням різних форм, видів і методів контролю.

Методи контролю дозволяють визначити прогрес у навчальнопізнавальній діяльності студентів, а також педагогічну роботу викладача. Перевірка знань під час дистанційного навчання – це дуже особливий процес і вимагає особливої уваги, знань викладача та особливих вмінь та навичок. Наприклад, під час електронного навчання іноземної мови в розроблених курсах використовуються такі основні методи контролю: читання, переклад тексту та виконання завдань до нього; аудіювання, та виконання завдань після прослуховування тексту; завдання на граматику; говоріння на певну тематику. Обмін інформацією між студентом та викладачем відбувається за допомогою електронних засобів. Робота з усіма завданнями повинна обмежуватися в часі, тому для контролю студент повинен домовлятися про час і дату початку та закінчення тесту задля належного контролю. На основі представленого матеріалу слід зазначити, що створення курсів дистанційного навчання це актуально для організації процесу вивчення іноземної мови. Зокрема, підвищення якості контролю студентів за використанням дистанційного навчання іноземної мови дозволяє не тільки підвищити ефективність освіти, але й надихнути студентів на подальший саморозвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (дата звернення: 28.02.2020).
2. Осадчий В.В. Система дистанційного навчання університету. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. 2010. № 5. С. 214–225.
3. Дуніна І.М. Платформи дистанційного навчання в університетах Франції. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_4_7. (дата звернення: 28.02.2020).
4. Басараба Н. Платформа дистанційного навчання Moodle та її використання в організації навчального процесу. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 2. С. 63–66.

5. Egorov V.V., Skibitsky E.G., Khrapchenkov V.G. University pedagogy. Novosibirsk: SAFBD, 2008. 260 p.

Чекмак В.К.,

вчителька початкових класів,

КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 47

Маріупольської міської ради Донецької області»

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ЛАЙФХАКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Проводити уроки віддалено, не бачити учнів, не мати можливостей пояснити особисто й допомогти в момент виникнення проблеми – ще рік тому вчителі не могли й уявити таких ситуацій у своїй роботі.

Рівень готовності до самостійної роботи в учнів початкових класів нижчий, ніж в учнів основної та старшої школи. Але це не означає, що дистанційне навчання неможливо для учнів початкових класів. Воно повинно бути структуровано по-іншому. І має починатися з передумови, що батьки є нашими партнерами в процесі віддаленого навчання [1, с.41].

Організувати роботу найменших учнів мають дорослі, але саме організувати, а не виконувати завдання за дитину. Тому первинна комунікація вчителя початкових класів з батьками з організаційних питань має бути довшою і тривалішою, з поступовою передачею відповідальності дітям за процес навчання.

Перш за все, вчитель початкових класів має:

- відмовитися від менторських відносин щодо батьків і добитися розуміння ними своїх завдань;
- врахувати умови кожної сім'ї, їх можливості, особливо там, де на один комп'ютер 2-3 і більше дітей;
- пояснити, що необхідно для створення комфортних умов дистанційного навчання;
- переконати: не підміняти дітей в рішенні навчальних завдань, поставлених учителем.

Ні в якому разі не перевантажуйте батьків своїми завданнями. Головне, щоб все, що ви скажете або напишете їм, було максимально прозоро і прописано по кроках. Складіть для батьків детальну технологічну карту або чек-лист. Пропишіть там алгоритм їхніх дій по кожному з навчальних завдань, які ви ставите перед своїми учнями. Зазначте, що повинні зробити батьки, а що учні. Обов'язково пропишіть всі тонкощі. Не сподівайтесь, що батьки пам'ятають шкільну програму. В технологічну карту слід включити також згадки про поширені помилки, які учні, ймовірно, будуть робити при роботі з тими чи іншими поняттями. Дуже важливо налаштувати батьків на розуміння, що саме їх діти повинні знати і вміти робити.

Зверніть увагу, щоб навчальні завдання були різноманітними. Необхідно забезпечити диференційоване віддалене навчання. Якщо дитина легко впоралася із завданням, попросіть батьків дати додаткове завдання. Дайте приблизний перелік таких завдань. Дуже важливо, щоб кожна дитина рухалася вперед під час

дистанційного навчання, але, з огляду на те, що всі вони знаходяться на різних рівнях розуміння навчального матеріалу, поставлені навчальні завдання, не можуть бути єдиними.

Після організаційної роботи з батьками учнів, визначте, як будете проводити дистанційне навчання. В першу чергу продумайте, як ви будете працювати з учнями. Дистанційну роботу можна проводити синхронно або асинхронно. Найкращий результат має гібридне навчання – коли ми зустрічаємось із дітьми в синхроні (наприклад на відеоконференції) і водночас застосовуємо асинхронне навчання (Google Classroom). Чому так? Бо надається підтримка учням у синхронні. Водночас, деякі речі найкраще робити в асинхронні. Також це можливість учням самостійно планувати своє навчання, виходячи з тих чи інших умов [2].

Сплануйте свою роботу. Візьміть часовий відрізок, наприклад тиждень, і сплануйте роботу учнів по кожному предмету. Щоб організувати роботу цілісно, відштовхуйтесь від навчальних результатів, яких повинні досягти учні.

Задайте собі три питання:

- Чому я хочу навчити моїх учнів (яких навчальних результатів вони досягнуть)?
- Як учні цього навчатися (яким чином вони досягнуть навчальних результатів)?
- Яким чином я можу підтримати їх в цьому (як я допоможу їм досягти навчальних результатів і як дізнатися, чи досягли вони їх)?

Виходячи з відповідей, складіть для себе план роботи: які навчальні матеріали треба створити, як моніторити роботу дітей, як і коли надавати їм зворотний зв'язок. Бажано скласти план роботи або чек-лист і для учнів. Їм план потрібен для того, щоб допомогти малечі спланувати час роботи як протягом дня, так і всього навчального тижня. План роботи для учнів може містити рекомендовану дату і час для початку роботи над завданнями, терміни виконання завдань, певний час для зустрічей з учителем онлайн, посилання на навчальні матеріали (якщо ви відразу можете їх надати) або платформу, де буде йти робота та онлайн зустрічі.

Застосунків, що допоможуть організувати дистанційне навчання саме для початкової школи багато. Виберіть 2-3 найбільш зручні для себе, і використовуйте в своїй роботі. Обов'язково збережіть спілкування всередині класу. Для цього використовуйте ранкові зустрічі. Саме там є можливість приділяти увагу і спілкуванню, і обміну новинами, цікавинками між самими дітьми та вчителем. Якщо вранці не всі можуть виходити на онлайн зустрічі, можна організовувати вечірні зустрічі в піжамах з чашкою чаю та казкою на ніч.

Почніть створювати свої навчальні матеріали. Організувати навчальну роботу дистанційно - значить допомогти учневі самостійно розібратися з тим, що він не знає і не вміє. А для цього в учня повинні бути навчальні матеріали та завдання, посилені для його вікової групи. До навчальних матеріалів додавайте інструкції по роботі (так, як би ви пояснили в класі), вказуйте час, який потрібен для роботи над завданням і по вивченню матеріалів, необхідні стратегії, рекомендації та поради.

Врахуйте в своїй роботі виклики, з якими можете зіткнутися. А саме:

- учні, які не працювали на уроці, можуть не почати працювати і дистанційно. Тут немає загального правила, яке можна порекомендувати кожному вчителю. Треба вирішувати індивідуально по кожному учневі. Для когось спрацює спільна робота з однокласниками, для когось навчальний матеріал, поданий інакше, для когось індивідуальна консультація з учителем та інше.

- На створення навчального матеріалу буде йти час. Ми створюємо навчальний матеріал не для перевірки пам'яті учнів або вміння розв'язувати задачі, а для того, щоб їх навчити. Одна справа, коли ми в класі передаємо учням те, що дуже добре знаємо, інша справа - зробити так, щоб це знання з'явилося в їх голові, причому коли вони працюють вдома.

Організувати дистанційне навчання для молодших школярів важко, але, як виявилось, можливо. Час такий. Ми всі вчимося новим формам комунікації і навчання. Звичайно, приходиться ще більше вигадувати завдань, які зацікавлюють, мотивують не тільки дитину, а й всю родину.

У чому ж полягає секрет успішного дистанційного навчання?

- У комунікації школи і родин.
- У встановленні правил взаємодії під час навчання.
- У диференціації завдань для дітей та індивідуальному підході до учнів.
- У залученості до роботи батьків.
- У повазі батьками особистого часу та простору вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 28.02.2020).

2. Практики та підходи до дистанційного навчання – рекомендації для вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/> (дата звернення: 28.02.2020).

СЕКЦІЯ V. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

THE PRIMARY SCHOOLS AS PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES AND TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Dr Aikaterini Balasi, Post-Doctoral researcher
Department of Primary Education, University of Western Macedonia, Greece

Dr Georgios Iordanidis, Professor
Department of Primary Education, University of Western Macedonia, Greece

Introduction

With the advent of globalization, technological advancements, and uncertainty, (educational) organizations must exhibit flexibility and adaptability to change, functioning as “Learning Organizations” (Hamzah et al., 2011). The idea of a learning organization was established by Peter Senge in 1990 when he proposed a new organizational structure, which was focused more on organizational learning orientation rather than command, control, and regulation (Senge, 1990). However, Senge's concept of a learning organization was applied to an educational context, where others scholars renamed it as a “professional learning community” (PLC) (e.g., Hord, 1997). Many researchers have argued that the organizational structure of PLC contributes to the improvement of student learning and achievement as well as professional learning and development (Hipp & Huffman, 2010; Hord, 1997, 2004, 2009), recommending that teachers' professional learning and development be designed across all PLC dimensions (Green & Allen, 2015; Hord, 2009), enhancing the simultaneous development of the individual and the organization (Wald & Castleberry, 2000).

As far as the theoretical principles are concerned, it is worth mentioning that professional learning communities are organizational structures where teachers reflect on their strategies, decisions, and professional development, implementing “double-loop” learning through significant changes in values and assumptions and “triple loop” learning through changes in beliefs and practices resulting from participation in high quality professional development (Green & Allen, 2015), based on Argyris and Schon's (1978) “organizational learning theory”. Moreover, Mezirow's (1990) “transformational learning theory” is aligned with both PLC and PD concepts, as the new learning and action result from personal/organizational “critical reflection”, contributing to the transformation of schools into PLCs.

Professional Learning Community

Every word in “professional learning community” has its own meaning. Specifically, the word “professional” is client-oriented and it refers to the specialized and technical knowledge base of the staff of the organization. “Learning” refers to the ongoing process of inquiry and reflection into the context of “community” where personal interaction takes place to bring about improvement (Stoll & Louis, 2007).

Generally, there is no commonly accepted definition of the concept "professional learning community", as it can be interpreted differently depending on the context in which it is examined.

This study adopts Hord's (1997, p. 6) definition of PLCs wherein members "seek and share learning, and act on their learning,"; school leadership and teachers intentionally work together to increase their professional effectiveness, in order to enhance students' achievement. Hord (1997, 2004, 2009) identified five dimensions of professional learning communities. The "Supportive and shared leadership" dimension refers to the sharing of leadership roles, power, and decision-making. According to the "shared beliefs, values, and vision" dimension, the school values and vision are perceived as a collective incentive and guide for teaching and student learning. The "collective learning and application" dimension refers to the school staff, which collaborates and collectively learns through reflective dialogue and research to improve teaching and learning. The "shared personal practice" dimension refers to collegial support, feedback, constructive criticism, respect, and trust among organizational members. The "supportive conditions" dimension refers to the capacities of the staff and the physical/structural conditions (e.g., time and places to meet) that support PLC operations. The aforementioned dimensions should not be viewed separately because "each dimension affects the others in a variety of ways" (Hord, 2004, p. 7).

Also, it is worth mentioning that the development of a school as a PLC is a progressive process. Huffman and Hipp (2003) identified the stages of initiation, implementation, and institutionalization based on Fullan's change ideas. In the initiation stage (level 1), the control is external to the community, school practices do not reflect the school vision, and human and physical conditions do not facilitate cooperation and sharing among the school staff, hindering the development of a collective school culture (Leclerc, Moreau, & Lépine, nd). In the second stage of implementation (level 2), school members are characterized by high expectations, mutual feedback and support, sharing of power, as well as authority and responsibility, and they aim toward increased student performance (Huffman & Hipp, 2003). In the third stage of institutionalization (level 3), the change initiative is embedded into the school-organizational culture (Ibid.).

Professional Development of teachers

"Professional development" (PD) refers to a wide range of activities and interactions, and can range from formal or structured seminars to informal discussions among teachers about instructional issues (DeSimone, 2009). Day (1999) asserted that teachers' professional development "consists of all natural learning experiences and conscious and planned activities, which are intended to be of direct or indirect benefit to an individual, group or school and which contribute, through these, to the quality of education in the classroom. It is the process by which, alone and with others, teachers review, renew and extend their commitment as change agents to the moral purposes of teaching; and by which they acquire and develop critically the knowledge, skills, and emotional intelligence essential to good professional thinking, planning, and practice with children, young people, and colleagues through each phase of their teaching lives" (p. 4).

This study looks into professional development based on the standards of the National Staff Development Council (NSDC, 2001), which defines PD as a “comprehensive, sustained, and intensive approach to improving teachers’ and principals’ effectiveness in raising student achievement”, aiming at continuous improvement, involving data processing/analysis, aligned student and adult learning goals, evidence-based strategies, coaching, and assessment of student achievement based on the staff’s professional learning and development; engaging teachers in professional learning in the school as part of their workday (Hirsh, 2009, p. 12). This is a "new" PD model, which involves informal activities and interaction, team learning and meetings, peer mentoring, collaboration with experts, and jointed evaluations; in contrast with the “old” PD model, which was concentrated on formal workshops/seminars (Learning Forward, 2008).

The 12 NSDC’s standards of teachers’ professional development are sub-divided into the three dimensions (i.e., context, process, content). Specifically, the dimension of “context” includes the standards of learning communities, leadership, and resources. The “Process” dimension includes the standards of data-driven, evaluation, research-based, design, learning, and collaboration, and the “Content” dimension includes the standards of equity, quality teaching and family involvement (NSDC, 2001).

Methodology

The three purposes of this study were the investigation, through principals’ and teachers’ views, of PLC developing level, teachers’ professional development, and relationship between PLCs and PD in primary schools.

Hord’s (1997) five PLC dimensions were measured through the Professional Learning Communities Assessment-Revised (PLCA-R) questionnaire (Olivier, Hipp, & Huffman, 2010) and National Staff Development Council’s (NSDC, 2001) 12 standards, sub-divided into three dimensions, were measured through the Standards Assessment Instrument (SAI). 428 Greek public primary schools selected from pan-Hellenic scale, through systematic sampling, resulted in 674 responses about PLCs and 571 about PD (response rate of 49.8%).

Results/Discussion

Greek schools are characterized by all five PLC dimensions of “Shared and supportive leadership” (mean:3.14/S.D:0.52), “Shared values and vision” (mean:2.93/S.D:0.54), “Collective learning and application” (mean:2.82/S.D:0.55), “Supportive conditions” (relationships & structures) (mean:2.79/S.D:0.53), and the last dimension of “Shared personal practice” (mean:2.67/S.D:0.62) which confirms Hord's assertion that this dimension is developed lately in PLC, due to the tradition of the isolation of the teacher's profession (Hord, 1997, 2004). However, these primary schools are in the 2nd-implementation stage, not refining their organizational culture and turning into “mature” learning communities (3rd stage) (Huffman & Hipp, 2003).

As far as the teachers’ professional development experiences are concerned, the results show that these are more focused on the “content” (mean=3.62/S.D:0.66) of their professional learning so as to improve their classroom practice and teaching quality. However, the “context” of their PD (mean=3.53/S.D:0.66) (id est learning communities) and the “process(es)” (mean=3.35/S.D:0.76) like research, assessment, collaboration, data-analysis show a lower average. Also, regarding to the correlation

between PLC and PD, the findings show that they are correlated, but negatively, low degree, without statistical significance (Pearson correlation coefficient $r=-0.036$, $p=0.388>0.05$), indicating that these function almost independently in primary schools. In more details, as schools do not provide sufficient job-embedded PD experiences, all the more teachers' try to enhance their PD; whilst it is based on individual training initiatives, taken place outside of school, covering more personal needs, learning and development (e.g. current responsibilities, short-term goals, classroom practices) and not so much the school-organizational learning needs or development. Thus, in these primary schools the acquired individual learning is not distributed through team-learning, becoming organizational learning and memory, and systems-wide learning later, so as a mature PLC - an "organization that learn" be thrived (Marsick & Watkins, 1999). An inhibitor factor is the pyramidal-hierarchical and centralized structure of the Greek educational system, as bureaucratic rules, structures and norms impede the collaborative-collective learning and work (Caena, 2011), whilst the centralized administration limits the opportunities of teachers' participation in decision-making, planning, sharing, option of the content, implementation, and evaluation of their professional learning and development (Bredeson, 2000).

In conclusion, the aforementioned limitations could be administrated by educationalists through the enhancement of schools' autonomy, accountability, assessment, professional learning culture, and educational decentralization. Also, the advocates of professional development or continuous training for teachers and principals/leaders should support the school staff in their professional development, autonomy and growth throughout their career.

Finally, the recommendations proposed for future research efforts refer to the use of qualitative research methods; also, the investigation of factors (e.g., leadership, student achievement, etc.); or the expansion of the research to another educational level, educational organization.

References

- Argyris, C., & Schon, D. (1978). *Organizational learning: A theory of action perspective*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Bredeson, P.V. (2000). The school principal's role in teacher professional development. *Journal of In-Service Education*, 26(2), 385-401.
- Caena, F. (2011). Literature review: Quality in Teachers' continuing professional development. Education and Training 2020 Thematic Working Group 'Professional Development of Teachers'. European Commission.
- Day, C. (1999). *Developing teachers: the challenges of lifelong learning*. The Falmer Press: London.
- Desimone, L.M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher*, 38(3), 181-199.
- Green, T.R., & Allen, M. (2015). Professional development in urban schools: What do teachers say?. *Journal of Inquiry & Action in Education*, 6(2), 53-79.
- Hamzah, M.I.M., Yakop, F.M., Nordin, N.M., & Rahman, S. (2011). School as learning organisation: The role of principal's transformational leadership in

- promoting teacher engagement. *World Applied Sciences Journal (Special Issue of Innovation and Pedagogy for Diverse Learners)*, 14, 58–63.
- Hipp, K.K., & Huffman, J.B. (2010). *Demystifying professional learning communities: school leadership at its best*. Rowman & Littlefield Education: London.
- Hirsh, S. (2009). A new definition. *Journal of Staff Development*, 30(4), 10–16.
- Hord, S.M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Southwest Educational Development Laboratory (SEDL): Texas.
- Hord, S.M. (2004). *Learning together, leading together: changing schools through professional learning communities*. Teachers College Press: New York/London.
- Hord, S.M. (2009). Professional learning communities. *Journal of Staff Development*, 30(1), 40–43.
- Huffman, J.B., & Hipp, K.K. (2003). *Reculturing schools as professional learning communities*. Scarecrow Education: Maryland.
- Learning Forward, (2008). Standards assessment inventory recommendations: Implementation standard, available at: <https://learningforward.org/docs/sai/learningdesignsrecommendations.pdf?sfvrsn=2> (accessed 26 September 2019).
- Leclerc, M., Moreau, A., & Lépine, M. (nd). Using Professional Learning Communities to Improve Student Learning in Reading: Better understanding the stages of development, available at: <http://w3.uqo.ca/moreau/documents/LMLBraga09.pdf> (accessed 12 May 2018).
- Marsick, V.J., & Watkins, K.E. (1999). *Facilitating learning organizations: Making learning count*. Brookfield, VT: Grower.
- Mezirow, J. (1990). *Fostering critical reflection in adulthood: a guide to transformative and emancipatory learning*. Jossey-Bass Inc: California.
- National Staff Development Council (2001). *Standards for Staff Development* (Revised ed.). National Staff Development Council: Oxford.
- Olivier, D.F., Hipp, K.K., & Huffman, J.J. (2010). Assessing and analyzing schools as professional learning communities. In K.K. Hipp, & J.B. Huffman (Ed.s), *Demystifying Professional Learning Communities* (pp. 29–42). Rowman and Littlefield Education: Maryland.
- Senge, P.M. (1990). *The fifth discipline: the art and practice of the learning organization*. Doubleday/Currency: New York.
- Stoll, L., & Louis, K.S. (2000). Professional learning communities: elaborating new approaches. In L. Stoll, & K.S. Louis (2007) (Ed.s), *Professional learning communities: divergence, depth and dilemmas* (pp. 1-13). Open University Press-McGraw-Hill Education: UK.
- Wald, P.J., & Castleberry, M.S. (2000). *Educators as learners: creating a professional learning community in your school*. ASCD: USA.

ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Δρ. Ευμορφία Κηπουροπούλου
Ειδική Επιστήμων ΠΤΔΕ, Παν/μιο Δυτικής Μακεδονίας

Το ερευνητικό ενδιαφέρον για τη μελέτη της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών ξεκίνησε μετά στη δεκαετία 1990 - 2000. Το επάγγελμα, αν και αποτελεί μία από τις βασικές διαστάσεις της προσωπικότητας των ατόμων, εντούτοις διαφέρει σημαντικά όσον αφορά στην υποκειμενική σημασία που έχει για τα άτομα. Η έννοια της επαγγελματικής ταυτότητας χρησιμοποιείται σε διαφορετικά συγκείμενα, όπως αυτά που περιλαμβάνουν την επαγγελματική ανάπτυξη, την κοινωνικοποίηση, την εκπαίδευση, τη γνώση, την ταυτότητα, την απόκτηση τεχνικών δεξιοτήτων, την επίγνωση των ευθυνών. Στη Βρετανία, για τουλάχιστον εδώ και μία δεκαετία, έχει επικρατήσει στην εκπαίδευση το μοντέλο του ορθολογικού, παραγωγικού και καταναλωτικά προσανατολισμένου εκπαιδευτικού, καθώς το συγκεκριμένο μοντέλο έχει κατασκευαστεί στο πλαίσιο ενός νεοφιλελεύθερου ορθολογισμού, ο οποίος πρεσβεύει ότι η εκπαίδευση είναι πιο αποτελεσματική μέσα στον χώρο της καπιταλιστικής ιεραρχίας και με στόχο τη διαμόρφωση μιας επιτυχημένης εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας. Η επαγγελματική αυτή ταυτότητα των εκπαιδευτικών που επιδιώκεται να διαμορφωθεί θεσμικά ορίζεται από την Υπηρεσία Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών της Βρετανίας (Teacher Training Agency) ως εξής: «είναι η ορθολογική ικανότητα του εκπαιδευτικού να συμπεριφέρεται με δεξιότητα με στόχο τα μαθησιακά επιτεύγματα και την κοινωνική και οικονομική αλλαγή, προσδιορίζοντας έτσι την εκπαιδευτική διαδικασία με τεχνοκρατικούς όρους και τον εκπαιδευτικό ως “εργαλείο”» (Dillabough, 1999: 373-374)

Όσον αφορά ωστόσο στον προσδιορισμό της επαγγελματικής ταυτότητας στη σχετική βιβλιογραφία, αυτός δεν συναντάται με ακρίβεια. Η επαγγελματική ταυτότητα δεν είναι σταθερή και στατική. Είναι σύνθετη και δυναμική. Ο προσδιορισμός της επαγγελματικής ταυτότητας δεν προκύπτει μόνο μέσω του ερωτήματος «ποιος είμαι αυτή τη στιγμή;» αλλά και μέσω του ερωτήματος «ποιος θα ήθελα να γίνω;». Αποδελτιώνοντας τις έρευνες σχετικά με την επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών δεν προκύπτει σαφής προσδιορισμός της επαγγελματικής ταυτότητας. Σε περιπτώσεις όπου επιχειρείται ο προσδιορισμός της, αυτή σχετίζεται είτε με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τους ρόλους της είτε με τις αντιλήψεις τους ως μελών μιας επαγγελματικής ομάδας. Μπορούμε, ωστόσο, να αναφερθούμε σε κάποιους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τους Beijaard et al. 2004: 107-128).

Η έννοια της επαγγελματικής ταυτότητας έχει χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως στους λόγους για την ταυτότητα των εκπαιδευτικών και της διδασκαλίας. Σε κάποιες μελέτες σχετίζεται με τις εικόνες του εαυτού, οι οποίες καθορίζουν τον τρόπο διδασκαλίας των εκπαιδευτικών, τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται ως δάσκαλοι και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τις εκπαιδευτικές αλλαγές. Η επαγγελματική ταυτότητα δεν αφορά μόνο στην επίδραση των αντιλήψεων και των προσδοκιών των άλλων, που περιλαμβάνουν την εικόνα που έχει διαμορφωθεί στην

κοινωνία για το τι οφείλει να γνωρίζει και να πράττει ο εκπαιδευτικός. Αφορά και στις αντιλήψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών σχετικά με το τι θεωρούν σημαντικό στην επαγγελματική τους δραστηριότητα και ζωή, αντιλήψεις που έχουν διαμορφωθεί υπό την επίδραση των βιωμάτων τους και των προσωπικών τους ιστοριών (Beijaard, Meijer & Verloop, 2004, Bukor 2015). Στον ίδιο άλλωστε τον επαγγελματικό χώρο του σχολείου δε διαμορφώνεται μόνο ένα πλαίσιο διδασκαλίας ή μία κουλτούρα διδασκαλίας (teaching culture), αλλά ο κάθε εκπαιδευτικός, αν και περιορίζεται από το θεσμικό πλαίσιο, αναπτύσσει μέχρι κάποιο βαθμό τη δική του εκπαιδευτική κουλτούρα.

Το εκπαιδευτικό σύστημα των Πανεπιστημίων έχει διευρυνθεί τα τελευταία χρόνια υπό την πίεση των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων αλλά και των πολιτικοκοινωνικών αλλαγών, προκειμένου να εντάξει στα προγράμματα σπουδών πολλές νέες επαγγελματικές ομάδες. Στο πλαίσιο μάλιστα αυτών των διαρκών αλλαγών το Πανεπιστήμιο καλείται πια να προετοιμάσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες για ένα -στην πραγματικότητα- άγνωστο επαγγελματικό μέλλον (Reid, Dahlgren, Petocz & Dahlgren, 2008: 729). Στη διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των φοιτητών και φοιτητριών φαίνεται να συμβάλλουν και τα προγράμματα σπουδών και η μορφή της εργασίας. Ο Barrow (2006) υποστηρίζει ότι ο ρόλος του Πανεπιστημίου στη διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας έγκειται στην παροχή εκείνων των ευκαιριών που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των κοινωνικών, κριτικών, πολιτισμικών και προσωπικών πλευρών της επαγγελματικής ταυτότητας. Βασικός ρόλος του Πανεπιστημίου αποτελεί η παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά ταυτοχρόνως το Πανεπιστήμιο οφείλει να παρέχει μια μετασχηματιστική μάθηση (transformative learning) και εκπαίδευση οι οποίες περιλαμβάνουν διαδικασίες που εμπλέκουν τους φοιτητές και τις φοιτήτριες ως ενεργά υποκείμενα στη μάθηση. Η συμβολή του Πανεπιστημίου στη διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των φοιτητών και φοιτητριών παύει να είναι ισχυρή από τη στιγμή που οι φοιτητές και οι φοιτήτριες εμπλέκονται σε χώρους εργασίας ως εργαζόμενοι/ες. Η επαγγελματική ταυτότητα των φοιτητών και φοιτητριών ενισχύεται από την εμπλοκή τους σε επαγγελματικούς χώρους.

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι η επαγγελματική ταυτότητα υποψήφιων εκπαιδευτικών είναι δυναμική, αφορά στην ένταξη του ατόμου σε πολλαπλές ομάδες και κοινότητες και σχετίζεται με την αυτογνωσία και στην ενεργό συμμετοχή των φοιτητών και φοιτητριών στις διαδικασίες μάθησης (Tredea, Macklinb & Bridges, 2011: 10-15). Η εισαγωγή στην Ανώτατη Εκπαίδευση αντιμετωπίζεται ως μια πορεία επαγγελματικής διαμόρφωσης, η οποία περιλαμβάνει την παροχή της κατάλληλης γνώσης και της ιστορίας, των κοινωνικών πρακτικών και των λόγων που αποτελούν μέρος ενός αναγνωρισμένου επιστημονικού κλάδου ή ενός επαγγέλματος. Η ένταξη των φοιτητών και φοιτητριών σε επαγγελματικές κοινότητες συμβάλλει στη διαμόρφωση ισχυρής επαγγελματικής ταυτότητας. Η διαμόρφωση μιας επαγγελματικής ταυτότητας μπορεί να ιδωθεί ως μια διαδικασία διαμόρφωσης ταυτότητας στο πλαίσιο εργαστηριακών κοινοτήτων στην Ανώτατη Εκπαίδευση (communities of practice of higher education) των πανεπιστημίων και της εργασιακής ζωής (Reid et al., 2008: 730-740). Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες τείνουν να συνδέουν τη συνολική παιδαγωγική εμπειρία που τους παρέχει η Ανώτατη Εκπαίδευση με ένα

παράδειγμα επαγγελματικής εμπειρίας και κατά συνέπεια διαμορφώνουν έτσι προ-επαγγελματικές ταυτότητες μέσω των εμπειριών που προσφέρουν οι σπουδές.

Βιβλιογραφία

- Barrow M. (2006). Assessment and student transformation: Linking character and intellect, *Studies in Higher Education*, 31 (3), 357-372.
- Beijaard, D. Meijer P.C. & Verloop N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity, *Teaching and Teacher Education*, 20, 107-128.
- Bukor E. (2015). Exploring teacher identity from a holistic perspective: reconstructed and reconnected personal and professional values, *Teachers and Teaching Theory and Practice*, 21 (3), 304- 327.
- Dillabough J. (1999). Gender Politics and Conceptions of the Modern Teacher: women, identity and professionalism, *British Journal of Sociology of Education*, 20 (3), 373-394.
- Reid, A. Dahlgren, L.O. Petocz P. & Dahlgren M. (2008). Identity and engagement for professional formation, *Studies in Higher Education*, 33 (6), 729-742.
- Tredea, F. ,Macklinb B. & Bridges D.,(2011). Professional identity development: a review of the higher education literature, *Studies in Higher Education*, 1-20.

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΟΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΕ ΔΙΓΛΩΣΣΑ/ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Σπυρίδων Θ. Μπούρας

Διδακτορικός Ερευνητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Δρ. Ελένη Γρίβα

Καθηγήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Εισαγωγή

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί μια αναγκαία συνθήκη η οποία σχετίζεται άμεσα με τις σύγχρονες ευμετάβλητες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες και συμβάλλει στην αναβάθμιση των σχολείων με την αύξηση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου καθώς και με την βελτίωση της σχολικής επίδοσης των μαθητών (Μπούρας & Γρίβα, 2020). Αναπόσπαστο κομμάτι της επιμορφωτικής διαδικασίας αποτελεί η αξιολόγηση η οποία είναι ένα κομβικής σημασίας εργαλείο ανατροφοδότησης με στόχο την παροχή προτάσεων για επανασχεδιασμό και βελτίωση του παρεχόμενου περιεχομένου. Προς αυτήν την κατεύθυνση η αξιολόγηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων διακρίνεται από συνθετότητα, ευρύτητα και ποικιλότητα μεθοδολογικών προσεγγίσεων (Sasson & Miedijensky, 2020) που δεν αποτελούν απλώς μηχανιστικά πλαίσια ποσοτικής μέτρησης των αποτελεσμάτων αλλά παρέχουν το επιστημονικό πλαίσιο για την αποτελεσματικότητα και την βελτίωση των αξιολογούμενων αντικειμένων.

Με άλλα λόγια, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ενός επιμορφωτικού προγράμματος είναι μια συνεχής διαδικασία η οποία απαιτεί βάθος χρόνου και συστηματική μεθοδολογική προσέγγιση με τα σύγχρονα μοντέλα αξιολόγησης να χαρακτηρίζονται από ευελιξία με βασικό χαρακτηριστικό την ενεργό εμπλοκή των επιμορφούμενων, την ενθάρρυνση της αυτενέργειάς τους και τη δυνατότητα για τη διατύπωση αξιολογικών κρίσεων που συμβάλλουν στο να αναδειχθούν διαφορετικές πτυχές, αντιλήψεις και στάσεις. Εξάλλου πολλοί μελετητές επισημαίνουν τον κεντρικό ρόλο των σύγχρονων μοντέλων αξιολόγησης στα διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα και υπογραμμίζουν όχι μόνο τα ποσοτικά αλλά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους (βλ. Abduraxmanovich, 2020).

Σχήμα 1: Η αξιολόγηση ενός εξ αποστάσεως προγράμματος επιμόρφωσης

Συμμετέχοντες

Το βμηνο επιμορφωτικό πρόγραμμα αξιολογήθηκε από 43 εκπαιδευτικούς σχολείων της ελληνικής μειονοτικής εκπαίδευσης της Αλβανίας από την περιοχή του Αργυροκάστρου, του Δέλβινου και των Αγίων Σαράντα. Από αυτούς οι 7 ήταν άνδρες και οι 36 γυναίκες με τους 7 να ήταν διευθυντές σχολείων και οι 36 εκπαιδευτικοί. Στόχος του προγράμματος ήταν οι εκπαιδευτικοί να καταρτιστούν σε καινοτόμες τεχνικές διαχείρισης του δίγλωσσου περιβάλλοντος καθώς και σε νέες σύγχρονες μεθόδους στη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας.

Αξιολόγηση του προγράμματος

Για την αξιολόγηση του προγράμματος αξιοποιήθηκαν δύο μοντέλα: α) το μοντέλο αξιολόγησης του Guskey (2000) και ii) η διαδικασία αξιολόγησης που προτείνει ο Stake (1967). Εφαρμόσαμε έναν συνδυασμό διαφορετικών μοντέλων αξιολόγησης με στόχο την επίτευξη πληρότητας στη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων. Αναλυτικότερα πραγματοποιήθηκε συλλογή δεδομένων που σχετίζονταν με τα τέσσερα πρώτα στάδια του Guskey με το πρώτο επίπεδο να αναφέρεται στις αντιδράσεις των συμμετεχόντων, το δεύτερο επίπεδο να αναφέρεται στη μάθηση των συμμετεχόντων και περιλαμβάνει την αξιολόγηση των γνώσεων που αποκόμισαν οι εκπαιδευτικοί από την επιμορφωτική διαδικασία, το τρίτο επίπεδο να σχετίζεται με τη διερεύνηση των παραγόντων που αφορούν στον εκπαιδευτικό οργανισμό και το τέταρτο να αφορά στην εφαρμογή της νέας γνώσης και των δεξιοτήτων που απέκτησαν οι εκπαιδευτικοί. Για την επίτευξη μιας πληρέστερης αξιολόγησης του επιμορφωτικού προγράμματος αξιοποιήσαμε και το πρώτο στάδιο της διαδικασίας αξιολόγησης που προτείνει ο Stake (1967), έτσι ώστε να χαρτογραφηθούν οι προσδοκίες των

συμμετεχόντων από το συγκεκριμένο πρόγραμμα και να καταγραφεί η υπάρχουσα γνώση των υπό πραγμάτευση θεματικών.

Η διαδικασία

Για την αξιολόγηση του επιμορφωτικού προγράμματος αξιοποιήθηκαν τέσσερις μορφές αξιολόγησης που πραγματοποιήθηκαν σε διαφορετικά στάδια. Πιο συγκεκριμένα:

Στην αρχή του προγράμματος έγινε ανάλυση αναγκών των εκπαιδευτικών και διερευνήθηκαν οι προϋπάρχουσες γνώσεις των συμμετεχόντων καθώς και οι προσδοκίες τους από το πρόγραμμα. Ως εργαλεία διερεύνησης χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτηματολόγια στα οποία οι εκπαιδευτικοί δήλωναν τον βαθμό συμφωνίας τους με τη χρήση μιας πεντάβαθμης κλίμακας Likert. Επίσης, συμπεριελήφθησαν ορισμένες ανοικτές – ημιδομημένες ερωτήσεις, έτσι ώστε να διαφανεί ο βασικός προσανατολισμός των εκπαιδευτικών.

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος αποτιμούσαμε ποιοτικά τις εργασίες των εκπαιδευτικών που παίρναμε από την πλατφόρμα και πραγματοποιούσαμε ημι-δομημένου τύπου συνεντεύξεις μαζί τους για τη συστηματική καταγραφή των πιθανών ζητημάτων που είχαν προκύψει. Στο τέλος του προγράμματος μέσω ερωτηματολογίου οι εκπαιδευτικοί είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν συνολικά την άποψή τους για το επιμορφωτικό πρόγραμμα, να αξιολογήσουν τα πιο σημαντικά αλλά και τα λιγότερα σημαντικά στοιχεία αυτής της διαδικασίας και να διατυπώσουν τις προτάσεις τους. Τα σχόλια και οι παρατηρήσεις τους αποτέλεσαν τη βάση μιας ομαδικής συζήτησης που έγινε την τελευταία μέρα του προγράμματος.

Αρκετούς μήνες μετά τη λήξη του προγράμματος, έτσι ώστε να υπάρξει ο απαιτούμενος χρόνος για την εφαρμογή των νέων δεξιοτήτων και γνώσεων των εκπαιδευτικών στις τάξεις τους, πραγματοποιήθηκε η ύστερη ανατροφοδοτική αποτίμηση του προγράμματος. Εστάλη στους εκπαιδευτικούς ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιλάμβανε ερωτήσεις που αφορούσαν τον βαθμό εφαρμογής των όσων αποκτήθηκαν στο πρόγραμμα, τις συνέπειες στους μαθητές τους, τη διάχυση της γνώσης σε συναδέλφους και τέλος την προοπτική της μελλοντικής αναβάθμισης του γλωσσικού μαθήματος.

Αποτίμηση του προγράμματος

Μέσα από την παρούσα έρευνα παρουσιάστηκε η αξιολόγηση ενός σύγχρονου επιμορφωτικού προγράμματος που ευελπιστούμε να αποτελέσει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε δίγλωσσα/διαπολιτισμικά περιβάλλοντα. Οι εκπαιδευτικοί αποτίμησαν πολύ θετικά την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του επιμορφωτικού προγράμματος και τόνισαν την ενεργή εμπλοκή τους, την καταγραφή των απόψεων και των στάσεων τους σε κάθε στάδιο του προγράμματος με αποτέλεσμα η αξιολόγηση να αποκτήσει έναν ολιστικό χαρακτήρα (Sáez-López et al., 2020). Αντικείμενα αξιολόγησης από τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν επίσης το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό των θεματικών

ενοτήτων και το γενικότερο πλαίσιο εφαρμογής της επιμόρφωσης συμβάλλοντας παράλληλα στη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των συμμετεχόντων.

Σε ό, τι αφορά την ενσωμάτωση των δεξιοτήτων και της νέας γνώσης στη διδακτική πράξη, διαφάνηκε η κατάρτιση των συμμετεχόντων τους σε καινοτόμα εργαλεία διαχείρισης του εκπαιδευτικού υλικού και της τάξης τους καθώς και σε νέες σύγχρονες μεθόδους στη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας (Bouras, 2000). Όπως φάνηκε, μέσα από το συγκεκριμένο επιμορφωτικό πρόγραμμα αναπτύχθηκε το πλαίσιο ενός γενικότερο προβληματισμού για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, αναδείχθηκαν οι παράγοντες που μπορούν να την υποστηρίξουν, καθώς και εκείνοι που λειτουργούν ανασταλτικά.

Εν κατακλείδι, μέσα από την αξιολόγηση του επιμορφωτικού προγράμματος αναδείχθηκε ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό περιβάλλον που άπτονταν της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε ένα πλαίσιο αμφίδρομης αλληλεπίδρασης μεταξύ του εκπαιδευτικού τριγώνου εκπαιδευτής-εκπαιδευόμενος-υλικό (Nguyen, 2020). Προς αυτήν την κατεύθυνση η διαρκής αξιολόγηση του προγράμματος συνέβαλε στην υποστήριξη και στην ανάπτυξη μίας πρότασης για την αποτελεσματική ένταξη της επιμόρφωσης στον σχεδιασμό των πολιτικών εκπαίδευσης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της ελληνικής μειονοτικής εκπαίδευσης στην Αλβανία, με βάση τη σύγχρονη πολιτική, κοινωνική, οικονομική και τεχνολογική πραγματικότητα.

Βιβλιογραφία

- Μπούρας, Σ. & Γρίβα, Ε. (2020). Εξ αποστάσεως Επιμόρφωση στη Σύγχρονη Εποχή: Η Εφαρμογή Ενός Ψηφιακού Προγράμματος Σε Διαπολιτισμικό Πλαίσιο. Παρουσιάστηκε στο Διεθνές Συνέδριο “*Phenomenon of Post Globalization Culture*”, 27 Νοεμβρίου 2020.
- Sasson, I. & Miedijensky, S. (2020). Transfer skills in teacher training programs: the question of assessment. *Professional Development in Education*. doi:10.1080/19415257.2020.1839783
- Abduraxmanovich, J. (2020). Modeling the Pedagogical Experience of England as a Factor of Improving the Quality of Training Future Teachers. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(4).
- Sáez-López, J.M., Cózar-Gutiérrez, R., González-Calero, J.A. & Gómez-Carrasco, C.J. (2020). Augmented Reality in Higher Education: An Evaluation Program in Initial Teacher Training. *Education Sciences*, 10(26).
- Bouras, S. (2020). The Greek Language Education in Albania: Presentation of a professional development context for Greek Language Teachers. *Multilingual Academic Journal of Education and Social Sciences*.
- Nguyen, Q., Rienties, B. & Whitelock, D. (2020). A Mixed-Method Study of How Instructors Design for Learning in Online and Distance Education. *Journal of Learning Analytics*, 7(3), 64-78.

Андрющенко О.О.,
кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Запорізький національний університет

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ У ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ

У сучасному світі пріоритетним стає усвідомлений вибір способів існування, тому вміння здійснювати самоаналіз, самоконтроль власної життєдіяльності впливають на успішну самореалізацію особистості. Фундаментальні зміни у вітчизняній освітній системі, впровадження Концепції Нової української школи зумовлюють процеси переосмислення вчителем початкових класів власного професійного досвіду, вибору ефективних освітніх технологій відповідно до викликів сьогодення. Уміння вчителем аналізувати свій особистісний та методичний потенціал здійснюється на основі педагогічної рефлексії, яка в умовах реформування освіти стає дієвим механізмом особистісного й професійного зростання, вагомим чинником успішної педагогічної діяльності. Саме тому розвиток у вчителів початкових класів мотивації до здійснення педагогічної рефлексії є одним із важливих завдань в освітньому просторі післядипломної педагогічної освіти.

Варто наголосити, що мотивація, в широкому сенсі цього слова, є тим стрижнем, до якого «стягуються» такі соціально-психологічні характеристики особистості як спрямованість, ціннісні орієнтації, соціальні очікування, емоції, вольові якості тощо. Саме тому поняття «мотивація» використовується в різних галузях психології для з'ясування причин та механізмів цілеспрямованої поведінки людини. Основними детермінантами такої поведінки виступають потреби й інстинкти як джерела активності; мотиви, які визначають напрям дій; емоції, прагнення, бажання, настанови як регулятори динаміки поведінки особистості. Так, мотивація в психолого-педагогічній літературі розглядається як: спонукання, що породжують активність організму та визначають її спрямованість [4, с. 219]; сукупність системи мотивів, що зумовлює поведінку та вчинки людини [3, с. 110], спонукає її до конкретних форм діяльності та поведінки [1, с. 217]. Під мотивом розуміють рушійні сили, що спонукають людину до дії, боротьби за досягнення поставленої мети. Мотивами можуть виступати людські потреби, почуття й переживання, інтереси, уявлення, ідеї, усвідомлення необхідності діяти тощо.

Відомо, що професійна діяльність особистості переважно є полімотивованою, оскільки активність суб'єкта визначається одночасно багатьма прагненнями, що постійно змінюються в процесі діяльності. Як зауважує В.А. Семиченко, системоутворювальним фактором виступає конкретний домінувальний мотив як чинник, що об'єднує інші конкретні спонукання особистості. Створена мотиваційна система є певною спрямованістю, що визначається наявністю актуальних мотивів; інтеграційними зв'язками між окремими мотивами; силою, характером, ступенем об'єктивації домінувального мотиву або інших спонукань особистості [5, с. 103].

З огляду на вищевказане, схарактеризуємо чинники, які, на наш погляд, впливають на стимулювання й розвиток мотивації вчителя початкових класів до рефлексивної діяльності в освітньому процесі післядипломної освіти.

Мотиваційна система вчителя початкових класів, як і будь-якої дорослої людини, є комплексною, що містить зовнішні і внутрішні мотиви. Визначити, які з них наразі є домінантними, що суттєво впливають на активність учителя в навчанні, досить складно. Мотиви змінюються відповідно до конкретної ситуації, періоду кар'єри, професійних та життєвих інтересів тощо. Застосування викладачем в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації психологічних механізмів формування мотивації (мотиваційне переключення, об'єктивація потреб, «зсув» мотиву на мету, мотиваційна саморегуляція, переведення зовнішніх мотивів у внутрішні, емоційний вплив тощо [5]) дають змогу корегувати мотивацію та формувати ціннісне ставлення вчителів до рефлексії.

Стимулювання позитивної мотивації до здійснення педагогічної рефлексії залежить від організації освітнього процесу на засадах партнерства, перерозподілу функцій між викладачем та здобувачами освіти. Активна участь педагогів у плануванні та організації освітнього процесу, вибір форм та методів навчання дають змогу зайняти суб'єктну позицію щодо власної освітньої діяльності, сприяють розвитку потреби та здатності вчителів вибудовувати стратегію і тактику свого професійного розвитку, що підвищує розуміння значущості рефлексії для вчителів.

Рефлексивний аналіз педагогічного досвіду, що передбачає аналіз і моделювання проблемних ситуацій під час навчання, дозволяє вчителю вийти з повного поглинання професійною діяльністю, як би «піднятися над нею» та зробити об'єктом аналізу, осмисленого регулювання та контролю [2, с. 3]. Таким чином, усвідомлення рефлексії універсальним механізмом аналізу і перетворення власного педагогічного досвіду, розуміння стереотипів мислення та поведінки стає запорукою професійного вдосконалення вчителя.

Організація освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного підходів, участь у рефлексивних дискусіях, ділових іграх, виконання завдань творчого характеру підвищує зацікавлене ставлення вчителів до змісту навчання, а, отже, підвищує значущість рефлексивної діяльності для педагогів.

Отже, застосування на курсах підвищення кваліфікації вчителів початкових класів психологічних механізмів формування мотивації, організація суб'єкт-суб'єктних відносин між усіма учасниками освітнього процесу, здійснення рефлексивного аналізу професійного досвіду педагогів, використання інтерактивних, рефлексивних, ігрових методів навчання сприяє розумінню вчителями початкових класів значущості рефлексивних процесів для професійного й особистісного розвитку та дають змогу глибше усвідомити сучасні інновації в контексті засад Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008, 278 с.

2. Кулюткин Ю.Н., Муштавинская И.В. Образовательные технологии и педагогическая рефлексия. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский Государственный университет педагогического мастерства, 2002. 42 с.

3. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 328 с.

4. Психология. Словарь / под общ. ред. А.В. Петровского, М. Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Политиздат, 1990. 494 с.

5. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность». (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы). Киев : Миллениум, 2004. 521 с.

Бушнева Л.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольський державний університет

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

НОВИЙ УЧИТЕЛЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Школа – це унікальний досвід у долі кожної людини. Саме школа дає той старт, який часто виявляється вирішальним у житті. Діти чекають в школі вчителя, який би був вимогливим, але справедливим, уважним і розуміючим, добрим і красивим, володів почуттям гумору і був цікавий в спілкуванні, творчим і готовим надати допомогу в скрутну хвилину. А також поважав всіх учнів. Новий учитель нової української школи повинен бути відкритий до нового, чітко бачити мету своєї діяльності, це творча особистість, любляча свою роботу, а ще новий учитель покаже цінність кожного учня, проявить його інтерес й розвине в ньому індивідуальні якості.

Нова українська школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. У концепції НУШ підкреслено: «Нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Реформою передбачено низку стимулів для особистого і професійного зростання, з метою залучення до професії найкращих» [1].

«Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло», – так писав Василь Сухомлинський. [2]. Досягти успіху можливо шляхом діалогу і багатосторонньої комунікації між учнями, учителями та батьками, що дозволить змінити односторонню авторитарну комунікацію вчитель-учень [3]. Ця цитата з концепції Нової української школи акцентує увагу на формування позитивного педагогічного іміджу в професійній діяльності вчителя, розвиток умінь конструювання педагогічного образу за допомогою багатьох засобів, зокрема, основних елементів невербальної культури вчителя.

Новий учитель – відповідати цьому званню далеко не просто, відповідати необхідно все життя. Новий учитель розуміє, що нікого не можна навчити, можна лише навчитися. Не можна прожити за учня його життя, а тому, доблесть учителя – зробити учня самостійним, відповідальним, стійким до життєвих випробувань. Новий учитель пробуджує в дитині учня, а потім ростить з нього співрозмовника.

За твердженням І. Раєвської, учитель Нової української школи – це стовідсотковий професіонал, який орієнтується в наукових досягненнях у різних галузях (дотичних з педагогікою), інноваціях, володіє гнучкістю й нестандартним мисленням, умінням адаптуватися до швидких змін та умов життя [4]. А це можливе лише за наявності високого рівня професійної компетентності, розвинених дослідницьких умінь. Підготовка майбутнього вчителя у вищій школі – процес, учасниками якого є не тільки студент, а й викладач, є відповідальною і багато очікуваною. Адже будь-яка стратегія і тактика навчання накладає певні обов'язки на його поведінку та роль у цьому процесі та забезпечить випускникові, майбутньому вчителю, необхідні рівні реалізації пропедевтики сучасного уроку як розпізнавально-відтворюючого, так і творчо-конструктивного з умінням застосовувати здобуті знання: володіти компетенціями. Новій українській школі потрібен не рядовий учитель, а той, хто спонукатиме учнів до дослідницької роботи, робить їх не споживачами, а пошукачами нових знань, ось тому підготовка майбутнього вчителя-дослідника залишається однією з найактуальніших проблем закладу вищої освіти. І це обумовлено не тільки запровадженням Концепції нової української школи, яка орієнтує вчителя на оволодіння новітніми педагогічними технологіями творчого розвитку особистості учня, а й новими підходами до успішного введення випускника в соціум, підходами, що потребують особистостей, які діють і мислять креативно, нестандартно, по-новому. Тому сучасний випускник педагогічних закладів освіти має бути не лише сам готовим до педагогічної дослідницької діяльності в цих нових умовах, а й здатним готувати молодь.

Невміла критика учнів призводить до ненависті, агресії, негативного самонавіювання, заниження самооцінки, насмішки - до замкнутості, докори – до почуття провини, а підтримка – до віри в себе. Тому, будучи партнером своїм учням, сучасний вчитель нової української школи завжди має керуватись принципом зеленої ручки, який полягає у зміні фокусу уваги з недоліків на переваги шляхом підкреслення того, що учень зробив правильно, а не того, де помилився. Вчителю потрібно намагатись у кожному учневі побачити родзинку та допомогти йому реалізувати себе у майбутньому житті за допомогою цієї родзинки. Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, вчителю необхідно не лише використовувати в своїй роботі стандартні методи організації навчально-виховного процесу, а й більшою мірою виявляти ініціативу і спрямовувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захопливі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи,

благодійні акції тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство освіти і науки України, 2016.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. 670 с.
3. Нова школа. Простір освітніх можливостей. К. 2016. 38 с.
4. Раєвська І. М. Розвиток дослідницьких умінь педагога – один із чинників успішного здійснення освітніх реформ. *Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції*. Херсон. 2018.
5. Задорожна-Княгницька Л.В. Роль та значення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Нова українська школа: початок реформ: зб. тез доповідей II Все-української науково-практичної конференції, 27 березня 2020 р. / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2020. 284 с. С. 243-246.

Гальчинська Г.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

КОМАНДА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Пріоритетним напрямком розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей і для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема. З кожним роком дітей з ООС стає все більше і тому важливо розуміти хто працює з ними в закладах освіти. Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти з інклюзивним навчанням – це взаємоузгоджена комплексна діяльність команди фахівців та батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини, засвоєнню нею знань, умінь і навичок, успішній адаптації.

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [4]. Цей підхід полягає у спільному навчанні, підготовленому персоналі, педагогічній підтримці всіх дітей.

За наказом Міністерства освіти і науки України відповідно до статті 20 Закону України «Про освіту», пункту 4 Положення про міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630, та з метою створення оптимальних умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та можливостей, забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з

особливими освітніми потребами в інклюзивних групах та класах з інклюзивним навчанням.[1] З метою підвищення доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, утворюється команда психолого-педагогічного супроводу.

Склад КППС визначається з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП. До її складу входять: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів, асистент вчителя, практичний психолог, соціальний педагог, учитель-дефектолог, учитель-реабілітолог, батьки або законні представники дитини з особливими освітніми потребами. Залученими фахівцями можуть бути: медичні працівники закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служба у справах дітей. Кожен член команди психолого-педагогічного супроводу виконує покладені на нього функції [3].

Результатом роботи, команди психолого-педагогічної підтримки, є складання індивідуальної програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Вона собою представляє загальну інформацію про учня, оцінку наявного рівня розвитку дитини, необхідні додаткові послуги, види необхідних адаптації та модифікації навчального процесу, індивідуальну навчальну програму, а за потреби й індивідуальний навчальний план. Індивідуальна програма розвитку дитини діє протягом одного навчального року.

Команда психолого-педагогічного супроводу ставить перед собою такі завдання: збір інформації про особливості дитини, її інтереси, труднощі, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання ІПР; визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг; розробка ІПР; надання методичної підтримки педагогам з організації інклюзивного навчання; створення належних умов для інтеграції дітей; консультації батьків щодо особливостей розвитку, навчання та виховання їхніх дітей; проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі освіти серед педагогів, батьків та дітей, щоб не допустити дискримінацію та порушення прав дітей з особливими освітніми потребами [2, с.116].

Принципами роботи команди супроводу є повага до особливостей дитини, дотримання інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення її прав, командний підхід, активна співпраця з батьками (залучення їх до освітнього процесу та розробки індивідуальної програми розвитку), конфіденційність та дотримання етичних принципів, міжвідомча співпраця [4].

КППС формує та узгоджує з батьками розклад психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять дитини з ООП що проводяться з педагогічним працівниками закладу освіти та залученим фахівцями інклюзивно-ресурсного центру, інших установ і закладів, фізичними особами, які мають право здійснювати освітню діяльність у сфері освіти.

Отже, команда психолого-педагогічного супроводу – це взаємоузгоджена комплексно діяльність фахівців за участі батьків дитини з особливими освітніми потребами, спрямована на створення необхідних умов в освітньому процесі з метою розвитку особистості дитини, засвоєння нею знань, умінь і навичок.

Особливістю діяльності КППС є індивідуальний підхід до вирішення завдань особистісного розвитку навчання і виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзивне навчання. *Міністерство освіти і науки України*: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 21.02.2021).
2. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТВО «Агенсво «Укріна», 2019. 300с. С 116.
3. Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-sprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 21.02.2021).
4. Якою буде команда супроводу дітей з особливими освітніми потребами у школах та дитсадках. *НУШ*: веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/news/yakoju-bude-komanda-sprovodu-ditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-u-shkolah-ta-dytsadkah-polozhennya/> (дата звернення: 21.02.2021).
5. Задорожна-Княгницька Л.В., Ситник А.В. Нетрадиційні форми співпраці вчителя з батьками в умовах партнерства. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи: збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. О. В. Пономаренко, Л. О. Сущенко. Запоріжжя : АА Тандем, 2020. С 73-75.

Голік О.Б.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Бердянський державний педагогічний університет

Петренко А.О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Бердянського державного педагогічного університету

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК МЕТОД ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Основне завдання гендерного підходу як методу виховання в початковій школі – психолого-педагогічний супровід гендерного розвитку особистості молодшого школяра як процесу зміни у знаннях і уявленнях про себе як про хлопчика чи дівчинку, способах поведінки, адекватних статі і соціокультурним нормам, фемінних і маскулінних властивостях особистості й емоційно-ціннісному ставленні до своєї гендерної ролі. Проблеми гендерного підходу у вихованні молодших школярів особливо актуалізуються в умовах глобалізації освіти, модернізації закладів загальної середньої освіти, що мають на меті формувати в учнів громадянську відповідальність, гендерну рівноправність, ініціативність, самостійність, толерантність, здатність успішної соціалізації. Саме це сприяє формуванню гендерної культури як необхідної умови всебічної

самореалізації особистості [2].

Стратегія удосконалення освіти в контексті гендерного виміру передбачає визначення низки базових принципів, які слугують дороговказами для докладання педагогічних зусиль під час практичного застосування гендерного підходу у сфері освітньої та виховної роботи серед дітей, юнацтва і молоді [4].

Мета дослідження. На основі теоретичного аналізу та практичної діяльності визначити роль гендерного підходу до виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах Нової української школи.

Сутність дослідження. Інтеграція гендерного підходу в освітній простір передбачає гармонізацію статево-рольової взаємодії як принципу рівних прав та можливостей особистості, незважаючи на її статеvu належність, пріоритет особистісного та індивідуалізованого потенціалу дитини у її життєздійсненні порівняно з традиційними статевими обмеженнями [3].

У роботі з дітьми молодшого шкільного віку доцільно використовувати метод «таємних порад», під час яких індивідуально обговорюються уявлення учнів початкової школи про мужність та жіночність, про сильні та ніжні руки, про красу та користь праці. При цьому пояснювати молодшим школярам, які чоловічі та жіночі якості потрібні для тієї чи іншої професії, ремесла, а розгляд сюжетних картинок, на яких зображені люди різних професій, допомагає закріпити ці знання [1].

Проблема реалізації гендерного підходу як технології у моделі дружніх відносин молодших школярів у позашкільній діяльності полягає в цілеспрямованій педагогічній діяльності, яка створює рівні умови для самореалізації особи чоловічої та жіночої статі, з розвитку: гуманних взаємин між хлопчиками і дівчатками молодшого шкільного віку; ціннісного ставлення дівчаток і хлопчиків до різних культур взаємин статі; накопиченню особистісного досвіду позитивної статевої поведінки, заснованої на визнанні гідності обох статей, унікальності, чоловічої та жіночої індивідуальності як суб'єктів взаємовідносин [5].

Реалізація виховної функції передбачає не лише володіння методикою та технологією впровадження гендерного підходу, а й потребує відповідного рівня особистої гендерної культури педагога. Необхідно звернути увагу, яким чином транслюється та артикулюється знання на гендерну тематику, які застосовуються форми і методи, оскільки гендерні стереотипи можуть мати місце у поведінці вчителя та стилі викладання.

На нашу думку особливо активним є розвиток дітей під час ігор, які спрямовані на створення ситуацій наближених до життя. Такі ігри вважають сюжетно-рольовими, оскільки ігрова діяльність у них має яскраво виражений самодіяльний і творчий характер.

Під час проведення таких ігор на уроках, нами було використано гендерно-чутливу наочність, яку розробило видання «КРОНА».

Сюжетно-рольова гра: «Сім'я», фрагмент «Прання».

Віка Т.: Мені потрібна пральна машина, Макар віддай її мені, будь ласка.

Макар Р.: Ні, я гратимуся сам.

Гравці не досягли компромісу у розподілі іграшки та продовжили

самостійну діяльність. Із втручанням педагога (було запропоновано Макару випрати одяг) гру було відновлено. Значна частина учнів відчувають складнощі у розвитку змісту гри, не вміють розв'язувати конфлікти, не володіють навичками партнерської взаємодії.

Висновки. В ході нашого дослідження ми дійшли висновку, що під час гри у дитини найповніше виявляються і розвиваються індивідуальні особливості, можливості, здібності, пам'ять, мислення, загострюється увага. Саме в сюжетно-рольових іграх виховується культура спілкування дитини з колективом, взаємодія між учнем і вчителем. Творча гра потребує від учня зібраності, витримки, бажання допомогти відстаючому, виховує адекватне сприймання невдач і помилок.

Отже, сюжетно-рольова гра несе в собі значний потенціал при впровадженні гендерного підходу у виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах Нової української школи. Для цього необхідно не тільки в теорії, але і на практиці глибше розкривати саме механізм взаємодії виховного та ігрового компоненту пізнавального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гендерний підхід у фаховій підготовці майбутніх вчителів початкових класів. Електронний альманах. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/almanax/3.pdf> (дата звернення: 02.03.2021).

2. Гендерні медійні практики : навч. посіб. з гендерної рівності та недискримінації для студ. вищих навч. закладів / заг. ред.: Сергій Штурхецький. К., 2014. 206 с.

3. Зеленкова Наталія. Роль класного керівника в гендерній соціалізації учнівства. Гендерна парадигма освітнього простору / За заг. ред. Дороніної Т. О. Кривий Ріг : ВЦ КДПУ. 2016. Вип. 3-4. с. 93-97

4. Кравець В., Говорун Т., Кікінеджи О. Гендерна соціалізація молодших школярів. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 192 с.

5. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.07.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2016/proekt-gendernoyi-strategiyi.doc> (дата звернення: 18.02.2021).

Задорожна-Княгницька Л.В.,

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄТОРІЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА: ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПІДХІД

Вирішення проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя ключову пов'язане з питанням побудови та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти, яка являє собою персональний шлях реалізації його особистісного потенціалу. Такий шлях формується з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей та досвіду здобувача вищої освіти,

ґрунтується на виборі студентом видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

Поняття «індивідуальна освітня траєкторія» розглядається вітчизняними науковцями як:

– певна послідовність елементів навчальної діяльності кожного здобувача освіти, що стосується реалізації власних освітніх цілей, які відповідають здібностям, можливостям, мотивації, інтересам здобувача [4];

– цілеспрямована освітня програма, що забезпечує студентові позиції суб'єкта вибору, розробки, реалізації освітнього стандарту при здійсненні викладачем педагогічної підтримки, самовизначення і самореалізації [3];

– обраний здобувачем освіти за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення визначеного стандартом освіти рівня професійної компетентності, що здійснюється за постійної педагогічної підтримки та контролю, в процесі якого відбувається його творча самореалізація, прояв і розвиток сукупності особистісних якостей, відповідно індивідуального освітнього маршруту [2].

У розробці індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта», яка діє в Маріупольському державному університеті, ми послуговувалися висновками вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності та особливостей побудови індивідуальної освітньої траєкторії, яка виявляється у виборі здобувачем вищої освіти змісту, цілей, методів та засобів навчання на кожному з етапів професійної підготовки: адаптаційному, інформаційно-когнітивному, операційно-діяльнісному, рефлексивно-оцінювальному.

Адаптивний етап передбачає «входження» здобувачів вищої освіти у неперервний процес професійної підготовки, їх адаптацію до умов організації та здійснення цього процесу, формування ціннісно-мотиваційних цілей освітньої діяльності; мотивування та стимулювання студентів до оволодіння професійними знаннями та вміннями; формування потреби в постійному особистісному й професійному саморозвитку. Розробка індивідуальної траєкторії професійної підготовки здобувача вищої освіти є важливою складовою адаптаційного етапу. Така траєкторія розробляється за результатами вхідної діагностики та з урахуванням здібностей та потреб здобувача освіти.

Інформаційно-когнітивний етап передбачає формування у здобувачів вищої освіти цілісного образу вчителя початкової школи як «педагога-універсала», який не лише володіє фаховими знаннями, але й виявляє свою обдарованість у сфері образотворчого, музичного, драматичного мистецтва, є носієм нестандартного професійного мислення, здатного реалізувати професійні задачі засобами педагогічної творчості.

Операційно-діяльнісний етап передбачає формування актуальних педагогічних умінь (обирати ефективну стратегію професійного спілкування, створювати, розробляти й реалізовувати творчі проекти у сфері професійної діяльності, визначати найбільш продуктивні засоби вирішення педагогічних ситуацій (у тому числі обираючи нестандартні методи), виявляти свої творчі

здібності, мотивуючи учнів до розвитку власних здібностей і талантів, забезпечувати психологічно комфортне середовище для розвитку дитячої обдарованості.

Рефлексивно-оцінювальний етап передбачає саморефлексію освітньої та професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи, контроль та оцінювання результатів, визначення її напрямів на якісно новому рівні. На цьому етапі доцільно використовувати технології проблемного, активного та креативного навчання, різноманітні види, форми і методи контролю, самоконтролю і взаємоконтролю.

Індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти вибудовується на основі вхідного тестування на початку навчання й реалізується у співробітництві з викладачем завдяки таким здійсненню таких організаційно-педагогічних заходів:

- участь здобувачів освіти у тренінгу з метою побудови індивідуальної програми особистісного та професійного розвитку;

- упровадження різноманітних за складністю завдань до семінарів та індивідуальних навчально-дослідних завдань;

- запровадження обов'язкового та вибіркового модулів безперервної виробничої практики, що враховують інтереси та потреби здобувача вищої освіти, їх залученню до участі в дискусійних платформах.

Таким чином, індивідуальна освітня траєкторія здобувачів освіти забезпечує ефективне управління процесом професійної підготовки, реалізацію її структурних компонентів на індивідуальному рівні та пов'язана зі специфікою змісту, засобів, форм і методів освітнього процесу та практичною підготовкою майбутніх учителів початкової школи, відображає особистісні особливості кожного здобувача, забезпечує освітнє середовище, що сприяє розвитку обдарованості студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html (дата звернення: 08.02.2021).

2. Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2013. Вип. 4. С. 62-65.

3. Коростіянець Т. П. Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента. *Науковий вісник Донбасу: електронне наукове фахове видання*. 2013. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2013_1_18.pdf (дата звернення: 08.04.2021).

4. Суртаева Н. Н. Педагогические технологии. СПб.: Экспресс, 2008. 250 с.

Зубцова Ю.Є.,

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Запорізького національного університету

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Здоров'я – одна із найважливіших умов успішного розвитку кожної людини, її навчання, добробуту, праці, створення сім'ї і виховання дітей. У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що найважливішим завданням закладів освіти є формування мотивації до збереження та зміцнення здоров'я людини. Школа має навчити школярів використовувати резервні сили свого організму, оволодіти життєвими навичками здорової та безпечної поведінки, спілкуватись з людьми, передбачати наслідки своєї поведінки та вміти приймати своєчасні виважені рішення, а також формувати цінності і переконання, які сприяють свідомому вибору на користь здоров'язбережувальної поведінки та наміру дотримуватись її протягом життя.

Проблем підвищення якості життя та рівня здоров'я присвятили свої роботи О. Аксьонова, М. Амосов, Ю. Амосова, М. Воронова, О. Дубогай, О. Єжова, Ю. Півненко, С. Футорний та ін.

Соціальна та здоров'язбережувальна компетентність відносяться до ключових компетентностей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, а метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвиток самостійності через особисту ідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, добробуту та сталого розвитку.

Реалізація цієї мети в початковій школі покладено на інтегрований курс «Я досліджую світ», який за своїм змістом включає питання здоров'я та безпеки життєдіяльності на основі діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого підходів.

Отже, протягом професійної підготовки студенти мають оволодіти знаннями, вміннями та навичками, які сприятимуть формуванню соціальної та здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.

Так, під час вивчення відповідних фахових методик студенти мають усвідомити важливість мотиваційно-ціннісного ставлення до власного здоров'я, установки на здоровий спосіб життя, фізичне і духовне самовдосконалення, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами; оволодіти теоретичними знаннями та практичними вміннями організації педагогічної взаємодії у процесі формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів та ознайомитися з інноваційним досвідом роботи з формування компетентності зі збереження здоров'я учнів.

Крім того важливо сформувати у студентів уміння:

- впроваджувати здоров'язберігаючі технології у педагогічний процес з

метою створення умов для ефективної мотивації до здорового способу життя;

- визначати освітні, розвивальні та виховні цілі з навчального предмета та їх місце в системі початкової освіти;

- інтегрувати сучасні здоров'язберігаючі технології в освітню діяльність;

- оцінювати освітнє середовище щодо його відповідності вимогам до створення здоров'язбережувального освітнього середовища;

- використовувати в навчальному процесі основні форми, методи і стратегії навчання учнів в межах галузі згідно з Концепцією «Нова українська школа».

Одним із важливих шляхів формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів є застосування здоров'язбережувальних технологій.

Здоров'язбережувальні – ті, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі, та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних вимог), відповідності навчального та фізичного навантаження можливостям дитини.

Основними здоров'язберігаючими технологіями є: ранкова зустріч; ароматерапія; заняття на свіжому повітрі; динамічні та рухливі перерви; музичний супровід уроку; ранкова зарядка; дихальна гімнастика та фізкультхвилинка; пальчикова гімнастика; рухливі ігри; психогімнастика; казки та казкотерапія; арт-техніка; кольоротерапія.

Впровадження здоров'язберігаючих технологій потребує від учителя не допускати емоційного та розумового перевантаження учнів, визначаючи оптимальний обсяг навчальної інформації; враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості учнів. Варто намагатися планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми. Застосування здоров'язберігаючих технологій передбачає зміну та чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності; групової й парної форм організації роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, вчать вмінню поважати думки інших, висловлювати власні думки, правилам спілкування; проведення ігор та ігрових ситуацій, нестандартних уроків, інтегрованих уроків.

В учнів розвинута інтуїтивна здатність чути емоційний стан учителя, а тому з перших хвилин уроку треба створити середовище доброзичливості, позитивного емоційного налаштування. Слід пам'ятати, що психологічний стан і психологічне здоров'я учнів впливає і на фізичне здоров'я.

Велике значення для попередження втоми є чітка організація навчальної праці. На уроках, де більша частина навчальної діяльності пов'язана з класною дошкою, дуже важливо, щоб до початку уроку було зроблено необхідні записи на дошці: завдання для усного рахунку, опитування, можливо, план роботи на уроці. Знаючи весь план уроку, які знання, вміння, навички необхідно набути, який обсяг роботи виконати, учень може обрати ступінь складності завдання, розподілити свою роботу на свій погляд, що формує учня як суб'єкта навчальної діяльності.

Під час вивчення нового матеріалу добре, коли весь матеріал уроку записаний на дошці, на плакаті, слайдах презентації й при рефлексії є можливість

охопити ще раз поглядом виведені формули, співвідношення, схеми, ключові слова тощо.

Антистресовим моментом на уроці є стимулювання учнів до різноманітних способів ров'язання, не боячись помилитися, отримати неправильну відповідь.

Отже, підготовка майбутніх вчителів початкових класів має бути спрямована на готовність формувати в учнів позитивне ставлення до свого здоров'я, що є основою здоров'язбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>

2. Типові освітні програми. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 18.02.2021).

3. Зубцова Ю. Є., Сущенко Л. О. Методика викладання соціальної та здоров'язбережувальної галузі: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Початкова освіта» освітньо-професійної програми «Початкова освіта». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 97 с.

Канавіна А.Б.,

учителька початкових класів,

КЗ «Маріупольський навчально-виховний комплекс

«колегіум-школа» № 28

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі реформування вищої освіти в Україні в психолого-педагогічній літературі можна зустріти чимало визначень поняття інклюзія. Психолого-педагогічний аспект визначення поняття полягає у розумінні інклюзії як процесу збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і в першу чергу тих, що мають труднощі у фізичному та психологічному розвитку. Виходячи з вище зазначеного, визначимо основні аспекти поняття «інклюзія», а саме:

– навчання та виховання всіх дітей без винятку, незалежно від стану здоров'я та психічного розвитку;

– залучення всіх дітей з особливими потребами до тих навчальних закладів, які б вони відвідували, не маючи психічних або фізичних обмежень;

– використання всіх форм, методів і видів роботи для забезпечення різноманітних освітніх потреб учнів.

Необхідно звернути увагу, що дисципліни, які в подальшому дали б підґрунтя реалізації інклюзивної освіти в країні – відсутні, лише фрагментарно в інших дисциплінах зустрічаються теоретичні аспекти інклюзивної освіти, що обумовлює необхідність запровадження під час підготовки майбутніх учителів початкової школи опанування засад інклюзивної педагогіки та створення інклюзивного середовища як освітнього компонента під час підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Основні проблеми неефективності інклюзивного середовища виступають:

відсутність належної підготовки педагогічних кадрів; неспроможність викладати відповідний навчальний матеріал дітям з різним станом фізичного та психічного здоров'я; традиційні форми та методи організації навчання, негнучкість навчальної програми. Науковці, які всебічно вивчають різні аспекти інклюзивної освіти, ширше описують перешкоди на шляху впровадження цієї форми освіти, а саме: інформація про переваги інклюзії не була донесена до учасників процесу належним чином або ж була непереконливою; необхідні для ефективного впровадження інклюзії зміни виявилися надто масштабними, а тому їх складно досягти за короткий час, або ж надто обмежені, тому не дають уявлення про реальний ефект; зміни втілюються надто швидко, тож учасники процесу не встигають осмислити нововведення, або надто повільно, й ентузіазм щодо їх реалізації згасає; необхідні ресурси для забезпечення ефективності інклюзивної форми освіти не надаються або розподіляються у недоцільний спосіб чи нерационально.

А. Колупаєва зазначає, що найбільші успіхи у втіленні інклюзивної форми освіти мають заклади освіти, де розуміють і демонструють ефективні методики навчання та викладання в атмосфері співпраці, підтримки з боку шкільної адміністрації [2].

Підвищенню ефективності інклюзії в Україні та як одного з факторів усунення перешкод сприятиме включення основ педагогічної деонтології в психолого-педагогічну підготовку майбутніх учителів початкової школи.

М. Васильєва обґрунтувала такі підходи педагогічної деонтології:

1. Аксиологічний підхід. Передбачає засвоєння етичних норм, принципів та вимог до поведінки вчителя, які у своїй сукупності впливають на формування його цінностей та педагогічних установок, визначають характер його ставлення до різних суб'єктів навчально-виховного процесу.

2. Соціокультурний підхід. Спрямований на сприйняття педагогічної етики вчителем як універсального соціального регулятора поведінки вчителя у різних сферах його професійних взаємин.

3. Діяльнісний підхід. Передбачає формування практичних навичок поведінки і різноманітних ситуаціях морального вибору відповідно до норм педагогічної етики [1].

Результат цілеспрямованої роботи може бути виражений у моделі (професіограмі) вчителя інноваційного типу: це вчитель-дослідник, учитель-новатор, який одержує високі результати в роботі, завдяки вдосконалюванню процесу навчання й виховання школярів і впровадженню Концепції Нової української школи. Інноваційна діяльність учителя передбачає оновлення педагогічного процесу, впровадження нововведень у традиційну систему навчання, виявлення вчителем педагогічної творчості, яскравої індивідуальності, інноваційного стилю діяльності. Інноваційний стиль діяльності учителя визначається як сукупність способів професійно-педагогічної діяльності, спрямованих на модернізацію (прогресивне перетворення) освітнього процесу.

Процес формування інноваційного стилю діяльності вчителя зумовлюють також професійно значимі особистісні якості, що впливають на продуктивність професійної діяльності, а саме: гуманістична та професійно-педагогічна

спрямованість, наполегливість, мобільність, оперативність, енергійність, рішучість і діловитість при вирішенні ситуацій та організації навчально-виховного процесу, схильність вести за собою, брати відповідальність за свої рішення, готовність до ризику, виявлення незалежності та критичності суджень, сміливість уяви й думки при вирішенні нестандартних ситуацій, виборі альтернативних рішень; виявлення спроможності творчо й самостійно здійснювати дії за нових умов, здатність до співпраці, демократичного стилю взаємодії зі суб'єктами педагогічного процесу [4].

Отже, зазначені якості зумовлюють формування інноваційного стилю професійної діяльності, виявляючи її творчий характер, особливий стиль розумової діяльності педагога, пов'язаний з новизною й значимістю її результатів, викликаючи складний синтез усіх психічних сфер (пізнавальної, емоційної, вольової й мотиваційної) особистості вчителя. Саме такий вчитель буде готовий до створення інклюзивного освітнього простору початкової школи у парадигмі «Нової української школи».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва М.П. Теорія педагогічної деонтології. Харків :Нове слово, 2003. 216 с.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ: Самміт-Книга, 2009. 272 с.
3. Пономарьова Г. Ф. До питання формування творчої особистості вчителя в процесі професійно-педагогічної діяльності. *Наук. зап. кафедри педагогіки ХНУ ім. Каразіна*. Харків, 2007. Вип.17. С. 299-305.
4. Сіваєва Н. П. Інноваційні технології удосконалення професійної компетентності майбутніх учителів засобами позакласної роботи. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін : зб. наук.-метод. пр.* Житомир, 2004. С. 167-171.
5. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей». URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/Anonces/2016/nova_shkola_proekt.pdf (дата звернення: 18.02.2021).

Лебедик Л.В.,

докторка педагогічних наук,

доцентка кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ЗАСТОСУВАННЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Підготовка майбутніх фахівців із соціальної роботи має будуватися на основі принципів і методів освітнього менеджменту, закладених у теоретико-методологічних працях Ю. Бабанського, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, І. Лернера та ін.; працях з дидактики професійної освіти Р. Гуревича, О. Гури, Л. Кравченко [1; 3], Н. Ничкало, В. Стрельнікова [4–6], Л. Хомич та ін.

Виокремимо принципи, функції і методи менеджменту системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи. Важливими принципами

менеджменту системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи є:

- принцип формулювання мети, який є основою планування, організації, контролю, тобто основою змісту всієї діяльності фахівця із соціальної роботи як менеджера будь-якого рівня управління;

- принцип цілеспрямованості, що втілює вимоги до мети з урахуванням її реальності, оптимальності, перспективності й соціальної значимості [2];

- принцип кооперації, який відображає важливі вимоги до управлінської діяльності майбутніх фахівців із соціальної роботи з опорою на колективний розум і колективну творчість [5];

- принцип функціонального підходу, який є умовою постійного розвитку, удосконалення діяльності майбутніх фахівців із соціальної роботи на основі постійного уточнення і конкретизації запитів клієнтів);

- принцип комплексності, поєднання цільового, функціонального управління і лінійного керівництва, який означає, що системне управління неможливе поза комплексом науково обґрунтованих суб'єкт-суб'єктних управлінських впливів, тобто принцип комплексності складає його управління;

- принцип самовдосконалення, який здійснюється на основі досягнення теорії і передової практики менеджменту [1; 2; 3; 6].

Функціями освітнього менеджменту системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи, які мають використовуватися, є: а) планування, яке є основною функцією менеджменту і полягає у визначенні мети і напряму діяльності означеної системи; б) прийняття управлінського рішення, що є основною проблемою менеджменту у змінному середовищі; в) укомплектування штату науково-педагогічних працівників, оскільки менеджмент передбачає інвестування у розвиток колективу; г) ефективна комунікація означає, що керівники мають інформувати співробітників про мету і наміри діяльності; д) стимулювання, здебільшого нагородження співробітників за знаходження нових способів ефективної роботи на основі довгострокової програми; е) керівництво, коли менеджери пристосовують свій стиль до вимог ситуації, вони стають визнаними «лідерами»; є) контроль здійснюється через порівняння бажаних результатів з досягнутими, потім застосовуються необхідні корегувальні дії [2].

Означені функції в комплексі відображають хід і послідовність управлінських дій у освітньому менеджменті системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи, їх завершений цикл [1].

Основні методи освітнього менеджменту у підготовці майбутніх фахівців із соціальної роботи поділяються: за об'єктами менеджменту (державні, регіональні, місцеві); за суб'єктами менеджменту (адміністративні, господарські); за метою (стратегічні, тактичні, оперативні); за часом (перспективні, довготермінові, поточні); за стилем менеджменту (авторитарні, демократичні, ліберальні). Застосування означених методів сприяє формуванню у майбутніх фахівців із соціальної роботи добросовісного ставлення до праці, формування відповідальності за доручену справу і почуття обов'язку, розвитку соціальної, соціально-педагогічної, громадської

активності тощо.

Таким чином, основною метою підготовки майбутнього фахівця із соціальної роботи є його підготовка як науковця і менеджера, конкурентного на ринку праці, компетентного і відповідального, здатного до соціальної та соціально-педагогічної роботи на рівні світових стандартів, готового до постійного професіонального росту, соціальної і професіональної мобільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко Л. М. Освітній менеджмент і формування загальної культури педагога. *Педагогічні науки*: Зб. наук. праць. Вип. 3. Полтава, 2010. С. 53–64.
2. Лебедик Л. В. Менеджмент підготовки викладачів вищої школи. *Наукові записки* / Ред. кол.: В. В. Радул, С. П. Величко та ін. Вип. 141. Ч. II. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. С. 124–126.
3. Лебедик Л., Кравченко Л. Розвиток професійної культури викладачів економіки в умовах магістратури. *Українська професійна освіта*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. №4. С. 46–53. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12383/1/Lebedyk.pdf>
4. Стрельников В. Ю. Критерії якості підготовки фахівців у закладах освіти. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти* : зб. матер. II регіональної наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, Україна, 20 листоп. 2018 року). / укладачі : Брик Р. С., Дідух Т. Г. Тернопіль : ТОКШПО, 2019. С. 73–79.
5. Стрельников В. Ю. Професійний розвиток майбутнього фахівця як складник його соціальної діяльності у контексті сучасної соціокультурної ситуації. *Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми* : монографія / С. П. Архипова, Т. М. Десятов, І. І. Кругляк та ін. ; за заг. ред. С. П. Архипової. Черкаси : Вид. ФОП Гордієнко Є. І., 2014. С. 19–46.
6. Стрельников В. Ю. Розвиток управлінської культури майбутніх менеджерів в умовах магістратури. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 5 (182). С. 21–24.

Лісіна Л.О.,

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри педагогіки

Бердянського державного педагогічного університету

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Трансформація освіти, яка відбувається на сучасному етапі розвитку суспільства, свідчить про необхідність такого «перетворення», яке, принципово переглядаючи розуміння змісту освіти, відповідає новому розумінню «педагогічного простору», відповідному логіці культури. На зміну освіти, що редукує дисциплінарність науки в навчальні дисципліни, або замкненій на «трансляції досвіду», приходять розуміння освіти як простору розгортання сутнісних сил людини - людини, яка свідомо пізнає і перетворює світ, що і становить справжній зміст освіти як соціокультурного феномену. Тому найважливішим завданням

сучасного суспільства можна назвати модернізацію освіти. Механізмом модернізації є інновації, які відрізняються масштабністю, тривалістю циклів, лінійністю/нелінійністю [1, с. 38]. З огляду на характерні риси сучасного суспільства (домінанта цінностей над цілями, зростання ролі наукових знань, примат людини - творця), необхідно й педагогічну освіту будувати з урахуванням цих факторів, маючи на увазі, що освіта - інновація з довгим циклом життя, що сполучає лінійність і нелінійність у розвитку [2]. Інноваційна освіта є процесом соціокультурного становлення й розвитку особистості. Інтеріоризація культури є одночасно й екстериоризацією особистісних культурних здібностей». Перебудова всієї системи освіти й, насамперед – професійної підготовки майбутнього вчителя до інноваційної діяльності стала вимогою часу.

Сукупність цих передумов і факторів дозволяє модернізувати систему вищої педагогічної освіти як випереджальну, яка здатна підготувати майбутніх учителів до інноваційної діяльності. Система сучасної університетської освіти повністю відповідає ознакам і завданням модернізації [2, с. 18], сутнісні риси педагогічної освіти як інновації проявляються на рівні особистісного досвіду студента, який він придбав в процесі навчання і проходження різних видів практики, і відбиваються в рефлексії ним цих рис [3, с. 95-97]: зв'язок традиційного й інноваційного, еволюційність, динамічність, адаптивність до ускладнення світу, диференціація структур системи. Наш досвід роботи в педагогічному університеті дозволяє зауважити, що практичний аспект розв'язання проблеми характеризується рисами стагнаційного характеру: 1) при навчанні майбутніх педагогів має місце домінанта позиції викладача «над студентами»; 2) не завжди досягають мети спроби модернізувати процес навчання епізодичним використанням ділових ігор для планування цілей і змісту навчання, опори на рефлексію студентів та ін.; 3) недостатньо розроблені методологічні основи діяльності педагогічного університету як системи інноваційної вищої освіти.

Про актуальність проблеми свідчить кількість публікацій, присвячених різним аспектам інноваційних підходів в науці і освіті (А. Алексюк, К. Ангеловські, П. Атаманчук, Ю. Волков, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Кларін, Ю. Неймер, І. Підласий, М. Поташнік, О. Сергєєв, О. Хомерікі та ін.).

Головний недолік напрацьованого полягає в тому, що не враховується особистісний досвід студента, набутий в процесі оптації і професійної підготовки, і який є частиною того традиційного, з яким взаємодіє нове - цілі й цінності, зміст, методи, форми, умови, - які задаються новими умовами педагогічної діяльності, компетенції якої закладені в професійних освітніх програмах, - оскільки зберігається спосіб трансляції навчання, який не зачіпає ціннісно-сміслових глибин рефлексії суб'єкта. Це свідчить про недостатню розробленість теоретико-методичних основ модернізації системи підготовки майбутнього вчителя у нових соціокультурних умовах як інноваційної освітньої структури, що ми визначили завданням нашого дослідження.

Системі університетської освіти необхідно у відносно короткий термін вирішити проблему стратегії й тактики професійної підготовки педагогічних кадрів і розробити теоретичні й методичні основи підготовки студента до інноваційної педагогічної діяльності. Це означає, що система вищої педагогічної освіти повинна

розвиватися й функціонувати у випереджальному режимі й спиратися на таку методологію яка охопить освітню ситуацію у всій її соціокультурній повноті, відбиваючи взаємозв'язок гуманітарного й природничо-наукового знання, системний характер розвитку, діалогічну сутність взаємодії, динаміку цінностей. Саме в змісті методології соціокультурного підходу знаходять висвітлення аксіологічний, системно-діяльнісний і рефлексивний підходи, модель людини, яка самоактуалізується [3, с. 15-18]. Соціокультурний підхід М. Лапін конкретизував у таких принципах: принцип людини активної, взаємопроникнення культури й соціальності, соціокультурного балансу, симетрії та взаємозворотності соцієтальних процесів [4]. В умовах соціокультурної організації освітнього процесу через усвідомлення власних переваг і обмежень, максимізацію цільової і мотиваційної функції, самоідентифікацію й ціннісний вибір - когнітивну, рефлексивну, аксіологічну процедуру, прагнення до максимальної самореалізації відбувається повноцінна самореалізація студента на основі розгортання якостей самоактуалізованої людини.

Аналіз літературних джерел і експериментальне викладання дозволяють виділити такі шляхи реалізації соціокультурного підходу в освітньому процесі педагогічного університету:

1) проектування навчального процесу припускає: ціннісно-сміслову спрямованість; орієнтацію на загальнонаукові методи й підходи, функції наукового знання; самопізнання в контексті соціокультурної рефлексії студентів; суб'єктну спрямованість навчання; випереджальну освіту;

2) здійснення конструювання освітніх програм як системи, зорієнтованої на цільове й ціннісне наповнення трьома видами моделей змісту освіти: класичною, варіативною й динамічною, які є взаємозалежними в системі підготовки. Виділення провідної проблеми в змісті освітньої програми з кожної дисципліни дозволяє постійно бути в курсі нових проблем освіти, коригувати зміст програм відповідно з соціокультурною динамікою. Відповідно до характеристик модернізації вимога поглиблення й диференціації змісту освіти стає однією з ведучих у конструюванні професійних освітніх програм;

3) дидактичний зміст освітніх технологій може бути розширений до соціокультурного завдяки використанню імітаційних технологій контекстного навчання (групова проблемна робота, ділова гра, тренінг), соціальних технологій контекстного навчання (технологія формування досвіду самоаналізу, технологія науково-методичного супроводу й ін.) [5, с. 98-136], окремих особистісно-орієнтованих акмеологічних технологій (формування культури мислення, розвитку аутопсихологічної компетентності, навчального дослідження та ін.) [5, с. 158-177];

4) основу концепції управління в системі університетської освіти становлять як педагогічні, так і андрагогічні принципи навчання [5, с. 42-43], у змісті яких відбиті сутнісні риси модернізації [1, с. 40]: еволюційності розвитку системи вищої педагогічної освіти; цінності гуманітарної культури; системно-ціннісної орієнтації управління; взаємозв'язку й взаємовпливу лінійності й нелінійності в розвитку; опори на науково-концептуальне знання в діяльності; провідної ролі прогнозу в прийнятті рішень на всіх рівнях управління.

Усе вищевикладене дозволяє здійснити модернізацію освітнього процесу в

системі університетської освіти в єдності когнітивного, аксіологічного й діяльнісного компонентів педагогічної професії. Зміни професійної підготовки представляють динамічні характеристики педагогічної освіти в умовах модернізації і відбивають його соціокультурну обумовленість. Управління, побудоване відповідно з названими закономірностями та принципами, стає розвиваючим управлінням, тому що створює можливість прогнозувати зону найближчого розвитку організації і її підструктур.

Модернізація - не миттєвий процес. Перспективним напрямком, на наш погляд, стане розробка навчально-методичного й дидактичного забезпечення навчального процесу в системі вищої педагогічної освіти відповідно до вимог сучасної загальноосвітньої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике : обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (анализ зарубежного опыта). Рига : «Эксперимент», 1998. 180 с.
2. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики : опыт разработки теории инновационных процессов в образовании. М. : Просвещение, 1991. 260 с.
3. Аношкина В.Л., Резванов С.В. Образование. Инновация. Будущее. (Методологические и социокультурные проблемы). Ростов-на-Дону : Изд-во РО ИПК и ПРО, 2001. 176 стр.
4. Лапин Н.И. Социокультурный подход и социетально-функциональные структуры. Социологические исследования. 2000. №7. С. 3-12.
5. Лісіна Л.О. Технології навчання вчителів в післядипломній освіті. Запоріжжя : Диво, 2007. 198 с.

Малихін А.О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Бердянського державного педагогічного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасний вчитель початкової школи в умовах реформи «Нова українська школа» - це передусім фахівець, здатний на високому професійному рівні вирішувати складні, завдання із формування у учнів початкової школи відповідних компетентностей. У зв'язку із цим особливого значення набуває якість фахової підготовки майбутнього педагога. Слід зазначити, що в педагогічній теорії досить ґрунтовно розроблені певні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, але вирішенню цієї проблеми під кутом зору праксеології ще не достатньо приділяється уваги.

Окремі аспекти застосування ідей праксеології до розв'язання проблем професійної підготовки педагогічних кадрів розглядалися в працях І.Колеснікової, Л.Рижко, Є.Рябухи, О.Савченко, П.Самойленко, С.Семенової, О.Титової, В.Федотова. Зокрема, І.Колеснікова і О.Титова досліджують праксеологічні основи педагогічної діяльності, Е.Рябуха розглядає роль і

місце праксеології у розв'язанні проблем підвищення якості вищої освіти. Нажаль, у наукових дослідженнях поки не зовсім повно розкрита проблема застосування ідей праксеології до фахової підготовки вчителя початкової школи.

Поняття «праксеологія» вперше використував А.Еспінас у 1897 році у своїй книзі «Les origines de la technoge» (Виникнення технології). Але статус окремої галузі філософського знання праксеологія отримала у другій половині ХХ століття. Термін «праксеологія» походить від грецького «praxis»- дія, практика і в перекладі означає «знання про дії». Я.Зеленський, визначає праксеологію як науку про принципи і методи ефективної діяльності. Зокрема він вказує, що дослідження в галузі праксеології спрямовані передусім на розробку принципових основ організації спільної діяльності людей, ухвалення рішень, мотивації й реалізації дій як колективних, так і індивідуальних. У своїх працях відомий польський філософ, логік та математик Тадеуш Котарбінський [1] праксеологію розглядає як науку про організацію та управління будь-якою людською діяльністю з метою її оптимізації, з метою покращення її ефективності. Він зазначав, що метою праксеології є пошук загальних законів будь-якої людської діяльності, щоб на їхній основі сформулювати загальні принципи людської діяльності.

Вітчизняні дослідники цієї проблеми П.Самойленко і В.Семенова визначають праксеологію як науку, що досліджує принципи, структуру й закономірності організації ефективної (раціональної) спільної діяльності викладачів і студентів, яка спрямована на підвищення продуктивності навчальної праці [2]. Ці науковці на основі аналізу загальної теорії діяльності, навчальної діяльності й ефективності навчального процесу сформулювали наступні принципи праксеології навчання, яких доцільно дотримуватись під час здійснення фахової підготовки майбутніх вчителів початкової школи:

– принцип діагностичності цілей і результатів навчальної діяльності. Оціночна система, яка впроваджувалася донедавна у більшості закладах вищої освіти і передбачала оцінювання успіхів студентів у навчанні тільки в період сесій, не реалізувала належним чином діагностичну функцію цілей і результатів навчання. На цьому неодноразово наголошували педагоги й психологи і пропонували альтернативні способи оцінювання результатів навчання, які дають можливість не тільки оцінити результати, але й дозволяють простежити динаміку розвитку особистості, її успішне просування в навчальній діяльності.

– принцип стимулювання й мотивації позитивного ставлення студентів до навчання, орієнтації на їхні потреби й інтереси. Із загальної теорії діяльності відомо, що не можна досягти належного ефекту за відведений час, якщо не забезпечена відповідна мотивація. З цього витікає, що головним чинником при відборі змісту, відборі методів навчання, побудові логіки вивчення навчального матеріалу, розробці технологій навчання в контексті підвищення ефективності навчальної діяльності повинна стати орієнтація на потреби й запити суб'єктів навчання.

– принцип вибору ефективних методів, засобів і форм діяльності. Відповідність методів і засобів навчання нами розуміється як певна погодженість або гармонійність поєднання елементів діяльності, яка дозволяє досягти

поставленої мети навчання. Якщо вибір методів і засобів навчання відповідає поставленим завданням, ураховує особливості й можливості студентів, то ефективність навчання виявиться максимально можливою в даних умовах.

– принцип взаємозв'язку етапів навчання. У педагогіці встановлені важливі зв'язки між змістом матеріалу, що вивчається, логікою його викладу, послідовністю й завершеністю етапів навчання. Ефективність навчання може бути забезпечена тоді, коли зміст навчання дозволяє вирішити коло намічених завдань, коли воно науково, систематично й послідовно вивчається, а просування до нового виду діяльності відбувається тільки після завершення попереднього етапу навчання. Виконані завдання майбутніми вчителями початкової школи дозволяють визначити, яке число навчальних елементів засвоєне ними на рівні, що відповідає поставленій меті.

– принцип значущості й застосовуваності результатів навчання. Педагогічною теорією й практикою встановлено, що учні і студенти краще засвоюють той навчальний матеріал, який вони вважають найбільш значущим для життєдіяльності в майбутньому. Якщо суб'єкти навчання усвідомлюють можливість застосування отриманих знань, умінь і навичок для теперішнього і майбутнього життя, визнають їх цінність для побутової і професійної діяльності, то виникає позитивна пізнавальна мотивація, підвищується ефективність навчальної діяльності, отримані знання актуалізуються практичною діяльністю, доповнюються й поглиблюються. Особливого змісту цей принцип набуває в руслі тих зусиль, які застосовують для неперервної освіти й виховання особистості.

– принцип опори на створення індивідуальних умов для саморегуляції пізнавальної діяльності суб'єктів навчання. У сучасній педагогіці під досягненням розуміють позитивний, індивідуально значимий для особистості результат. Потреба людини в індивідуальних досягненнях розглядається психологами і філософами як смислоутворююча життєва потреба, а здобуття досягнень як реалізація природної потреби суб'єкта в успіхах, у само актуалізації і самоствердженні. Тому орієнтація педагога на особистісні досягнення суб'єкта навчання має соціальну природу, є умовою гуманізації освітнього процесу.

Таким чином, організація навчальної діяльності, що побудована з урахуванням принципів праксеології, дозволяє більш ефективно викладати предмет, пов'язуючи його із специфікою педагогічної діяльності майбутніх вчителів початкової школи. До того ж, праксеологічні принципи навчання дозволяють із більшою результативністю здійснювати їх фахову підготовку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котарбинский Т. Трактат о хорошей работе. Москва: Экономика, 1975. 271 с.
2. Самойленко П.И., Семёнова С.В. Повышение эффективности учебного процесса по физике на основе праксеологического подхода. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету* Випуск ІХ . Кам'янець-Подільський, 2003. С.65-68.

Молчанов Ш.Б.,
здобувач вищої освіти
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**
асистентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

НОВИЙ ВЧИТЕЛЬ У НОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Сучасна європеїзація України вимагає нових підходів та реформ. Зокрема найважливіші зміни здійснюються у системі освіти. З цієї метою була створена програма Нової української школи (НУШ). Зокрема НУШ означає новий підхід вчителя до навчання, модернізацію системи зв'язків між дітьми, вчителем та батьками.

Освітня реформа, за повідомленням МОН, передбачає створення школи, де діти будуть навчатися через діяльність, а основна увага спрямовуватиметься на розвиток компетенцій, а не запам'ятовування фактів. Головна мета – створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у житті» [1].

НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння [2].

Такі зміни формують новий дитячий колектив, з новими поглядами на світ, але є та людина, чий вплив може ще більше змінити колектив, та зробити його таким, який може гідно відповідати реформі – вчитель. Програма НУШ формує нового, кращого вчителя.

Вчитель – візитка реформи, головний рушій змін. Тому умотивований, готовий до змін власного мислення педагог, що володіє новітніми компетенціями та інструментами – головна мета НУШ. Її ж пріоритет – забезпечити професійне й особисте зростання вчителя, підвищити соціальний статус. Аби вони надихались самі й надихали інших [3].

Новий вчитель має нові ролі, які допомагають йому навчати дітей, та налагоджувати контакт з батьками. Тепер педагог не тільки не спосіб передачі знань, а людина, від якої хочеться вчитися. Певний зразок (але не ідеал), за яким можна наслідувати елементи: як будувати своє мислення, ставлення. Реформа освіти – зокрема, і про зміну мислення вчителя, його підходів та компетенцій.

Вчитель 2.0 розуміє, приймає і допомагає іншим прийняти особливості кожної дитини. Не критикує, а підказує. Не заганяє у рамки, а допомагає розгледіти таланти. Новий учитель не залишається осторонь нових підходів і технологій, постійно самовдосконалюється та розвивається. Це партнер дитини й батьків, який допомагає учню навчатися тому, що допоможе почуватися вільно й щасливо у дорослому житті. Друг, який підтримує і допомагає, тьютор, що володіє інструментами коучингу, вміє налагодити контакти в групі як справжній фасилітатор, та використовує новаторські практики [3].

Поруч із цим, основною опорою нового вчителя стає «педагогіка партнерства».

Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої особистість дитини, її самобутність, самоцінність, є розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, максимальний їх вияв, ініціювання, використання індивідуального (суб'єктивного) досвіду кожної дитини; допомога батьків у самовизначенні та самореалізації, уникнення формування попередньо заданих якостей, формування в особистості культури життєдіяльності. Базовими принципами партнерства «учитель-учень», «вчитель-батьки», «учень-учень», «учень-батьки» є усвідомлення єдності цінностей для учнів, батьків та вчителів, а саме: визнання гідності та прав дитини, повага до особистості, доброзичливість, рівність сторін, взаємна підтримка, довіра у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, діалог-взаємодія, взаємоповага, право вибору та відповідальність; принципи соціального партнерства, які означають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей [4].

Отже, учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу і відповідають за результат. Модель взаємодії: партнерство, повага, довіра, рівність відповідальність, добровільність, діти, родина, педагоги, діалог. Концепція Нової української школи сприяє розкриттю та розвитку здібностей і можливостей дитини та вчителя. Педагогіка партнерства дозволяє нам успішно будувати новий колектив, стосунки з оточуючими у ньому. Новий вчитель, сучасний, володіючий новими ролями та технологіями налагоджує діалог та багатосторонню комунікацію між учнями, їм самим та батьками. Він змінює односторонню авторитарну комунікацію. Через це педагог сам зацікавлений у особистому розвитку, нових навчальних інструментах та ролях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міністерство освіти і науки України - нова українська школа. *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 20.01.2020).
2. Міністерство освіти і науки України - нова українська школа URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 20.01.2020).
3. URL: <https://osvita.ua/school/71971/> (дата звернення: 20.01.2020).
4. Педагогіка партнерства. URL: <http://www.internatputivl.narod.ru/2017-2018/veresen/nova/02-11-2016-nush2016-kopiya.pdf> (дата звернення: 20.01.2020).

Морозова О.В.,

учителька історії,

Маріупольський НВК «колегіум-школа» № 28

СОЦІАЛЬНО – ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПЕДАГОГА В НУШ

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Учитель – це людина, на якій тримається реформа. Без неї чи нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Це означає, що одним із головних завдань НУШ є сприяння професійному та особистому зростанню, а також підвищення соціального статусу, забезпечення соціально-правового захисту педагога [3].

Соціальний захист – необхідний елемент функціонування будь-якої розвиненої держави і Конституція України гарантує це право[1]. Упродовж багатьох років в Україні та інших країнах світу активно обговорюються питання щодо сутності, стандартів і механізмів досягнення високого рівня соціального захисту населення. Окремі аспекти цього питання викликають дискусії у наукових колах, оскільки є надзвичайно актуальними для всіх країн [5, с. 37].

Соціально-правовий захист сьогодні виступає одним з важливих напрямів педагогічної освіти і покликана відігравати вагомую роль у правовому, освітньо-виховному і соціально-педагогічному аспектах української держави [2, с. 15].

Для того, щоб забезпечити якісне впровадження принципів НУШ педагогу необхідна реалізація його права на соціальний захист. Щоб навчати по-новому, вчитель повинен отримати свободу дій – обирати навчальні матеріали, імпровізувати та експериментувати. Цю свободу дає новий закон «Про освіту».

Учитель, який отримав свободу навчати, має отримати й свободу навчатися. І ця свобода теж передбачена реформою. Має застосувати принцип «гроші ходять за вчителем»: педагоги зможуть підвищувати кваліфікацію за державні кошти не лише в Інститутах післядипломної педагогічної освіти, а й в обраних самими педагогами організаціях [3].

НУШ – це відповідальна школа, і ми переконані, що навчальні заклади повинні отримати більше свободи дій. Адже відповідальність та свобода йдуть пліч-о-пліч, тому закон України «Про освіту» передбачає кадрову автономію. Сучасна нормативна база в освітній сфері дозволяє директору школи самостійно призначати своїх заступників, приймати на роботу та звільняти педагогічних працівників, керуючись чиним трудовим законодавством.

Згідно зі статтею 57 Закону України «Про освіту» [4].

1. Держава забезпечує педагогічним і науково-педагогічним працівникам:

- належні умови праці та медичне обслуговування;
- оплату підвищення кваліфікації;
- правовий, соціальний, професійний захист;
- диференціацію посадових окладів (ставок заробітної плати) відповідно до кваліфікаційних категорій, встановлення підвищених посадових окладів (ставок заробітної плати) за педагогічні звання, надбавок за почесні звання, доплат за наукові ступені та вчені звання;
- виплату педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу (ставки заробітної плати) за сумлінну працю, зразкове виконання покладених на них обов'язків;
- виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі місячного посадового окладу (ставки заробітної плати) при наданні щорічної відпустки;
- надання пільгових довгострокових кредитів на будівництво (реконструкцію) чи придбання житла або надання службового житла у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України;
- пенсію за вислугу років;
- інші гарантії, визначені законом України.

2. У разі захворювання педагогічного чи науково-педагогічного працівника, яке тимчасово унеможлиблює виконання ним посадових обов'язків і обмежує можливість перебування у колективі осіб, які навчаються, або тимчасового переведення за цих чи інших обставин на іншу роботу чи проходження військової служби за призовом під час мобілізації за таким працівником зберігається попередній середній заробіток. У разі хвороби або каліцтва попередній середній заробіток виплачується до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.

3. Педагогічним працівникам, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерам, які раніше працювали педагогічними працівниками в таких населених пунктах і проживають у них, держава відповідно до законодавства забезпечує безоплатне користування житлом з опаленням і освітленням у межах встановлених норм. Зазначені пільги надаються за умови, що розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Зазначені працівники мають право на безоплатне одержання у власність земельної ділянки в межах земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарської установи чи організації, розташованих на території відповідної ради, із земель сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарської установи чи організації, що приватизуються, або земель запасу чи резервного фонду, але не більше норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам, встановлених законом для ведення особистого селянського господарства.

Дія абзацу другого цієї частини не поширюється на громадян, які раніше набули право на земельну частку (пай) або земельні ділянки для ведення особистого підсобного господарства чи для ведення особистого селянського господарства, крім випадків успадкування права на земельну частку (пай), земельні ділянки для ведення особистого підсобного господарства чи для ведення особистого селянського господарства відповідно до закону.

4. За особливі трудові заслуги педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть бути нагороджені державними нагородами, представлені до присудження державних премій України, відзначені знаками, грамотами, іншими видами морального та матеріального заохочення.

Отже, з огляду на вищесказане, в НУШ діють механізми соціально-правового захисту педагогів на державному рівні, але ці механізми потребують вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків: Право, 2016. 82 с.

2. Макарова О. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки : монографія. Київ: Ліра, 2004. 328 с.

3. Нова Українська Школа: веб-сайт. URL:<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 04.03.2021).

4. Про освіту: Закон України від 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 04.03.2021).

5. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави. *Вісник КНТЕУ*. 2009. № 2. С. 34-46. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2009/02/6.pdf> (дата звернення: 04.03.2021).

Нестерова О.О.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА

Актуальність проблеми, що розглядається, пов'язана з потребою покращення навчання у майбутніх педагогів задля успішного виконання майбутньої роботи, яка підвищує якість навчання в учнів. Вимоги до професійної підготовки, оцінюючи не здобуті знання, а здатність виконувати певні професійні функції, брати відповідальність за прийняті рішення на себе, швидко реагувати на нестандартні тощо.

Реалії сучасності вимагають від майбутнього вчителя бути інтелектуально розвинутим та соціально активним, застосовувати різноманітні педагогічні засоби для здійснення найважливішої професійної функції – готувати вихованців до адаптування та співіснування в соціумі [1].

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Базовими теоретичними положеннями конструювання змісту була реалізація принципу дитиноцентризму в усіх його вимірах і діяльнісного підходу. Втілення цих відомих положень на нормативно–прикладному рівні відбувалось досить складно, адже було необхідно врахувати не лише актуальні потреби сучасної дитини, а й закласти потенціал для її перспективного розвитку, готовності продовжувати навчання в базовій школі. Класична теорія розвивального навчання Л. Виготського про взаємозв'язок актуальної і найближчої зон розвитку дитини, нові психологічні дослідження особливостей розвитку сучасних дітей 6-10 річного віку мали зазвучати в нових умовах [2].

Пред'явлення вимог до діяльності й відносин учнів. Вимоги відповідають рівню якісного викладання й виховання у сучасній школі. Вимоги до діяльності зростають поступово, відповідно до рівня розвитку учня. Для цього використовуються психолого-діагностичні методики, які дозволяють виявити домінуючі здібності учнів, на основі яких майбутнім учителям пропонуються ті види роботи, що є для них значущими, цікавими, посильними. Кожного разу рівень цих вимог відповідає зоні найближчого розвитку особистості [3].

Численні дослідження свідчать, що успішність навчання залежить не лише від природних здібностей, а здебільшого від розвитку навчальної мотивації, мотиваційної настанови на педагогічну діяльність. За певних обставин, зокрема при наявності високої зацікавленості особистості до педагогічної діяльності, вмикаються так звані «компенсаторні механізми». Недостатній рівень розвитку педагогічних здібностей заміщується при цьому розвитком мотиваційної сфери (зацікавленість до предмета, пізнавальний інтерес, професійно-практичний мотив тощо). Натомість, навіть високий рівень розвитку педагогічних здібностей не в змозі привести до значних успіхів у навчанні, у професійно-педагогічній діяльності [4].

А. Гебос виокремив чинники, то сприяють формуванню в учнів позитивного мотиву до навчання, до майбутньої професійної діяльності:

- усвідомлення найближчих і кінцевих цілей навчання;
- усвідомлення теоретичної і практичної значущості знань, що засвоюються;
- емоційна форма викладання навчального матеріалу;
- показ «перспективних ліній» у розвитку наукових понять;
- професійна спрямованість навчальної діяльності;
- забезпечення учнів завданнями, які створюють проблемні ситуації в структурі навчальної діяльності;
- наявність допитливості та «пізнавального психологічного клімату» в учнівській навчальній групі [5].

Питання про педагогічні умови розглядається у роботах багатьох дослідників. О. Федорова під педагогічними умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних можливостей здійснення, що забезпечують успішне вирішення поставленого завдання.

А. Алексюк, П. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на:

а) зовнішні: позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; приміщення; клімат тощо.

б) внутрішні: індивідуальні властивості студентів.

На думку О. Бражник, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечують успішне досягнення поставленої мети [1].

У психологічних дослідженнях як значущі психологічні умови розглядаються мотиви, спрямованість, інтереси, нахили, здібності особистості, а також організація професійного середовища, умови виховання й навчання, доступ до культурних цінностей, стан суспільства тощо. Для уточнення поняття «психологічні умови» звернемося до акмеологічних категорій. Акмеологічні умови розглядаються як значущі обставини, від яких залежить досягнення фахівцем високого рівня професіоналізму, а акмеологічні чинники

відображають основні причини, що мають характер внутрішніх рушійних сил професійного розвитку суб'єкта (прагнення до самореалізації, особистісні та професійні стандарти, високий рівень професійного сприйняття і мислення, престиж професіоналізму тощо). Як впливає з цих визначень, акмеологічні умови і чинники близькі за змістом, але не тотожні. Акмеологічні умови мають радше об'єктивний характер стосовно особистості майбутнього фахівця, тоді як значне число акмеологічних чинників – суб'єктивні [6].

У сучасній освітній ситуації ресурсами, що забезпечують конкурентоспроможність особистості і професійної діяльності вчителя, є не тільки спеціальні знання, володіння інформацією, засвоєні технології навчання і виховання, скільки його загальна і професійно-педагогічна культура що забезпечує вихід за межі нормативної діяльності і відображається у створенні умов для особистого розвитку учнів.

Отже, психолого-педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів це – створення позитивної мотиваційної настанови на педагогічну діяльність у просторі креативно-професійного середовища вищого педагогічного навчального закладу; професійно-педагогічна спрямованість оновленого змісту, форм і методів фахової підготовки майбутніх учителів; створення науково-методичного забезпечення організації освітнього процесу, що відображає динаміку реалізації власної освітньої траєкторії кожного студента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубяга С. Довга С.. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання пед.технологій. Мелітополь, 2015. *Науковий Вісник МДПУ імені Б. Хмельницького*. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/20/1/17.pdf> (дата звернення: 19.01.2021).

2. Савченко О.Я.. Початкова освіта в контексті ідей нової української школи. Київ, 2016. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/714505/1/%D0%9F%D0%BE%D16%D0%B4%D0%B5%D0%B9%20%D0%9D%D0%A3%D0%A8.pdf> (дата звернення: 19.01.2021).

3. Антонова О.Є. Психолого-педагогічні умови реалізації методики навчання педагогічно обдарованих студентів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. / гол. ред. І. А. Зязюн та ін. Київ – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. Вип. 17. С. 254-258.

4. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 304 с.

5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 512 с.

6. Психологічні аспекти професійної підготовки конкурентоздатних фахівців: монографія. Дегтярьова Г. С. та ін. ; за ред. Л. А. Руденко. Київ, 2012. 170 с.

Сабова Ю.С.,

здобувачка вищої освіти

Маріупольського державного університету

Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ІННОВАЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Сучасні тенденції розвитку України, демократизація суспільства ставлять перед керівниками навчальних закладів нові завдання, одним з яких є вдосконалення процесу підвищення рівня професійної підготовки вчителів шкіл.

Ефективна організація методичної роботи в закладах освіти передбачає врахування різних чинників, що впливають на цей процес (економічні, законодавчі, соціальні тощо). Важливе місце серед них посідають психолого-педагогічні чинники, пов'язані з розвитком особистісного потенціалу педагогічних кадрів та закономірностей впровадження сучасної нової освітньої філософії.

Слід зазначити, що сьогодні складність управлінських проблем в організації методичної роботи у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів зростає з огляду на такі групи причин:

Першою є наявність у сучасній освітній діяльності педагога певних тенденцій (у порівнянні з традиційною діяльністю), що відзначають видатні вчені В. Буряк, С. Золотухіна, Л. Кондрашова, С. Сисоєва та інші. До таких тенденцій належать: а) фундаментальні зміни у філософії педагогічної освіти та праці вчителів; б) зміни в ставленні до учнів відповідно до нових форм організації навчального процесу; в) упровадження наукових досягнень у різноманітні інноваційні технології навчання; г) орієнтація на самостійну пізнавальну діяльність учнів; д) формування вміння у школярів отриманні знання використовувати для власних, індивідуальних і професійних завдань.

Вимоги сучасної педагогіки пов'язані з розробкою педагогічних технологій організації методичної роботи, що передбачає підготовку вчителів не стільки до відтворення наукової інформації, скільки до професійного саморозвитку і розвитку особистості школяра. Але й до сьогодні у системі педагогічної освіти не подолано розрив між готовністю керівників «перебудувати» традиційну організацію методичної роботи на інноваційну, між індивідуально-новаторським шляхом підвищення кваліфікації [2].

Розвиток сучасної педагогіки та управління підвищенням професійної підготовки вчителів пов'язані, як уже зазначалося, з перебудовою філософії освіти. Цей період характеризується, за визначенням В. Буряка, якісно новим підходом до розуміння сутності управління педагогічним колективом. Дослідник вказує: «Сьогодні ми ясніше розуміємо, що сам по собі новий економічний механізм не здатний примусити людину працювати краще. Під час переходу від однієї соціально-економічної формації до іншої у спеціаліста не може автоматично підвищитися кваліфікація. Розвиток системи освіти – це особлива форма інвестицій, які забезпечують економічну переорієнтацію нашого

суспільства. Без стійкого і тривалого нарощування цих інвестицій політична та економічна перебудова згасне». Ідея вченого полягає в тому, що загальні зрушення відбудуться лише за умов, «по-перше, докорінних змін соціального статусу вчителя, по-друге, підготовки самого вчителя» [1].

В сучасних умовах форми методичної роботи з педагогічними працівниками потребують оновлення, вдосконалення за такими напрямками: забезпечення умов ефективного використання розглянутих форм роботи з педагогічними працівниками; збагачення форм сучасними ознаками зовнішнього проявлення, насамперед, інноваційними.

Суть методичної діяльності в навчальному закладі полягає в системному підході до підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що забезпечує діалектичну єдність мети і завдань, змісту, форми і методів навчання та виховання учнів. Запорукою успіху є конкретна постановка мети і завдань методичної роботи, зорієнтованої на кінцеві результати.

Останнім часом поширення набули нестандартні форми організації методичної роботи, тому доцільно виділити завдання інноваційної методичної роботи:

- усунення методичних помилок і утруднень;
- організація інноваційної діяльності з впровадження в практику досягнень науки і практики;
- вироблення нових підходів до здійснення керівництва та контролю цією діяльністю;
- пошук оптимальних напрямків і способів взаємодії всіх членів педагогічного колективу.

Таким чином, оновлення системи науково-методичної роботи нерозривно пов'язане з розвитком нового педагогічного мислення, вивченням інноваційних технологій навчання, що базуються на комп'ютерній підтримці навчальної діяльності та інтенсифікації навчального процесу, підвищує ефективність навчально-виховного процесу та професійний рівень педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряк В.К. Розвиток Болонського процесу в європейських країнах: *Рідна школа*, 2005, №8 (907). С.6-8.
2. Макаров Т.М. Планування та організація методичної роботи в школі: *Ранок*, 2011.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні р. XII « Освіта і наука»
4. Жерносек І.П. Удосконалення науково- методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях. Київ, 2001.

Стрельников В.Ю.,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

РОЗВИТОК ФАСИЛІТАЦІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ

Для розвитку фасилітаційних навичок майбутніх корекційних педагогів важливим є організація їхнього навчання на засадах професійної фасилітації, яка є: а) організацією процесу групової роботи, спрямованої на прояснення і досягнення групою поставлених цілей; б) процесом, який підвищує ефективність групової роботи, сприяє залученню та зацікавленості учасників, розкриттю і максимальному включенню їхнього потенціалу; в) простором, у якому виявляються проривні рішення, інсайти, актуалізується колективний інтелект; г) мистецтвом залучення розуміння, мислення й енергії усіх учасників до колективної творчості; д) наборам практик, які полегшують виконання завдань групи, оптимально використовують відведений час та індивідуальні здібності кожного її учасника; е) не простою сумою зусиль членів групи, а синергією у кращих своїх проявах; є) способом допомогти групі якнайкраще мислити; ж) мирною революцією або колективною еволюцією [5].

Фасилітаційна групова взаємодія майбутніх корекційних педагогів відбувається за умови належної *організації* навчального процесу, коли вони психологічно залучені до нього, а робота студентської групи структурована і спрямована на досягнення спільної мети; *створене* навчальне середовище, у т. ч. віртуальне, де ефективним є процес групової взаємодії, де нові ідеї, знання, інсайти генеруються через креативну взаємодію учасників (колективна мудрість); *стимулюється* виконання завдань і за взаємозв'язки студентів, їхнє позитивне відчуття і світосприйняття [3, с. 49–53; 4, с. 34–38].

Навчання майбутніх корекційних педагогів за фасилітаційним підходом докорінно відрізняється від традиційного: 1) у пошуку рішення беруть участь усі студенти (за традиційної роботи з групою більшу частину часу узурпують активні студенти); 2) запитання застосовуються для заохочення членів групи, прояснення суті висловленої пропозиції (за традиційної роботи запитання сприймаються як виклики); 3) кожен може вільно висловити свою думку (традиційній роботі властиве перебивання, втручання в розмову); 4) співіснування протилежних точок зору, складність обговорюваного питання потребує думки кожного учасника (традиційній роботі з групою властиві уникнення відмінних точок зору, які розглядаються як конфлікти); д) слухання думки кожного як важливої для вирішення обговорюваної проблеми (традиційно роботі з групою властива відсутність уваги до думки інших, зайнятість кожного формулюванням власної); е) вирішення проблеми настає, коли всі зрозуміють найкращу аргументацію і погодяться з нею (відповідно, у традиційній роботі таке вирішення проблеми настає тоді, коли хтось сформулює правильну відповідь).

Серед навчальних умінь, які можуть бути відшліфовані до рівня навички у майбутнього корекційного педагога як фасилітатора, виділимо такі: прояв

віртуального терпіння, повага до різних стилів спілкування колег-студентів (авторитарного, ділового, зверхнього, конформного, байдужого, відчуженого, формально-толерантного, агресивного (В. Галузяк [1]); «спільної творчості», «дружньої прихильності», «загравання», «залякування», «дистанції», «менторський» (І. Юсупов) [за: 2; 3; 4] та ін.); уміння перефразування сказаного іншим студентом, повтор його думки іншими словами; розпитування для уточнення позиції іншого студента, прояснення суті його пропозиції вирішення проблеми; віддзеркалення того, що сказав опонент, поява довіри між учасниками дискусії; фіксування ідей, які спочатку записуються, а потім обговорюються й аналізуються; навичка стекінгу (від англ. stacking – «укладання в стопку») – встановлення послідовності висловлювань студентів, черговості, якщо бажаючих висловитися декілька; навичка трекінгу (від англ. tracking – «відслідковування, супровід») – відслідковування декількох ліній обговорення у випадку розгалуження ідей вирішення проблеми, пізніше організовується їхнє обговорення у групах чи парах; підбадьорювання учасників дискусії, яке дає можливість їм висловитися, залучитися до діалогу; визнання почуттів учасників дискусії, «приєднання» до їхнього внутрішнього світу; прийняття іншої точки зору, адже будь-яка з них має право на існування; визнання різних точок зору, не переходячи на якусь із них; емпатія (розуміння відносин, почуттів, психічних станів інших у формі співпереживання), уміння подумки перебувати на місці іншої людини; уважне слухання, навіть за наявності своєї, навіть протилежної, точки зору; підведення підсумків дискусії, адже в груповій роботі важливо її узагальнити, зробити резюме, перефразувавши своїми словами те, що відбувалося, до чого прийшли в процесі дискусії; структурування висловлених ідей на вкрай важливі, необхідні й частково доречні й установлення порядку їх подальшого обговорення й реалізації; формулювання висновку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галузяк В. М., Тихолаз С. І. Розвиток професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів: монографія. Вінниця : Нілан, 2016. 227 с.
2. Гуманізація педагогічного процесу у вищій школі: колективна монографія / керівник д. пед. н. Л. В. Лебедик. Полтава : ПУЕТ, 2020. 196 с.
3. Лебедик Леся, Стрельніков Віктор. Інтерактивні технології навчання майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 4 (193). С. 49–53.
4. Стрельніков В. Ю. Технології «діадної взаємодії» та ситуаційного навчання студентів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 34–38. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/10120>
5. Фасилітація. URL : <http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2018/07/Abetka-Facilitation-Insha-Osvita.pdf> (дата звернення: 19.02.2021).

Тимофєєва І.Б.,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У системі підготовки майбутніх учителів початкових класів важливе місце займає дисципліна «Методика викладання технологічної освітньої галузі», яка для здобувачів освіти забезпечує професійну підготовку. Вивчення даної дисципліни є важливою умовою формування фахової предметної компетентності технологічна [3, с. 211]. Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта, Професійному стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (Наказ Міністерства соціальної політики України №1143 від 10.08.2018 р.) підходами до викладання та навчання нами визначено студентоцентроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, елементи тренінгових технологій.

Викладання та навчання проводиться у вигляді: лекцій, мультимедійних лекцій, інтерактивних лекцій, практичних занять, лабораторних занять, самостійного навчання, консультацій, підготовки курсової роботи.

Молодий вчитель початкових класів, починаючи трудову діяльність, стикається з проблемою браку практичних професійних навичок. Компенсувати їх нестачу, а саме розширити знання та навички в області актуальних сучасних освітніх технологій, набути когнітивних, соціальних та емоційних навичок може допомогти проблемно-орієнтоване навчання. Значну кількість ідей та організаційних підходів, що реалізуються зараз у Новій українській школі можна використати і в освітньому процесі, цим самим забравши прірву між університетською освітою та майбутньою професійною діяльністю майбутніх учителів початкових класів.

Серед основних питань, які стосуються впровадження сучасних технологій проблемно-орієнтованого навчання, є пошуки можливостей органічного поєднання та взаємоузгодження традиційних методів реалізації освітнього процесу з новими методами його інтенсифікації й активізації, що забезпечують формування необхідних якостей відповідних здобувачів освіти [1, с.14].

Проблемно-орієнтоване навчання називають такий процес організації навчання, основа якого полягає в утворенні проблемних ситуацій, визначені студентами проблем і їх самостійному або за допомогою викладача розв'язанні. Застосування проблемно-орієнтованого навчання допомагає забезпечити глибоке і всебічне розуміння навчального матеріалу, розвивати аналітичне та креативне мислення, творчу уяву, здогадку. У здобувачів освіти формується здатність відкривати та знаходити для себе щось нове. Це є засіб створення мотивації, стимулювання пізнавальної діяльності. Також виховується активна

творча особистість, яка вміє бачити, ставити і вирішувати нестандартні проблеми [2, с. 168]. Саме таким має бути майбутній вчитель початкових класів.

Освітня траєкторія проблемно-орієнтованого підходу складається з 7-ми етапів: уточнення понять, визначення проблеми, мозковий штурм, класифікація й аналіз проблемних питань, спільне формулювання навчальних цілей у групі студентів, самостійне навчання, спільна дискусія за проблематикою. Проблемно-орієнтоване навчання ефективно поєднується із змішаним синхронно спланованими аудиторними та онлайн заняттями.

Проблемно-орієнтоване навчання як основа формування технологічної компетентності потребує відповідної організації роботи зі здобувачами спеціальності «Початкова освіта»:

- викладач відіграє допоміжну роль, але розуміє, навіщо сформулюється проблема, передбачити можливі варіанти запитань;

- підготувати проблемні лекції, такі як «Специфіка уроків трудового навчання та умови освітнього середовища НУШ», «Властивості фольги, паперу, ниток», «Конструкторські навички молодшого школяра: проблема для вчителя?»;

- на практичних заняттях є керівник (модератор) дискусії або практичного заняття;

- підготувати основну літературу, електронні навчальні матеріали для самостійного опрацювання після формулювання особистих цілей;

- викладач звертає увагу на основні концепції, теорії, моделі тощо, які допоможуть майбутнім вчителям знайти відповіді на запитання.

Процес вивчення дисципліни «Трудове навчання з практикумом та методикою викладання освітньої галузі «Технології»» є аналогічний процесу роботи над освітніми проектами. Один з найбільш популярних Agile-підходів є Scrum методологія. Технологія Scrum – це інтерактивний процес створення продукту, який відбувається етапами протягом коротких проміжків часу (спринтів). В рамках кожного спринта розробники працюють над завданнями, які закінчуються демонстрацією для замовника [4].

Навчання завжди має особистісний характер (не можна «навчатися» за когось), у кожному конкретному випадку, у якості передумови, має певну мотивацію, пов'язану з необхідністю розв'язання на кожному конкретному етапі певної проблеми. У цьому розумінні будь-яке навчання автоматично має проблемно-орієнтований характер.

Здійснивши аналіз науково-методичної літератури [1; 4], визначаємо ефективність організації проблемно-орієнтованого навчання щодо формування технологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів:

1. Підготовка викладача – лектора, тьютора, фасилітатора яка вимагає глибокого знання сутності предмета, високого рівня освіченості, а також володіння методикою проблемно-орієнтованого навчання. Тьютор має мати внутрішню мотивацію. Викликати зацікавленість до змісту визначеної проблеми на заняттях. Вміти діалогічно доброзичливо спілкуватися та заохочувати здобувачів вищої освіти до самостійних пізнавальних пошуків. Уважно

ставитися до думок, гіпотез, висловлювань майбутніх вчителів. Знати, як правильно розробити й застосувати проблемну ситуацію. Основою для цього є моделювання творчого процесу за рахунок створення проблемної ситуації й управління пошуком рішення проблеми.

2. Науково – методична забезпеченість процесу навчання для створення ланцюга проблемних ситуацій і керування діяльністю здобувачів освіти із самостійного вирішення навчальних проблем (розробка проблемних лекцій відповідно змістових модулів, видання методичних вказівок до виконання практичних робіт, завдань для індивідуального навчально-дослідницького завдання).

3. Урахування особливостей дисципліни, теми, яку вивчають, а також часу, відведеного за робочою програмою навчальної дисципліни. Також врахування вікових та індивідуальних особливостей майбутніх вчителів початкових класів для засвоєння ними системи знань і способів розумової практичної діяльності, формування всебічно розвиненої особистості.

Отже, проблемно-орієнтованого навчання щодо формування технологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів має значні переваги не тільки як один із засобів навчання. Воно забезпечує міцне засвоєння знань, робить навчальну діяльність захоплюючою, оскільки вчить мислити логічно, науково, творчо, долати труднощі; робить навчальний матеріал більш доказовим та переконливим; формує впевненість, радість, задоволення від розумової діяльності у майбутніх педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барган, Ю. І. Впровадження у закладах загальної середньої освіти технологій проблемно-орієнтованого навчання при опануванні теорії рухів у центральносиметричному полі. *Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс – 2020»* : матеріали III Міжнародної дистанційної науково-методичної конференції, квітень-травень 2020 р., м. Суми. Суми : [ФОП Цьома С. П.], 2020. С. 13–15.

2. Дмитренко Н.Є. Доля І.В. Застосування проблемно-орієнтованого навчання на заняттях з іноземної мови у вищому навчальному закладі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: Зб. наук. пр. Випуск 46. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 166-170.

3. Тимофєєва І. Дисципліна «Методика викладання технологічної освітньої галузі" як засіб фахового зростання майбутніх учителів початкової школи. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. м. Бердянськ, 26–27 листоп. 2020 р. Бердянськ : Бердянськ. держ. пед. ун-т, 2020. С. 211–213.

4. Putu A., et al. Scrum Method Implementation in a Software Development Project Management. (IJACSA) International Journal of Advanced Computer Science and Applications, Vol. 6, No. 9, 2015.

Тілло Т.В.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольського державного університету
Наукова керівниця: **Хаджинова І.В.,**
асистентка кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сьогодні в Україні відбувається модернізація освітньої галузі. Прийняття Закону України «Про освіту» визначає нові вимоги до підготовки висококваліфікованих вчителів Нової української школи. Саме тому керівники навчальних закладів ставлять перед собою нові завдання, одним із яких є підвищення рівня професійної підготовки вчителів.

Українське суспільство зазнає змін і визначає інші етапи та перспективи поступового розвитку. Ключовим фактором освітніх змін є якісна освіта вчителів, яка відповідає сучасним реаліям і здатна забезпечити підготовку фахівців високого рівня, здатних вирішувати складні інноваційні освітні проблеми протягом своєї професійної кар'єри. Взагалі проблема підготовки вчителя була важливою завжди, її вирішенню присвятили низку праць зарубіжні та українські педагоги, зокрема А. Дістервег, Я. Коменський, К. Ушинський, В. Сухомлинський, та інші. Вирішенню проблеми в контексті сучасних умов розвитку освіти присвячують свої дослідження знані психологи і педагоги, які розробляють проблему особистісно-орієнтованого навчання і виховання на всіх рівнях освіти (І. Бех, О. Дубасенюк, І. Зязюн, та багато інших) [1].

Сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений з сучасними світовими вимогами до навчально-виховного процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації навчальної діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості [4]. Пошуки оптимальних шляхів професійної підготовки вчителів початкових класів проходять в контексті сучасних освітніх парадигм (культурологічної, ціннісної, компетентнісної та ін.). Сучасний навчальний план, який відображає зміст професійної підготовки майбутнього спеціаліста, передбачає, що важливе місце в системі професійної підготовки вчителів належить дисциплінам психолого-педагогічного циклу. Специфіка підготовки вчителя початкової школи пов'язана з багатофункціональністю його діяльності. Він повинен не лише володіти предметними знаннями і вміннями, але й мати здатність до моделювання, планування, проектування навчально-виховного процесу, яка дасть йому можливість ефективно формувати особистість молодшого школяра. Для дитини вчитель - це людина, здатна дати відповіді на всі запитання. Сучасні дослідження свідчать про те, що по закінченні початкової школи діти стають в чомусь схожими на своїх вчителів. Підготовка вчителя, який знаходиться з дитиною не лише на уроках, а й формує її загальний світогляд, впливає також на якість творення дитиною власного життя. Мета професійного розвитку – підготовка і

підтримка педагогів для того, щоб допомогти учням досягти високих стандартів навчання і розвитку, ефективність якого залежить від інноваційного управління у навчальному закладі [3].

Підготовка майбутніх педагогів повинна формувати цілий комплекс якостей, таких як професійна освіченість, майстерність, загальна та професійна культура, прагнення до самовдосконалення та саморозвитку, тобто повинні створити умови для набуття професійної компетентності. Оволодіння студентами умінням будувати цільові та навчальні завдання, ставити мету, правильно і коректно дасть можливість реалізувати особистісно орієнтовану модель навчання молодших школярів при побудові процесу навчання. Також дуже важливим є те, що підготовка педагога не може бути завершеною за відсутності реального контакту з учнями у процесі практичної підготовки. Адже якщо майбутні педагоги знайомі з педагогічними методами лише теоретично, без застосування на практиці, у процесі їх професійної підготовки, не можна сподіватись на використання інноваційних технологій навчання у школах. Тому надзвичайно перспективним є використання у підготовці майбутніх педагогів методу моделювання конкретних педагогічних ситуацій. Рівень готовності сучасного вчителя початкової школи до виконання основних виробничих функцій і типових задач діяльності має характеризуватися наявністю інтегрованих якостей і професійних умінь репродуктивного і творчого характеру. Вони формуються у процесі оволодіння студентами змістом фундаментальних, психолого-педагогічних та методичних дисциплін – основи фахової підготовки [2].

Отже, одним із найважливіших завдань на сьогоднішньому етапі модернізації освіти України є забезпечення якості підготовки вчителів з високим рівнем здобутої освіти та професійної мотивації. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання. Особливу увагу заслуговують питання інноваційної діяльності, творчого пошуку навчальних закладів, які готові до впровадження змін. Все це знаходить реалізацію в новаціях проекту "Нова українська школа", спрямованого на забезпечення високої якості підготовки сучасного вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комар О.А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. Умань: РВЦ «Софія», 2008. 332 с.

2. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

3. Нова українська школа. URL: <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczya.pdf> (дата звернення: 20.02.2021).

4. Дубасенюк О.А. Концептуальні положення теорії професійної виховної діяльності педагога. Педагогіка і психологія. № 4 (5). 1994. С. 90-97.

5. Задорожна-Княгницька Л.В., Нетребя М.М. Наукові підходи до професійної підготовки педагогів для Нової української школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2019. №16. С. 70-75.

Щербакова Н.М.,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки

Бердянського державного педагогічного університету

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У сучасній системі вищої освіти виникла нагальна потреба по-новому вирішувати проблему підготовки майбутнього вчителя до здійснення педагогічної діяльності. Це спонукає викладачів до створення в процесі навчання майбутніх учителів початкової школи таких умов, які забезпечуватимуть формування в студентів творчих здібностей, розвиток власного стилю розв'язання педагогічних ситуацій, прагнення досягати високих результатів у майбутній професійній діяльності.

Різні аспекти фахової підготовки майбутнього вчителя є предметом досліджень багатьох учених, зокрема І. Зязюна, Л. Карамушки, Л. Коваль, А. Крамаренко, О. Пехоти, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін. Разом з тим, як показує аналіз педагогічної практики, проблема підготовки вчителя до формування культури поведінки учнів потребує подальших досліджень. Ця проблема може бути вирішена завдяки впровадженню проєктної технології, яка забезпечує розвиток логічного мислення, спроможність генерувати нові ідеї та готовність до виявлення самостійності, незалежності суджень і дій, здібності до прогнозування тощо.

Використання у навчальному процесі проєктів дозволяє реалізувати особистісно-діяльнісний (В. Давидов, Ш. Амонашвілі) і особистісно-орієнтований (І. Бех, С. Подмазін, І. Якиманська та ін.) підходи до розвитку особистості, які базуються на застосуванні знань, отриманих під час вивчення різних дисциплін на різних етапах навчання та умінь інтегрувати їх у процесі роботи над проєктом. Це забезпечує позитивну мотивацію і диференціацію у навчанні, активізує самостійну творчу діяльність студентів під час виконання проєкту (Н. Матяш) Ми поділяємо думку В. Беспалько, О. Коберник, О. Пехоти та ін. учених, які доводять, що застосування проєктної технології сприяє міцному зв'язку теорії та практики, формує в майбутніх педагогів уміння планувати діяльність, виробляє готовність спостерігати, перевіряти, аналізувати, узагальнювати.

Проєктна технологія – це організація навчання, за якої студенти самостійно здобувають знання, набувають уміння і навички у процесі планування і виконання навчально-дослідних та науково-практичних завдань – проєктів. Використання зазначеної технології дозволяє викладачеві вирішувати завдання, пов'язані із забезпеченням системного мислення студентів, їх готовності самостійно здобувати нові знання. При цьому майбутні вчителі набувають навички використовувати результати теоретичного знання у власній педагогічній діяльності для розв'язання навчальних і дослідницьких завдань. Виконання проєктів передбачає відповідний рівень розвитку аналітико-синтетичної діяльності під час роботи з першоджерелами, вміння будувати гіпотези, планувати й проводити спостереження та експеримент, отримувати

відповідні дані, здійснювати їх аналіз, узагальнення, робити висновки тощо.

Педагогічний досвід автора в контексті впровадження проєктної технології в підготовку майбутнього вчителя доводить, що це створює умови, за яких студент може самостійно здобувати нові знання та застосовувати, набуті раніше. При цьому в порівнянні з традиційним навчанням, проєктна технологія дозволяє змінити дії студента за зразком на дії, зорієнтовані в основному на розв'язання пошукових та дослідницьких завдань.

Дана технологія упроваджувалася нами під час вивчення студентами університету навчального курсу «Основи етикету та методика навчання школярів етикетним нормам».

Організуючи навчальний процес, студентам пропонувалось створювати пізнавально-когнітивні, організаційно-діяльнісні та творчі проєкти.

Пізнавально-когнітивні проєкти були спрямовані на оволодіння майбутніми вчителями вмінням опосередковано пізнавати навколишній світ, опановувати різними способами вирішення проблем, які виникатимуть під час їх професійної діяльності. Розробка таких проєктів спиралася, головним чином, на роботу з першоджерелами. А для цього студенти визначали мету, шляхи, засоби отримання інформації, здійснювали аналіз та узагальнення фактів, формулювали висновки.

Виконання пізнавально-когнітивних проєктів давало можливість студентам власними зусиллями визначати, обґрунтовувати й формулювати проблему, добирати необхідні дані, важливі аргументи та логіку її вирішення. Спираючись на дослідження вчених-педагогів (О. Бобир, Л. Данильчук, Т. Довга, Я. Радевич-Винницький та ін.) студенти вчилися порівнювати погляди різних науковців відносно виховання в учнів культури поведінки й місця етикету в цьому процесі.

Організаційно-діяльнісні проєкти допомагали майбутнім учителям оволодівати навичками самоорганізації, ставити перед собою реальні цілі, організувати власну діяльність, уміння працювати у групі, опановувати техніку дискусії, розвивати рефлексію, адекватну самооцінку. Як правило, важливою частиною проєктів такого рівня є експеримент. Однією із задач експерименту може бути встановлення зв'язку між теоретичними напрацюваннями та педагогічною практикою. Наприклад, студенти здійснювали порівняльний аналіз навчальних програм з теоретичними даними. Вони визначали, які концептуальні підходи покладені в основу програм, як прослідковується в них можливість щодо виховання культури поведінки учнів.

Під час самопідготовки та обговорення питань на семінарських заняттях майбутні вчителі обґрунтовували або спростовували думку про те, що існує необхідність у сучасному суспільстві дотримуватись норм етикету.

Творчі проєкти забезпечували розвиток креативного мислення, уміння моделювати, поєднувати різні засоби з метою отримання найбільш доказових результатів, створювати комп'ютерні презентації, стендові доповіді тощо. Така робота дозволяла студентам набувати практичний досвід організації навчання школярів етикетним нормам. При цьому акцентувалася увага на моделюванні різних проблемних ситуацій, які можуть виникати в реальній практиці з подальшим пошуком та обговоренням можливих способів їх розв'язання. Все це

сприяло розвитку самопізнання та самореалізації, допомагало формувати знання про особливості етикетної поведінки школярів, розвивати вміння розв'язувати складні проблемні ситуації, виховувати толерантне ставлення до дорослих та однолітків.

Головною характеристикою діяльності студента в цьому контексті є його самостійність. Проектну технологію ми розглядаємо, як спосіб досягнення дидактичної мети через самостійну детальну розробку проблеми, яка завершується реальним, відчутним практичним результатом, у даному контексті – готовністю майбутнього вчителя до формування культури поведінки учнів.

Використання навчально-дослідних проєктів дозволяло нам формувати в майбутніх учителів здатність до формування моральних цінностей і якостей особистості, готовність до засвоєння знань про історію виникнення, сутність і тенденції розвитку етикету, особливості формування у школярів навичок культури поведінки в різних життєвих ситуаціях тощо.

Працюючи над проєктами, майбутні вчителі на основі порівняльного аналізу історії культури та поведінки людини в різні періоди розвитку цивілізації, усвідомлювали ці знання й прагнули розвивати та удосконалювати власну педагогічну культуру.

Цінним у використанні навчальних проєктів є те, що студенти набувають уміння раціонально обирати та теоретично обґрунтовувати форми, методи і засоби виховання у школярів етикетної поведінки. На педагогічній практиці вони прагнули вирішувати педагогічні завдання творчо, застосовувати знання і досвід, отриманий в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, зокрема з методики виховної роботи у школі.

Таким чином, упровадження проєктної технології у навчальний процес ВНЗ допомагає удосконалити професійну підготовку майбутнього вчителя, а саме в контексті виховання культури поведінки учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Молчанова В.В. Метод проєктів у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів початкової школи: теоретичне обґрунтування етапів та різновидів. *Молодий учений*. № 3. 2017. С. 430 – 434.

2. Фунтікова О. О. Сучасний погляд на використання методу проєктів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2003. № 11. С. 17 – 24.

Ярошук Л.Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Бердянський державний педагогічний університет,

ТЕСТИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

На сучасному етапі стандартизація освіти є однією з основних тенденцій розвитку. Саме це було предметом багатьох психолого-педагогічних досліджень (В. Аванесова, В. Андрєєва, І. Булах, Т. Вакулєнко, О. Гриценчук,

М. Дандамаєва, Н. Єфремової, В. Кадневського, В. Кима, Л. Кухар, В. Ландсмана, О. Локшиної, О. Ляшенка, О. Майорова, В. Максимова, О. Пермякової, С. Ракова, Н. Самилкіної, Л. Фігурської та ін.).

У них відзначається, що стандартизація освіти нерозривно пов'язана з широким використання системи вимірювань, що є, по суті, сукупністю критеріально-орієнтованих тестів.

Спробуємо розтлумачити у чому ж суть критеріально-зорієнтованого тестування. Слово «тест» у масовій свідомості викликає найрізноманітніші асоціації: від завдання, у якому потрібно вгадати відповідь, до кальки англійського «test» (проба, випробування, перевірка). Відмінності в розумінні суті тестів породжують відмінності у ставленні до тестів.

Традиційно тест визначають як стандартизований метод діагностики рівня і структури підготовки. У такому разі усі тестовані виконують одні і ті ж завдання, в однаковий час, в однакових умовах і з однаковими правилами оцінювання відповідей.

Тестування – це метод вимірювання певних властивостей особи за допомогою тесту. Тест – це сукупність тестових завдань. Варто пам'ятати і про те, що кожен тест має містити інформаційну і операційну частину.

Тестове завдання – це складова одиниця тесту як засобу контролю, що відповідає не тільки формальним, але й певним статистичним вимогам (частка неправильних відповідей у кожному завданні; співвідношення балів за завданнями та балів за весь тест).

Дистрактори – (з англ. distract) – відволікти увагу – неправильні, але найбільш правдоподібні варіанти відповідей у завданнях закритого типу [3].

Мінімальні вимоги до складу тестового завдання:

1. Інструкція.
2. Текст завдання.
3. Правильна відповідь.
4. Дистрактори.

Основна вимога до тестових завдань – тестове завдання повинно мати однозначну правильну відповідь.

Нині у довідковій літературі знаходимо, що тест критеріально-зорієнтований – інструмент оцінювання, призначений для визначення рівня індивідуальних досягнень відносно певного критерію, що ґрунтується на логіко-функціональному аналізі змісту завдань. Він має на меті оцінити, чи досягнув тестований установленого рівня засвоєння матеріалу навчальної програми або її частини. Результати тестування в такому разі порівнюють із певним критерієм рівня підготовленості тестованого (критичним рівнем обсягу знань, умінь і навичок), який визначають до початку тестування. Результат указуватиме, чи відповідає рівень досягнень тестованого вимогам стандарту або іншим критеріям. Існує два способи інтерпретації результатів: у першому випадку робиться висновок, засвоєний чи не засвоєний навчальний матеріал (досягнув тестований стандарту чи ні), у другому – подається процент засвоєння матеріалу, що перевіряється (на якому рівні засвоєно стандарт або який відсоток із усіх вимог стандарту засвоєно). Отже, критеріально-зорієнтований тест, на відміну

від нормативно зорієнтованого, оцінює, що вмiє робити тестований вiдносно до iнших. У критерiально-зорiєнтованому тестi процент виконання завдань має коливатися в межах 80 – 90%. В останнє десятилiття надають перевагу тестам, зорiєнтованим на певнi критерiї. Перша iнформацiя про критерiально-зорiєнтованi тести з'явилася на Заходi в 60-х роках ХХ столiття [1, с. 131–132].

Сучасний дослiдник Л. Кухар зазначає, що вiн має на метi оцiнити, чи досягнув тестований установленого рiвня засвоєння матерiалу навчальної програми або її частини. Результати тестування в такому разi порiвнюють iз певним критерiєм рiвня пiдготовленостi тестованого (критичним рiвнем обсягу знань, умiнь i навичок), який визначають до початку тестування. Результат указуватиме, чи вiдповiдає рiвень досягнень тестованого вимогам стандарту або iншим критерiям. Iснує два способи iнтерпретацiї результатiв: у першому випадку робиться висновок, засвоєний чи не засвоєний навчальний матерiал (досягнув тестований стандарту чи нi), у другому – подається процент засвоєння матерiалу, що перевiряється (на якому рiвнi засвоєно стандарт або який вiдсоток iз усiх вимог стандарту засвоєно). Отже, критерiально-зорiєнтований тест оцiнює, що вмiє робити тестований вiдносно iнших. У критерiально-зорiєнтованому тестi вiдсоток виконання завдань має коливатися в межах 80-90 % [2, с. 61–62].

Питання про те, якими мають бути педагогiчнi тести, яким вимогам та умовам вони повиннi вiдповiдати, широко дослiджувалися в психолого-педагогiчнiй лiтературi. Так, аналізуючи запропонованi вiдомими вченими (В. П. Беспальком, Л. О. Кухар, М. Б. Челишковою, А. М. Майоровим та iн.) вимоги, узагальнимо їх.

Правила складання тестових завдань

1. Умова має мiстити чiтко сформульоване завдання. Завдання має фокусуватися на однiй проблемi.

2. Варiанти вiдповiдей мають бути гомогенними (однорiдними).

3. Усi дистрактори мають бути вiрогiдними (правдоподiбними).

4. Iнформацiя, що мiститься в одному тестовому завданнi, не повинна давати вiдповiдь на iнше тестове завдання.

5. Не рекомендується використовувати як правильну вiдповiдь чи дистрактор фраз «все з вищевказаного», «нiчого з вищевказаного» i под.

6. Не рекомендується використовувати як правильну вiдповiдь чи дистрактор фрази «жоден варiант вiдповiдi неправильний», «немає правильної вiдповiдi», «усi вiдповiдi правильнi», «iнколи», «iмовiрно» та под.

7. Умова має бути сформульована позитивно.

8. Дистрактори i правильнi вiдповiдi повиннi формулюватися за алфавiтом.

9. Позначаємо дистрактори i правильнi вiдповiдi лише лiтерами української абетки.

10. Необхiдно уникати при формулюваннi умови пiдказок типу:

- ✓ граматична невiдповiднiсть мiж умовою та варiантами вiдповiдей;
- ✓ повторення у правильнiй вiдповiдi слiв з умови;
- ✓ використання прикладiв з пiдручника чи лекцiї як тестових завдань;

- ✓ найдовша правильна відповідь;
- ✓ найдетальніша правильна відповідь;
- ✓ дистрактори, що виключають один одного;
- ✓ ситуації, коли одне тестове завдання є підказкою для другого.

Правила написання умови.

Умова – це стимул для відповіді, яка описує певну проблему і ставить завдання перед екзаменованим. Умова повинна допомогти екзаменованому чітко уявити поставлену перед ним проблему. Умова може містити лише завдання або складатися із вступної інформації та запитання. Умова може подаватися у формі запитання, у наказовій формі або у формі незавершеного твердження. Рекомендується використовувати форму запитання або наказову форму, які є легшими для екзаменованих і ставлять перед ними більш чітке завдання. Формулювання запитання доцільно починати з дієслова. Якщо все ж таки використовується формат незавершеного твердження, пропуск в останньому не повинен бути на початку або в середині, його треба розмістити в кінці фрази. Крім того, навіть у незавершеному твердженні умова має бути «завершена» з точки зору змісту, щоб на неї можна було відповісти, незважаючи на список варіантів відповідей.

Формулюйте умови позитивно. Уникайте негативних формулювань, які вимагають протилежної, порівняно з більшістю тестових завдань дії (вибір неправильного, гіршого), та є складними для розуміння екзаменованими.

Правила написання варіантів відповідей.

Варіанти відповідей треба розміщувати системно (у логічному, в алфавітному порядку, у порядку збільшення або зменшення чисел тощо). Відповіді мають бути незалежними одна від одної та не перетинатися між собою. Відповіді, що перетинаються, рідко бувають правильними, і це слугує підказкою для екзаменованих.

Відповіді мають бути однорідними за змістом і належати до однієї навчальної мети. Відповіді мають бути короткими та простими за структурою. Слова, що повторюються, слід додавати до умови. До відповідей бажано не додавати дієслів, що ускладнюють сприйняття та розуміння. Оптимально, щоб відповіді містили іменники, прикметники, числівники як окреме слово, словосполучення, просте речення. Складні речення у відповідях використовувати не рекомендується.

Відповіді мають бути подібними за зовнішніми ознаками, структурою, стилістикою тощо, зокрема, подібною має бути довжина відповідей. Типовою помилкою є створення найдовшої, детальної, конкретної, найповнішої правильної відповіді, до якої додаються коротші дистрактори. Інколи довжина правильної відповіді становить абзац, тоді як дистрактори містять одне-два слова.

Відповіді мають відповідати умові граматично, стилістично та логічно. Невідповідність найчастіше спостерігається при застосуванні незавершеної форми твердження в умові.

Не використовуйте фраз на зразок «все з вищевказаного», «нічого з вищевказаного», «немає правильної відповіді», «усі відповіді правильні», «інколи», «ймовірно» та под.

Отже, хочемо зазначити, що викладачам варто пам'ятати про те, що до тестів існують вимоги і дотримуватися їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Короткий тестологічний словник-довідник / упоряд. Л. Т. Коваленко. Київ: Грамота, 2008. 160 с.
2. Кухар Л. О. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. / Л. О. Кухар. Луцьк, 2010. 182 с.
3. Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти: навч. посіб. Київ: Слово, 2010. 304 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Андрющенко О.В. Інклюзивна освіта в реаліях Нової української школи	3
Базаджи Н.В. Група продовженого дня в умовах Нової української школи	4
Безвершенко А.Е. Формування базових моральних цінностей національно-культурної ідентичності учнів початкових класів	7
Варенцева К.О. Завдання і функції класного керівника	9
Воєвутко Н.Ю. Науково-методична експертиза підручників: Проблема формування критеріїв	11
Григорян Д.О. Інклюзивна освіта у Новій українській школі	14
Кауркіна М.Є. Роль класного керівника в реалізації завдань нової української школи	15
Корольова В.С. Роль позашкільної роботи у виховному процесі	18
Костіва Я.В. Національне виховання сучасних школярів	20
Кузурман Н.Ю. Стратегічне планування якісних змін в освітньому процесі в умовах нової української школи	23
Круш О.М. Особистість керівника закладу освіти в контексті реалізації положень нової української школи	25
Махсма В.В. Реалізація завдань соціально-емоційного виховання в контексті нової української школи	27
Надолінська К. Д. Зв'язок сім'ї і школи в процесі виховання дитини	28
Нестеренко Д.М. Взаємодія вчителя і батьків в освітньому процесі	30
Нетреба М.М. Шкільний «булінг»: чинники та види	32
Павленко Є.А. Причини відсутності мотивації до занять фізичною культурою у школі	34
Погомій М.П. Шкільний булінг як педагогічна проблема	36
Руднєва І.О. Методика розробки освітньої програми «роботехніка» як складової stem-освіти для формування проєктної діяльності здобувачів освіти нової української школи	39
Ситнік А.В. Сутність, структура та особливості партнерства вчителя з батьками школярів	42
Хараман О.М. Діяльнісний підхід у навчанні: Перші кроки учнів до пізнання світу	44
Цветкова І.В. Оновлення змісту управління закладом освіти в умовах реформування	47

СЕКЦІЯ II

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСНОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Eleni Griva. “The younger the better”: teaching a second/foreign language to very young learners	50
Ιωάννα Καϊάφα. Η φιλιαναγνωσία ως μέσο ανάπτυξης της δημιουργικότητας του παιδιού	53
Olena Pavlenko. Keeping primary school pupils motivated to learn english ..	56
Бурмистрова Л.О. Використання методу проєктів для розвитку часових уявлень на прикладі комп'ютерної гри	58
Велігоненко О.В. Колективна творча справа як засіб морального розвитку школярів	61
Галич Є.І. Формування національної свідомості учнів	63
Гнатюк О.Д. Реалізація принципу дитиноцентризму на уроках іноземної мови в початковій школі	65
Годорожа А.А. Використання ігрових елементів на уроках фізичної культури у початковій школі	66
Гумеч І.С. Формування патріотичних почуттів учнів 6 класу в позакласній роботі	68
Дарменко К.А. Моральне виховання школярів у сім'ї	71
Дівак К. М. Виховання в учнів громадських якостей	73
Долгірева Ю.С. Шлях розвитку дитиноцентризму в умовах Нової української школи	75
Дудар В.В. Індивідуальний підхід у вихованні школярів	77
Дядечко А.К. Громадянська компетентність як елемент формування особистості учня молодших класів	78
Єфименко К.С. Національно-патріотичне виховання учнів початкової школи	81
Жукова К.С. Виховання ввічливості молодших школярів: основні напрямки роботи	84
Загорулько О.О. Дитиноцентризм - провідна ідея Нової української школи	86
Кириченко І.В. Дитиноцентризм як особистісно-орієнтована модель навчання та виховання	88
Кішиш І.Ю. Виховання у школярів любові до національних традицій....	90
Кучма А.О. Естетичне виховання учнів закладів загальної середньої освіти	92
Літовченко Х.М. Виховання толерантності учнів засобами гри	94
Мойсеєнко Р.М. Ідея дитиноцентризму у сучасній школі	97
Мулько С.А. Екологічне виховання учнів молодшого шкільного віку: зміст, форми та методи реалізації	99

Надуєва К.О. Умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я учнів за концепцією НУШ	101
Назарова Г.Л. Дитиноцентризм як основа освітнього процесу в Новій українській школі	104
Науменко В.С. Виховання шанобливого ставлення до батьків в учнів 5-6 класів	106
Ольмезова А.І. Виховання працелюбності учнів початкових класів у контексті НУШ	108
Павлова С.В. Патріотичне виховання школярів в позакласній роботі	111
Пєнова В.С. Розвиток толерантності в учнів середніх класів	113
Поліщук О.А. Формування доброзичливого ставлення дітей один до одного засобами ігрової діяльності	115
Полянська В.В. Виховання в учнів позитивного ставлення до інших людей	118
Рейпольська О.Д. Сучасні принципи формування у дошкільників ціннісного самоставлення	121
Самарська С.С. Формування в учнів середніх класів культури сімейних відносин	123
Семеренко Е.Р. Аксіологічний вектор реалізації принципу дитиноцентризму в НУШ	126
Сербул О.О. Реалізація дитиноцентричних ідей у сучасній освіті	128
Солдатова А.Г. Формування основ етичної культури молодших школярів	130
Тараненко А.О. Формування позитивних моральних якостей молодших школярів	133
Тобагулова А.М. Формування моральної культури учнів	135
Товстоног К.В. Виховання учнів засобами педагогічного спілкування .	137
Трубачова В.Я. Виховання соціальної активності учнів в умовах становлення нової української школи	140
Філіппова Г.А. Індивідуальний підхід до учнів на уроках з технологічної освітньої галузі	143
Хоренко К.С. Вікові особливості розвитку вольових якостей учнів початкових класів	145
Цимбал Д.О. Профілактика шкідливих звичок серед підлітків	147
Шаповалова Є.С. Формування основ загальнолюдської моралі учнів у позакласній роботі	149
Шека О.А. Основні принципи реалізації дитиноцентризму в умовах Нової української школи	151

СЕКЦІЯ ІІІ

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Авксентьєва Л.О., Єгорова О.В. Досвід реалізації основних завдань Нової української школи у закладах загальної середньої освіти	154
Агаєва А.С. Формування уявлень школярів про професії	156
Бережна В.С. Естетичне виховання учнів 6 класу на уроках української літератури	159
Білоконь Н.В. Реалізація принципу дитиноцентризму в умовах Нової української школи	161
Болгов М. В. Проблема формування дитячого колективу у сучасному закладі загальної середньої освіти	163
Бура О.М. Сприймання та інтерпретація музичних творів на уроках мистецтва	165
Галицька К.Є. Профорієнтаційна робота з підлітками	167
Гладких А.В. Формування мотивації на здоровий спосіб життя школярі в світі концепції НУШ	169
Головко В.О. Виховання культури поведінки учнів на основі використання художньої літератури	172
Громова Д.В. Педагогічна вимога та її вплив на свідомість вихованця ..	174
Жижкіна В.Є. Впровадження активних методів навчання на уроках «Я досліджую світ»	176
Заїченко А.О. Вихованість дитини у сучасній школі	178
Зіньковська В.С. Мотивація учнів початкових класів до здорового способу життя	180
Коваль Т.О. Застосування методу казкотерапії в початковій школі	182
Куцебова Т.Ф. Формування мотивації у молодших школярів до евристико-пізнавальної діяльності на уроках математики	185
Кучеренко М.Ю. «Шість цеглинок» LEGO	187
Лушпа М.В. Формування комунікативних умінь учнів 6 класів	191
Ляшук К. А. Формування в учнів культури поведінки	193
Михайлова Я. О. Актуальність використання LEGO-технології у початковій школі	196
Мітеланг Н.В. Використання сторітелінгу при викладанні предметів у початковій школі	198
Міщенко О.Г. Основні види засобів навчання математики в початковій школі	200
Налізко І.С. Інтерактивні технології на уроках трудового навчання у початковій школі	204
Ніколенко Л.В. Формування світогляду на уроках музичного мистецтва засобами української народної пісні	205

Починок Д.В. Виховання в учнів підліткового віку потреби у здоровому способі життя	207
Руф В.В. Українська народна казка як засіб виховання загальнолюдських цінностей	209
Самойленко Н.В. Формування ключової компетентності у молодших школярів в умовах групи подовженого дня	211
Саранова В.С. Героїко-патріотичне виховання школярів	214
Склярова С.В. Інтегроване вивчення навчальних предметів освітньої галузі «мистецтво» у новій українській школі	216
Христофоров Ю.О. Інноваційні форми навчання в Новій українській школі	218
Школенко Д.В. Фольклор як засіб морально-етичного виховання підлітків	220

СЕКЦІЯ IV

ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Eleni Korosidou. The effect of digital storytelling in improving young learners' writing skills in distance learning contexts	223
Ioannis A. Theodorou. Building the gap between the school community and its digital self: perspectives and obstacles	226
Вартанян Л.В. Принципи організації дистанційної освіти для учнів початкової школи	229
Гуцева В.О. Особливості впровадження дистанційного навчання в початковій школі	233
Загірна О.С. Організація дистанційного навчання у закладі загальної середньої освіти у період пандемії	235
Канченко К.В. Тенденції розвитку дистанційного навчання у сучасному освітньому процесі	238
Комісаренко К.Є. Сервіси для організації онлайн-конференції та відеозв'язку з учнями початкових класів	240
Красозова М.В. Особливості організації дистанційного навчання у початковій школі	242
Лукіна Н.Д. Практики та підходи до дистанційного навчання – рекомендації для вчителів	244
Нешко Ю.В. Технології дистанційного навчання: український та зарубіжний досвід	246
Новицька Є.О., Новицька С.М. Технологія «змішане навчання» в початковій школі	250
Нуяззіна К.М. Сервіс ClassDojo для дітей молодшого шкільного віку	253
Пустовалова О.А. Використання інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання в початковій школі	255
Рамусь І.В. Інформаційна компетентність учителя початкової школи ...	257

Умарлі С.Е. Нормативно-правове забезпечення організації дистанційної освіти в Україні	259
Хаджинова І.В. Впровадження технологій дистанційного навчання на уроках англійської мови у початковій школі	261
Хараман В.О. Дистанційне навчання на уроках іноземної мови	263
Чекмак В.К. Організація дистанційного навчання в початковій школі. Лайфхаки для вчителів	266

СЕКЦІЯ V

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Aikaterini Balasi, Georgios Iordanidis. The primary schools as professional learning communities and teachers' professional development.....	269
Ευμορφία Κηπουροπούλου. Ανώτατη εκπαίδευση και επαγγελματική ταυτότητα εκπαιδευτικών	274
Σπυρίδων Θ. Μπούρας, Ελένη Γρίβα. Η αξιολόγηση ενός εξ αποστάσεως προγράμματος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική σε δίγλωσσα/διαπολιτισμικά περιβάλλοντα	276
Андрющенко О.О. Розвиток мотивації у вчителів початкових класів до здійснення педагогічної рефлексії	280
Бушнева Л.С. Новий учитель Нової української школи	282
Гальчинська Г.О. Команда психолого-педагогічного супроводу для дітей з особливими освітніми потребами	284
Голік О.Б. Сюжетно-рольова гра як метод впровадження гендерного підходу у виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах нової української школи	286
Задорожна-Княгницька Л.В. Індивідуальна освітня траєкторія майбутнього педагога: процесуальний підхід	288
Зубцова Ю.Є. Підготовка майбутніх вчителів до формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів	291
Канавіна А.Б. Формування інноваційного стилю професійної діяльності у контексті інклюзивного освітнього простору в початковій школі	293
Лебедик Л.В. Застосування освітнього менеджменту у професійній підготовці майбутніх фахівців із соціальної роботи	295
Лісіна Л.О. Шляхи реалізації соціокультурного підходу в освітньому процесі педагогічного університету	297
Малихін А.О. Деякі аспекти застосування праксеологічного підходу до фахової підготовки сучасного вчителя початкової школи	300
Молчанов Ш.Б. Новий учитель у новому колективі	303
Морозова О.В. Соціально-правовий захист педагога в НУШ	304
Нестерова О.О. Психолого-педагогічні умови забезпечення якості підготовки педагога	307

Сабова Ю.С. Інноваційна організація методичної роботи в Новій українській школі	310
Стрельніков В. Ю. Розвиток фасилітаційних навичок майбутніх корекційних педагогів	312
Тимофєєва І.Б. Проблемно-орієнтоване навчання як основа формування технологічної компетентності майбутніх педагогів	314
Тілло Т.В. Формування педагогічних умов та забезпечення якості підготовки вчителя початкової школи	317
Щербакова Н.М. Використання проєктної технології в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи	319
Ярощук Л.Г. Тести навчальних досягнень студентів як засіб оцінювання навчальних досягнень майбутніх учителів	321
ЗМІСТ	326